2009 Ministerio de Cultura

58

BIBLIOTECA
PROVINCIAL Y DEL INSTITUTO
DE GUADALAJARA.

Estante 37.
Tabla
Número de la tabla

+

© MCU Ministerio de Cultura

Tirano Rufino

Continuacion de Frasetes

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

Res. 7-8

2009 Ministerio de Cultura

ILLVSTRISSIMO & Inuictiſſimo Mantuanorum Principi Frederico Gonzage Iohannes Schallus Heroſfeldenſis phyſicus obſequentiſſimus.

f Verunt multi Criſtianiſſime prĩceps priſcis nouiſq; temporibus. qui uariis uirtutum generibus. uarios laudis & glorie gradus adepti ſunt. Quidam enim corporis uiribus & membrorum firmitate ſubnixi. uel ſingulari certamine uel collatis cũ hoſte ſignis dimicantes. coronas aliudue ſimile uirtutis inſigne. ſeu in olympicis ludis. ſeu ubi ſors tulit. magna cũ laude reportarunt. Sicut Milo. Hercules Mallius Torquatus & pleriq; alii. Nonnulli magis animi robore q̃ corporis utentes. ad ornandam mentem omne ſtudium curamq; uertērunt. Sed horum quidam ſoli intelligentie ſeruientes. & eas uirtutes tantum que ad intellectum pertinent amplexati. ſolaq; ſpeculatione contenti. uoluntatem preſtantiſſimam anime partem incultam dimiſere. Sicut Demoſthenes. & aliquando Salomon. Marcuſantonius. ſeuiſſimus Nero. & horum ſimiles. quorum & ſi doctrinam laudari. mores tamen ac uitam damnari cognoſcimus. Aliqui contemptis intellectus ornamentis. uni uolũtati uacantes, iuſticiam. pietatem. miſericordiam. caritatem. ceteraſq; eius generis uirtutes. doctrine rerumq; ſcientie pretulerunt Ex horum numero fuere Macharius. Antonius. Paulus primus heremita. Benedictus. Franciſcus. & plures alii. Quorum uitam & ſi ſanctam ac imitatione digniſſimam. ruſticam tamen appellat Hieronimus. ꝙ uerſutis hereticorum argumentis reſpondere. & ſuccreſcentes in agro domini uepres. neſciant euaginato diuini uerbi mucrone ſuccidere Aliquot etiam licet eorum numerus intra minores limites contineatur. utriuſq;. intellectus ſcilicet ac uoluntatis curam gerentes. & utrumq; negotium fortiter ac animoſe ſuſcipientes. ſupra humanum morem euecti. & immortali deo ſimillimi ſunt effecti. Quales fuere Moyſes. Habraham. Hermes ter maximus. Pythagoras. Socrates. Cato. Et hi precipue qui in Criſto renati. uerũ eterne ſalutis iter mõſtrãte deo cognouerũt

2009 Ministerio de Cultura

deo cognouerunt.Iſtorum multiplicem ac diuinam ſcientiam :
Iſtorum illibatiſſimos mores.& meram uite puritatem contem
plati.non ad ſciendum tantum quod demonum. uerum etiam
ad bene beateq; uiuendũ qđ angelorũ eſt.ĩcitamur ĩducimur ani
mamur accẽdimur. Tales apđ latinos fuere Hyeronimus Augu
ſtinus Ambroſius Gregorius Hilarius Lactãtius.& huius inter
pres libri Ruffinus Aquilegienſis preſbiter uir grece latineq;
doctiſſimus. Cuius tam fertile ac habundans ingenium fuit.ut
tranſferendo magnam grecarum bibliotecarum partem. noſtro
rum auribus tradiderit. Tales apud grecos fuere Ioannes Chry
ſoſtomus Gregorius Nazanzenus .magnus Baſilius . & aliquot
alii.inter quos lucet Euſebius Ceſaree Paleſtine pontifex. uelut
inter ignes luna minores.Ipſe namq; humanorum diuinorumq;
peritiſſimus extitit.& ut diuus Hieronimus in libro de uiris il-
luſtribus meminit.cum Pamphilo martyre a quo quia eius ami
citia familiariſſime utebatur Pamphili cognomen accepit. ſacro-
rum librorum diligentiſſimus inueſtigator & habitus eſt & fuit
Hic quom inter preclara uolumina que multa compoſuit librũ
de temporibus edidiſſet.in quo tempora magis q̃ geſta explicãs
ac magnis & ualidis ingenii lacertis totius orbis hyſtoriam com
plectens.ad ſuam uſq; ideſt ad Conſtantini Imperatoris etatem
ſcribendo peruenit.Sibi ipſi uiſus eſt non ſatiſfeciſſe pie criſtia
norum religioni.eius annales cum gentilibus & allophylis breui
ter & ſuccincte tractando.Propterea doctiſſimus & ſanctiſſimus
epiſcopus ſingulari libro omnia criſtianorum facinora texens. ec
cleſiaſticam uocauit hyſtoriam.ꝗ eccleſie hoc eſt congregationis
ſancte.quam Petrus apoſtolus genus electum. regale ſacerdotiũ
& gentem ſanctam appellat.acta contineat & ſeriem.Huius ego
libri multiplicem utilitatem . uberrimam frugem . & modeſtis
ac piis ingeniis profuturam lectionem intelligens.ignorari eum
& intenebris iacentem. ſitu blattiſq; conſumi ferre non potui.
ſed inſtaurari.ac diuino nuper inuenti magiſterii beneficio mul
tiplicari.& uelut ex una uite multis per propagines palmitibus
educatis uineam

2009 Ministerio de Cultura

educatis uineam conficere curaui. Vt habeat aliquando criſtiana religio pro apocryphis & incertorum ac indignorum auctorum deridendis codicibus. quibus non ſine magno eccleſiaſtice maieſtatis detrimento utimur. ac fideliſſimos preſtãtiſſimi auctoris commentarios. in quibus primeua noſtre gentis exordia. & creſcentis eccleſie adoleſcentiam. tanquam in pulcerrimo nitidiſſimoq; ſpeculo. abiectis ineptorum hominum nugis liceat intueri Non pigebit igitur aliquando poſt belli ſudorem. poſt martium puluerẽ quo nunc pro Tuſcis fortiter animoſeq; pugnans aſpergeris. & crebris uictoriis immortale tibi gentiq; tue nomen acquiris. librum hunc in manus aſſumere. criſtianorumq; principũ & pugnaciſſimorum imperatorum preclara ſanctaq; facinora relegens. habebis quorum uirtutes mireris. quorum prudentiam ac pietatem imiteris. quorum ĩclita facta emulari debeas & equare. Sic patris anteceſſorumq; tuorum egregiam dignitatem. ſũmã in deum pietatem. precipuam in patriam caritatem. laudatiſſimã in omnes manſuetudinem & liberalitatem ut cepiſti ſeruare poteris & augere. fieſq; iuſtitia Zaleucus. pietate Codrus. uictoriarum foelicitate Pompeius. fortuna Caeſar. animo Alexander. patiẽtia Quĩtus maximus. Horum enim omniũ in criſtianis Imperatoribus reperies exemplaria Quorum ſi ut cepiſti fueris aſſiduus imitator. nec habuit Gonzaga familia nec habitura eſt te clariorem. Vale mi inclite prĩceps & domine & ſupplicis ſerui munus exiguum non deſpexeris. Mantue apud ſanctum Alexandrum die. xv. Iulii. M. cccc. lxxix.

2009 Ministerio de Cultura

Incipiunt Capitula primi libri hyſtorie eccleſiaſtice.

Quod deus & domīus & creator oīm ac diſpēſator uniuerſoꝝ
ipſe ſit ſcđm ea que in lege & prophetis ſcripta ſūt. Cap.i.
De tempore natiuitatis criſti ſecūdum carnem. Cap .ii.
De Iuda Galileo & Theoda. Cap.iii.
De Herode ꝗ ex alienigenis uenit ad regnum. Cap.iiii.
Qđ Herodis tempore īterrupta ſit regum ſucceſſio ſecundum
danielis propheciam. Cap.v.
De diuerſitate generationum a Matheo & Luca conſcripta &
que de his refert Affricanus. Cap.vi.
De nece infantium apud Bethelē & magorū preſētia. Ca .vii.
De cruciatibus ipſius herodis qui necari iuſſit īfantes. Ca .viii.
De crudelitate Herodis quā mortis ſue tēpore ꝑpetrauit. ca.ix.
De Archelai regno poſt Herodem. Cap .x.
Qđ falſa eſſe acta que iudei proferunt etiam Ioſephi teſtimo
nio ex conſonatione temporum conuincantur . Cap.xi.
Qđ a pontifice Aña uſqꝫ ad Chaypham quatuor pontifices
fuerint . & ſingulis annis adminiſtrauerint pontificatū.in qui-
bus predicatio criſti completa eſt. Cap .xii.
De Baptiſta Ioanne teſtioniū Ioſephi.& ꝗ aſſerit eū iuſtū fuiſſe
& ob eius necē uindictā in iudeos eſſe prerogatam. Cap. xiii.
Teſtimonium Ioſephi de criſto. Cap.xiiii .
Narratio de Abagaro rege .& exemplum epiſtole Abagari ad
dominū.& dnī ad ipſum.& eorum que conſequenter de Sirorū
lingua tranſlata ſunt. Cap.xv.

Capitula ſecundi libri.

De uita & inſtitutione apoſtoloꝝ poſt aſcēſionē criſti. Cap.i.
Quemadmodum Tyberius de criſto edoctus a Pilato commo
nitus eſt. Cap.ii.
Vt ī oēm mūdū breui tēpore diffuſa de xpō predicatio ē. ca.iii.
Queādmodū poſt Tyberiū Gaius Ceſar regē iudeorū cōſtituit
Agrippā.Herodi perpetua pene deportatiōis īpoſita. Cap .iiii.

2009 Ministerio de Cultura

Vt Philo pro iudeis ſuſcepit legationem ad Gaium capi v
Quāta acciderit iudeis grauia poſt temeritatē crucis xpī ca.vi.
Vt Pilatus quoqꝫ ſemetipſum morte dampnauit cap .vii.
De fame temporibus Claudii cap.viii.
Martyrium Iacobi apoſtoli. ca.ix.
Vt Agrippa & Herodes apoſtolos perſecuti diuinam continuo ſenſerunt uindictā cap .x.
Qđ Theoda deprauauerat populū cap.xi.
De Helena regina Adiabenorū cap .xii .
De Simone mago ca.xiii.
De predicatione apoſtoli Petri apud urbem Romam. cap .xiiii.
De euangelio ſecundum Marchum cap .xv.
Vt prius Marchus per Egiptū criſti notitiā predicauit cap .xvi
Qualia de abſtinentibus apud Egyptum Filo ſcribit ca .xvii
Quanti ad nos Filonis peruenerint libri ca.xviii.
Cuiuſmodi clades compreſſerint iudeos ipō die paſcalis.cap.xix.
Qualia etiam ſub Nerone Ieroſolimis geſta ſunt cap .xx .
De Egyptio cuius actus apoſtolorum faciūt mētionē cap.xvi.
Quemadmodum de Iudea Paulus Romam miſſus in uinculis omni culpa liberatus ſit. cap. xxii .
Vt ſit paſſus Iacobus qui frater domini eſt dictus ca xxiii.
Qđ poſt Marchum primus epiſcopus Alexandrie eccleſie ordinatus ſit Annianus ca .xxiiii.
De perſecutione Neronis ſub quo Paulus ac Petrus pia confeſſione decollati ſūt ca.xxv
Vt innumeris iudei malis afflicti ſunt ac nouiſſime contra Romanos arma mouerunt ca .xxvi.

Capitula tertii libri

In quibus locis criſtum apoſtoli predicauerunt cap i.

Qui primus

Qui primus Romanam rexit eccleſiam. cap .ii.
De epiſtolis apoſtolorum cap.iii.
De ſucceſſionibus apoſtoli Pauli ca.iiii.
De iudeorum expugnatione poſt decem annos. cap.v.
De fame que oppreſſit eos cap.vi
De his que a criſto predicta ſunt cap.vii.
De portentis ante bellum cap.viii.
De Ioſepho & quos reliquerit libros cap.ix.
Vt diuinarum meminit ſcripturarum cap.x.
Quemadmodum poſt Iacobum Symeon Ieroſolimorum rexit eccleſiam. cap.xi.
Vt Veſpaſianus poſteritatem dauid iuſſit inquiri cap.xii.
Quod Alexādrine ciuitati ſecundus Abilius prefuit. cap.xiii.
Qđ Rome ſecundus epiſcopus Anacletus fuit cap.xiiii.
Vt tertius ab hoc Clemens cap.xv.
De epiſtola Clementis cap .xvi.
De perſecutiōe ſub Domitiano. cap.xvii.
De Ioanne apoſtolo & reuelatione eius cap.xviii.
Quemadmodum domitianus poſteritatem dauid iuſſit occidi. ca. xix.
De proſapia ſaluatoris. cap .xx.
Qđ Alexandrinorum eccleſie tertius prefuit Cerdos .cap.xxi.
Qđ Antiochene eccleſie ſecūdus prefuit Ignatius epūs.ca.xxii.
Relatio de Ioanne apoſtolo. cap.xxiii.
De ordine euangeliorum. cap.xxiiii.
De indubitatis diuinis ſuſceptis ue ſcripturis. cap.xxv.
De Menandro mago. ca.xxvi.
De ſecta Ebioniorum ca. xxvii
De Cherinto praue religiōis ātiſtite ca.xxviii.
De Nycolao & ſectatoribus ſuis cap.xxix

De his apoſtolis

2009 Ministerio de Cultura

De his apoſtolis qui non ſuut aſpernati iura cõnubii cap.xxx
De Philippi & Ioannis exceſſu cap.xxxi
Queadmodũ Simeon Ieroſolimorum epũs paſſus eſt.cap.xxxii
Vt Traianus criſtianos uetuerit inquiri ca.xxxiii.
Quod eccleſiam Romanã quartus rexit Euariſtus .cap.xxxiiii.
Vt ter prefuit Ieroſolimis Iuſtus cap.xxxv.
De Ignatio & epiſtolis eius. cap.xxxvi.
De quibuſdã euangeliſtis & qbus tẽporibus eminebãt.ca.xxxvii
De epiſtola Clemẽtis aliiſq; ſcripturis & de libris Papie.ca.xxxviii

Capitula quarti libri.

Qui ſub imperio Traiani Romanorum uel Alexandrinorum epiſcopi fuerint. cap.i.
Qualia ſub eodem paſſi ſunt iudei cap.ii.
Qui ſub Adriano fidei defenſiones ſcripſerint. cap.iii.
Qui ſub eodẽ romanorꝝ alexãdrinorꝝq; fuerĩt ſacerdotes.ca.iiii.
Epiſcopi Ieroſolimorum ab exordio ſaluatoris uſq; ad tempora memorata. cap.v.
Excidium nouiſſimum iudeorũ temporibus Adriani. cap.vi
Qui tẽporibus hiſdẽ falſi noĩs ſciẽtie prĩcipes extiterũt. cap.vii.
Qui fuerint tunc eccleſiaſtici ſcriptores cap.viii.
Epiſtola Adriani que perſecutionẽ a nrĩs remouerat. cap.ix.
Qui principatu Antonini Romanorum Alexandrinorum ue fuerint ſacerdotes. cap.x
De his qui ſub eodẽ tẽpore deuias aſſeruerĩt ſectas. ca.xi.
De Iuſtini defenſiõe apud Antoninum. cap.xii.
Epiſtola Ceſaris Antonini ad Aſianos pro deſẽſiõe nrõꝝ.ca.xiii
Que de Policarpo diſcipulo apoſtolorum ferũtur cap.xiiii.
Vt Policarpus ſub Vero aliiq; nonnulli Smirne martyrium meruit

2009 Ministerio de Cultura

ruit. ca.xv
De martyribus quos Iuſtinus in ſuis commemorat libris.ca.xvi
Que Iuſtini ſcripta ad nos uſq; peruenerūt ca.xvii
Qui tūc uiri Romane Alexandrineq; ecclie prefuerūt. ca.xviii
Qui Antioceſium. ca .xix.
De his qui memoratis temporibus eccleſiaſtici ſcriptores eni tuerunt cap.xx.
De Egeſippo queq; ipſe commemorat cap .xxi.
De dyoniſio epiſcopo corinthiorꝝ uel de eplis eiuſdem. ca.xxii.
De epiſcopo Theophilo Antioceno cap.xxiii
De Modeſto. cap .xxiiii.
De Melitone quoſq; ipſe commemorat cap.xxv.
De Apollinare ca.xxvi.
De Muſano cap .xxvii.
De ſecta ſecundum Tatianū ca.xxviii.
De Bardenadenaſo Syro uel ſcriptis eiuſdem ca. xxix.

Capitula quinti libri .

Quanti & quemadmodum ſub Seuero apud Galliam pro pie tate ſubierūt mortem cap.i.
Vt martyres quamdui habebantur in uita omnes qui in perſe cutione lapſi ſunt reuocabant cap.ii.
Qualis Attalo aparuit uiſio. ca.iii.
Vt martyres Hyreneum ſua cōmēdatione pſecūtur. cap.iiii.
Quemadmodum ſub Marcho Aurelio Ceſare noſtrorum precibus exauditis pluuiam preſtitit deus. cap.v.
Enumeratio epiſcoporum qui fuerunt Rome cap.vi.
Quod uſq; ad illa tempora per fideles miracula fiebant.ca.vii.
Quemadmodum Hyreneus canonem ſcripturarum diffinit & de ſeptuaginta

de ſeptuaginta interpretibus cap. viii.
Enumeratio ſub Comodo ſacerdotum cap.ix
De Pantheno philoſopho cap.x
De Clemente Alexandrino cap.xi.
De epiſcopis Ieroſolimorum cap.xii.
De Rodone & Martionis ſecta cap.xiii
De Pſeudo prophetis catafrigarum cap .xiiii.
De ſciſmane quod ſub Blaſto factum eſt Rome cap.xv.
Que de montano & pſeudo prophetis feruntur cap .xvi .
De Melchiade & ſcriptis eius cap.xvii.
Quãta etiam Apollonius Catafrigas cõfutãdo perſeq̃t.ca.xviii
Serapionis de ſecta catafrigarum cap .xviiii.
Que Hyreneus contra hereticos apud urbem Romam diſce-
ptauit cap .xx.
Quod Rome Apollonius martyrium paſſus eſt cap.xxi.
Qui tunc epiſcopi nobiles habebantur cap.xxii.
De paſce q̃ſtione ca.xxiii.
De dubitatione que orta eſt apud Aſiam cap.xxiiii
Vt omnibus una ſententia de paſca complacuit cap.xxv.
Que de Hyrenei ſcriptis uſq; ad nos peruenerint ca.xxvi.
Que etiam ceterorum qui hiſdem tẽporibus floruerũt.ca.xxvii
De his qui Artemonis introduxerunt ſectam qualis moribus
fuerit.quoq; pacto ſacro ſãctos libros temerare auſus ſit.ca.xxviii

Capitula ſexti libri .

De perſecutiõe Seueri ca.i.
De Origenis a puero inſtitutione. cap .ii.
De eo q̃d apuero uerbum domini predicabat. cap .iii .
Quanti per ipſum docti omnes facti ſunt. cap.iiii.

De Potamiana

2009 Ministerio de Cultura

6

De potamiana cap .v.
De Clemente Alexandrino cap.vi.
De Iuda traditore ca.vii
De his que erga ſemetipſum geſſit Origenes ca.viii.
de Narciſi mirabilibus cap.ix
De epiſcopis Ieroſolimorum cap.x
De Alexandro cap.xi.
De Serapione & libris eius. cap .xii.
De libris Clementis cap.xiii.
De Eracla. cap.xiiii
Quantum ſtudii fuerit Origenis erga ſcripturas diuinas .ca.xv
De Symacho interprete. cap.xvi.
De Ambroxio cap .xvii.
De epiſcopis qui tempore Origenis fuerũt ca.xviii
De Ypoliti libris. cap .xix.
Quomodo Origenes preſbiter factus eſt. caa.xx .
Q ũo Eraclas apud Alexandriam ſuſcepit ſacerdotiũ. ca.xxi.
De perſecutione Maximi cap .xxii.
De ordinatione Fabiani epiſcopi & de mirabilibus que in ea geſta ſunt . ca . xxiii.
Quanti diſcipuli fuerunt Origenis . cap.xxiiii.
De Affricano. capi .xxv.
De Berillo. ca.xxvi.
De Philippo. cap.xxvii
De dyoniſio epiſcopo ca.xxviii
De Araborum diſſceſſione. cap.xxix.
De Hereſi elcheiſitarũ. cap. xxx.
De decio. capi .xxxi .
De paſſionibus dyoniſii ca.xxxii
De martyribus qui apud Alexandriam paſſi ſunt ca.xxxiii
De his que ſcribit dyoniſius ca.xxxiiii.
De Nouato. ca.xxxv.

De Serapione

2009 Ministerio de Cultura

De Serapione. cap.xxxvi
De his que ad nouatum ſcribit dyoniſius. ca.xxvii

Capitula ſeptimi libri.

De decii & Galieni male geſtis rebus. cap.i.
Qui fuerunt ſub ipſis epiſcopi. ca.ii.
De Cipriano & q̄ ſtatuerit hereticos rebaptizandos. cap.iii
Quod dioniſius contra ſentiat cap.iiii.
De pace que poſt perſecutionem facta eſt. cap.v.
De Hereſe Sabellii. ca.vi.
De reuelatione que dyoniſio epiſcopo facta eſt a domino propter lectionem hereticorum librorum. cap.vii.
De nouati ſciſmate & hereticorum baptiſmate. cap.viii
De perſecutione Valeriani. cap.ix.
De his que ad dyoniſium uel ceteros Egyptios epiſcopos teſtati ſunt. cap.x.
De his qui apud Ceſaream Paleſtine martyres facti ſũt. ca.xi
De pace que ſub Galieno facta. ca.xii.
Qui epiſcopi tunc nobiles fuerunt. cap.xiii.
De martyrio Mariani. ca.xiiii.
Relatio de Aſtirio. cap.xv.
De ſignis que uirtute ſaluatoris apud Paneadã fiebant. ca.xvi.
De throno Iacobi. cap.xvii.
Quomodo dyoniſius de paſca ſtatuit cap.xviii.
De his que apud Alexandriam acciderunt. cap.xix.
De morbis qui acciderunt in ea. cap.xx.
De Galieni regno. cap.xxi.
De Nepote & ſciſmate eius cap.xxii.
De Apochalipſi Ioannis cap.xxiii.
De epiſtolis dyoniſii. cap.xxiiii.
De Paulo Samoſatenorꝝ & de Gregorio & de hereſi eius.ca.xxv.

Qui epiſcopi

2009 Ministerio de Cultura

Qui epiſcopi per illud tēpus nobiles habebantur. cap. xxvi.
De hereſi Manicheorum tunc exorta ca.xxvii.
De eccleſiaſticis uiris nobilibus quorum aliquanta etiā uſq; ad noſtram memoriam perdurarūt. cap .xxviii.

Capitula octaui libri.

De noſtri temporis ac Dioclitiani & Maximiniani & Maximi perſecutione cap.i.
De eccleſiarum ſubuerſionibus cap.ii.
De qualitate perſecutionum cap.iii.
De martyribus cap. iiii.
De his qui apud Nicomediam paſſi ſunt cap.v.
De his que in domibus regum erant cap.vi.
De Egyptiis qui apud Fenicem paſſi ſunt cap.vii.
De ipſa Egypto cap.viii.
De Thebaide ca .ix.
De Filea martyre cap .x.
De his que apud Alexandriā geſta ſunt cap .xi.
Qualiter docuerit quidam ex ipſis ca.xii.
De his que in Frigia geſta ſunt cap .xiii.
De aliis quoq; diuerſis uirorum ac mulierū paſſionibus.cap.xiiii.
De prepoſitis eccleſiarum cap. xv.
De mortibus perſecutorum cap .xvi.
De his que extrinſecus acciderunt cap.xvii.
De his que in melius conuerſa ſunt. cap.xviii
De his que rurſum inidipſum conuerſa ſunt. ca .xix.

Capitula noni libri.

De ſimulata indulgentia. cap .i.
De poſteriori peruerſione cap.ii.
De Simulacro qđ nuper apud Antiochiā fuerat cōſecratū.ca.iii
De ſententiis que aduerſum nos late ſunt ca. iiii.
De actibus falſis. cap .v.
De his qui eo tempore martyres extiterunt cap.vi.
De his que aduerſū nos tabulis ereis conſcripta ſunt. cap.vii

De his q̄ poſtmodū

2009 Ministerio de Cultura

De his que poſtmodum acciderunt bellis.peſtibus.fame . & de morte tyrannorum. cap. viii.
De uictoria Conſtantini Imperatoris. cap .viiii.
De perditione ultima inimicorum noſtrorum. cap.x.

Capitula decimi libri .

De Arrii hereſe cap.primum
De exilio apud Niceam congregato. cap.ii.
De conuerſione philoſophi dyaletici cap.iii.
De Phaſnutio confeſſore cap.iiii.
De Spiriditone epiſcopo & mirabilibus eius cap.v.
Exemplum fidei Nicene & ſtatutorum eius cap .vi.
De Helena Conſtantini matre ca. vii.
De cruce ſaluatoris in Ieroſolimis ab Helena reperta ca.viii
De captiuitate Frumentii & Ediſſii & de cõuerſione Indorũ per ipſos geſta cap.viiii
De conuerſione gentis Hebreorum per capturam factã cap .x.
De Conſtantia ſorore Conſtantini & preſ bitero per eam fratri inſinuato cap.xi
De Alexandri & Euſebii & Arrii conflictu capx.ii.
De oprobrioſo Arrii interitu cap .xiii.
De Athanaſii epiſcopi principiis cap.xiiii.
De Conſtantii imperatoris errore cap .xv.
De concilio hereticorum apud Ariminum congregato contra Athanaſium cap.xvi.
De exciſo brachio Arſenii ceteriſq; dolis hereticorum in concilio retentis cap.xvii.
De fuga & latebris Athanaſii ca.xviii.
Q đ Conſtans Imperator pro Athanaſio patri Conſtantio ſcripſerit eumq; ecclie ſue reddi iuſſit cap.xix.
De concilio apud Mediolanum hĩto & de exiliis Euſebii ca.xx.
De Arimineſi concilio cap .xxi.
De Liberio epiſcopo urbis Rome cap.xxii
De Ieroſolimorum & Alexandrie epiſcopis cap .xxiii.

De ambitione

2009 Ministerio de Cultura

De Ambitione epiſcoporum apud Antiochiam . cap . xxiii.
De Sciſmate Arrianorum quod in tres partes diuiſum eſt.&
quidam eorum Eunominiani.alii Macedoniani.alii uero perman
ſerunt Arriani. cap.xxiiii
De fine Conſtantii Imperatoris & ortu Iuliani . cap.xxv .
De epiſcopis exilio relaxatis . cap.xxvi.
De exilio apd̄ Alexādriā ſcōꝝ epōꝝ & lucifēi ab his diſſcidio.xxvii
De his que in eodem concilio ſtatuta ſunt . cap.xxviii
De Euſebio & Hylario atq; ecclīaꝝ per eos reſtitutione.ca.xxix.
De ſcriptis Hylarii . capit.xxx .
De perſecutionibus Iuliani blandis & callidis . cap.xxxi .
De uitiis eius erga Athanaſium . capi .xxxii.
De fuga rurſum & latebris Athanaſii . capi.xxxiii.
De Sepulcro martyris Babile . capi .xxxiiii.
De Theodoro confeſſore apud Antiochiam . capi.xxxv .
De Iudeorum conatibus qui a Iuliano decepti templum in Iero
ſolimis reedificabant. cap .xxxvi.
De Terremotu inibi & igne diuinitus accenſo quo iudei ab il
licitis diſturbabantur inceptis . capi.xxxvii . De
Signis & uirtutibus terrificis q̄ ī exitu cōuerſa ſūt iudeoꝝ.xxxviii.

Capitula undecimi libri .

De ortu & religioſa mēte prīcipis Iouiniani & de fine eius. ca.i.
De ortu Valentiniani & Valentis . capi.ii.
De dormitione Athanaſii & ꝑſecutionibus Lutii Heretici.ca.iii.
De uirtutibus & mirabilibus ſcōꝝ q fuerunt in Egypto. cap.iiii.
De perſecutione que fuit apud Edeſſam. cap.v.
De Moyſe quē regina Saracenoꝝ gētis popoſcit epiſcopū.ca.vi.
De Didimo uidente Alexandrino . cap .vii.
Quanti ex diſcipulis Antonii tunc in heremo habitantibus uir
tutes & ſigna fecerunt . capi.viii.
De Gregorio & Baſilio Capadotie epiſcopis . cap .ix.
De Damaſo epiſcopo & Vrſini ſubreptione . cap .x.
De Ambroſio epiſcopo. cap .xi.

De Valentiniani

2009 Ministerio de Cultura

De Valentiniani fine . Cap . xii.
De Gothorũ per Tratias irruptione & Valentis nece. cap.xiii.
Vt Gratianus Imperator Theodoſium regni participem adſci-
uerit.& poſt multa religioſe & fortiter geſta Maximiĩ tyranni
inſidiis ſubcubuerit. cap .xiiii.
De Valẽtiniano puero atq; matre eius Iuſtina qui defenſas ec-
cleſias perturbare conatus eſt. cap.xv.
De beniuoli magiſtri memoria fideli conſtantia . cap.xvi.
Vt Theodoſius necẽ Gratiãi ultus de Maximio triũphauerit.xvi
De Theodoſii comiſſo in Theſſalonicẽſes & penitẽtia eius publi
ce apud ſacerdotes geſta . capi . xvii.
De reſtitutione eccleſiarum que per ipſum iam catholicum in
oriente reſtitute ſunt . capi.xviii.
De Apollinare & hereſi eius . cap .xix.
De epiſcoporum ſucceſſionibus per orientem . cap.xx.
De Situ templi Serapis & ſubuerſione eius . cap .xxi.
De fraudibus paganorum que in tẽplis detecte ſunt .cap.xxii.
De Sarturni ſacerdote Tyranno totius pene Alexandrie ad
ultero. Cap.xxiii.
De eccleſiis & marryriis q̃ i ydolorũ locis cõſtructe ſũt. ca.xxiiii.
De Ioãnis ſepulcro uiolato & reliq̃s apd' Alexãdriã reſẽuatis.xxv
Dt thoracibus Serapis apud Alexandriam abraſis & ſigno cri
ſti in loco eorum reddito . cap.xxvi.
Vt mẽſura aq̃ Nili flumĩs quã Poecĩ uocãt ad ecclĩã d'ferat̃.xxvii
De Valentiniani iunioris interitu & ortu Eugenii. cap.xxviii.
De reſponſis Ioannis monachi. capi.xxix.
De apparatu belli aduerſus Eugenium Theodoſii & de uictoria
eius orationibus magis quã uirtute patrata. cap.xxx.
De fine Theodoſii poſt uictoriam & Archadio atq; Honorio
liberis & heredibus regni . cap.xxxi.

Explicĩunt capitula totius operis .

2009 Ministerio de Cultura

Incipit prologus Rufini preſbyteri in hyſtoriam eccleſiaſticam ad Cromatium epiſcopum.

p Eritorum dicūt eſſe medicoꝶ:ubi īminere urbibus uel regionibus generales uiderint morbos prouidere aliquod medicamenti uel poculi genus. quo premuniti homines ab īminēti defendantur exitio. Quod tu quoqꝫ uenerande pater Cromati medicine exequens genus. tēpore quo diruptis Italie clauſtris Alarico duce gothorum ſe peſtifer morbus infudit.& agros.armenta.uiros.longe lateqꝫ uaſtauit.populis tibi a deo cōmiſſis feralis exitii aliquod remediū querens.per quod egre mētes ab ingruētis mali cōtagione abſtracte: melioribus occupate ſtudiis tenerentur.iniungis mihi ut eccleſiaſticā hyſtoriam.quā uir eruditiſſimus Euſebius Ceſarienſis greco ſermone conſcripſerat in latinū uerterē:cuius lectione animus audiētiū uinctus. dum noticiā rerū geſtarū auidius petit.obliuionē quodāmodo maloꝶ que gerent̄ acciperet. A quo ego opere.cū excuſare me uellem.utpote inferior & impar. & qui intā multis annis uſum latini ſermonis amiſerim.conſideraui quod nō abſqꝫ aliquo apoſtolice inſtitutionis ordine nobis iſta preciperes. Nam & cū dominus aliquādo eſurientibus in deſerto auditoꝶ turbis.dixiſſet ad apoſtolos.date eis uos manducare.Philippus unus ex apoſtolis intelligens eo magis ſplendeſcere diuine uirtutis inſignia. ſi minimoꝶ quoꝶqꝫ miniſteriis explerentur. non protulit panes apoſtolice reconditos pere. ſed puerulū adeſſe dicit. habentem quinqꝫ panes & duos piſces.quē uerecūde excuſans adiecit. ſed hec ꝗ ſūt inter tātos? Quomagis ī anguſtis opibus & deſperatis.clara fieret diuīa potētia.Sciēs ergo ex illis te deſcēdere diſciplīs:recordatus ꝙ Philippi fortaſſis exēplo:ubi paſcēdi turbas tēpus uidiſti.puerulū ſubrogaueris. qui panes quidē quinqꝫ ſicut acceperat duplicatos adhiberet. adexplendū tamē euāgelicū ſacramentū.proprio labore captos adderet etiam piſciculos duos. adgreſſus ſū exequi ut potui qđ preceperas.certus ꝙ excuſabit imperitie noſtre culpas precipientis auctoritas. Sciendū ſane ē

ꝙ decimus

2009 Ministerio de Cultura

ꝙ decimus liber huius operis.in greco qm̄ per parum erat i re
bus geſtis.reliqua omnia in epiſcopoꝝ panegyricis tractatibus.
nihil ad ſcientiā rerum conferentibus occupatus.omiſſis que ui
debantur ſuperflua. hyſtorie ſiquid habuit nouo coniunximus
libro.& in ipſo Euſebii enarrationis dedimus finem. Decimum
uero & undecimū librum nos conſcripſimus.partim ex maiorū
traditionibus.partim ex his que noſtra iam mēoria cōprehende
rat. & eos uelut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidi-
mus.quos ſi tu & probaueris & benedixeris. pro certo confidā
ꝙ ſufficient turbis.Continet autē omne opus res in eccleſia ge
ſtas.a ſaluatoris aſcenſione & deinceps.Noſtri uero duo libelli a
temporibus conſtantini poſt perſecutionem. uſq; ad obitum
Theodoſii auguſti.

Explicit prologus.Incipiunt capitula.

Quod deus & dominus & creator omniū ac diſpenſator uni-
uerſorū ipſe ſit ſecūdū ea que ī lege & ꝓphetis ſcripta ſūt.ca.i.
De tēpore natiuitatis chriſti ſecundum carnem. ca.ii.
De iuda galileo & theoda.ca.iii. De Herode ꝙ ex alienigenis
uenit ad regnnm.ca.iiii. Quod Herodis tempore interrupta
ſit regum ſucceſſio ſecundum Danielis prophetiam.cap.v.
De diuerſitate generationū a Matheo & Luca cōſcripta & que
de his refert Affricanus.ca.vi. De nece īfantiū apud bethleē
& magoꝝ preſentia.ca.vii. De cruciatibus ipſius herodis qui
necari iuſſit īfantes.ca.viii. De crudelitate herodis quā mor-
tis ſue tēpore ꝑpetrauit.ca.ix. De archelai regno poſt hero-
dem.ca.x. Quod falſa eſſe acta q̄ iudei ꝓferūt ēt Ioſephi te-
ſtīonio ex cōſonatōe tēpoꝝ cōuincant̄.ca.xi. Quod a pōtifice
āna uſq; ad chayphā quatuor pontifices fuerīt & ſingulis annis
amīſtrauerit pōtificatū ī qbus predicatio chriſti cōpleta ē.ca.xii
De baptiſta Ioāne teſtīoniū Ioſephi. & ꝙ aſſerit eū iuſtū fuiſſe
& ob eius necē uīdictā in iudeos eſſe prerogatam.ca.xiii.
Teſtimoniū Ioſephi de chriſto.ca.xiiii. Narratio de Abagaro
rege.& exēplū epiſtole Abagari ad dominū & domini ad ipſū.
& eoꝝ que cōſequēter de ſyroꝝ lingua trāſlata ſunt.cap.xv.

2009 Ministerio de Cultura

10.

Incipit liber primus hyſtorie eccleſiaſtice.

SVcceſſiones ſanctoꝝ apoſtolorū & tēpora q̄
a ſaluatore noſtro uſq; ad nos decurſa ſunt
queq; & qualia ī his erga eccleſie ſtatū geſta
ſint.qui ēt inſignes uiri ī locis maxime cele-
berrimis eccleſiis prefuerunt.uel qui ſingulis
quibuſq; tēporibus. ſeu ſcribēdo ſeu docēdo
uerbū dei nobiliter adſtruxere. quiq; ēt uel quāti uel quādo no
ua cōtra religionē dogmata ꝓferētes.ad ꝓfundū erroris ſtudio
cōtentionis elapſi.falſe ſciētie auctores ſe preceptoreſq; profeſſi
ſunt.paſſim uelut lupi graues gregē chriſti lacerātes.nec non &
ea mala que iudeoꝝ gentē ꝑ inſidiis quas aduerſū ſaluatorē mo
liti ſūt uaſtauerūt.quibus ēt modis:& quotiēs.quibuſue tēpori
bus doctrīa chriſti & ſermo diuinus a gētibus īpugnatus ē. quā
tiq; his tēpeſtatibus uſq; ad ſupplicioꝝ patientiā & ꝓfuſionem
ſanguinis ꝑ uerbi dei ueritate certarūt. ſed & martyria noſtris
ſuſcepta tēporibus.atq; ī his domini & ſaluatoris noſtri erga ſin
gulos quoſq; unicū clemētiſſimūq; ſubſidiū ſcribere mihi uolēti.
nō aliūde ſumēdū uidet̄ exordiū. quā ab ipſa domini & ſaluato
ris noſtri ieſu chriſti preſētia corporali. Sed mihi q̄ſo ueniā dari.
Cōfiteor nāq; q̄d ī hoc ope uiribus noſtris maiora tēptamus.ut
& fideliter & ītegre q̄ ſunt geſta narremus.& rudē ac nulli fere
noſtroꝝ digreſſam uiā huiuſcemōi itineris primā audeamus in
cedere. Et licet deum ducē futuꝝ dominiq; ſaluatoris noſtri cer
tus ſim nobis ſuffragia adfutura .hominū tamē nulla quibus poſ
ſimus inniti cōſpicimus preceſſiſſe ueſtigia.niſi ꝙ ſparſim ſingu
loꝝ quoꝝq; tēpoꝝ ſeu reꝝ geſtaꝝ ad nos uſq; īdicia ac monimēta
trāſmiſſa ſūt. E quibus q̄dā nobis luminū faces uelut in obſcu
ro poſitis eminus accēdunt.& tanq̄ e ſublimi ſpecula qua nos
greſſū tēdere oporteat.ac uiā uerbi abſq; errore dirigere.eoꝝ uo
cibus āmonemur.Quecūq; igit̄ ꝓpoſito opi cōueīre credimus.
ex his q̄d illi ſparſim mēorauerāt eligētes. ac uelut e rōabilibus
cāpis doctoꝝ floſculos decerpētes. hyſtorica narratōe in unū cor

pus redigere

2009 Ministerio de Cultura

pus redigere & coaugmētare tēptauimus. ſatis habūdeq; gratū putātes.& ſi nō omniū nobiliſſimorꝫ.certe ſaluatoris noſtri apoſtolorꝫ ſucceſſiones celebrioribus quibuſq; eccleſiis traditas in unū colligere.atq; in ordinē modūq; digerere. Opus autē mihi ꝑ neceſſariū uideor aſſūpſiſſe.eo magis ꝙ ut ſuperius dixi.neminē eccleſiaſticū dūtaxat ſcriptorē ad hāc partē narratiōis animū adieciſſe cōperior.In quo illud ēt ſpero.ꝙ & utilitatis plurimum ex rerꝫ geſtarꝫ cognitione ſtudioſis quibuſq; noſter hic cōferat labor.Quāuis iam de his ipſis nō nulla ēt ī cronicis.i.in eo ope qđ de tēporꝫ rōne cōſcripſimus breuiter ſuccincteq; ꝑſtrixerim. Plenius tamē ī preſenti tēpore ſingulorꝫ narrationē aꝑire tēptauimus. Incipiet igiť mihi ſermo ab ipſo domino ſicut ꝓmiſimus chriſto. Verꝫ quia chriſtianorꝫ res geſtas ſcribere ꝓponimus.cōſequēs uideť.uti prius uel genus hoc hominū unde ducat exordiū & qd noīs ipſius cōtineat rō.& cuius gens iſta & populus appellatiōe cēſeť repetētes paulo altius exponamus.

IGiť qm̄ chriſtus duplici ex modo.& diuina in eo pariter atq; hūana naťa plenitudinē tenet.caput ī eo diuīa ſubſtātia.pedes hūana quā ꝓ noſtra ſalute ſuſcepit habeāť.Et ita demū ꝑfectius nobis narratio dirigeť.ſi a capite.i.a diuinitatis eius uerbo ſumamus exordiū.ꝑ qđ chriſtianorꝫ. q̄ gēs nouelle appellatiōis crediť.antiqtas & nobilitas pariter oſtēdēť. Genus igitur chriſti & ipſius ſubſtātiā & eius naturā ꝓferre ac pādere nullus ſermo ſufficiet.Siqdē ēt diuinū de eo ita ꝓnūciat oraculū dicēs. Generationē eius qs enarrabit? Sed & alibi celeſtibus nihilominus de eo uocibus ita referť.Quia nēo nouit filiū niſi pater.ſed neq; patrē qs nouit niſi filius.Solus ergo ille qui genuit noſſe diciť filiū pater.& filius patrē.Sine dubio excluſit ceteros ad diſcuciēdā noticiā.qui ad unū ſolū patrē filii ſciētiā reuocauit.Hic igiť ī his uoluminibus q̄ diuino ſpū cōſcripta credūť. lux eterna. & āte mūdi initiū ſemꝑ fuiſſe predicať. Sapiētia quoq; ſubſtātialis & uerbū uiuū ī pricipio apud patrē.& deus uerbū ſubſtitiſſe narrať.Quis ergo poterit eū qui āte oēm creaturā uiſibilē atq; īuiſibilē ſemꝑ fuiſſe.& īinitio iam fuiſſe ex ipſo patre natus. & cū

patre ſempiternus

2009 Ministerio de Cultura

patre ſempiternus extitiſſe deſcribit᷑.ſermõe cõprehẽdere. Quis omniũ celeſtiũ ĩmortaliũ diuinaꝝq; uirtutum dnm̃.& ducẽ atq; pricipẽ celeſtis milicie.& magni cõſilii angelũ.uoluntatis paterne efficaciã.quẽ cũ patre oĩa q̃ ſũt creaſſe & cõdidiſſe cõſtat.ut ueꝝ filiũ & unigenitũ & omniũ q̃ creata ſũt dnm̃ & regẽ ac dnãtorẽ paterna uirtute ac poteſtate cuncta moderantẽ uerbis explicet. niſi qꝑ ad ĩtelligẽtiã plenitudĩs eius.ꝑſecretiora & myſtica diuinoꝝ uoluminũ ĩformãur eloquia. Ioãnes deniq; ſpũ dei repletus. In pricipio ĩquit erat uerbũ:& uerbũ erat apud dm̃.& deus erat uerbũ. Hoc erat ĩ pricipio apud dm̃. Oĩa ꝑ ipſum facta ſunt. & ſine ipſo factũ ẽ nihil. Sed & moyſes maxĩus & uetuſtiſſimus ꝓphetaꝝ.multis ãte ſeculis hec eadẽ ꝓteſtat᷑. cũ celitus ĩſpiratus originẽ mundi & reꝝ ĩitia de eo plenius apiret.cõditorẽ omniũ patrẽ cum filio.myſticis ac ſacratis deſignat eloquiis. Ait nãq;. Et dixit deus. Faciãus hoĩem ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã. Sed & dauid ãtiquiſſimus ẽt ipſe. licet moyſe poſterior ꝓpphetarũ dicit. Verbo dnĩ celi firmati ſunt.& ſpiritu oris eius oĩs uirtus eoꝝ. Et alio idẽ nihilominus deſignat oraculo de deo dicẽs. Ipſe dixit & fcã ſunt.ipſe mãdauit & creata ſunt. In quibus eui dẽter mãdatis.ꝑſonã pris & filii opantius expreſſit. Cũ igit᷑ his & aliis quã plurimis uocibus ſparſim ꝑ diuuia uolumĩa creator omniũ cum patre filius declaret᷑.ſupeſt ut de his q̃ poſt cõditionẽ mundi ꝓ hoĩum diſpẽſatõe trãſegit quã poſſumus breuiter ꝑſtringamus. Multis quidẽ & ãtea pietate preditis uiris adſtitiſſe:& docuiſſe q̃ ad cultum diuinum ꝑtinere uidebãt᷑ oſtendit᷑. Sed euidẽtius & familiarius abrahe atq; eius familie quãtum fas erat dm̃ hoĩbus innotuiſſe deſcribit᷑. & uelut preceptor quidã ac monitor illius extitiſſe ꝓſapie refert᷑. Deniq; ĩ diuinis oraculis ſcriptum ẽ.quia apparuit deus abrahe tãquã cõmunis aliquis hõ ſedẽti ad ilicẽ mãbre. At ille exurgẽs.cũ hoĩem uideret. adorat ut dm̃ & uenerat᷑ ut dnm̃. Sed & ꝓprie uocis ꝓfeſſiõe preſentiã ſe teſtat᷑ nõ ignorare diuinã dicẽs. Dnãtor domine qui iudicas oẽm terrã.nõne facies iudicium? Que utiq; oĩa nõ ad patrẽ ſed ad filium referẽda.poſterior incarnatio diſpẽſationis plenius

expleta deſignat

2009 Ministerio de Cultura

expleta deſignat.Et idē ꝓpheta Dauid dicit de deo.Miſit uer-
bū ſuū & ſanauit eos.& liberauit eos decorruptōibus eoꝝ. Sed
adhuc euidētius ꝑ moyſen de eo ꝙ domīus ſit ipſe cū domino.
diuīa teſtāt̄ eloq̄a cū dicit.Pluit dominus ſup ſodomā & gomor
rā ſulphur & ignē a domino. Eundēq; cū apparuiſſet Iacob deū
eſſe eadē ſcriptura deſignat cū diceret ad iacob.Iā non uocabit̄
nomē tuū iacob.ſed iſrahel erit nomē tuū.q̄a inualuiſti cū deo.
Et paulo poſt dicit. Et uocauit inq̄t iacob nomē loci illius uiſio
dei dicēs.Vidi enī dn̄m facie ad faciē.& ſalua fc̄a ē aīa mea. Ne
q; enī fas ē de aliquo āgeloꝝ uel celeſtiū uirtutū iſta ſētire.Nul
lū enī illoꝝ ſi quādo mortalibus ex celeſti precipiunt̄ adeſſe mā
dato dn̄m uel deū diuinus ſermo cōmemorat. Hic ēt Ieſu ſuc-
ceſſori moyſi cū adſtitiſſet.ꝓcūctāti q̄s eēt reſpōſis euidētiſſimis
deſignauit dicēs.Prīceps milicie uirtutū dn̄i ego ſū.Cūq; his audi
tis adoraſſet famulus ut decebat.Solue īq̄t ad eū corrigiā calcia
m̄ti tui.Locus enī ī quo tu ſtas terra ſc̄a ē.In quo cōſiderāda ē pre
ceptoꝝ ſimilitudo.q̄m nō erat hic alius ab eo q̄ dixerat ad moy
ſen de rubo ignis dicēs.ne appropies huc. ſolue calciamenta de
pedibus tuis.locus enī ī quo tu ſtas terra ſc̄a ē.Et addidit dicens.
Ego ſū deus patꝝ tuoꝝ.deus abrahā.& deus iſaac.& deus iacob
Claruit igit̄ ex his oībus.ꝙ uerbū dei.& deus & domīus & crea
tor oīum cū patre filius deſignatus ē. Nūc uero ēt illud uidea-
mus quō & ſapiētiā ſeculi ſubſtātialiter exiſtere. idē ipſe ī diuinis
oſtēdat oraculis ꝑ Salomonē hic de ſemetipſa ſapientia myſticis
uocibus ꝓdens.Ego ſapiētia ī altiſſimis habitaui.cōſiliū & ſciētiā
& ſenſū ego īuocaui.Per me reges regnāt.& potētes ꝑ me ſcri-
būt iuſticiā.Per me ꝓceres magnificāt̄.& tyrāni ꝑ me obtinent
terrā.Et poſt aliquāta iteꝝ dicit.Dominus creauit me īitiū uiaꝝ
ſuaꝝ.ī opa ſua āte ſecula fūdauit me īinitio.priuſq̄ terrā faceret
anteq̄ ꝓdirēt fōtes aquaꝝ.priuſq̄ mōtes fūdarēt̄.āte oēs āt col-
les genuit me.Quādo preparabat celos aderā ei.& quādo firmos
ponebat fōtes ſub celo.cū ipſo erā cui ad gaudebā quotidie.Le-
tabar āt corā ipſo ī oī tēpore.quādo letabat̄ orbe ꝑfecto.Ex qui
bus oībus fuiſſe abīitio īmo & āte oē q̄d dici pōt initiū. ab ipſo
patre ꝓgenitā

2009 Ministerio de Cultura

patre ꝓgenitā ſapientiā cōſtat. Quid āt cauſe fuerit ꝙ nō oībus
paſſim ſicut nūc. ēt ātea īnotuerit. & oēs ad eius fidē ac ſcientiā
peruenerīt: exponemus. Nōdū capere poterat perfectā ſapientiā.
chriſtiq; doctrinā rudis adhuc mūdus: & pericie totius ignarus.
Deniq; ſtati ininitiis cū adhuc hii q primi creati fuerant hoīes ī
beatitudīe degerēt. mādato dei negligētia corrupto ī hāc uitam
mortalē & fragilitati obnoxiā deciderūt. ac terre huius diuīa ma
ledictiōe dānate habitaculū. ꝓ paradiſi deliciis cōmutauerūt. Iam
uero qui ex huiuſcemōi genitoribus per orbē terre diffuſi ſunt.
ferino magis ac beluino ritu oberrātes. non urbes ad ſocietatē.
nō mores ad honeſtatē. nō leges ad uite iuſticiā tenuere. Artiū
uero diſciplinarꝝq; apud eos & totius philoſophie. ne ipſū quidē
nom̄ habebat̄. ſed agreſtes quidē & uagi per deſerta nullis ſedi
bus uagabāt̄. Siqua uero ī ipſis boni ſemina naturaliter clemē-
tia inoleuerāt cōditoris. hec īculta & īcōdita relinquētes. magis
aduſum malicie quouia humani itineris ꝓcliuius uergit̄ confe-
rebāt. Ex quo accidit ut nefariis ſceleribus inter ſemetipſos agē
tes. nūc corrūperēt̄. nūc ēt īterimerēt̄ adinuicē. uſquequo ꝓcedē
te inmanitate. ēt deuorarēt̄ ab alterutrꝝ. Hinc ille q̄ mūdo ſcele
ris fabulas reliqrunt. theomachie & gigantomachie exorte ſūt
donec nefariis auſis ultio diuīa. nūc inundatione diluuii. nunc ēt
populatōe ignei imbris obſiſteret. & immanitatē ſcelerꝝ penarū
uarietate cōprimeret. Verꝝ qm̄ creatori ſuo humanū genus ma
licie morbo & cōtagiōe corruptū. emendādum uidebat̄ potius
quā delēdū. miſeratus tūc obſcuratas ꝑ nequiciā mētes & tene-
bris cecitatis obſtructas. ille ipſe q ī prīcipio erat apud deū deus
uerbū & ſapiētia patris. nūc āgelorꝝ ac miſtrarꝝ uirtutū legatiōi-
bus utit̄. nunc ēt īeffabili dignatiōe ipſe adeſt. & rarꝝ ſicubi quē
dei ac iuſticie memorē repperit. diuinis reuelatiōibus. monitis ſa
lubrioribus. inſtructiōe qua deū decebat. reformare ac reuocare
de tenebris humanū nitit̄ genus. nō in alia quā hoīs ſpecie. qua
ſolū hoīes doceri aliqd & inſtrui ac iuuari poſſūt. donec paulatī
gentē integrā q̄ hebreorꝝ appellabat̄ ad ſui cultū uenerationēq;
cōuertit Quibus etiā utpote adhuc rudibus. & cōtagione uite
prioris īfectis.

2009 Ministerio de Cultura

prioris infectis. ꝑ moyſen ꝓphetā typos & ad umbrationē diuini
cultus ꝑ ſabbata q̄dā myſtica & circūſionē corporis altius aliq̄d
in ſpū ſignificantē. ceteraq; huiuſmodi precepta legalia. uelut ele
menta ſacratioris olim future eruditionis īpreſſit. Que tam̄ lex
cū uelut initiū quoddā luminis mūdo huic effulſiſſet. & odoris
ſui flagrātia mare ac terras lōge lateq; cōpleſſet. atq; ex ipſa di
uerſis in orbis partibus nidorē quedā. prudētiores quiq; capiētes
legiſlatores uel philoſophi modeſta queq; & uerecūdiora prece-
pta atq; honeſtatis & iuſticie cōſcia. auditoribus ſuis paulatī tra
dere atq; inſinuare cepiſſent. & agreſtes ac feros hoīum mores
ad decora atq; honeſta inſtituta reuocare. Tunc amiciciis cohire
inter ſe uiros. & cōcordie ſubire federa docuerūt. Tūc iuuare ſe
inuicē hoīes. & uſum rerꝝ diſcunt habere cōmunē. donec īſtituti
prudētioris. docilis humana mens & ſocietatis adinuicē patiens
redderetᷣ. ut huiuſcemodi cōſuetudinis ꝓluſione premiſſa. apti
iam & parati etiā ad diuina fierent inſtituta. patriſq; omniū dei
ſcientie capaces exiſterent. In quo ipſe iterum omniū uirtutum
magiſter. ipſe ſermo ac ratio & uerbum ac ſapientia dei. ipſe qui
ininitio cum patre creauerat hominē. ipſe inquā humane quoq;
nature aſſumpta ſubſtantia & ſpecie forme ſeruilis indutus. in
nullo penitus ab eo ꝙ nos ſumus differens. tempore quo ro-
mani imperii regnū nobilius latiuſq; conſurgere ipſe preſtiterat
ingreſſus hunc mundū. cōmuni quidē nobiſcum naſcēdi aditu.
ſed nullo auctore patefacto. Ea egit & pertulit. que de eo futura
prophete predixerant. Viri &enī diuinitus inſpirati. hominē qui
ſimul eſſet deus aduentare huic mundo. & doctorē oīm gentiū
paterne pietatis ac religionis futurꝝ. ſacroſanctis oraculis cecine-
runt. Sed & mortis modum quo de hac uita diſcederet. ut que
rurſū inuſitato more aduiuētes repedaret a mortuis. & poſt hoc
celū adiret unde deſcēderat. atq; in deū rediret. De quibus quā
uis euidenter quāplurimi ſignificauerint ꝓphetarꝝ. tamen unius
indicium Danielis ſcilicet. quantū breuitatis neceſſitas indulget
adhibeam. Dicit ergo de eo ita. Videbam. & ecce ſedes poſite
erant. & uetuſtus dierum ſedebat. & ueſtimenta eius ſicut nix

alba &

2009 Ministerio de Cultura

alba.& capillus capitis eius ſicut lana munda.thronus eius flam
ma ignis.rote eius ignis adurens.Fluuius igneus precurrebat āte
eum iudiciū poſitum eſt.& libri aperti ſunt.Et poſt hoc uidebā
& ecce cū nubibus celi tanquā filius hominis ueniebat. & p̱uēit
uſqꝫ ad uetuſtū dierꝝ.& in cōſpectu eius ꝓlatus eſt.Et datus eſt
ei principatus & honor & regnū.& omnes populi tribus & lin-
gue ipſi ſeruiunt.Poteſtas eius poteſtas eterna que nō tranſiet.
& regnum eius non corrūpetur. Hec omnia manifeſtiſſime de
nullo alio niſi de ſaluatore noſtro.qui erat in principio apud deū
deus uerbum dicta intelligunt᷑. Filius &enī hominis ꝓpter hoc
in nouiſſimis temporibus incarnatus deus.de quo latius. ſiquis
ſcire deſiderat.in ſuis locis adſertiones horum digeſſimus.No-
men autē hoc quod diximus chriſti.quomō etiā ꝑ ꝓphetas olim
fuerit adumbratū.tempus eſt edocere.Primus ipſe moyſes uo-
lens oſtendere quid uenerationis in ſe nomē chriſti & myſterii
cōtineret. cum iuberetur typos & imagines ſacramentorꝝ cele-
ſtium:ſicut ei in monte fuerāt oſtenſum in lege deſcribere.cūqꝫ
ritū conſtituendi pontificis traderet quantū mortalē docere fas
erat.eum quē ſupra omnes homines ut eſſet honore & meritis
decernebat.per unguenti cuiuſdā myſtica ſacramenta chriſtum
nominauit. Quo per hoc diſcerent hi qui per legē inſtituebāt᷑.
quia qui ſuper omnes homines honore & reuerentia habendus
eſt.chriſtus nominabatur.Sed & idē moyſes longe per dei ſpm̄
preuidens qui ſibi prepararet᷑ ſucceſſor. & prenoſcens ꝙ is qui
poſt ſe regnum ſuſciperet maioris ſacramēti miniſter exiſteret.
Ieſum cognominauit eum.qui prius auſes parentum fuerat ap-
pellatione uocitatus.Sciens ꝙ in huius uocabuli ſacramento.ma
ioris cuiuſdam glorie rex. quā mortalis natura recipit poneret᷑.
Igitur ita per gemina appellationis indicia.in altero pontificatus
in altero regalis forme exprimūt᷑ inſignia.Et ieſus chriſtus tanq̄
qui rex & pontifex eſſet pariter nominatur. ut neqꝫ in alio ali-
quid qđ ad religionē. neqꝫ qđ ad poteſtatē pertinet deeſſe .po
pulus ꝑ precedentia ſacramenta myſtice inſtitutus agnoſceret.
Vnde & ꝓphete acti diuino ſpū. ſimul & īpietatē iudeorum &

gentilium

2009 Ministerio de Cultura

gẽtiliũ ĩ eo.preuidebãt ſalutẽ.Et tale aliqd unus ex ipſis cui Iere
mias nomẽ ẽ precinebat.Spũs inqt uultus noſtri chriſtus domi
nus cõprehẽſus ẽ in corruptiõibus noſtris. cui diximus ĩ umbra
tua uiuemus ĩ gẽtibus.Sed & dauid magnificus uates:hoc de eo
dẽ mẽorat.Quare fremuerunt gẽtes:& populi meditati ſunt in
ania.Aſtiterũt reges terre:& prĩcipes cõuenerunt ĩ unũ.aduer
ſus dnm̃ & aduerſus chriſtũ eius.Et paulo poſt ait ex ꝑſona ipſi
us chriſti.Dominus dixit ad me filius meus es tu:ego hodie ge
nui te.Pete a me:& dabo tibi gẽtes hereditatẽ tuã.& poſſeſſionẽ
tuã termĩos terre.Nõ ſolũ ãt põtifices unguẽto chriſmatis apud
hebreos cõſecrabãt̃.ueꝝ & reges qui & ipſi qm̃ diuinitatis nutu
ꝑ ꝓphetas ſacrato quodã chriſmate delibuti.ſortiebãt̃ ſceptra re
galia. imaginarii licet.tamẽ ipſi chriſti appellabãt̃.Quo ſcilicet ẽt
ĩ ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies ſeruaret̃.Sed & ĩ ꝓphetaꝝ
ordĩe ĩuenimus nõnullos ſimili mõ unguẽto chriſmatis cõſecra
tos.miſteriũ diuinis eloqis prebuiſſe. & gnaros redditos futuro
rũ.Ex qbus oĩbus cõſtat qd̃ filius dei.uerbũ ac ſapiẽtia patris.qa
uerus rex ẽ oĩm ſeculoꝝ.& qa uerus põtifex ẽ futuroꝝ bonoꝝ.
& qa uerus ꝓpheta ẽ. quippe qui inſpiret & repleat ꝓphetias.
ideo uere chriſtus noĩatus ẽ. Cuius noĩs ꝑ eos quos ſupra enu
merauimus põtifices & ꝓphetas & reges.typus & imago preceſ
ſerat. Veꝝ illi qm̃ ut diximus ad breue tẽpus uite huius chriſti
appellabãt̃.ad ſolã ueri chriſti imaginẽ cõſeruandã.Quãuis cõpo
ſitiõe quadã myſtica cõſecrati olei.tamẽ huius q̃ ĩter nos haberi
ſolet materie ac liquoris unguebãt̃.Verus ãt hic qui de celis ue
nerat.& cui oĩa q̃ precedebãt geſta fuerãt.chriſtus nõ humanis
opibus q̃ſita ſumit unguẽta. ſed nouo ac ſingulari mõ paterno
ſpũ ĩfuſus & unctus chriſtus efficit̃.ſicut multis ãte ſeculis de eo
uates Iſaias predixerat.ex ꝑſona ipſius chriſti dicẽs.Spũs dnĩ ſuꝑ
me.ꝓpter qd̃ unxit me.euãgeliſare paupibus miſit me. predica
re captiuis remiſſionẽ & cecis uiſum. Nec ſolũ iſaias diuinis hec
predixit oraculis.ſed & dauid ſimiliter inſpiratus.teſtat̃ de chri
ſto dicens ad ipſum chriſtũ.Sedes tua deus ĩſeculũ ſeculi. uirga
equitatis uirga regni tui.Dilexiſti iuſticiã & odiſti iniquitatem.

ꝓpterea unxit

2009 Ministerio de Cultura

1 14.

ꝓpterea unxit te deus deus tuus oleo leticie precõſortibus tuis. In qbus uerbis prĩo quidẽ eũ euidẽter deũ deſignat. Scđo uero ꝑ eqtatis uirgã ſceptꝝ in eo regale cõmemorat. Poſt uero etiã qualiter chriſtus effectus ſit ĩdicat dicẽs.ꝙ unctus ſit deus a deo nõ oleo coĩ:ſed oleo leticie.Nec ſicut participes ſui.i. illi q ĩ imagine preceſſerãt.ſed preparticipibus ſuis.Oleũ uero leticie in ſacris uolumĩbus.intellectu myſtico ſpũs ſanctus deſignatᷣ.Sed & de põtificatu eius.Idẽ dauid alio ĩ loco tale aliqd archanis ſignat eloquiis.tãquã ex ꝑſona patris de filio ꝓnũtiãtis. De uentre iqt ante luciferꝝ genui te.Iurauit dominus & nõ penitebit eũ.tu es ſacerdos ineternũ ſcđm ordinẽ melchiſedech.Hic aũt melchiſedech ĩ diuinis uolumĩbus ſacerdos fuiſſe ſũmi dei refertᷣ.Sed q non oleo coĩ ꝑunctus ſit.neq; qui ex ſucceſſione generis ſuſceperit ſacerdotiũ.ſicut apud hebreos fieri mos erat.Et ideo ſcđm ordinẽ ipſius ſacerdos futurus dicitᷣ chriſtus.qui nõ olei liquore ſed uirtute celeſtis ſpũs cõſecretᷣ. Iccirco deniq; cũ multi apud hebreos oleo ĩ hoc ipſũ ſollẽniter cõſecrato uncti ſint chriſti. & ſiue reges ſiue ꝓphete ſiue ẽt põtifices ꝑ hoc fuerĩt inſtituti.nullus tamẽ ipſorꝝ uel gẽti uel diſcipulis aut ſectatoribus ex ſuo uocabulo nomẽ dare potuit.& appellare diſcipulos chriſtianos. niſi hic ſolus qui uerus ẽ chriſtus.Et nõ oleo hũano:ſed paterno ſpũ ꝑunctus.Hic ſectatorꝝ ſuorꝝ populos.& uniuerſã ꝑ totũ mundũ ſui nõis gentẽ.ex ueri chriſti uocabulo appellari fecit ꝑhẽni noĩe chriſtiãos.Si igitᷣ unde genus ducat chriſtus reqris.& eius auctorẽ rimaris.qui auctor ẽ omniũ.audi qd oracula diuĩa ꝑ dauid magnificẽtiſſimũ uatem ex ꝑſona ipſius ſũmi patris loquatᷣ. Sicut & paulo ſuperius mẽorauimus.Deuẽtre iqt ãte luciferꝝ genui te Et quãuis uẽtris appellatio in eo qui recte ĩcorporeus creditᷣ cõuenire minime uideatᷣ.tam̃ tropicis ac myſticis legibus hoc eſt. ꝙ nõ extrĩſecus & aliũde ſubſtituerit filiũ pater. ſed ex ſemetipſo. ac ſi dici põt de ĩterioribus ſuis.ut hoc ipſũ ſit ille q natus eſt. qđ ẽ ille q genuit.Et ne adoptionis lege extrinſecus uideatᷣ aſſumptus. ſed quantum appellatio uentris 'intelligi ſuggerit. ſalua reuerẽtia ĩcorporalitatis.intrĩſecus editus deſignetᷣ ueritate

nature.Quod

2009 Ministerio de Cultura

nature. Quod uero ait ãte luciferꝝ. ante mũdi. & ãte totius crea
ture deſignat initiũ. Diſtictio ſane ĩter ueꝝ chriſtũ & imagina-
rios illos qui prius preceſſerãt q̃ habeat̃. euidẽs ĩ hoc inditium
dat̃. quod illi priores criſti nulli pene niſi gẽti ꝓprie cogniti ſũt.
Huius ãt ueri chriſti nõ ſolũ nomẽ. ſed & poteſtas & regnũ per
oẽs natiões & ꝑ uniuerſum orbẽ terre diffuſum: nõ ſola cogni
tiõe uocabuli: ſed & diuĩtatis cultu ac religiõis reuerẽtia cõſecra
tum ẽ. In omni nãq; terra. tãquã uerbũ & ſapiẽtia prĩs. tãquã de
us & dominus chriſtus ieſus colit̃ & adorat̃. ſicut diuinũ de eo
ꝓnunciauit eloquiũ dicẽs. Quia ĩ noĩe ieſu oẽ genu flectat̃. cele-
ſtium terreſtriũ & ĩfernoꝝ. Et oĩs lĩgua cõfitebit̃. qm̃ dominus
Ieſus ĩ gloria ẽ dei prĩs. Vnde nõ ſolũ poteſtas eius & regnum.
ſed & affectus & amor tãtus de eo credẽtium mẽtibus inoleuit.
ut ẽt aĩas ponere ꝓ noĩe eius. & ceruices ſuas ꝑſecutoꝝ gladiis
nõ morẽtur obiicere: dũmõ ſacroſcã apud eos noĩs eius fides &
reuerẽtia cõſeruet̃. Hec interĩ nobis neceſſario narrationẽ rerum
preceſſerĩt quã ꝑſeq ĩſtituĩus. ĩ qbus nom̃ oſtẽdat criſti ieſu dnĩ
ac ſaluatoris noſtri nõ nouelle appellatõis alicuius. aut ex carnali
natiuitate. ſed a deo ipſo originẽ ducere. Quod ãt recẽtis uoca-
buli chriſtiãoꝝ gens uidet̃. & ritus obſeruãtie eius nuꝑ exortus.
quid ẽt hec ipſa nouitas ĩ ſe uetuſtatis cõtineat oſtẽdemus. An
tiquiſſimũ pre oĩbus fere gẽtibus hebreoꝝ genus haberi. puto
ꝙ nulli uideat̃ dubitãdũ. & ꝙ apud ipſam gentẽ ſecretior quidã
religiõis cultus & obſeruãtia diuinis mãdata uolumĩbus cõtinea
tur. Inquibus ẽt de nõnullis iuſticie pietate preditis uiris refert̃:
qbuſdã qdẽ qui & ãte diluuiũ fuerĩt. Aliis ãt & poſt diluuiũ. In
qbus de noe atq; eius filiis. oĩq; ꝓſapia ſcribitur. & uſq; ab abra
hã ꝓtẽditur. quẽ parẽtẽ gẽtis hebreoꝝ cõſtat exiſtere. Oẽs ergo
illos q ab abrahã ſurſum uerſus uſq; ad primũ hoĩem generati
onis ordĩe cõſcribũtur. ẽt ſine noĩe. rebus tam̃ & religiõe chriſti
anos fuiſſe ſiqs dicat. nõ mihi uidetur errare. Cũ enĩ nom̃ chriſti
ani hoc ĩdicet. ꝙ chriſto qs credẽs. ꝑ eius doctrinã. fidẽ. pietatẽ ac
iuſticiã teneat. & ſtudiis diuĩe ĩhereat ſapiẽtie. atq; oẽ qđ ad uir
tutẽ ꝑtinet exequat̃. Si ĩquã hec ſũt q̃ a uocabulo chriſtiãi noĩs
indicãtur. & uere

indicant̄.& uere eũ religionis ſectatorē deſignāt. Hoc erāt ēt illi ſancti de quibus ſupra diximus uiri.q chriſtiãi nunc eē ꝓfitēt̄. Neq; enī aut corporalis eis īerat circũciſio.aut obſeruatio ſabbati.ſicut nec nobis quidē.aut ulla de ciboꝝ obſeruatōe religio.uel cetera q̄ poſterioribus ꝑ moyſen figuraliter magis & myſtice obſeruāda tradũt̄.Cũ igit̄ aſq; his oībus obſeruatiōibus fuerint religioſi illi quoꝝ ſupra memorauimus uiri.ſecuti āt ſint fidē eius quē nos nũc ſeqmur chriſti.quē frequenter apparuiſſe eis & docuiſſe uel monuiſſe ea q̄ ad fidē & pietatē ꝑtinēt i ſuꝑioribus approbauimus.Quomō dubitabit̄ ab illis cepiſſe & ab illis eſſe deductā huius gētis originē.qui & eundē dn̄m auctorē & ducē uite ſeqbant̄.& ī ſimili religiōis obſeruātia ꝑſiſtebāt. Intim̄ deniq; hic ī illis premiſſa & preformata religio ē.ut ne ipſo quidē noīe ꝙ certe ſolũ differētiā facere uidet̄.habeāt̄ alieni.Sed & ipſos iā tũc nō chriſtianos:ſed & chriſtos eſſe appellatos.diuina teſtātur eloquia.Dicit̄ enī de illis ex ꝑſona dei ad alienigenas gētes. Nolite tangere chriſtos meos. & in ꝓphetis meis nolite malignari. Hec cũ de abrahā.& de illis qui ꝑ illud tēpus ad dei cultũ ꝑtinebāt dicta referātur.euidētiſſime & luce clarius ī ipſis & āte ipſos chriſtiāoꝝ genus iam tũc fuiſſe.& omnē tenuiſſe pietatis ac religiōis obſeruātiā deſignat̄.Quā nũc ꝑ aduētum carnalis preſētie chriſti ꝑ oēs gētes cōmunicatā. & oībus īpartitā natiōibus conſtat.Quo ſapiētie pietatiſq; theſaurus qui uelut ītra anguſtum cōclaue ꝓ raris quibuſq; cultoribus tenebat̄.uniuerſũ mnudũ fidei ac religiōis ꝓfuſiōe ditaret.& quod prius uiritim prebebat̄. nũc ſimul & ſubito gētibus ītegris.& populis ac nationibus īgerat̄. Quod ita futuꝝ diuina īſpiratiōe ꝓſpiciens quidā eximius ꝓphetaꝝ. ſtupore mētis attonitus cũ admiratione exclamat & dicit.Quis audiuit talia.& quis locutus ē ita? Si peperit terra in una die.& ſi genita ē gens de Semel. Et itē ī alio loco de his ipſis.ꝙ ſermo diuinus gētē ꝑturiēdā eē predixerat cōteſtat̄ & dicit. His āt q ſeruiēt mihi uocabit̄ nomē nouũ. quod benedicet̄ ſup terras.Quod āt ita nouũ nomē.quā chriſtiāoꝝ uocabolũ gētibus datũ ē? Nouũ āt dicit nom̄.nup diſperſũ nō nuper īuentũ.

Veꝝ & hoc

2009 Ministerio de Cultura

Verꝝ & hoc ipſū ita futurꝝ.& hāc benedictionē noīs ac fidei om
nibus eſſe gētibus largiēdā.nequaquā diuīa oracula ſiluerūt.De
ipſo nāq; Abrahā dū adhuc eſſet ī prepucio cōſtitutus.dicit ſer
mo diuinus. Credidit abrahā deo.& reputatū ē ei ad iuſticiā. &
amicus dei appellatus ē.Credidiſſe ergo refert̄ ei.quē apparuiſſe
frequēter.& inſtruxiſſe eum q̄ ad pietatē & religionē ꝑtinēt.ſu
pra edocuimus. Chriſto ſcilicet.ꝑ quē oīa cōſtare q̄ geſta ſūt. &
gerenda ſepe ꝓbatū. A quo ēt ad ipſum abrahā reſpōſa huiuſ
modi deferunt̄. Et benedicent̄ inquit in te oēs tribus terre. &
iterꝝ. Faciā te in gentē magnā & multā.Et benedicent̄ in te oēs
gentes terre.In quo euidēter exprimit̄.ꝙ ille cultus atq; illa fi-
dei gratia. que tunc abrahe & paucis illis qui ad id tēporis fide
& pietate inſignes erāt cōcedebat̄.poſt modū ꝑ oēs gentes ac ꝑ
oēs terras eſſet benedictionis titulo ꝑ diuinā gratiā largienda.
Certū nāq; ē.ꝙ ſicut ille credēs ei qui ſibi apparuit iuſtificatus
eſt.& paternis ſupſtitionibus repudiatis ac ſpretis.dei ueri pre-
cepta fide atq; opibus executus ē.& ꝑ hoc ei dicit̄: quia benedi
cent̄ in te oēs tribus & gentes terre. Ita & chriſtiani fide atq;
operibus id agāt:ut paterne ſupſtitionis errore depulſo: ſequāt̄
deū quē ſecutus ē abrahā.ut ex ſimili fide eius uiuificēt̄:ſicut ui
uificatus ē abrahā.Quid igit̄ obſtat:ut nō una atq; eadē religio
nis obſeruātia deputet̄ in his:in quibus unā atq; eandē fidei at
q; operꝝ eſſe cōſtitit formā. & ideo nō nouella neq; peregrina ē
chriſtiāorꝝ religio:& nuꝑ exorta. Sed ſi fas ē libere iudicare qđ
uerꝝ ē.prima omniū atq; ab ipſa ſimul mundi origīe ac natiuita
te deſcendens.eodē chriſto deo doctore & inſtitutore iam inde
ab inicio ſpeciē formāq; ſuſcipiens.Et de his quidē iſta ſufficiāt.
Verꝝ poſtea quā cōſequēter ea que hyſtoricā narrationē debue
rāt anteire premiſimus. ſupē iā ut & a corporali preſentia dnī
& ſaluatoris noſtri:& de his q̄ deīceps geſta ſunt.uelut itineris
noſtri aggrediāur exordiū.Ipſū oīpotētē uerbi patrē deū. ſed &
ipſū cuius res gerit̄ ieſū chriſtū dnm̄ ac ſaluatorē noſtꝝ celeſte
dei uerbū adiutorē & auctorē narratōis noſtre precibus īuocātes.

Git̄ ſcđo & q̄drageſimo īperii ceſaris auguſti āno. C.ii.

ab egypto

2009 Ministerio de Cultura

ab egypto uero ſubiugata. & Antonii & Cleopatre interitu.
ī quē nouiſſima ptolōeoꝝ apud egyptū regna ceciderūt. Octauo
& uiceſio āno domīus & ſaluator noſter ieſus chriſtus prīa a ſcri
ptōe ceſus cyrino ſyrie preſidēte.ſecundū ordinē totius ꝓphetie
que de ipſo predicta ē.ī bethleē iude oppido naſcit᷑. Hūc autem
cyrini tēporibus habitū ceſum.etiā ioſephus illuſtris hebreorum
hyſtoriographus memorat. annectens huic narrationi. etiā gali
leoꝝ hereſem hiſdem exortā eſſe temporibus.De qua apud nos
Lucas in actibus apoſtoloꝝ meminerit his uerbis. Cap.iii.

POſt hūc inqt ſurrexit iudas galileus ī diebus cōſcriptiōis
ceſus.& auertit populū poſt ſe. ſed & ipſe periit & oēs q
credebāt ei diſpſi ſūt.De his āt ipſis ioſephus de quo ſupra dixi
mus.ī hyſtoria ſua octauodecīo antiqtatū libro hoc mō mēorat.
Cyrinus āt uir unus ex cōſēſu curie romane.p ſingulos magiſtra
tus.uſq; ad gradū cōſulatus aſcēdēs.inter cetera quoq; honora-
bilis cū paucis ſyriā uenit.a ceſare ius dare gētibus miſſus. & cē
ſor ſimul patrimōioꝝ futurus.& poſt pauca ait. Iudas uero gau
lanites uir de ciuitate gamala.ſadduchū quēdā phariſeū aſſumēs
magnopere uidebat᷑ ſollicitare plebē.aſſerēs eis ꝙ adſcriptio cen
ſus.nihil aliud quā aptiſſimā īponeret ſeruitutē.Simulq; horta-
bat᷑ gentē ſuā.ne perdet libertatē.Sed & ī ſecunda hyſtoria iu-
daici belli.de hoc ipſo hic ſcribit.Quo ī tēpore inqt uir quidam
galileus uidas noīe ad diſſēſionē populos cogebat. peſſimū fore
eis p ſuadens. ſi adquieſcerent ſoluere tributa romanis. & poſt
deum mortalem ſuſcipent dominatū.Hec Ioſephus. Ca.iiii.

PEr idē tēpus herodes primus ex aligēigeaꝝ genere ortus.
regnū iudaice gētis obtinuit. Et ī ipſo ꝯplet᷑ ꝓphetia quā
moyſes āte predixerat. ꝙ nō deficeret prīceps ex iuda.neq; dux
de femoribus eius.uſq;quo ueniret cui repoſitū ē.De quo ēt idē
ꝓnuntiat moyſes. q & ipſe ſit expectatio gētiū. Impfectus nāq;
preſagii huius pēdebat euētus. donec ſub ꝓprie gētis prīcipibus
regerēt᷑.Qui incipiētes ab ipſo moyſeo qui hec predixerat. uſq;
ad auguſti īperiū pdurarūt. quo ī tēpore primus ut ſupra dixi
herodes externi generis uir.a romāis iudeoꝝ ſuſcepit prīcipatū.

2009 Ministerio de Cultura

q Vi Herodes ſecundũ ea quidem que Ioſephus tradit.ex
Idumeoꝝ gente paternum genus. ex Arabum uero ma
terni ſanguinis originẽ deducebat. Affricanus autẽ: qui & ipſe
precipuus in hyſtoriographis habetur.aiunt inquit qui de eo di
ligẽtius explorarũt. antipatrẽ quẽdã patrẽ eſſe Herodis aſcalo-
nite. qui & ipſe fuerit Herodis cuiuſdã filius templi Apollinis
editui. Hic antipater ab Idumeis latronibus captus admodum
puer permãſit cum predonibus. pro eo ꝙ pater eius rei familia
ris inopia filiũ redimere nõ ualeret. Verum puer latronũ uita &
moribus inſtitutus.poſtmodũ Hircano cuidã iudeoꝝ pontifici
familiaris efficitur.ex quo naſcitur Herodes hic. qui ſaluatoris
temporibus fuit. Hec Affricanus. Cap.v.

I Gitur cũ in hominem externe gentis iudeorũ deueniſſet
imperiũ.iminebat ſine dubio etiã illa ꝓpheticis predicta
uocibus expectatio gentiũ. Quippe cum defeciſſet apud eos ab
origĩe ipſius moyſei ſceptra pricipũ regũq; ſucceſſio. Prius enĩ
quã ĩ captiuitatẽ Babilonie ducerẽt̃.regnauit apud eos Saul pri
mus:& inde Dauid.Nam ante reges a iudicibus regebant̃. qui
poſt Moyſen & Ieſũ ſucceſſorẽ eius: gentis illius tenuerãt prin
cipatum.Poſt reditum uero de Babilonia nõ defuere eis guber
cula diſciplinis optimis inſtituta.Per pontifices &enĩ rerũ ſũma
gerebat̃:donec Pompeius & romanorũ magiſtratus adueniens
hieroſolimã.urbem quidẽ romanis armis oppugnaret & capet.
Sancta uero & ſacratiſſima queq; templi pollueret.ita ut ne ab
ipſis quidẽ abditis ĩgreſſum tẽperaret hoſtilem. Cum uero qui
per auiam ſucceſſionẽ per idem tempus regno ſimul & ponti-
ficio fungebatur. Ariſtobolum noĩe uinctum cum liberis romã
miſit.Hircano fratri eius pontificatum relinquens.Omnẽ uero
iudeorũ gentẽ ex illo tempore tributariã romano fecit imperio
Sed Hircano in quẽ ultimũ iudeorũ gentis pontificatus fuerat
deuolutus.a parthis capto. primus ſicut ſupra dixi externi gene
ris uir Herodes per ſenatus cõſultũ Auguſto imperãte iudeoꝝ
gentis adipiſcitur gubernacula. Sub quo ĩminente iam ſaluato
ris aduentu.etiã ſalus gentiũ & uocatio expectata illa ſecundum

eã que prophete

2009 Ministerio de Cultura

ea q̄ ꝓphete predixerāt cōſecuta ē. Exquo utiq; tēpore īterrupta ſucceſſiōis ſerie ducū uel prīcipū q de iude femoribus deſcendebant. Cōſeq̄nti rōne ordo quoq; ſacerdotii ab auis & ꝓauis. īdeclinabiliter currēs repēte cōfundit̄. Habes & de his idoneū teſtē ipſū Ioſephū. q indicat Herodē poſtq̄ regnū ſibi iudeoꝝ a romanis cōceſſū ē. nō iam ſecundū generis ordinē cōſtituiſſe pōtifices ſed ignobilibus qbuſq; ſacerdotia ꝑmiſiſſe. Similia quoq; ī ſacerdotibus ordinādis egiſſe ēt ſucceſſorē eius archelaū refert. Poſtq̄ iudeoꝝ imperiū dicit recepiſſe romanos. idē ipſe Ioſephus īdicat q̄ etiā ſacrā ueſtē pōtificis ſūmi Herodes obcluſā ſub ſignaculo ſuo tenuerit. nec unq̄ pōtificibus uſū eius poteſtatēue ꝑmiſerit. Hoc idē & ſucceſſor eius archelaus. Hūc & romāi morē poſt ipſos pōtificalis iniurie tenuere. Hec āt dicta ſint nobis approbare uolētibus ueritatē ꝓphetie: q̄ ī aduētu dnī noſtri & ſaluatoris īpleta ē. Sed & apud Danielem ꝓphetā euidēter numerus ſeptimanaꝝ. qui uſq; ad chriſtū ducē futurus deſignat̄. īpletus ē. De quibus ī aliis locis expoſuimus. Poſt quaꝝ ſeptimanaꝝ cōſumationē abolēdū eſſe chriſma. qđ apud iudeos ſacratiſſimū ſeruabat̄. idē ꝓpheta deſignat. Quod qdē manifeſtiſſime eo ipſo tēpore quo dominus noſter ieſus chriſtus aduenit. ꝓbat̄ īpletū. Hec autē a nobis p neceſſario relata ad oſtēdendā ueritatē tēpoꝝ teneant̄.

Erū qm̄ de generatiōibus chriſti uarie nobis Cap. vi. Matheus & Lucas euāgeliſte tradiderūt. & cōtraria ſibi a quāplurimis dicere putāt̄. Inquo ēt nōnulli fideliū ueritatis ignorātia cōmenta qdā ꝓ ſuis qſq; opinatōibus conant̄ adhibere. ēt de hoc hyſtoriā que ad nos uſq; deducta ē in mediū ꝓferamus. Affricanus cuius ſupius fecimus mētionē. ſcribēs ad ariſtidem quedā de euāgelioꝝ cōſonātia. & de genealogiis q̄ a matheo & luca diuerſe referūt̄. ceteroꝝ qdē opīones ꝓcul a ueritare dei errātes coarguit. Ipſe āt hyſtoriā quā cōpererat. his ipſis ꝓtulit uerbis. Apud gentē inqt iſrahel generationū noīa. nūc ſcđm nat̄e nūc ēt ſcđm legis ordinē numerāt̄. Nature qdē ſucceſſiones habent̄. q̄ ex ſeminis uel ſanguinis ueritate deſcēdūt. Legis aūt qs filius alio generāte ſubſtituit̄. ſub noīe fratris defūcti ſine liberis.

Cū enim

2009 Ministerio de Cultura

Cū enī reſurrectionis inter eos ſpes necdū fuiſſet accepta.ꝑ hec
reſurrectiōis quedā imitabāt᷑ imaginē.uti ne nomē generis uitio
ſterelitatis aboleret. Cū ergo huiuſcemōi apud eos generationū
ordines ſeruarēt᷑.ut qdā ex ipſo germine. quidā ex ſubſtitutiōe
ab aliis generati.alii filii legis beneficio deputarēt᷑. a ſingulis euā
geliſtaꝝ utriuſqꝫ modi cōmemorata ſucceſſione.Id ē ut alter eoꝝ
eū q genuiſſet. alter uero eū qui quaſi genuiſſe uideret᷑ expone
ret.Et ita fit:ut neutꝝ euāgeliū mētiat᷑.dū aliud nature ordinē.
aliud uero legis exeqt᷑.Recōiunctū nāqꝫ ſibi ē inuicē genus.& il
lud qđ ꝑ Salomonē.& illud qđ ꝑ nathan deducit᷑.ꝑ legales ſub
ſtitutōes q̄ fiebāt his qui ſine liberis decedebāt. & ꝑ ſecūdas ni
hilominus nuptias.qbus unus atqꝫ idē aliis parētibus ꝓgenitus
alioꝝ eē filius uidebat᷑.Et ita fit ut utraqꝫ narratio generationū
uſqꝫ ad ioſeph ueriſſimis lineis deducat᷑. diuerſo qdē ſi ſatis ex
plorato ordīe ſignata.Vt āt clarius fiat qđ dicit᷑ ipſas generatio
nū cōſequētias enarrabimus.A dauid ꝑ ſalomonē generatō quā
dinumerat matheus.tertiū a fine facit mathā.qui dicit᷑ genuiſſe
iacob patrē ioſeph.Per nathan uero de dauid lucas generationū
ordinē texens. tertiū nihilominus eiuſdē loci facit melchi.Dicit
enī ioſeph qui fuit heli.qui fuit melchi. Nobis ergo imminet
oſtēdere.quō ioſeph qui dicit᷑ ſcđm matheū qdē patrē habuiſſe
iacob qui deducit᷑ ꝑ ſalomonē.ſecūdū lucā uero heli qui deducit᷑
ꝑ nathā.Vt q̄ iſti ipſi id ē iacob & heli qui erāt duo fratres. ha-
bētes alius quidē mathā.alius āt melchi patrē. exdiuerſo genere
uenietes.& iā iſti ioſeph aui eē uideāt᷑.Eſt ergo modus iſte.Ma
thā & melchi diuerſis tēporibus de una eadēqꝫ uxore eſta noīe.
ſingulos filios ꝓcrearūt.quia mathā qui per ſalomonē deſcendit.
uxorē eā primus accepat.& relicto uno filio iacob noīe defūctus
ē.Poſt cuius obitū qm̄ lex uiduā alii uiro nō uetat nubere.mel-
chi qui per nathā genus ducit.cū eēt ex eadē tribu.ſed nō ex eo
dē genere.relictā mathā accepit uxorē. ex qua ipſe ſuſcepit filiū
noīe heli.Per qđ ex diuerſo patꝝ genere efficiūt᷑ iacob & heli
uterini fratres. quoꝝ alter.i. iacob fratris heli ſine liberis defū
cti uxorē ex mādato legis accipiēs.genuit ioſeph.natura quidem
germinis ſuū

2009 Ministerio de Cultura

germinis ſuũ filiũ. ꝓpter qđ & ſcribitˀ. Iacob ãt genuit Ioſeph.
ſcđm uero legis preceptũ Heli efficitˀ filius cuius iacob qa frater
erat. uxorẽ ad ſuſcitãdũ fr̃is ſemẽ acceperat. Et ꝑ hoc rata ĩuenitˀ
atqꝫ ĩtegra generatio. & ea quã matheus enumerat dicẽs. Iacob
ãt genuit ioſeph. & ea quã lucas cõpetẽti obſeruatõe deſignat di
cẽs. quod putabatˀ eẽ filius ioſeph q̄ fuit iacob. Qui & ipſe ſub-
ſonãte eadẽ diſtĩctione heli eẽ filius putabatˀ. q̄ fuerat melchi. qa
legalẽ hãc ſucceſſionẽ q̃ uelut adoptõe quadã erga defunctos cõ
ſtat magiſq̃ germinis ueritate. cõpetẽti ſatis ꝑ hoc deſignauit in
dicio. obſeruans euãgeliſta. ne oĩno ĩ huiuſcemodi ſucceſſionibus
genuiſſe aliquẽ noĩaret. per qđ digna diſtĩſtiõe nõ deſcẽdẽs. ſed
aſcẽdẽs uſqꝫ ad adã. & ad ipſũ uſqꝫ peruenit dñ̃. Hec ãt nõ nobis
ad ſubitũ reperta. aut abſqꝫ ullis autoribus cõmentata ſunt. ſed
ĩpſi hic ſaluatoris noſtri ſecundũ carnẽ ꝓpĩqui. ſeu ſtudio tãti ſe
minis demõſtrãdi. ſeu edocẽdi q̃ ſcđm ueritatẽ geſta ſũt tradide
rũt. Addẽtes ẽt hoc. ꝙ cũ idumei latrones aſcalonitane ciuitati
ĩrruẽtes. & de apollinis tẽplo qđ muro urbis adherebat cũ ceteris
ſpoliis ẽt antipatrẽ herodis cuiuſdã editui filiũ captiuũ diripuiſſẽt
accidiſſe poſtmodũ. ut ad amicicias hircãi põtificis antipater pue
niret. Cuius prĩcipatũ ꝙ inquãplurimis iuuiſſet: defũcto eodẽ hir
cano Herodi filio ſuo a romanis per ãbitionẽ regnũ iudee acce-
perit. Veꝝ hec & ĩ aliis grecoꝝ hyſtoriis deſignãtˀ. Sed illud pre
cipue ſupradicta uiri memorie tradiderũt. qđ per idẽ tẽpus oẽs
hebreoꝝ generatiões deſcripte. in archiuis tẽpli ſecretioribus ha
bebãtˀ. In quibus ẽt alienigenaꝝ quoꝝqꝫ cõtinebãtˀ origĩes. ſicut
achior ex amanitis. & ruth ex moabitidis. alii ẽt ex egypto q̄ di
cuntˀ iſrahelitis eẽ cõmixti. Veꝝ herodes cũ ſũmã poteſtatẽ tene
ret. uidẽs ꝙ huiuſcemodi generis indicia ſi permanerẽt. obfuſca
tionis ſibi plurimũ q̃rerẽt. ignobilitatis ſue cõſciẽtia exagitatus.
oẽs libros ĩ quibus cõſcriptio generis habebatˀ. iuſſit incẽdi: eſti-
mans ſe nobilẽ uideri poſſe. ſi nouitius eẽ & aduena iſrahelitici
generis nullis conſcriptionũ faſtibus urgeretˀ. Veꝝ fuere tũ pau
ci diligẽtes & ſtudioſi uiri. qui uel deſcriptos ex parte aliqua hu
iuſcemodi libros domi haberẽt. uel ẽt mẽorie habite ordinẽ ꝓ
ſapie retinerẽt.

2009 Ministerio de Cultura

ſapie retineret. Precipue quos demiſſa a ꝓauis nobilitas cõmone bat. Ex quibus fuerũt & hi quos paulo ãte mẽorauimus. deſpo ſyneo.i.ſteriles uel dominici appellati. ꝓpter ꝓpiquitatẽ generis christi qui & nazarei fuerũt ex uico cochaba iudeoꝝ. quiq; per oẽm regionẽ circũeuntes. ordinẽ ſupradicte generatõis. partĩ me moriter. partĩ ẽt ex dieꝝ libris ĩquãtũ erat poſſibile perdocebãt. Quibus ita a nobis ĩquãtum diligẽtia potuit perſcrutatis. euidẽ tiſſime euãgelioꝝ per hoc ueritas declarat᷑. Hec ſũt q̃ ab affrica no didicimus. Hoc itaq; mõ ĩ ioſeph patꝝ generatõe deducta. du bitari iã nõ põt de Maria. quĩ eiuſdẽ generis atq; eiuſdẽ tribus extiterit. Siqdẽ ſcd̃m legẽ moyſi nõ licebat ĩ diuerſas tribus nu ptias permiſceri. ſed uni ex eodẽ populo atq; ex eadẽ familia in nupta precipit᷑ copulari. ut ne ꝑmixtiõe cõiugii. ẽt ſors heredita tis deducatur indubiũ. & de alia tribu contra fas ad aliã trãſſe ratur. ſed de his ſatis dictũ ẽ. Cap. vi.

ChRiſto igit᷑ ſecundũ ꝓphecie fidẽ nato ĩ bethleẽ iude. tẽpo ribus ſupradicti herodis de oriẽtis partibus aduentantes quidã uiri ex magoꝝ gẽte. percõtant᷑ ab herode. ubi nã eſſet rex qui nuper natus ẽ iudeoꝝ. affirmãtes uidiſſe ſe ſtellã eius ĩ oriẽ te. q̃ ſibi ẽt dux itineris extitiſſet. cãm uero tãte ꝓperatiõis. ado rãdi ac uenerãdi nuꝑ editi regis eẽ. Quibus ille auditis ĩcredibili ter deterretur. uerẽs. ne ſtatus ſui piclitaret᷑ ĩperii. Accerſitis er go legis doctoribus ꝑcũtãt᷑ ubi nã chriſtũ naſci ſparẽt. Vt uero ex michee oraculis locus natiuitatis eius apud bethleẽ deſigna tus ẽ. uno precepto rex oẽs lactãtes pueros nõ ſolũ apud bethleẽ ſed & ĩ oĩbus finibus eius abimis & ĩfra. ſcd̃m tẽpus qđ explora uerat a magis interimi iubet. ſi quõ etiã ieſũ cũ equeuis poſſit extĩguere. Sed preuenit regis ĩſidias. puer adductus ĩ egyptũ. pa rẽtibus de dolo regis angelo prenũciante cõmonitis. Cap. viii.

VErũ hec etiã ſacris euãgelii uocibus edocemur. ſed opere preciũ ẽ. crudelitatis herodis ĩ chriſtũ: & eq̃uos eius uide re mercedẽ. Satĩ nãq; nec mora ulcio ĩ eũ diuina cõuertit᷑. que nõ ſolũ preſẽs ĩferret exiciũ. Veꝝ & q̃bus poſt ĩteritũ ſupplicíis eẽt cruciãdus oſtẽderet. Lõgũ ẽ ſi ꝓſperitates ĩperii eius quibus

ad illud

ad illud tẽpus uſq; pollebat. domeſticis referã cladibus obſcura ta. ignominiã mrĩmonii. funera liberoꝝ. quoꝝ tamẽ ipſe extiterit parricida. ſororis ẽt ꝓpĩquoꝝq; oĩm exequar clades. tragedia ma gis quã hyſtoria texi uidebit᷑. De quibus tamẽ ſiqs ſcire uult. io ſephus plenius refert. Igit᷑ cũ ꝓ ſacrilegio qđ ĩ ſaluatorẽ cõmiſe rat. & ſcelere qđ ĩ eq̃uos eius ꝑegerat. ulcio eũ diuĩa urgeret in mortẽ. quẽ dedrit exitũ nõ puto iudeoꝝ. ſed ipſius ioſephi ĩ ſeptio decio libro antiqtatũ hoc referẽtis. ſermõibus explicemus. Hero dẽ ĩquit porro amarior ĩ dies morbus urguebat. ſupplicia cõmiſ ſi dudũ ſceleris expetẽs. Lẽto nãq; igne extrĩſecus ĩſupficie cor- poris urebat᷑. intrĩſecus uero uaſtũ cõdebat᷑ incẽdiũ. Auiditas in explebilis ſemꝑ ĩerat cibi. nec tam̃ ſaciari unq̃ rabidis ĩcitata fau cibus ualebat ĩgluuies. Inteſtina intrĩſecus ulceribus obſepta. do loribus quoq; coli quã maxĩe cruciabat᷑. Humor liqdus & luri- dus erga pedes tumidos oberrabat. & ab inferioribus partibus pubetenus tumore diſtẽtus. Sed & uerẽda ipſa putredĩe corrũ pta ſcatere uermibus. Spũs quoq; ĩcredibilis ĩflatio. & tentigo obſcena ſatis & execrãda. His ãt oĩbus doloribus fetor dirior. uel ex m̃broꝝ putredĩe. uel ex reſpiratõe anhelitus reddebat᷑. Ita ex oĩ parte cruciatibus feſſo. nulle ſufficere uires ad tollerãtiã pote rãt. Dicebãt ergo hi quibus diuinãdi pericia ẽ. diuinitus has pe- nas ab ĩpatore deo ob multa eius ĩpie & crudeliter geſta depo- ſci. Hec quidẽ ĩ ſupradcã hyſtoria refert uir de quo paulo ante memorauimus. Sed ĩ ſcđo libro idẽ hyſtoriographus ſimilia ni- hilominus de eodẽ ſcribit hoc mõ dicẽs. Poſt hoc uero oẽ corpus eius morbus ĩuadẽs. diuerſo eũ ſibimet corruptele genere uẽdi cabat. Febris nãq; una parte lẽta uexabat. prurigo ex alia parte ĩtollerabilis ꝑ oẽm corporis diffuſa ſuperficiẽ. Coli quoq; creber rimus dolor. pedes pubetenus hydropis obſederat tumor. Ve rẽda corrupra putredĩe. & ſcatentia uermibus orreſcebãt. Infla tiões ẽt tortuoſi ſpũs. & crebra ſuſpiria cõuulſis admodũ ꝓdu- cta uiſceribus. ita ut diceret᷑ a uatibus. nõ morbi corporis hec ſed diuine ultiõis eẽ ſupplicia. Quiq; cũ tot morbis ẽt feralibus urgueret᷑. tamẽ ſpẽ adhuc uiuẽdi gerẽs. de medelis atq; remediis

cogitabat

2009 Ministerio de Cultura

cogitabat. Deniq; trāſito iordane aquis calidis q̄ apud calleroen ſūt utebat̄. que ēt potantibus cōmode dicant̄. Viſum ē āt medicis etiā oleo calido om̄e corpus fouēdum. Cūq; depoſitus fuiſſet ī huiuſcemodi fomēto. ita reſolutus ē omnibus mēbris. ut ēt oculi ipſi e ſuis ſedibus ſoluerentur. Cap. ix.

REportat̄ ex inde hiericho & famulorꝝ plāctibus admonitus. ubi deſperare cepit. militibus quidē quīquagenas dragmas diuidi iubet. Ducibus uero & amicis ſuis. plurimū pecūie largit̄. Ipſe āt furore iā plenus. & ipſi ut ita dicā minitās morti. fert̄ īfacinus execrabile. Etenī ex ſingulis q̄buſq; uicis uel caſtellis ſi qui nobiliores & primarii erāt uiros ex oī iudea ad ſe colligi & recludi iubet ī loco qui dicit̄ hypodeomus. Accerſita cū ſorore ſua ſalome atq; eius uiro noīe alexa. Noui īquit iudeos de meo īteritu gauiſuros. ſed potero habere lugētes & exeqas honorabiles explāgētiū multitudīe. ſi uolueritis uos meis parere preceptis. Hos oēs quos ī cuſtodia haberi iuſſi totius iudee nobiles uiros. ſtatī ut ego ſpiritū exalauero īterficite. ī hoc ipſū militibus preparatis. ut oīs iudea & oīs domus ēt īuita defleat obitū meū Et poſt pauca idē ioſephus ait. Rurſum āt nā & cibi auiditate & tuſſis cōuulſiōe diſtēdebat̄. Cū ex dolorꝝ uiolētia iā uite exitum adeſſe ſentiret. malo accepto cultrꝝ popoſcit. Solebat enī p̄ ſemet ipſū purgatum ſic pomū atq; īciſū edere. Tūc deinde circūſpectās ne quis eēt qui ꝓhiberet. eleuauit ī ſemetipſū dexterā. ictūq; librauit. Adhuc idē ꝓſequit̄ ſcriptor. q̄ paulo ante quā nouiſſimū ſpm̄ redderet. tertiū poſt duos quos āte necauerat filiū ſuū preceptis īpiis iugulaſſet. atq; ad ultimā lucē ſicut nō abſq; maximis doloribus corporis. ita etiā ne abſq; parricidii piaculis aufugiſſet. Talis igitur herodis extitit finis. quo digna ſupplicia ſcelere. q̄ in bethleem erga paruulos geſſerat. & ꝓ inſidiis domini noſtri ac ſaluatoris exactum eſt. Cap. x.

DE ſucceſſiōe uero eius hyſtoria nos euāgelica ꝓdocet. q̄ poſtea quā p̄ āgelū cōmonitus ioſeph. ſublato puero & matre eius de egypto rediit ad terrā iudeā. Audiēs īqt euāgeliſta. qa archelaus regnaret ꝓ herode patre ſuo. timuit ire illuc. Cōmonitus āt

2009 Ministerio de Cultura

tus ãt ĩ ſõnis.abiit in partes galilee. Huic aũt euãgelice ueritati
cõſona ſcribit ẽt ſupradictus hyſtoriographus. diligẽter hoc exe
quẽs.quõ & teſtĩonio herodis patris ſui. adiudicãte ẽt ceſare au
guſto regni iudeoꝝ ſucceſſor extiterit archelaus.& ut poſt decẽ
ãnos ĩperio deuolutus ſit.ut q̃ philippus & herodes iunior frater
cũ liſania in tetrarchias diuiſũ iudee regnũ regebat. Cap.xi.

IDẽ quoqꝫ ipſe hyſtoriographus ĩ decioctano libro refert
duodecĩo ãno tiberii ceſaris q auguſto ſeptẽ & quĩquagĩ
ta ãnis prĩcipatu potito ſucceſſerat.põtium pilatũ iudee ꝓcurati
onẽ ſuſcepiſſe. atqꝫ inibi ibi p decẽ cõtinuos ãnos uſqꝫ ad ipſum
pene finẽ tiberii ꝑduraſſe.Ex quibus oĩbus figmẽtũ ĩpudẽs eui
dẽter arguit᷑ actoꝝ.q̃ receti cõfecta plamaſte aduerſus chriſtum
dnm̃ ꝓferũt᷑.In qbus primo oĩum tẽporis ipſius rõ coarguit fal
ſitatẽ.Quarto nãqꝫ cõſulatu tiberii. q cõſulatus ſeptĩo ãno ĩpii
eius fuit.piaculi ĩ ſaluatorẽ cõmiſſi tẽpus.falſa hec acta pſcribũt.
Quo ĩ tẽpore euidẽter oſtẽdit᷑.ne miſſus quidẽ adhuc ad iudee
ꝓcurationẽ pilatus.ſcdm ioſephi ꝓbatiſſimi hyſtorici teſtĩoniũ.
Qui pleniſſime deſignat duodecĩo ãno tiberii ceſaris iudee ꝓcu
rationẽ ſuſcepiſſe pilatũ.Cõſonãter ãt ĩ his cũ hyſtorico euãgeli
ſta cõcordat.quĩtodecĩo dicẽs anno tiberii ceſaris.ĩ quo quartus
erat pilati ꝓcurationis annus.cũ ẽt iudee tetrarche haberẽt᷑ he
rodes & liſias & philippus. dnm̃ & ſaluatorẽ noſtꝝ ieſũ chriſtũ
fuiſſe ãnoꝝ trigĩta.quãdo ad Ioannẽ baptiſandus aduenit.Tunc
&enĩ initiũ euãgelice predicationis inſtituit. Cap.xii.

REfert aũt eum diuina ſcriptura oĩne doctrine ſue tempus
exegiſſe ſub põtificibus anna & caipha.quo ſcilicet ãne põ
tificatus tẽpore ĩcipiẽte docere cepit. & uſqꝫ ad initiũ caiphe ꝑtẽ
derit.In quibus ſpaciis uix toti quatuor cõcludũt᷑ ãni.Legalibus
porro preceptis iam p illud tẽpus ui & ãbitiõe ceſſantibus. nul
li qppe põtificatus honor uite uel generis merito reddebat᷑.Sed
romana poteſtate aliis nũc.itẽ aliis ſũma ſacerdotii preſtabat᷑.ita
ut annuis ſucceſſiõibus mutarẽt᷑.Deniqꝫ idẽ ioſephus refert qua
tuor p ordinẽ uſqꝫ ad caiphã põtificatus officio poſt annã eẽ per
fũctos his uerbis ſcribẽs.Valerius gratus anna ſacerdotio detur
bato

2009 Ministerio de Cultura

bato iſmahelũ põtificẽ deſignauit filiũ baſſi. Sed & hũc nõ multo poſt abiciẽs. eleazaꝝ ananie põtificis filiũ põtificatui ſubrogauit. Poſt annũ uero etiã hũc arcet officio. & ſimoni cuidã caiphi filio põtificatus tradidit miſteriũ. quo non amplius & ipſe quã unius anni ſpacio ꝑfunctus. ioſephũ cui & caiphas nomen fuit. accepit ſucceſſorẽ. Hac ꝑ hoc om̄e tẽpus qđ dominus & ſaluator noſter in terris docuiſſe ꝑſcribit᷑. intra quadriẽni tẽporis ſpacia coartat᷑ In quo quatuor iſte quas ioſephus memorat ſucceſſiões põtificũ deſcribunt᷑. uix ꝑ ãnos ſingulos miniſtrãte. Cõſonanter igitur ſcd̄m ea q̃ ſcripſit. caiphã põtificẽ anni illius quo ſaluator paſſus ẽ. etiã euãgelii ſcriptura deſignat. Igit᷑ dominus & ſaluator noſter nõ multo poſt iniciũ predicatiõis ſue. duodecĩ ex oĩbus diſcipulos aſſumpſit. Quos & ceteris ſectatoribus ſuis preferẽs. ſpeciali quodã electiõis priuilegio apoſtolos noĩauit. Cuius noĩs uirtus miſſos indicat. Sed & alios poſt hos elegit ſeptuaginta duos. & ipſos binos ꝑ loca & urbes ad quas ipſe acceſſurus erat premiſit.

Cap. xiii.

VErũ breui ĩteriecto tẽpore. ioãnes baptiſta ab herode filio herodis capite punit᷑. De quo & ĩ euãgeliis quidẽ refert᷑. Cõcordi uero teſtĩonio etiã ioſephus de hoc ſcribit. noĩatim etiã herodiade cõmemorãs uelut de cõiugio fratris philippi uiuentis uiolẽter abſtracte. & ſuis ab herode inceſtis nuptiis ſociate. ꝓpria & legittima uxore depulſa. quã herodiadẽ filiã fuiſſe dicit arethe regis arabie. ꝓpter quã etiã ioannẽ baptiſtã ab eo cõmemorat ĩteremptũ. Bellũ quoqꝫ exortũ inter arethã dicit & herodẽ. tanq̃ ob ignominiã filie uindicandã. In quo bello exercitũ refert herodis extinctũ. Hec aũt oĩa accidiſſe. ꝓpter piaculũ qđ ĩ nece ioannis admiſit. Idẽ quoqꝫ ioſephus iuſtiſſimũ ſuper oẽs ioannẽ fuiſſe. ſcd̄m euãgelioꝝ fidẽ. & ab herode ꝓpter herodiadẽ capite ceſum refert. Propter quã etiã regno eũ memorat eſſe depulſum. atqꝫ in exiliũ apud uiennã gallie urbẽ truſum. Hec in octauo decimo antiquitatũ libro his ipſis quibus infra adnotatũ eſt ſillabis ſcribit. Quibuſdã inquit iudeoꝝ uidebat᷑ ideo periſſe herodis exercitũ. qđ in eũ ſatis iuſte ulcio diuina cõmota ſit. ꝓ uĩdicta

ioannis

2009 Ministerio de Cultura

ioannis q uocat᷑ baptiſta.quē puniuit herodes uirū ualde bonū
qui precipiebat iudeis uirtuti operā dare. iuſticiā inter ſe inuicē
cuſtodire.& in dm̄ ſeruare pietatē.ꝑ baptiſmū in unū coire.Hoc
enī pacto baptiſmū acceptabile fore.ſi nō ſolū ad abluēda pecca
ta ſumat᷑.ueꝝ & ad caſtimoniā corporis atq; ad anime iuſticiam
purificationeq; ſeruet᷑.oīumq; pariter uirtutū uelut ſignaculum
& cuſtodia quedā fidelis habeat᷑.Que cū ab eo precepta huiuſ-
cemodi docerent᷑. atq; ad audiendū eū ꝑplurima multitudo cō
curreret.ueritus herodes ne forte doctrine eius ꝑſuaſione popu
li a ſuo regno deſciſcerent. Videbat enī ꝙ preceptis eius ac mo
nitis obedire in oībus plebs eēt parata. melius credidit priuſq̄
noui aliquid fieret anticipare hominē nece.quā poſtmodū turba
tis rebus ſerā penitudinē gerere.Ex ſola igit᷑ ſuſpitione herodis
uinctus ī caſtellū macheronta abducit᷑ ioānes.ibiq; capite obtrū
cat᷑.Actenus de ioāne.Sed & de ſaluatore noſtro domino ī eiſ-
dē hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libris idē ioſephus ita ſcribit.

Cap.xiiii.

FVit autē hiſdē tēporibus ieſus ſapiens uir. ſi tamē uirum
eum noīari fas eſt.erat enim mirabilium opeꝝ effector.do
ctorq; hominum eorum qui libenter que uera ſunt audiunt.Et
multos quidem iudeorum.multos etiam ex gentilibus ſibi ad-
iunxit.Chriſtus hic erat.Hunc accuſatione primorum noſtre gē
tis uirorum.cum pilatus in crucem agendum eſſe decreuiſſet.
non deſeruit eos qui abinitio eum dilexerant. Apparuit enim
eis tertio die iterum uiuus. ſecundum ꝙ diuinitus inſpirati pro
phete. uel hec uel alia de eo innumera miracula futura eſſe pre
dixerant.Sed & ī hodiernum diē. chriſtianorum qui ab ipſo nū
cupati ſunt & nomen perſeuerat & genus.Hec cum ipſe hebre
orum ſcriptor olim ſuis libris inſerta.tam de ioanne baptiſta
quā etiam de domino & ſaluatore noſtro tradiderit. qđ ultra ef
fugium᷑ que excuſatio impudentibus & perfidis remanebit᷑
Quo minus de falſitate geſtorum que poſtmodum confin-
xerunt . apertiſſime conuincantur . Sed de his iſta ſufficiant.

2009 Ministerio de Cultura

ſufficiāt. Apoſtoloꝝ autē dnī & ſaluatoris noſtri noīa q̄ referāt
ex ipſis euāgeliis oībus palā ē. Septuagīta uero diſcipuloꝝ uoca-
bula. nuſq̄ quidē repperimus ſcripta. Dicit tamē unus ex ipſis
eſſe barnabas. Cuius ēt ī actibus apoſtoloꝝ mētio facta ē. Sed &
paulus nichilominus ſcribēs meminit eius. deniq; ipſū dicit eſſe.
qui cū ſoſthene & paulo corrīthiis ſcribit. Clemēs uero ī quarto
diſputationū libro cephe mētionē facit. de quo paulus dixit. Cū
āt ueniſſet cephas antiochiā. in faciē ei reſtiti. Et dicit eū unū eē
ex ſeptuagīta diſcipulis cognoīe petri apoſtoli. Sed & mathiā ex
ipſis eſſe dicit. qui ꝓ iuda apoſtoloꝝ numero ſubrogatus eſt. &
eum qui cū ipſo ē ſtatutus ad ſortē. Tatheū quoq; unū ex ipſis
fuiſſe tradunt. De quo & hyſtoriā que ad nos uſq; ꝑuenit. ex-
ponere neceſſariū duco. Nā & plures quā ſeptuagīta fuiſſe diſci-
pulos ſaluatoris inuenies. ſi obſerues ea que paulus īdicat dicēs.
poſt reſurrectionē apparuiſſe dnm̄. primū quidē cephe. poſtea il-
lis undecim. Et poſt hos āplius quā quingentis fratribus ſimul.
Ex quibus quoſdā dormiſſe dicit. plurimos autē adhuc ꝑmane-
re eo tēpore quo hoc ſcribebat. Poſt ēt dicit eū uiſū eē iacobo. q
erat unus. ex his qui fratres ſaluatoris appellabant. Tū deinde
tanq̄ preter hos duodecim. ad eoꝝ tamē ſimilitudinē eſſent alii
quidā apoſtoli. ſicut & ipſe erat paulus. addit & dicit. Poſtea ap-
paruit apoſtolis omnibus. Nouiſſime autē uiſus eſt & mihi. Sed
& de his iſta ſufficiant.

Cap. xv.

NArratio uero quā de tatheo ꝓmiſimus. hūc habet modū.
Dnī & ſoluatoris noſtri ieſu chriſti diuītas cū ꝓ mirabili
uirtutis ope ꝑ oēm locū celebraret. īnumeros tā de uicinis quā
de peregrinis & lōge poſitis ꝓ remedioꝝ & cure uirtutibus īui-
tabat. ſiq precipue morbi alicuius egritudīe laborarēt. Vnde &
rex qdā abagarus noīe gētis ultra eufraten poſite pr̄icipatū no-
biliter tenēs. morbo quodā corporis ī remediabili quantū inter
hoīes tenebat. Qui cū de noīe ieſu & de mirabilibus uirtutū ei-
uſ audiſſet. ſupplex ei ꝑ epiſtolā factuſ exorat miſſo ī rem hoīe diu-
tinī morbi uīculis qbus tenebat abſolui. Sed ad preſēs qdē a do-
mīo corporis eius cura differt. Dignus tam̄ efficit reſcripto eplē

ſaluatoris

2009 Ministerio de Cultura

ſaluatoris. In qua ſimul ēt ꝓmittit᷑ ei. qđ nō multo poſt deſide
rii ſui cōſeqret᷑ effectū. Deniq; poſt reſurrectionē atq; aſceſionē
dnī ad celos. thomas apoſtolus ex cōmonitiōe diuīa. tatheū qndā
unū ex ſeptuagīta diſcipulis ad ediſſenā ciuitatē euāgeliſtā & pre
dicatorē uerbi dei emittit. ſimul & q̄ a domino ꝓmiſſa fuerant
īpletuꝝ. Hoc ī archiuis publicis ediſſene ciuitatis īqua tūc ſupra
dictus abagarus regnauit. ita deſcripta repperimus ī his cartis. q̄
geſta regis abagari ſeruata antiqtus cōtinebāt. Et ut euidēs di-
ctoꝝ ueritas fiat. ipſaꝝ exēplaria epiſtolaꝝ ex ſiroꝝ līgua trāſlata
ponemus. Exēplar epiſtole ſcripte a rege abagaro uel toparca ad
ieſū. & miſſe hieroſolimā per annaniā curſorē. Cap. xvi.

ABagarus uehame filius toparca. ieſu ſaluatori bono q ap-
paruit ī locis hieruſolimoꝝ. ſalutē. Auditū mihi ē & de te
& de ſanitatibus quas facis. ꝙ ſine medicamētis aut herbis fiāt
iſta ꝑ te. & qđ uerbo tm̄ cecos facis uidere. claudos ābulare. & le
proſos mūdas. & īmūdos ſpūs ac demonia eicis. Et eos q longis
egritudinibus adflictāt᷑ curas & ſanas. Mortuos quoq; ſuſcitas.
Quibus oībus auditis. id ſtatui ī aīo meo. unū eē de duobus. aut
qa tu ſis deus & deſcēderis de celo ut hec facias. aut ꝙ filius dei
ſis qui hec facis. Propterea ergo ſcribēs rogauerī te ut digneris
uſq; ad me fatigari. & egritudinē meā qua iā diu laboro curare.
Nā & illud cōperi ꝙ iudei murmurāt aduerſū te & uolūt tibi in
ſidiari. Eſt āt ciuitas mihi parua qdē: ſed honeſta. q̄ ſufficiat utriſ
q;. Exēplū reſcripti ab ieſu ꝑ annaniā curſorē ad abagaꝝ toparcā

BEatus es q credidiſti ī me. cū me ipſe nō uideris. Ca. vii.
Scriptū ē enī de me. qa hi q me uidēt nō credēt ī me. & q
nō uidēt me ipſi credēt & uiuēt. De eo āt ꝙ ſcripſiſti mihi ut ue
niā ad te. oportet me oīa propter que miſſus ſum hic explere.
& poſtea quā impleuero recipi me ab eo a quo miſſus ſum. Cū
ergo fuero aſſumptus mittam tibi aliquem ex diſcipulis meis.
ut curet egritudinē tuā. & uitā tibi atq; his qui tecū ſūt preſtet.
Erat āt his epiſtolis adiūctū ēt hoc līgua ſiroꝝ qđ infra ſcriptū ē.
Poſtea uero quā ieſus aſſūptus ē: miſit ei iudas qui & thomas ta
theū unū ex ſeptuagīta. Qui cū ueniſſet: manebat apud tobiam

filiū tobie

2009 Ministerio de Cultura

filiū tobie. Vt āt audiuit de eo abagarus. & nūciatū ē ei ꝙ ueniſ
ſet apoſtolus ieſu ſecundū qđ ei ſcripſerat. Cūq; cepiſſet tatheus
ī uirtute dei curare oēm lāguorē & īfirmitatē: ita ut oēs mirarēt
Abagarus cōſideratis mirabilibus q̄ faciebat. recordatus ē ꝙ ip
ſe eēt de quo ſibi ieſus ſcripſerat dicēs. cū āt fuero aſſūptus. mit
tā tibi aliquē ex diſcipulis meis: qui egritudinē tuā ſanet. & uo
cās ad ſe tobiā apud quē manebat. ait ad eū. Audini ꝙ uir qdā
potēs uēit & manet ī domo tua: adduc eū ad me. Cūq; rediſſet
tobias ad tatheū dixit ei. Abagarus toparca uocauit me ad ſe &
dixit mihi. ut te ad eū ꝑducā ut cures eū. Et tatheus. Veniā īqt
qm̄ maxīe ꝓpter ipſū miſſus ſū. Poſtera igit̄ die. tobias mane ad
ſūpto tatheo ucit ad abagarū. Et cū fuiſſet īgreſſus preſētibus
primatibus ſuis. ſtatī ī ingreſſu uiſū ē abagaro diuini neſcio qd
ſplēdoris ī uultu apoſtoli tathei. Quod cū uidiſſet abagarus ado
rauit tatheū. Sup quo admirati ſūt oēs qui aſſiſtebant regi. Ipſi
enī nihil hoꝝ uidebāt. quia ſoli abagaro fuerat oſtēſū. qui & di
cere cepit ad tatheū. Vere diſcipulus es ieſu filii dei. qui mihi di
xerat. mitto tibi aliquē de diſcipulis meis qui te curet & uitā ti
bi preſtet. Et tatheus reſpōdit. Quia magnifice credidiſti ī eū q
me miſit. ꝓpterea miſſus ſū ad te. & ſi permāſeris ī fide eius &
credulitate. preſtabūt̄ tibi oīa deſideria cordis tui. Tū & abaga
rus ad eū. Vſq; adeo īquit credidi ei. ut & iudeos qui eū cruci
fixerūt. uelī ſi ulla mihi adeſſet tāta exercitus copia trucidare. &
ſi nō romani regni auctoritas īpediret. Et tatheus ait ad hec. Do
minus noſter uolūtatē patris ſui īpleuit. Qua īpleta aſſūptus ē
rurſus ad patrē. Dicit ei abagarus. Ego ſcio & credo ī eū & ī pa
trē eius. Et tatheus. Propterea īqt pono manū meā ſup te ī noīe
eius. Et cū hoc feciſſet. ſtatī oī egritudīs morbo quo tenebat̄ ab
ſoluitur. Miratus eſt abagarus. ꝙ ſicut uerbis audierat de ieſu
ita & rebus & operibus repperit per tatheum diſcipulum eius
impleri. qui eum abſq; medicamentis & herbis curaret. Non ſo
lum āt illū. ſed & abdon quēdā abdie filium podagra laborantē
cū ſe ueſtigiis eius aduolueret manus īpoſitione ſanauit. multoſ
q; alios urbis illius ciues uariis obſeſſos ſanauit incōmodis. Et
ſic opa

2009 Ministerio de Cultura

ſic opa magna & admirãda pficiẽs predicabat uerbum dei. Poſt hoc ãt abagarus ait ad tatheũ. Tu inqt cũ uirtute dei hoc facis & nos oẽs uidẽtes mirãur. Veꝝ qſo te narra mihi de aduẽtu ieſu quõ factus ſit. & de uirtute eius ĩ qua faciebat hec que audiui. & tatheus. Nũc qdẽ taceã. ueꝝ qa uerbũ miſſus ſũ predicare. craſtino cõgrega mihi oẽs ciues tuos. & corã ipſis predicabo & ſeminabo ĩ eis uerbũ uite. uel aduẽtus ieſu quõ fuit & cur & qua de cã miſſus ẽ a patre. & de uirtutibus opeꝝ eius. uel de myſteriis q̃ locutus ẽ ĩ hoc mũdo. & ĩ qua uirtute hoc fecit. Sed & denoua eius predicatõe. & qd̃ ita puulus & humilis. & quõ ita ſe hũiliauit. & depoſita maieſtate paruifecit deitatẽ ſuã. ita ut & in crucẽ ſubigeretur. & ĩ infernũ deſcẽderet & dirũpet ſepẽ quã a ſeculis nemo dirupat & mortuos ſuſcitaret. Qui deſcẽdit qdẽ ſolus. aſcẽdit ãt cũ grãdi multitudĩe ad patrẽ ſuũ. Iuſſit ergo abagarus ut mature oẽs ciues cõuenirẽt & audirẽt predicationẽ tathei. & poſt hoc iuſſit dari ei auꝝ & argẽtũ. ſed ille nõ accepit dicẽs. Si noſtra dereliqmus quõ accipimus aliena? Geſta ſũt ãt iſta quadrageſio & tricẽteſimo ãno. Hec nõ ĩutiliter utputo a nobis ad uerbum ex ſiroꝝ lĩgua ĩterpretata. hũc ĩ noſtris libris tenebunt locum.

Explicit liber primus. Incipiũt capitula libri ſecũdi.

De uita & ĩſtitutione apoſtoloꝝ poſt aſceſionẽ chriſti. cap. i.
Queadmodũ tiberius de criſto edoctus a pilato cõmõitus ẽ. c. ii.
Vt ĩ oẽm mũdũ breui tẽpore diffuſa de chriſto predicatõ ẽ. c. iii.
Queadmodũ poſt tiberiũ gaius ceſar regẽ iudoꝝ cõſtituit agrippã. herodi ppetua pene deportationis poſita. ca. iiii. Vt filo p iudeis ſuſcepit legationẽ ad gaiũ. ca. v. Quãta acciderĩt iudeis grauia poſt temeritatẽ crucis ĩ chriſto. ca. vi. Vt pilatus quoq; ſemetipſũ morte dãnauit. ca. vii. De fame tẽporibus claudii. ca. viii. Martyriũ iacobi apoſtoli. c. ix. Vt agrippa & herodes apoſtolos pſecuti diuinã cõtinuo ſenſerũt uindictã. cap. x.
De theoda q deprauauerat populũ. c. xi. De helẽa regĩa Adyabenoꝝ. cap. xii. De ſimone mago. ca. xiii. De predicatione apoſtoli petri apud urbẽ romã. ca. xiiii. De euãgelio ſcd̃m marcum. ca. xv. Vt prius marcus per egyptũ chriſti noticiã predicauit. ca. xv.

2009 Ministerio de Cultura

cauit.ca.xvi. Qualia de abſtinētibus apud egyptū Filo ſcri-
bit.ca.xvii. Quāti ad nos Filonis peruenerīt libri.ca.xviii.
Cuiuſmodi clade cōpreſſerit iudeos ipſo die paſcalis.cap.xviiii.
Qualia ēt ſub nerone hieroſolimis geſta ſūt.ca.xx. De egyp
tio cuius actus apoſtoloꝝ faciūt mētionē.ca.xxi. Queadmodū
de iudea paulus romā miſſus ī uinculis oī culpa liberatus ſit.ca.
xxii. Vt ſit paſſus iacobus qui frater dnī ē dictus.ca.xxiii.
Quod poſt marcū primus epiſcopus alexādrie eccleſie ordīatus
ſit annianus.ca.xxiiii. De perſecutiōe neronis ſub quo paulus
ac petrus pia cōfeſſione decollati ſūt.ca.xxv. Vt īnumeris iu
dei malis afflicti ſūt ac nouiſſime cōtra rōanos arma mouerūt.
ca.xxvi. Expliciūt capitula. Incipit liber ſecundus.

QVecūq; oportuit uelut ī pricipiis eccleſiaſtice
hyſtorie deſignari.ſiue de diuinitate ſaluatoris
ſiue de antiqtate noſtre religiōis ac uetuſtate
doctrīe.& ut olī tradita ſit chriſtianoꝝ. q̄ no
uella uidet̄ īſtitutio. ſed & de aduētu ipſius
dnī & ſaluatoris noſtri nup̄ īpleto ac paſſiōi
bus cōſumato.de apoſtoloꝝ quoq; electiōe ſupiore libello quāta
potuimus breuitate ꝑſtrīximus. Age iā nūc q̄ ēt poſt aſcēſionē
eius cōſecuta ſūt uideamus.parti diuinaꝝ ſcripturarū teſtioniis
edocētes.parti extrīſecus ex his q̄ fideliter ī cōmētariis q ad me
moriā poſteritatis īuēti ſūt cōperimus adprobātes. Cap.i.

PRimus igit̄ ī apoſtolatū ꝓ iuda ꝓditore mathias ſorte cō
ſciſcit̄. q erat unus ex diſcipulis dnī.ſicut ſupra demōſtra
tū ē.Ordināt̄ āt & diaconi ſeptē numero ꝑ oratōes & manus ī
poſitionē apoſtoloꝝ miſterii uiduaꝝ gratia.In quibus ſtephanus
qui & primus poſt dnm̄ ſtatim poſt ordinationē ſuā lapidat̄ ab
his qui & dnm̄ occiderūt. per quos & noīs ſui ſtephano corona
donat̄ a chriſto.Tūc deinde iacobū qui dicebat̄ frater dnī. ~~peo
qđ eēt filius ioſeph.~~q chriſti quaſi pater habebat̄. qm̄qdē deſpō
ſata ei fuerat uirgo Maria.q̄ priuſq̄ cōueniret cū eo.inuenta eſt
in utero habens de ſpiritu ſancto.ſicut euangelia ꝓteſtāt̄. Hūc
inquā ipſū iacobū qui & iuſtus cognominatus eſt ab antiquis:
uirtutū merito

2009 Ministerio de Cultura

uirtutũ merito & inſignis uite priuilegio.primũ hyſtorie tradi-
derũt ſuſcepiſſe eccleſie q̃ hieroſolimis ẽ ſedẽ. ſicut clemens ĩ ſe
xto diſpoſitionũ libro aſſerit dicẽs.Petrus enĩ inqt & Iacobus &
Ioãnes poſt aſſũptionẽ ſaluatoris quãuis ab ipſo fuerĩt oĩbus pe
ne prelati. tamẽ nõ ſibi uẽdicant primatus gloriã. ſed Iacobũ q
dicebat̃ iuſtus.apoſtoloꝝ epiſcopũ ſtatuũt.Idẽ quoqꝫ ipſe in ſe-
ptĩo eiuſdẽ opis libro addit de ipſo ẽt hec.Iacobo ĩqt q dicebat̃
iuſtus.& Ioãni & Petro.poſt reſurrectionẽ dominus omnẽ ſcien
tiã tradidit. & ipſi ceteris apoſtolis. qđ apoſtoli illis ſeptuaginta
tradiderũt.ex qbus unus erat & barnabas.Duos aũt fuiſſe Iaco
bos cõſtat. Vnũ hunc iuſtũ qui de pinna tẽpli deiectus.fullonis
uecte ꝑcuſſus ẽ.& morti traditus.Alius autẽ ẽ ille q ab herode
capite ceſus ẽ.Huius ergo iuſti Iacobi etiã paulus meminit cum
ſcribit. Aliũ aũt inqt apoſtoloꝝ uidi neminẽ. niſi Iacobũ fratrẽ
dnĩ.In hoc ergo tẽpore.etiã tatheus de quo ſupra mẽorauimus
ſcđm dnĩ preceptũ ad regẽ abagarũ miſſus.ipſũ quidẽ egritudĩe
morbi corporalis abſoluit. Vniuerſã uero ciuitatẽ edeſſenoꝝ chri
ſto domino fideli ſatis credulitate ſociauit.ita ut ĩ hodiernũ ciui
tas illa.qppe que ipſius dnĩ & ſaluatoris meruit ſcripta ſuſcipe.
uelut ſpeciali quadam chriſto deuotione dicata ſit. Interea per
ſecutio pria aduerſus eccleſiã dei q̃ hieroſolimis facta ẽ ſub pri
mo martyre Stephano. omnes diſcipulos exceptis duodecim ꝑ
uniuerſã iudeã ſamariãqꝫ diſpſit.ſeu potius ut ſancta ſcriptura ĩ
dicat diſſeminauit.Ex qbus nõnulli ad fenicẽ.& uſqꝫ ad cyprum
atqꝫ antiochiã deuenerũt. ꝗ gentibus quidẽ credere myſterium
fidei nõdũ audebãt. iudeis tam̃ predicabãt.Interea ſaulus adhuc
uaſtabat eccleſiã.ĩgrediẽs domos. & ꝑtrahens uiros ac mulieres
tradebat ĩ carcerẽ. Sed Philippus q erat unus de ſeptẽ cũ Ste-
phano diaconus ordĩatus.deſcẽdit ſamariã.uirtute dnĩ repletus.
& predicabat primus uerbũ dei ſamaritane gẽti.Inquo tãta erat
diuĩe gratie efficacia.ut ẽt Simonẽ magũ ſuis predicatõibus cõ-
ſternaret. q per idẽ tẽporis celebris fame apud ſamaritanoꝝ po
pulos habebatur. ita ut uirtus dei magna eſſe putaretur. Sed
his cũ uidiſſet ſigna & miracula que a Philippo ꝑ diuine gratie

poteſtatẽ

2009 Ministerio de Cultura

poteſtatē fiebāt. obſtupefactus & territus ceſſit. & credere ſe in chriſtū uſquequo ēt baptiſmū accipet ſimulauit. Quod reuera mirari dignū ē. hodieq; eodē ordīe fieri ab his. q uelut heredita riā ab illo ſimulationē ſectā īpuriſſimā ſuſceperūt. Quiq; aucto‑ ris ſui artibus inſtituti. eccleſiā fraude qualibet ingreſſi lauacrū furant̄. & ſcā noſtra uelut alicuius morbi cōtagione cōmaculāt. Serpit enī eoꝝ uenenatus ſermo ſicut lupus ī gregibus. & occul tis uerboꝝ morſibus. incautis letale uirus infūdit. donec noxias eoꝝ latebras diligētia paſtoris inueſtigatas educat ad lucē. Sicut & ipſe Simon petri induſtria cōprehēſus. penā quā merebat̄ ex pendit. Veꝝ p dies ſingulos augeſcēte predicatiōe uerbi diuini. p dei ꝓuidentiā ex ethiopie regionibus adeſt quidā regine gētis illius prepoſitus. Moris qppe ē illi natiōi. etiā nūc a feminis regi tanq̄ uota ī hieroſolimis redditurus. Huic Philippus reſpōſis ſcī ſpūs iuſſus. primo ex oībus gētibus myſteriū fidei & ſacramētū baptiſmi tradit. & uelut q̄ſdā eū deo primitias oīm cōſecrat na tionū. Hūc opīo tenet ad patriā terrā regreſſū. ſcīetiā dei ſūmi & ſalutarē dnī noſtri preſcientiā. indigenis gētibus ſicut ſibi tradi ta fuerat predicaſſe. In quo rebus ipſis cōpleta ē p eum ꝓphetia que dicit. Ethiopia preueni& manus eius deo. Dū hec ita agūt̄ Paulus uas electionis: nō ex hoībus neq; p hominē. ſed p reuela tionē Ieſu chriſti & dei patris qui eū ſuſcitauit a mortuis. in apo ſtolatū uocat̄. celeſti ad ſe uoce delata. Cap. ii.

INterea cū p omnē iam locū de reſurrectione & mirabili bus dnī noſtri Ieſu chriſti. & de aſcēſione eius ad celū fe‑ lix fama loqueret̄. ac p oīum aures beati huius rumoris uolue‑ ret̄ opinio. & qm̄ antiqui moris erat apud romanos. ut ꝓuītiaꝝ iudices. ſiquid forte noui ī his quas regebāt ꝓuintias accidiſſet. uel principi uel ſenatui nūtiarent. uti ne ex his que gerebantur. ignorare aliqd uiderent̄. De reſurrectione a mortuis dnī & ſal‑ uatoris noſtri ieſu chriſti que iam in omnē locū fuerat puulga‑ ta. Pilatus tiberio principi refert. ſed & de ceteris mirabilibus ei us. Et ut poſt mortē cū reſurrexiſſet a quāplurimis iam deus eē crederet̄. Tiberius que cōpererat. retulit ad ſenatū. Senatus aūt

ſpreuiſſe dicit̄

2009 Ministerio de Cultura

ſpreuiſſe dicit᷑. ꝓ eo ꝙ nõ ſibi prius huius rei iudiciũ fuerit dela
tũ.ſed auctoritatẽ ſuã preuerit uulgi ſentẽtia.Lex enĩ erat antiq
tus deſignata.ne quis apud romanos deus haberet᷑. niſi ſenatus
decreto & ſẽtẽtia cõfirmatus. Porro aũt ꝓ uero hoc erat qđ age
bat᷑.ne diuina uirtus hũanis putaret᷑ aſſertoribus indigere.Cũq;
ſcđm ea q̃ ſupradiximus tenuiſſet ſenatus Tiberius tam̃ tenuit
ſentẽtiã ſuã.neqđ aduerſũ doctrinã chriſti cõtrariũ moliret᷑.Hec
tertulianus uir & legũ & ĩſtitutionũ romanaꝝ peritiſſimus. &
inter noſtros ſcriptores admodũ clarus in apolegetico ſuo quẽ
aduerſũ gẽtes ꝓ noſtra fide ſcribit.hoc modo retulit. ut de ori-
gine inquit aliqđ retractemus eiuſmodi regũ uetus erat decre
tum.nequis deus ab ĩperatore cõſecraret᷑. niſi a ſenatu ꝓbatus.
ſicut marcus emilius de deo ſuo alburno facit.Et hoc ad cauſam
noſtrã. ꝙ apud uos hũano arbitratu diuinitas penſitat᷑. Et niſi
hõi deus placuerit.deus nõ erit.Homo iam deo ꝓpitius eẽ debe
bit.Tiberius ergo cuius tẽpore nomẽ chriſtianũ ĩ ſeculũ ĩtrauit.
annũciata ſibi ex ſiria paleſtinaq; que illic ueritatẽ iſtius diuinita
tis reuelauerãt.detulit ad ſenatũ cũ prerogatiua ſuffragii ſui.Se
natus q ãte ipſe ꝓbauerat reſpuit.Ceſar ĩ ſentẽtia mãſit.cõmina
tus ꝑiculũ accuſatoribus chriſtianoꝝ.Hec tertulianus. Cap.iii.

QVod ꝑfecto diuina ꝓuidẽtia.ita tunc ceſaris ſenſibus in-
geſſit.ut abſq; ullo obſtaculo ĩ ipſis dũtaxat initiis euãge
lii ſermo uſq;quaq; ꝑcurreret. Vnde & factũ ẽ ut repente quaſi
celitus lumẽ oſteſum.aut radius quidã ſolis erũpens. totũ orbẽ
claritate ſupni luminis illuſtraret.ut cõpleret᷑ illa ꝓphetia q̃ di-
xerat.in omnẽ terrã exiuit ſonus eoꝝ.euãgeliſtaꝝ dũtaxat & apo
ſtoloꝝ.& in fines orbis terre uerba eoꝝ. Ex quo & ꝑ omnes ci
uitates ac uicos inmẽſe multitudines uelut meſſium tẽpore fru
mẽta ad areas.ita ad eccleſias populi cõgregabant᷑. Quecũq; illi
a parẽtibus tradite ſibi morbide ſupſtitionis uinculis tenebãt᷑.
ꝑ doctrinã chriſti ſimul & ꝑ uirtutũ miracula que fieri uidebãt
recepta ueri dei noticia.tanq̃ a tirãnicis dominis liberati. ad unũ
uerum deum & dominũ creatoreq; ſuũ.uetuſti penitẽtes erro-
ris.fideli cũ cõfeſſione uenibant.Cũ igitur paſſim iam ꝑ omnes
etiã gentiliũ.

2009 Ministerio de Cultura

etiā gentiliū populos ꝓfuſius effūderet̃ diuina dignatio.primus cornelius apud ceſariā paleſtine urbē maximā.cum omni domo ſua ad fidē chriſti petro miniſtrante ꝑducitur.Iam inde quāplurimi & alii ex gentibus apud antiochiā ad fidem ueniunt. eorū predicatione pertracti.Quos ꝓſeditione aduerſus ſtephanū cōmota. diſſeminatos eſſe per omnē locum ſuperius edocuimus. Per quos & apud antiochiā florentiſſima congregat̃ eccleſia. in qua erant etiā ꝓphetici ordinis uiri quāplurimi. cum quibus & barnabas & paulus.Quibus omnibus pariter ĩ gratia dei & unanimitate de gentibus. ibi primū diſcipuli uelut e perhēni fonte ſumpto uocabulo.appellati ſunt chriſtiani. Qua tēpeſtate agabus quidā unus ex his qui aderant ꝓphetis.famē magnā futurā diuinis preſagabat oraculis.Paulus uero & barnabas cū miniſterio a fratribus collato.ꝙ ſanctoꝝ uſibus deſeruirēt. hieroſolimā deſtinantur.

Cap.iiii.

INterea tiberius duobus & uiginti circiter annis ſui prĩcipatus exactis .uiuendi finē fecit . Poſt quē gaius imperiū ſuſcepit.& continuo iudeoꝝ principatū tradidit agrippe ſimul & philippo.ac liſanie tetrarchias. cum quibus & paulo poſt herodi, eidem pariter contulit.Ipſum uero herodē qui & in nece ioānis auctor extiterat.& in paſſione domini interfuerat. multis excruciatum modis.eterno dānat exilio.ſicut ioſephus in his que ſupra inſeruimus ſcribit.

Cap.v.

HVuius tēporibus Filo inſigniſſimus ſcriptoꝝ florebat . ꝗ nō ſolum in noſtra.ueꝝ & in grecoꝝ philoſophia.primus inter primos habebat̃. Hic autē genere quidē a ꝓauis hebreus. Apud alexandriā uero in omnibus claris & nobilibus uiris.clarior ac nobilior erat.In diuinis autē legibus & patriis inſtitutis. quantus qualiſue fuerit. ex his que nobis libroꝝ ſuorū tradidit monimentis.omnibus clarum eſt.Quis enĩ digne ualeat explicare.quanta eius in liberalibus litteris fuerit inſtitutio.Quanta in philoſophicis.̃ Quantuſq; maxime in platonicis & phitagoricis fuerit diſciplinis.ut ꝙ omnes & ꝗ ſecum floruerant pene & ꝗ preceſſerant ſuperarit.̃Hic igitur ipſe temporibus gaii quanta

iudeis

2009 Ministerio de Cultura

iudeis acciderit mala. quiq; uoluminibus exponit. Sed & de eiuſdem gaii mentis inſania cõmemorat. q in tantũ ſuperbie elatus ſit. ut deũ ſe uoluerit appellari. In ipſis autẽ ubi de iudeoꝝ cladibus refert. ſuã quoq; legationẽ quã ꝓ cõtribulibus ſuis iudeis detulit ad urbẽ romã deſcribit. & qd̃ ꝑorãs apud gaiũ ꝓ patriis legibus. nihil ãplius quã irriſionẽ retulerit domum. immo & pene periculum mortis incurrerit. Sed & ioſephus meminit horum in octauodecio antiquitatũ libro talia quedã ſcribens. Et quidem cũ ſeditio apud alexandriã fuiſſet exorta inter iudeos & grecos terni ab utriſq; ꝑtibus legati mittũt̃ ad gaiũ. In qbus ꝓ ꝑte grecoꝝ. erat quidã legatus appion noĩe. Qui cum ĩ ceteris quãpluri mis inſimularet iudeos. tum maxime q honorẽ ceſari nõ deferrent. ut moris eſt facere omnibus qui romanis faſcibus ſubiacent. Hi ergo aiebat neq; aras gaio. neq; tẽpla cõſtituũt. neq; alia huiuſcemodi. in quibus ei diuini honores a ꝓuintialibus deferũtur. Sed ſoli ſunt qui neq; ſtatuas ei decernãt. neq; ſacramentũ noĩs eius obſeruent. Cũq; hec & alia grauiora allegaret appion. ꝑ que cõcitari crederet gaium. Filo qui legationi preerat iudeoꝝ uir ĩ omnibus magnificus. alexandri alabarche frater. philoſophie nõ ignarus. potentiſſime purgauit obiecta. Sed abiecit eũ gaius & iubet ilico econſpectu ſuo abſcedere. dũ iracundia repletus. ſecum ipſe rimat̃ quid in eos cõferat mali. Egreſſus autẽ Filo cũ iniuria ait ad iudeos qui ſibi adſtabant. Bono animo nos eẽ oportet. quibus iratus eſt gaius. quia neceſſe eſt adeſſe diuinum. ubi humanũ ceſſat auxiliũ. Hec quidẽ ioſephus. Sed & idem Filo in ipſo libro quẽ de ſua legatiõe cõſcripſit. ſingillatim de omnibus q aſemet geſta ſũt refert. Ex quibus illa ſola cõmemorabo. q̃ legentibus euidenter in iudeos diuinã ꝓ piaculis que aduerſũ chriſtum auſi ſunt indicent ultionẽ. Cap. vi.

PRimo quidẽ temporibus tiberii refert in urbe roma Seianum quendam magni apud imperatorẽ loci. uniuerſã eoꝝ gentem ſũmo niſu interimere uoluiſſe. In iudea autem pilatum ſub quo in ſaluatorẽ facinus admiſſum eſt. dum templum qd̃ in hieroſolimis tunc adhuc manebat integrum ꝓphanare tẽtaret. maximis

2009 Ministerio de Cultura

ret. maximis eos perturbationibus agitauiſſe. Sed & poſt tiberii occaſũ. refert ſucceſſorẽ eius cum ceteris quãplurimis. tum etiã iudeorũ genti acerbiſſimum extitiſſe. quod preſto eſt etiã ex ipſius ſcriptoris ſermonibus diſcere. Multa quidẽ erat inquit ĩ gaio ingenii prauitas. qua erga omnes hoĩes. tum precipue erga iudeorũ gentẽ ferebatur. & ſpeciali quadã ſeuitia loca eorum que in diuinis habent ſupplicationibus cõſecrata. incipiens ab alexandria diripi & contra religionẽ moreq; gentis prophanari iubet. ſtatuis ſuis & ſignis atq; imaginibus ea replens. Templũ quoq; ſancte ciuitatis quod ſolum manebat totius prophane contagionis intactũ. & a maioribus perdurauerat aſilum. cõmutare in tẽplum proprii noĩs auſus eſt. ut hedes iouis nobiliſſimi noui dei gaii uocaretur. Sed & alias innumeras clades. & ultra omnes tragicos luctus apud alexandriã iudeis irrogatas eſſe ſub gaio. in ſcdo operis ſui de uirtutibus libro uir memoratus exequitur. Nec nõ & ioſephus conſona huic de pilati tẽporibus ſcribens. pro piaculis ſaluatoris que uniuerſe genti acciderint mala. audi ut etiã ipſe in ſcdo iudaici belli defleat libro. Is autem ait qui miſſus eſt in iudeã a tiberio procurator pilatus. noctu uelatas hieroſolimã introferri imagines ceſaris iubet ac ſtatui. Quod ubi dies exortus eſt. magnã perturbationẽ iudeorũ populis excitauit. ſtupentibus & perturbatis ad nouã faciem rerũ. Coniciebant nãq; ex hoc quod ſpernerentur & cõculcarentur iam leges ſue. & omnia inſtituta maiorũ. quibus nihil tale haberi intra menia urbis illius fas erat. Sed hoc eſt nimirũ in quo eos impie confeſſionis ſue uelox uindicta dãnauit. pro eo quod ſcdm euangelii relationẽ. ſimul gens cõclamauit uniuerſa. nõ habemus regem niſi ceſarem. Tum deinde idem ſcriptor aliam quoq; in eos delatam cõmemorat ulcionẽ dicens. Poſt hoc autẽ etiã alia ĩ eos accidit perturbatio. pro eo quod ſacrũ erarium quod apud eos patria lingua chorbonas appellatur. contra fas in uſus cõmunes publici aqueductus prorogari uideret. qui atrecentis ſtadiis deducebatur. Pro quo nimia indignatione populus cõmouebatur. Cũq; adeſſet pilatus hieroſolimis audẽt adire eum. & clamoribus fatigare. At ille qui preuiderat ſeditionẽ futurã. milites habitu plebeio obtectis

obtectis armis multitudini ĩmiſcuit.precepto eis dato.uti ne gla
diis inſeditioſos.ſed fuſtibus uterent̃. Igitur ubi tẽpus fuit. ſi-
gno de tribunalibus dato.cedi ꝓſterniq; ceperũt. Nonnulli uer
berantiũ uulneribus.plurimi aũt dum infugam conferti ꝓruũt.
propria cõſtipatione ꝑculſi periere.Reliqui uero diſperſi.& ſuoꝝ
funeribus deterriti.uim doloris ſilentio depreſſere.Multas pre-
terea clades ĩ hieroſolimis eis obueniſſe.dum nouis ſemꝑ rebus
ſeditioſius ſtudent.idem ſcriptor exponit. Oſtendens qđ ex ad
miſſi ſacrilegii tempore nũquã bella morteſq; ceſſarũt. uſq;quo
ultimũ & exitiabile malũ tẽporibus ueſpaſiani eos obſidione in
cluſit. Cap.vii.

I Gitur iudeos procõmiſſo ſcelere.ulcio diuina dãnabat.Sed
& ipſe pilatus qui ĩ ſaluatorẽ iniqui iudicis functus officio
eſt.iſdem tẽporibus gaii tantis ac talibus maloꝝ cladibus cruci
atus ẽ.ut ꝓpria ſe manu tranſuerberans.nefariam uitã ui abie-
ciſſe referat̃.Nec enĩ poterat tanti piaculi miniſter ĩpunitus eua
dere.Sicut in hyſtoriis grecoꝝ repperimus.eoꝝ dũtaxat qui oli
piadas ſcribũt.& annales rerũ geſtaꝝ libros ad poſteritatis me-
moriam condunt. Cap.viii.

E Tenĩ gaio quatuor annis nec integris prĩcipatu miſtrato.
claudius ĩperator ſuccedit.Sub quo fames ſatis clara. uni
uerſũ orbẽ terre obtinuit.Hoc tamẽ ita futurũ.lõge ante noſtri
ꝓphete predixerãt.Sicut ĩ actibus apoſtoloꝝ refert̃.agabũ q̃ndẽ
ꝓphetã famẽ magnã futurã ſub ĩperatore claudio denunciaſſe.
Verũ lucas q̨ hec de agabo refert cõiungit etiã hoc. qđ ꝑ paulũ
& barnabã fratres q̨ erãt antiochie ꝓ uiribus unuſquiſq; ſũptũ
miſerint ſanctis habitantibus hieroſolimã.Et poſt hoc addit di-
cens. Cap.ix.

I N illo autẽ tẽpore.ſine dubio tẽpus qđ ſub claudio fuit cũ
fames erat deſignans.Immiſit inquit herodes rex manus
ſuas ut affligeret aliquos de eccleſia.Et interfecit iacobũ fratrem
ioannis gladio.De hoc autẽ iacobo.clemens alexandrinus etiam
hyſtoriã quandã dignã memoria in ſeptimo diſputationũ ſuarũ
libro ſcribit.ꝑlatã ad ſe uſq; extraditione maiorũ. Quoniãquidẽ
inquit

2009 Ministerio de Cultura

inquit & is qui obtulerat eũ iudici ad martyriũ.iacobũ ſcilicet.
motus etiã ipſe cõfeſſus ẽ ſe eſſe chriſtianũ.Ducti ſunt ĩquit am
bo pariter ad ſuppliciũ.Et cũ ducerẽt in uiã.rogauit iacobũ dari
ſibi remiſſionẽ.At ille parũ ꝑ deliberãs.pax tibi inquit.Et oſcu-
latus ẽ eũ.Et ita ambo ſimul capite plexi ſunt. Cap.x.

SEd tunc ĩquit ut ait ſcriptura diuina.uidens herodes quia
de iacobi nece gratũ eſſet iudeis. addidit adhuc. & petrũ
adiecit ĩ carcerẽ. ſine dubio etiã ipſum punire uolẽs. niſi diuinũ
adfuiſſet auxiliũ.quo angelus ei noctu adſiſtens.mirabiliter eum
uĩculoꝝ nexibus abſoluit.& ad miniſteriũ predicatiõis ire liberꝝ
iuſſit.Et cum petro quidẽ hec geſta ſunt.Regis uero facinus in
apoſtolos perpetratũ.dilationẽ nõ patit̃ ulcionis.ſed cõtinuo uin
dex adeſt diuinitus dextera.ſicut hyſtoria ĩ apoſtoloꝝ actibus cõ
ſcripta nos edocet.Cum inquit ceſareã deſcẽdiſſet herodes.& in
die ſollẽni preclara ueſte regia indutus ꝓ tribunali cõſediſſet. ac
de ſublimi cõcionaret̃ ad populũ.cũq; populus adclamaret ei dei
uoces & nõ hoĩs.ſtatim inquit percuſſit eum angelus dnĩ. eo ꝙ
nõ dederit gloriã deo.Et ſcatẽs uermibus exſpirauit.Miraculo ãt
dignum ẽ tantã conſonantiã diuinaꝝ ſcripturaꝝ cum hyſtorio-
grapho gentis illius deprehẽdi.Ipſe &enĩ ioſephus de eiſdẽ com
memorãs in nonodecĩo libro antiquitatũ.his quibus infraſcriptũ
eſt. hec ſermonibus refert.Tertium inquit annũ ĩperii totius iu
dee expleuerat.cum forte ceſareã que prius pyrgoſtratonis uo-
cabat̃.aduenit.Vbi cum in honorẽ ceſaris ſpectacula quibus ede
ret.uotiuo ut uidebat̃ ſalutis ceſaris die.Cũq; illuc totius ꝓuĩcie
uiri honore & facultatibus prediti cõueniſſent.ſcđo ſpectaculoꝝ
die indutus ueſte fulgenti.ex auro argẽtoq; mirabiliter cõtexta
incipiente die ꝓcedit ad theatrum.Vbi cum primos ſolis radios
argentee ueſtis gremio ſuſcepiſſet.reꝑcuſſo ſplendore duplicatã
ſpectantibus lucẽ fulgor metalli uibrantis effudit. ut intuenti-
bus perſtringeret aciem terroris aſpectus.Et per hoc plus aliqd
de eo quã humane nature eſt artifex arrogantia mentiret̃.Ilico
adulantis uulgi concrepant uoces.honorẽ ſonantes.ſed exitium
cõferentes.Et hinc atq; illinc ab eis cõclamãtibus deus cõpellat̃
utq; fieret

2009 Ministerio de Cultura

utq; fieret ꝓpitius.ſuppliciter exorat̃.dicentibus populis.qđ nũc uſq; ut hominẽ te timuimus. ſed ex hoc iam ſupra humanã te eſſe naturã fatemur. Sed rex adclamationẽ contra fas habitam nõ repreſſit. nec impietatẽ inlicite adulationis exhorruit. donec reſpiciens paulopoſt imminentẽ atq; inſiſtentẽ capiti ſuo uideret angelum.eũq; ſenſit continuo exitii ſui miniſtrum. quem prius nouerat prouiſorem bonorum. Et ecce repente cruciatus eũ ex dolore incredibili uentris atq; inflatione corripuit. Reſpiciensq; ad amicos.en inquit ille ego deus ueſter. ecce propellor & confeſtim deturbor ex uita. Quoniãquidẽ diuina uirtus nuper collatas in me falſas arguit uoces.& qui modo immortalis dicebar a uobis.preceps iam iãq; rapior in mortẽ.Sed ſuſpicienda eſt ſententia quã deus ſtatuit.Nam & uiximus haud contẽnendi.& lõgeuitatem que beata putatur expleuimus. Et cum hoc dixiſſet ui doloris uehementius agitatus.inſtanter ad palatiũ reportatur Cũq; diuulgatũ eſſet eum pro pediẽ moriturũ.ingẽs multitudo totius etatis & ſexus conueniens.more patrio ſupracilicia ſtrati. omnipotenti deo pro regis incolumitate ſupplicabant. Omnis autẽ domus regia planctibus & gemitibus perſonabat. Cum interim rex ipſe in excelſo ſolario recubans.& deorſum reſpiciens ac pronoſ ꝓſtratoſq; omnes cum fletibus ꝓuidens.nec ipſe qdẽ tẽperabat a lacrimis. Verũ continuis quinq; diebus uentris doloribus cruciatus.uitam uiolenter abrupit. quinquageſimũ etatis & quartũ agens annũ. Regni uero ſeptimũ. Quatuor &enĩ ſub gaio ceſare annis regnauerat.Philippi retrarchiam tribus annis obtinens.Quarto autẽ etiã herodis ſibi adiungens.tribus ãt reliquis annis ſub claudio ceſare exactis. cum in ceteris quãplurimis ioſephum.tum in his tam integre diuine ſcripture. cõcordare ualde miratus ſũ. Quod uero uidetur in ſolo regis uocabulo uariare.cum & tempus & actus & res eundẽ oſtendat fuiſſe.poſſibile eſt ſicut in aliis quãplurimis iudeorum nominibus inuenimus etiam hunc duplici uocabulo nuncupatũ.Quoꝝ altero lucas noſter altero uſus ſit ioſephus. Verũ qm̃ rurſum lucas in actibus apoſtoloꝝ introducit gamalielẽ.cũ de apoſtolis ĩ iudeoꝝ

conſenſu

2009 Ministerio de Cultura

cōſenſu deliberatio fieret hoc ipſo tēpore dicentē. quia ſurrexit theodas quidā dicēs ſe eſſe magnū quendā.qui deſtructus eſt.& omnes qui ſequebant̄ eum diſſoluti ſunt. Age etiā de hoc qđ ioſephus in hoc eodem libro ſcripſerit proferamus. Cap.xi.

f Ado inquit iudeā ꝓcurāte. deceptor quidā magus theodas noīe ꝑſuadet populi multitudinē ſublatis ꝓpriis facultatibus urbe excedere.& ripas iordanis fluminis obſidere. Dicebat autē ſe etiā ꝓphetam eſſe. & poſſe uerbi ſui precepto fluuii fluenta dirimere.& facilem ſectatoribus ſuis fluminis tranſitum dare. Que cū diceret.multos decepit.Fadus uero nō inlongum uecordie eius indulſit.ſed emittit equitū turmā. que ex īprouiſo irruens ſuper eos.quāplurimos quidē peremit.multos tamen & uiuos cepit. Ipſius autē theode caput deſectū hieroſolimam reportauit. Cap.xii.

P Oſt hoc idē ſcriptor etiā de fame que ſub claudio facta ē hoc modo memorat.Poſt idem tēpus inquit fames magna obſederat etiā iudeā.Qua tēpeſtate.regina noīe helena.multis pecuniis cōparatū frumentū de egypto & hieroſolimā delatū indigentibus miniſtrabat. Quid tam conſonās tāq; cōcordans. quā hec ſūt cū illis que in actibus apoſtoloꝝ ſcribunt̄.ubi dicit̄. quia diſcipuli qui erāt antiochie.ꝓut potuit unuſqſq; miſerunt ī miniſteriū ſanctis habitātibus in iudea deferendū.ꝑ manus barnabe & pauli ac preſbyteros diſpenſandū. Helene uero cuius hyſtoriographus intulit mentionē. etiā nūc extat ſepulcrū nobile ꝓ portis hieroſolimoꝝ.Regnaſſe autē apud adabenoꝝ gentē refertur. Cap.xiii.

I Nterea cū fides domini & ſaluatoris noſtri ieſu chriſti. ꝑ omniū creſceret mentes.& per dies ſingulos religionis ꝓpagerent̄ augmēta.nequaquā quieſcit hoſtis ſalutis humane.ſed urbem maximā que eſt caput omniū preuenit.& ſimonem illuc de quo in ſuperioribus diximus euocat.cuius nefariis artibus amminicula ipſe maiora ſuppeditans. plurimos urbis illius ciues in erroris eius uincla coniecit.Deſignat hec uir in ſcriptoribus nobilis.nō multo poſt apoſtoloꝝ tempus exortus.iuſtinus. de quo

ſuis in locis

©2009 Ministerio de Cultura

ſuis in locis qđ cōpetit adſignabimus. Hic igitur in apologetico quē ꝓ fide noſtra ad īpatorē antoniū ſcripſit. de his hoc modo refert. Et poſt aſcenſionē inquit dnī ad celū. inſtigabant demones quoſdā hominū. qui dicerent ſe eſſe deos. quos nos fugauimus. Simon deniq; quidā ſamaritanus de uico qui dicitᷣ gyttho ſub claudio ceſare magicis artibus & ope demonū ſubleuatus. in urbe ueſtra que regnū omniū tenet quāplurimis perſantaſias deceptis. deus decretus ē. & ſimulachri apud uos quaſi deus honore donatus ē ī flūine tiberis īter duos pōtes collocat. Habetis etiā titulū latinis litteris ſcriptū. Simoni deo ſancto. quē & oīs pene ſamarite. nō nulli etiā ex ceteris gentibus tanq̄ ſūmū deum & adorant & confitentᷣ. Sed & ſelenen quādā erroris eius ac deceptionis comitem. que prius in ꝓſtibulo ſteterar apud tyrum urbem fenicis. cū ipſo uelut primā quandā mentē cōſecrauerūt. Hec quidē iuſtinus. Conſona uero huic etiā ireneus ſcribit. in primo aduerſus hereſes libro. In quo uel quis ipſe fuerit ſimon. uel quā impura eius opera atq; doctrina plenius refert. Que multū eſt ut his inſeramus. cum liceat uolentibus ea ſcire per ſingula. ex ipſis ſupradicti irenei libris. uel de hoc uel de ceteris auctoribus diuerſarū hereſeon. & de uenenatis eoꝝ dogmatibus diligētius noſcere. Caput igitur totius prauitatis & principiū oīs hereſis a ſimone cepiſſe accepimus. Ex quo uſq; ad hodiernū ſectatores eius ſimulantes adire ſe puriſſimā chriſtianoꝝ philoſophiā. quā uident apud oēs ꝓ caſtitate uite & inſtituti ſanctitate mirabilem. ſuperſtitionis idolorum quam deſerere uidentur. rurſū uinculis innectuntur. colentes ac uenerantes picturam & imaginē ſimonis. & illius quam ei ſceleris ac turpitudinis extitiſſe ſociam diximus ſilenen. His incenſos odores offerunt. his ſacrificia & libamina impura delibant. Sed eorum adhuc nequiora & execrabiliora committunt. Aiunt enim eſſe quedam apud ſe ineffabilia. que cum primo quis audierit. mente excedat. & eorum quaſi uirtute perculſus. uelut attonitus maneat. & uſq; ad dementiam ueniat. Que cum ita ſint. aiunt impoſſibile eſſe. uel ſcripture ea tradi. uel ore ac labiis proferri.

Hic qui

2009 Ministerio de Cultura

Hic qui audit ꝓ ueneratione ita ſe habere rem credit. Porro āt uere illa huiuſcemodi ſūt. que ꝓ impuritate & obſcenitate ſui. caſtis & pudicis auribus execrabilia & penitus orreſcēda ducāt. Quicqd enī illud ē turpe & impuꝝ qđ ex cogitari a quoquā poteſt. omni hoc impurius eſſe illud tradit̃. qđ inquinatiſſime huius hereſis myſteriū tectū apud ſe ſeruari pollicent̃ archanum. Infelicibus ꝑ hec mulierculis & peccatis. ut ait apoſtolus honeratis. deteſtabiliter illudētes. Hūc igit̃ taliū maloꝝ patrē & auctorē ꝑ idem tēpus ſimonē ex apparitoꝝ ſuoꝝ numero diabolus ſuſcitans. ad urbē maximā ire cōpulit romā. ut ibi potētiſſimis athletis dnī ac ſaluatoris noſtri ieſu chriſti apoſtolis. in hoc ipſum ab eo ſubrogatus obſiſteret. Sed diuina uirtus & gratia ī maximo precipue certamine nūq̄ deſerit ſuos. Que incenſā maligni flammā tota celeritate reſtinguit. & omnē altitudinē deſtruit extollētem ſe aduerſū ſcientiā dei. Propter qđ neq; ſimon neq; alius qs cōgreſſus tūc aduerſus apoſtolos dnī potuit obtinere. quia ueritatis lux & uerbi diuini claritas. que obſalutē hominū nuꝑ obfulſerat. ꝑ apoſtolos ſuos totius mēdatii diſcuſſa caligine. de hūanis mentibus ignorātie tenebras effugabat. Deniq; ſupradictus magus ueri luminis fulgore ꝑculſus. cecitatē cōtinuo male ſane mētis incurrit. Quippe qui aūt prius ī iudea ꝑ apoſtolū petrum de his q̄ gerebat ſceleribus cōfutatus. trāſmarinā agreſſus ē fugā & ab oriente ad occidentē uſq; ꝑtendit. nuſq̄ ſibi uitā niſi ī fuge ſubſidio ſperans. Is igit̃ urbē romā ingreſſus. utens adminiculo adſiſtentes ſibi & adherentes demoniace uirtutis. quā paredrū uocant. breui tempore intantum malorum uenit profectum. ut etiam ſimulacri a ciuibus romanis. tanq̄ deus honore putiretur.

Cap. xiiii.

SEd non in longum permanet fraude queſita diuinitas. cōtinuo nanq; in ipſis claudii temporibus. clementia diuine prouidentie probatiſſimum omniū apoſtolorum & maximum fidei magnificentia & uirtutis merito primorum principem petrum ad urbem romam uelut aduerſum humani generis communē perniciem repugnatuꝝ deducit. Ducem quendam & magiſtrū milicie

2009 Ministerio de Cultura

giſtrum militie ſue.ſcientem diuina prelia gerere.& uirtutū caſtra ductare.Iſte adueniens ex orientis partibus.ut celeſtis quidam negociator.mercimonia diuini luminis ſiquis uelit cōparare paratus aduexit.& ſalutaris predicationis uerbo.primus in urbe roma euangelii ſui clauibus ianuā regni celeſtis aperuit. Ca.xv.

IGitur cum romane urbi clarum uerbi dei lumen fuiſſet exortum.ſimonis quidem tenebre cum ſuo auctore reſtincte ſunt.Sermo autē ueritatis & lucis qui per petrum predicabatur.uniuerſorum mentes placido illuſtrauit auditu.ita ut quotidie audientibus cum nulla unquā ſatietas fieret. Vnde neq; auditio eis ſola ſuffecerat. ſed marcum diſcipulum eius omnibus precibus exorant.uti ea que ille uerbo predicabat. ad perpetuā eorum cōmonitionē habendā.ſcripture traderet.quo domi foriſq; in huiuſcemodi uerbi meditationibus permanerent.nec prius ab obſecrādo deſiſtunt.quā qđ orauerant īpetrarent.Et hec fuit cauſa ſcribendi qđ ſcđm marcum dicitur euangelii.Petrus uero ut per ſpiritum ſanctū religioſo ſe ſpoliatum cōperit furto. delectatus eſt.fidem eorum per hec deuotionēq; cōſiderans. factūq; confirmauit. & ī perpetuū legendam ſcripturam eccleſiis tradidit.Clemens in ſexto diſputationū libro.hec ita geſta eſſe deſcribit.Cuiq; ſimile dat teſtimoniū etiā hierapolites epiſcopus noīe Papias.qui & hoc dicit. ꝙ petrus in prima epiſtola ſua. quā de urbe roma ſcribit.meminerit marci.In qua tropice romam babiloniam nominaret.cum dicit. Salutat uos ea que in babilone electa eſt eccleſia.& marcus filius meus. Cap.xvi.

HVnc āt marcū tradūt primū ad egyptū prexiſſe.atq; inibi euāgeliū qđ ipſe cōſcripſerat predicaſſe. & ipſū primū eccleſiā apud alexandriā cōſtituiſſe. Tāta autem refert multitudo credentiū uirorū ac mulierum primo ingreſſu exemplo ſobrietatis eius & continentie cōgregata.ut etiā cōuerſatio eorum qui per ipſū crediderāt.& uita totius abſtinētie.ac frugi eorum.ſobriaq; cōuiuia.librorum memorie mādarēt a uiro diſſertiſſimo Filone.Quē ſermo tenet tēporibus claudii īperatoris romā ueniſſe. & petrū apoſtolū uidiſſe.atq; eius adheſiſſe colloqis uerbū dei predicātes.

Quod ualde

2009 Ministerio de Cultura

Quod ualde ẽ uerisſimile.quia & ſcripturã iſtã quã diximus.poſterioribus ab eo tẽporibus conſtat cõpoſitam eſſe.In qua euidẽ tiſſime omnia eccleſie inſtituta cõplectit̃.que & tunc tradita ſũt & in hodiernũ ſeruant̃ a nobis.Sed & abſtinentiũ uitas eoꝝ dũ taxat qui nunc ĩ eccleſiis & monaſteriis degunt deſcribit ad liquidũ. Vnde plane manifeſtiſſime ꝓditur non ſolũ ſciens q̃ no ſtra ſunt.ſed & amplectens. Quippe qui diuinis laudibus extu lit apoſtolicos uiros ſui corporis & hebreoꝝ quantũ ĩtelligi dat̃ precipue genere credentes.qm̃quidẽ conſtat qđ hii qui ſub apo ſtolis ex iſrahelitis credebant. iudaicis adhuc inſtitutionibus & legis obſeruationibus inherebant. Cap.xvii.

SIc igitur deſcribens hoc ĩ libello quẽ deuita theoritica.uel ſupplic.ũ attitulauit.nihil oĩno uel de proprio uel extrinſe cus addidit.ſed primo omniũ uiros ipſos cultores.& feminas cũ ipſis ait cultrices appellari.Cauſa uero huius uocabuli. uel ex eo ductã ꝗ conuenientiũ ad ſe animas tanq̃ rudes & agreſtes exco lerent.uel qđ erga dei cultũ pura & integra cõſcientia perdurarent.Quod nomẽ ſiue ipſe ĩpoſuit primus illis ex ipſoꝝ actibus colligens.ſiue uero ininitiis ita appellabant̃.qui ſcđm euãgelium uiuebant antequã chriſtianoꝝ appellatio ꝑ omnẽ locum diffun deret̃: nihil ĩtereſt. dũmodo ex ipſis rebus nomẽ ad quos ꝑtine at cõprobet̃.Dicit ergo prĩo oĩm qđ renũciẽt cũctis facultatibus ſuis.qui ſe ad huiuſcemodi philoſophiã dederĩt.& bonis ſuis qui bus ĩtereſt cedãt.Tũ deinde qđ oẽs ẽt uite ſollicitudĩes ꝓcul ab iciant. & extra urbẽ egreſſi ĩ ortulis uel exiguis qbuſq; agellulis degãt.refugiẽtes imparis ꝓpoſiti cõſortia.& uite diſſimilis cõtu bernia.Sciẽtes ĩpedimẽto eẽ hoc arduũ uolẽtibus iter uirtutis in cedere.Tali quippe ordine calore fidei ĩcitati hii q primitus credebãt.uitã duxiſſe memorant̃.ſicut euidẽter in actibus apoſtolo rum legimus ſcriptum.qua omnes qui credebant ſub apoſtolis poſſeſſiones ſuas & predia uendẽtes precia ponebant ante pedes apoſtoloꝝ.& diuidebant̃ unicuiq; prout opus erat. ita ut nõ eẽt quiſq̃ in eis egens. quia ergo & hic ſimilia ſcribit geri ab his qui apud alexandriam credebant. ſicut illi qui in hieroſolimis ante crediderãt.

2009 Ministerio de Cultura

ante crediderant. certum eſt ꝙ idem actus eademq; inſtitutio
eandẽ ſine dubio & religionis fidẽ deſignet. Deniq; libro ipſi de
quo ſupradiximus. tale initiũ dedit. In multis eſt inqt orbis ter
re partibus hoc genus hominũ. Oportebat nãq; ꝑfecti huius bo
ni. participem fieri omnẽ greciam omnẽq; barbariã. In egypto ta
men maior eſt copia ꝑ ſingula queq; territoria. precipue aũt circa
alexandriã. Nam optimus quiſq; ex oĩbus locis uelut ad uberis
patrie glebam. feſtinus occurrit colonus. Regio quedã ẽ philoſo
phie magiſq; frugibus oportuna. ſupra lacũ cui Marie nomẽ ẽ ſi
ta. colliculis quibuſdã molliter & clemẽter erecta. ad munimẽtũ
ſimul atq; aeris temperiem cõmoda. Poſt hoc deſcriptis eorũ ha
bitaculis. ut ſe habeat ſingulorꝝ qualitas & ſitus. etiã de eccleſiis
que apud eos ſunt. ita dicit. Eſt autẽ inquit in ſingulis locis cõſe
crata orationis domus. que appellatur ſemmon uel monaſteriũ.
Semmon aũt in noſtra lingua ſignificare poteſt honeſtorꝝ cõuẽ
ticulũ. In qđ ſecedẽtes inquit honeſta & caſta uite myſteria cele
brãt. nihil illuc prorſus qđ ad cibũ potũq; ꝑtinet inferentes. uel
ad reliqua humani corporis miniſteria. Sed tantũ legis libros. &
uolumĩa ꝓphetarꝝ. hymnos quoq; in deũ. ceteraq; his ſimilia. In
quorꝝ diſciplinis atq; exercitiis ĩſtituti. ad ꝑfectã beatãq; uitam.
ſtudiis iugibus coaleſcant. Et poſt aliquanta iterum dicit. Ab
ortu aũt diei uſq; ad ueſperã. omne eis ſpaciũ in ſtudiorũ exerci
tiis ducitͬ. quibus ad diuinã philoſophiã ꝑ ſacras litteras imbuũtͬ
patrũ leges in allegoricã intelligentiam deducentes. Quoniãqui
dem formas eſſe & imagines. ea que in legis littera ſcripta ſunt
opinantur. latentis intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniq; my
ſterii. Habent autem etiam diſputationes quaſdam & interpre
tationes ueterum uirorum. qui & auctores ipſius idem propoſiti
hereſeos extiterũt. quos eis allegorice ac figuralis' intelligentie
normam. quãplurimis ſcriptorum ſuorum conſtat tradidiſſe mo
nimentis. Quorum illi uelut itineris ſui ducum & auctorꝝ inſti
tuta pariter ſecuntͬ & morẽ. Hec autem dixiſſe hunc uirum cer
tum eſt. De euangelicis atq; apoſtolicis libris. in quibus quo-
modo lex & prophetia ſpiritualiter intelligi debeat edocetur.
Poſt pauca

2009 Ministerio de Cultura

Poſt pauca rurſum etiam de eo qđ pſalmos faciant nouos ita ſcribit.Itaq; non ſolum ſubtilius intelligunt hymnos ueterum. ſed & ipſi faciunt nouos in deum.Omnibus eos & metris & ſonis honeſta ſatis & ſuaui cōpage modulantes.Multa quidem & alia in eodem libro enumerat.que a noſtris uel in eccleſia uel in monaſteriis exercentur. Sed properandum nobis eſt illa ex omnibus dicere.que eccleſiaſticā proprie continent formam.Ex quibus citius manifeſtum eſſe debeat ad eccleſiam pertinere q̄ ſcripta ſunt.Ait ergo.Continentiā uero uelut fundamētū quoddā primo in aīa collocant.& ita demum reliquas ſuper hanc ꝑgunt hedificare uirtutes.Cibum potūq; nullus eorum capit ante ſolis occaſum.Videlicet tempus lucis cum philoſophie ſtudiis.curam uero corporis cum nocte ſociantes.Nōnulli autē etiā poſt triduū in cōmunionē ueniunt cibi.Quos ſcilicet edatior ſtudioꝝ fames perurget.Iam uero hi qui in eruditionibus ſapientie & in ꝓfundiore intelligentia ſacrorū uoluminū conuerſant᷑. tanq̄ copioſis dapibus inhantes expleri nequeunt. & contuendo acrius inflamant᷑.ita ut nec quarto iam nec quinto. ſed ſexto demum die non tam deſideratum quā neceſſariū corpori indulgeant cibū. Hec Filonē de noſtroꝝ inſtitutis referre quis poteſt dubitare. qđ ſi cui adhuc uidetur ambiguū.adhibebimus etiā alia eius dicta.que nulli oīno niſi noſtris tantūmodo conuenire etiā infideliſſimus quiſq; fatebitur.Ait ergo.Cum uiris aūt quos dicimus ſunt & femine.in quibus plures iam grandeue ſunt uirgines.integritatē caſti corporis non neceſſitate aliqua.ſed deuotione ſeruantes.dum ſapientie ſtudiis ſemet geſtiunt non ſolum aīo ſed & corpore conſecrare.indignū ducentes libidini mancipare uas ad capiendā ſapientiam preparatū.& edere mortalem partū eas a quibus diuini uerbi concubitus ſacroſanctus & īmortalis expetitur.ex quo poſteritas relinquatur nequaq̄ corruptele mortalitatis obnoxia.Quod ſi adhuc parū uidet᷑ iſtud.audi qđ poſt aliquanta ſcribit.Tractatus autē ſacrorum inquit uoluminum huiuſmodi habent.ut magis allegoricis.opinionibus utant᷑.Quoniamquidem omnis lex uiris iſtis uidetur animali eſſe ſimilis.

qđ corpus

2009 Ministerio de Cultura

qđ corpus qdē habeat ipſã litterã.& ea q̄ ſcđm litterã deſignãt.
Animã uero.occultũ ĩ littera ſpũalē & inuiſibilē ſenſum. quē illi
ab auctoribus ſuis edocti.ſublimius & nobilius uelut inſpiciētes
per ſpeculum contēplantur. Ex ipſis etiam nominibus admiran
das quaſdam ſpecies intelligentie proferentes.Quid autem ad-
derem his.opus eſt etiam de conuentibus eorum que cōſcribit
& ut ſeorſum quidem uiri.ſeorſum etiam in eiſdem locis femīe
congregentur. & ut uigilias ſicut apud nos fieri moris eſt per
agant.& maxime diebus illis cum paſſionis dominice ſollēnitas
celebratur.cum in ieiuniis pernoctare. & lectionibus ſanctis au-
ditum prebere conſueuimus.Que omnia ſupradictus uir eo or
dine.eadēq; cōſequentia qua apud nos geruntur expreſſit.Et ut
unus ex omnibus cōſurgens in medio.pſalmũ honeſtis modulis
concinat.ut que precinenti ei unũ uerſiculũ.omnis multitudo re
ſpondeat.atq; ĩ ipſis diebus in terra recũbentes. ſicut antiq mo
ris fuiſſe dicitur.uinũ quidem nemo oĩno.ut ipſe ait.nec guſtu
quidē contingat.ſed nec qualibet carnē. Tantũ aũt aqua ſit eis
poculũ.& panis cum ſale uel iſopo cibus.Addit adhuc his. quō
ſacerdotes & miniſtri exhibeāt officia ſua.uel q̄ ſit ſupra omnia
epiſcopalis apicis ſedes.Que cuncta ſiquis plenius uult & explo
ratius diſcere.oſtendimus ex quo iſta fonte debeat haurire. In
quibus ſupradictus uir eccleſiaſtice ĩſtitutionis initia.& originem
apoſtolice atq; euãgelice traditionis intexuit.Eſt autē idem Filo
affluentiſſimus quidem in eloquentia. in ſenſibus autem profũ
diſſimus.& in interpretatione atq; intelligentia diuinarum ſcri
pturarum ſubtiliſſimus.Copioſe inueniēs.& copioſius eloquens
Multa deniq; diuini nobis etiam ipſe ingenii ſui monimenta de
reliquit. Cap.xviii.

PRimo quidē per ordinē in geneſim ſcripſit libros. quos
articulauit.ſacre legis explanatio figuralis.Tum deinde &
alios continentes ſparſim de diuerſis capitulis queſtiones.in qui
bus que requiri debeant.& proponit & ſoluit.Quas q̄ſtiones &
abſolutiones de geneſi & exodo articulauit. Sunt & alii eius li-
bri q ſupſcribuntur propoſitionũ. qui ſunt de agricultura duo.

& de temulentia

2009 Ministerio de Cultura

& de temulētia duo. Sed & alii quāplurimi extāt eius libri diuerſis uocabulis adnotati. Sicut ē. que ſint ꝑ qbus mens debet orare deū. & de cōfuſiōe līguaꝝ. De natura & inuētiōe. de his q cōgregari debeāt ad erudiēdū. Et quis ſit qui heres ſit diuinoꝝ. q̄ ſit equaliū & inequaliū diuiſio. Itē de tribus uirtutibus. quas deſcripſit cū ceteris moyſes. Itē de his quoꝝ inſcripturis noīa cōmutata ſūt. & quibus ex cauſis cōmutata ſint. In quibus refert ſcripſiſſe etiā de teſtamētis primū & ſcđm. Eſt aūt & alius eius liber de captiuitate. & de uita ſapiētis. eius q ſcđm iuſticiā ꝑfectā & leges naturales cōſumatus ē. De gigantibus. de eo ꝙ incōuertibile ſit qđ diuinū ē. De moyſi uita libri. v. De eo qđ a deo ſint ſōnia. Hec pene oīa in geneſi ſcripſit. Sed & in exodū q̄ſtionū & abſolutionū libri. v. De tabernaculo. De decē uerbis legis. De his que inferunt̄ ſub ſpecie decalogi. Et de aīalibus que ſacrificiis deputata ſūt. Et q̄ ſunt ſpecies ſacrificioꝝ. Que ſunt ꝓpoſita ī lege bonis premía. & malis maledicta. Tum preterea ſingulares eius libri. De ꝓuidētia. De iudeis. apologeticus liber. hoc ē de uita urbana. & ad alexandrū dicentē. rationē habere muta aīalia. De eo ꝙ ſeruus ſit omnis qui peccat. Itē alius de eo ꝙ liber ſit omnis qui bonis ſtudiis operā prebet. De uita theorica uel ſupplicū. Hic ipſe. in quo & de apoſtolicis uiris eē que ſcripta ſunt. ſupra edocuimus. Sed & interpretationes nominū hebraicoꝝ q̄ ſunt in lege & ꝓphetis. Hic tēporibus gaii īperatoris romā ꝓfectus. cū de īpietate atq; īpuritate gaii quāplurima ſcripſiſſet. que ꝑ hyroniā de uirtutibus articulauit. & ea ſenatui recitaſſet. in tanta dicit̄ ammiratione habitus. ut bibliotheca digna eius ſcripta decernerent̄. Verū ꝑ idē tēpus paulo apoſtolo ab hieruſalem in circuitu & uſq; ad illiricū predicationē uerbi dominici miſtrāte. Claudius impator iudeos urbe depellit. Tunc aquila & priſca cū ceteris iudeis expulſi. aſiā ueniunt. ibiq; coherēt apoſtolo. tum primū eccleſie inibi fundamēta iacienti. ſicut edocet liber de actibus apoſtoloꝝ conſcriptus. Cap. xix.

CLaudio uero adhuc ī impio ꝑdurāte. in ipſa ſollēnitate paſche. tanta iudeis ꝑturbatio & uaſtitas hieroſolimis accidit

exſeditione

2009 Ministerio de Cultura

ex ſeditione cōmota.ut illi ſoli qui in foribus tēpli conſtipatione
populi necati ſunt.tria milia iudeoꝝ numerarent̃.& conuerſus ē
dies feſtus eoꝝ in luctum.Sed & alia quāplurima iudeis mala ir
rogata.Ioſephus per hec uerba deſignat. Cap.xx.

CLaudius inqt agrippā filiū agrippe iudeoꝝ regē cōſtituit.
Felicē uero totius ꝓuīcie ſamarie quoq; & galilee.& regio
nis q̄ dicit̃ trāſiordanē.ꝓcuratorē miſit.Et poſt pauca addit etiā
hoc. Inflāmatur aūt & ſeditio acerbiſſima a pōtificibus aduerſū
ſacerdotes.& primos plebis hieroſolimoꝝ. quoꝝ ſinguli cōquirē
tes ſibimet ꝑditoꝝ iuuenū & nouis rebus gaudentiū manū.du-
ces ſemetipſos ꝓprie factiōis inſtituebāt.Qui cōfligētes adiuicē.
primo cōuitiis laceſſire.tū deinde & ſaxis inuicē ſternere.nec qſq̄
erat q coherceret.ſed agebāt̃ oīa.tāquā ī urbe nō habēte rectorē
Igit̃ pōtifices ītantā uenere ꝓteruiā.ut ſeruis ſuis ad areas miſſis
inuaderēt decias que ſacerdotibus debebāt̃. Et accidebat ut nō
nulli ex minoribus ſacerdotibus quoꝝ alimonie ui fuerāt dire-
pte inedia deperirēt..Ita ſeditionū uiolētia.ius faſq; confuderat.
Itē poſt pauca ſubiūgit etiā hoc.Nō nūquā autē etiā in media ci
uitate occurrētes ſibi trucidabāt. Precipue ī diebus feſtis ſicarii
plebibus admixti.occultatis pugionibus oberrātes. ut quiſqs de
ſignatus eis cominus inciderat.perimebāt.& arte nefaria cū cor
ruiſſet is quē occulto uulnere ſtrauerāt. tū idē ipſi ꝑcuſſores ue
lut indignari ſe ſimulabāt.aduerſus eos qui hoc ī media urbe cō
mitterent.atq; hoc modo occulta eoꝝ facinora ꝑmanebāt.Et pri
mo omniū ab his ionathas pōtifex interficit̃.poſt illū quāpluri-
mi iugulant̃.ita ut iam ipſis mortibus eēt grauior metus mor-
tis.dū unuſqſq; quaſi ī procinctu ſemꝑ poſitus.ꝑ momēta ſingula
ſparet īterfici.Poſt hoc āt īteriectis qbuſdā addit ēt hoc .ca.xxi.

PRauius uero omni hac uaſtatione afflixit iudeos egyptius
quidā falſus ꝓpheta.Qui cū ueniſſet ad iudeā. homo ma
gus fidē ſibi ꝓphete magica arte cōſciuit.Et continuo ad trigin
ta milia uiroꝝ congregās. & ductans eos ꝑ deſertū. ꝑuenit cum
ipſis in montē qui uocat̃ olıueti.Paratus inde irruere hieroſoli-
mā.& ui ac poteſtate urbē tenere.ſimulq; romanoꝝ preſidia ac
plebem

2009 Ministerio de Cultura

plebē tyrannidi ſue ſubiugare.fretus per oīa his quos ſecū edu-
xerat ſatellitibus.ſed conatus eius preuenit felix. Cōfeſtimq; cū armatis obuiā ꝑgens.ſecū etiā plebe reliqua cōſpirante cōgreſſione facta egyptiū quidē cū paucis infugā uertit. Peremptis uero aliis. aliis etiā captis. temere cepta facile reſtrinxit. Hoc in ſcḋo hyſtoriaꝝ libro ioſephus refert. Opepreciū tamē ē hec que de egyptio ſcribit.cū illis que ī apoſtoloꝝ actibus deſignata ſūt cō-
parare.ubi ſub felice tribunus qui ī hieroſolimis erat.ad paulum in quē fuerat cōmota ſeditio.dicit. Nonne tu es egyptius ille q ante hos dies cōcitaueras populū.& eduxeras in deſertū ad quatuor milia hoīes ſicarioꝝ? Sufficiant iſta de felice. Cap.xxii.

Nterea claudio tredeci annis & octo mēſibus romanorū impio ꝑfūcto.nero ſuſcipit principatū. A quo feſtus mittitur in iudeā ſuccedere felici. Apud quē cauſa dicta.paulus uictus mittitꝰ romā.ariſtarco ſecū comitante. quē cōſequēter ī epiſtolis ſuis cōcaptiuū appellat. Sed & lucas.qui & actus eius ceterorūq; apoſtoloꝝ deſcribit.ſed precipue pauli.de quo ēt hoc ī fine ſignauit.qḋ biennio ī urbe roma poſitus.uerbū dei predicabat.nemine ꝓhibēte.Quē tamē adfuiſſe ſibi.& defendiſſe ſe apud neronē & rurſū ꝑfectū eſſe ad predicationis officiū ſermo cōfirmat. Et poſt hoc denuo rediſſe ad ſupradictā urbē.ubi & martyrio cōſumatus ē. Tūc cū ī uinculis poſitus. ſcḋam ad timotheū ſcribebat epiſtolā.in qua & de prima ſua defenſione. & de preſente ſimul indicat paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis teſtimonia. In prīa inquit ipſe paulus mea defenſione nemo mihi adfuit.ſed omnes me dereliquerūt.nō illis īputetꝰ. Dominus enī adſtitit mihi. & cōfortauit me.ut ꝑ me predicatio cōpleretꝰ.& audiāt oēs gentes qa liberatus ſū de ore leonis. Manifeſtiſſime ꝑ hec deſignat. qa primo quidē ut ꝑ ipſū cepta predicatio cōpleretꝰ.liberatus eſt de ore leonis. Neronē ſcilicet ī leone ꝓ crudelitate ſignificans. tum deinde in cōſequētibus adicit & dicit. Liberauit me dominus de ore leonis. Preuidebat ī ſpiritu cōſumationē ſuā. ꝓpter qḋ & dixit.qa & liberatus ſū de ore leonis. Et iteꝝ. Liberauit me dominus ab oī ope malo.& ſaluū faciet ī regnū.ſuū celeſte. Significās

per hoc

2009 Ministerio de Cultura

ꝑ hoc ꝙ eēt cōfeſtim martyrio coronādus.De quo tamē euidē-
tius ī eadē epiſtola dicit ſcribēs.Ego enī inq̄t iam īmolor.& tem
pus regreſſiōis mee inſtat.Hec aūt dicta ſūt a nobis.ut oſtēdere
mus qa nō eo tēpore quo pauli actus ī urbe roma cōcluſit lucas
martyrio ꝑfūctus ē paulus. Potuit enī fieri ut ininitiis adhuc le
nior eēt nero.& defenſionē pauli ꝓ noſtro dogmate nō aſpernā
ter acceperit.Proceſſu uero tēporis cū ceteris malis aucta ſit ei-
us etiā in apoſtolos ſeuicie rabies. Cap.xxiii.

Gitᷣ iudei poſteaq̄ paulus ad ceſarem quē appellauerat a
Feſto trāſmiſſus ē.& fruſtratas īſidias quas ei intēderāt ui
dēt.ī iacobū fratrē dnī īmanitatē neq̄cie ſue uertūt.cui epiſcopa
lis ī hieroſolimis delata ab apoſtolis fuerat ſedes.quē hoc modo
adorti ſūt.ꝓductū ī mediū abnegare eū fidē criſti corā oī populo
expetūt.At ille citra oīm opinionē uoce ſatis libera.& multo ma
iore quā uellēt.corā uniuerſo populo cū oī fiducia ꝓfitetᷣ filium
eē dei ſaluatorē & dnm̄ noſtꝝ ieſū chriſtū.Tū illi non ferētes tā
graue & tā liberꝝ teſtimoniū uiri.ꝓ eo maxīe q̄d iuſtiſſimus apd̄
oēs habebatᷣ ob religioſe & cōtinētiſſime uite merita.ī necē eius
uertūtᷣ.fauēte ſibi occaſiōe tēporis ex morte rectoris.Cōtigit enī
Feſtū ꝑ idē tēpus obire apud iudeā.& ſine rectore ac prīcipe eſſe
ꝓuinciā.Nā mortis iacobi modus iam q̄dē & ī ſuperioribus a no
bis clemētis ſermonibus indicatus ē.cū de pinna tēpli eū preci-
pitatū.& fullonis ꝑcuſſū uecte deſcripſit.Exploratus tamē de eo
egeſippus.qui poſt ipſas ſtatī primas apoſtoloꝝ ſucceſſiōes fuit.ī
cōmētarioꝝ ſuoꝝ libro his uerbis refert.Suſcepit inq̄t eccleſiā cū
apoſtolis frater dnī iacobus.qui ab oībus cognoīatus ē iuſtus.ab
ipſis dnī tēporibus perdurās uſq; ad nos. Et multi quidē iacobi
uocati ſūt.Sed hic ex utero matris ſue ſanctus fuit. uinū & ſicē
rum nō bibit.ſed neq; aīal mādūcauit.Ferrū ī caput eius nō aſcē
dit.oleo nō ē perunctus.balneis nō ē uſus.Huic ſoli licebat ītrare
in ſancta ſanctoꝝ.Neq; enī laneo utebatᷣ indumēto. ſed tm̄ ſin
done.Solus ingrediebatᷣ tēplū.& iacebat ſupgenua ſua orans ꝓ
populi indulgētia.ita ut orādo callos faceret ingenibus admodū
cameli.ſemp genua flectēdo. nec ūquā ab oratiōe ceſſādo. Itaq;

ꝓ incredibili

2009 Ministerio de Cultura

ꝓ incredibili hac cōtinētia & ſūma iuſticia appellatus ē iuſtus. &
oblias qđ ē interpretatū monimētū populi & iuſticia. ſicut & ꝓ
phete īdicarūt de eo. Quidā ergo de ſeptē hereſibus q̄ erāt ī po
pulo.de qbus ſuperius ſcripſimus. īterrogabāt eū qđ eēt hoſtiū
ieſu. At ille dicebat hūc eē ſaluatorē. Ex quibus aliquāti credide
rūt.qa ieſus ē chriſtus. Ille aūt hereſes quas ſupradiximus. non
crediderūt. neq; ſurrexiſſe eū.neq; uētuꝝ ut retribuat unicuiq;
ſcđm opa ſua. Qui uero crediderūt.per iacobū crediderūt. In q
bus cū multi etiā ex principibus credidiſſent. ꝑturbatio erat iu
deoꝝ & ſcribaꝝ ac phariſeoꝝ dicētiū.nihil iam ſuper ē.qn oīs po
pulus credat in ieſū qđ ipſe ſit chriſtus. Cōueniētes igiť ad iaco
bum dicebāt ei. Oramus te ut reuoces populū. qa ecce errat in
ieſū.putās qđ ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te ut ſuadeas
oībus cōuenientibus in die paſche de ieſu. Tibi enī oēs obtēpera
mus.& de te tā nos quā populus teſtimoniū ferimus. qa iuſtus
es.& pſonā nullius accipis. Tu ergo ſuade populo de ieſu ne er-
ret.qa oēs tibi obedimus. Aſcēde itaq; in excelſū locū pinne tē
pli.ut inedito poſitus appareas oībus.& uerba tua audiāť a cun
ctis.qa ī die paſche cōuenit nō ſolū iudeoꝝ.ſed & gētiliū multi-
tudo. Statuerūt igiť ſupradicti ſcribe & phariſei iacobū ſupra pin
nā tēpli.& uoce magna clamātes ad eū dicunt. Viroꝝ iuſtiſſime
cui oēs obtēperare debemus. qm̄ populus errat poſt ieſū q cru
cifixus ē enuntia nobis.qđ ſit hoſtiū ieſu. Tum iacobus ad eos ī
genti uoce reſpondit. Quid me interrogatis de filio hoīs. Ecce
ipſe ſedet ī celo a dextris ſūme uirtutis. & ipſe uēturus ē ī nubi
bus celi. Cūq; hac reſpōſiōe. & teſtionio iacobi multis ſatiſfactū
eēt & libēter audiſſēt q̄ iacobuſ ɔteſtatuſ ē.ceperūt glorificare deū
& dicere.oſāna filio dauid. Tūc rurſū ſcribe & phariſei ceperūt ad
inuicē dicere. Malefecimus tale teſtimoniū preſtare de ieſu. Sed
aſcēdamus & precipitemus eū deorſū.ut ceteri terreanť & non
credāt ei. Simul & uoce magna clamauerūt dicētes. O.o.& iuſtus
errauit.& cōpleuerūt ſcripturā q̄ in Iſaia ſcripta ē dicentē. Aufe
ramus iuſtū· qm̄ inutilis nobis ē. Propterea fructū opeꝝ ſuorum
māducabūt. Aſcēderūt ergo & precipitauerūt eū.& dicebant ad
inuicem

2009 Ministerio de Cultura

2

35

inuicē. Lapidemus iacobū iuſtū. Et ceperūt eū urgere lapidibus. Qui deiectus nō ſolū mori nō potuit. ſed cōuerſus ſuper genua ſua ꝓcūbēs dicebat. Rogo te domine deus pater remitte eis peccatū. nō enī ſciunt quid faciūt. Cūq; eū talia orantē deſup lapidibus purgerēt. unus ex ſacerdotibus de filiis rechab filii rechabī. de quibus ꝓteſtat̄ Ieremias ꝓpheta. exclamauit dicens. Parcite queſo. qd facitis? Pro uobis orat iuſtus hic quē lapidatis. Tunc unus ex ipſis fullo arrepto fuſte. in quo res exprimere ſolēt. cerebro eius illiſit. Et tali martyrio cōſumatus ē. ac ſepultus in eodē loco ꝓpe tēplum. Hic ē qui extitit ueritatis teſtis iudeis & gentibus. quia ieſus ē chriſtus. Et nō multo poſt oppugnatio cōſecuta eſt ueſpaſiani. Hec latius quidē. ſed cōſonāter clementi etiā egeſippus retulit. Quod ita mirus quidē & apud oēs hoīes opinatiſſimus in obſeruatōe totius iuſticie iacobus habebat̄. ut & iudeorū prudētes quiq; crederēt hāc eſſe cauſā ſtatim cōſecute oppugnationis hieroſolimorū. ꝙ in illū ſceleratas iniecerint manus. & ioſephus ita ſibi uideri euidēter indicat p hec. Que oīa inqt acciderūt iudeis ꝓuindicta iacobi iuſti. qui erat frater ieſu qui dicit̄ chriſtus. Quē iuſtiſſimū & piiſſimū omniū cōfeſſione uirū iudei interfecerūt. Ideq; etiā mortē eius ī uiceſimo antiquitatū libro. his uerbis deſignat. Mittit aūt ceſar albinū iudee prefectū Feſti morte cōperta. Ananias aūt iunior quē pōtificatū ſuſcepiſſe ſupradiximus. ꝓteruus admodū & inſolens moribus. hereſim defēdebat ſaduceoꝝ. qui in iudiciis crudeliores ceteris iudeis uident̄ ſicut iam ſupra oſtēdimus. Hic inſolentie ſue tēpus datū credēs ex morte Feſti. cōſenſū iudicū cōuocat. & introducit ī mediū fratrē ieſu qui dicit̄ chriſtus iacobū noīe. & alios quāplurimos. quos uelut cōtra legē gerere incuſans. tradidit lapidādos. quod facinus ſiqs ex ciuibus moleſtior fuit. & equi ac legis obſeruātior grauiſſime tulit. Qui etiā occulte legationē ad ceſarē mittūt. orātes eū ſcribere ananie ne hoc agat. quia nec prius huiuſcemodi facinora recte cōmiſerit. Quidā aūt ex ipſis etiā albino occurrunt de alexandria ad ipſos iter agenti. atq; edocent. qđ nō licuerit ananie ſe inconſultu cōſenſum iudicū cōuocare. At ille cōmotus ex

his que

2009 Ministerio de Cultura

his que dicta ſūt.cū indignatione ſcribit ad ananiā.cōminatus ab
laturū ſe ab eo iudicādi poteſtatem qua nō recte utebat᷑. Quia
agrippa rex eū ſolis tribus mēſibus functū hoc honore priuaue
rit.& ieſū dāmei filiū ī locū eius ſubrogauerit. Hactenus etiā de
iacobo.cuius illa habet᷑ epiſtola. que prima ſcribit᷑ inter eas q̃ ca
tholice appellant᷑.Sciendū tamē ē qđ a nōnullis nō recipiat᷑. nec
facile qs antiquoꝝ meminerit eius.ſicut nec illius qdē que dicit᷑
Iude.que & ipſa ē una de ſeptē.Nos tamē ſcimus etiā iſtas cum
ceteris ab omnibus pene eccleſiis recipi. Cap.xxiiii.

Git᷑ neronis primo īperii anno. poſt marcū euāgeliſtā ec-
cleſie apud alexandriā Annianus ſacerdotiū ſuſcepit. Sed
nero regni ſibi poteſtate cōualeſcēte. poſtmulta que aīo cōceꝑat
nefaria & īpura flagicia.ad ipſā quoq; iam diuinitatis tēdebat in
iuriā.Longū ē & noſtro opi incōueniēs. ꝓbra eius flagiciaq; de-
ſcribere. maxīe cū multi de his plenius ſcripſerint. Ex quoꝝ li
bris ſi qs dedecoroſā eius uitā atq; oībus ſceleribus obnoxiā ſci
re uult.facilius poteſt.In qbus eū inueniet intātum ſceleris eſſe
ꝓgreſſum.ut ne ꝓpriis qdē ac domeſticis tēperauerit.Sed & in
matrē.& ī fratres.& ī uxores.atq; ī oēs ſanguinis ꝓxīos.& parri
cida extiterit & īceſtus.His igit᷑ oībus deerat.ut ipſe primus ex
īpatoribus romanis etiā ī ipſum deū īpietatis arma cōuerteret
Sicut tertulianus uir ſcriptoꝝ nobiliſſimus refert dicēs.Cōſulite
cōmētarios ueſtros.illic repperietis primum quoq; neronē ī hāc
ſectā. cum maxīe rome orientē ceſariano gladio ferociſſime tali
dedicatore dānationis noſtre etiā gloriamur. Qui enī ſcit illum
intelligere pōt. non niſi grāde aliqđ bonum a nerone dānatum.
Tēptauerat & domicianus portio neronis de crudelitate.ſed qua
ſi homo facile ceptum repreſſit.reſtitutis etiā quos religauerat.
Tales nobis ſemp inſecutores.iniuſti.impii. turpes. quos & ipſi
dānare conſueuiſtis.& a quibus damnatos reſtituere ſoliti eſtis.
Hec tertulianus. Cap.xxv.

Git᷑ nero ut aptum ſe hoſtē diuinitatis pietatiſq; ꝓfeſſus
ē. ipſoꝝ prius apoſtoloꝝ.quippe q duces & ſigniferi erāt
in populo dei.expetit neces.Et paulū quidem capite in ipſa urbe
rome

2009 Ministerio de Cultura

2 36.

roma.petrũ uero crucis patibulo condẽnat.Hoꝝ teſtioniũ q̃rere
extrĩſecus ſupfluũ puto.cũ rem geſtã inſignia uſq; in hodiernũ.
& ſplẽdidiſſima eoꝝ monumẽta teſtẽt̃.Verũtamẽ ſcribit de his
etiã gaius qdã ſcriptor antiquus. Qui cũ zepherino epiſcopo ro
mano aduerſũ ꝓculũ quẽdã catafrigam diſputãs. Hec de apoſto
loꝝ cõmemorat locis.Ego inquit habeo trophea apoſtoloꝝ que
oſtendã.Si enĩ ꝓcedas uia regali que ad uaticanũ ducit. aut uia
hoſtienſi.inuenies trophea defixa. qbus ex utraq; parte ſtatutis
romana cõmunitur eccleſia. Quod aũt eodẽ tẽpore ambo paſſi
ſũt.corinthioꝝ epiſcopus dioniſius.cũ in urbe poſitus eẽt. & de
ſcript̃is diſputaret.hoc dicit. Sed & uos habẽtes cõmonitionẽ a
petro & paulo.plãtationẽ rõane & corinthioꝝ eccleſie cõiunxiſtis
Ambo &enĩ ſimul aduẽtãtes.& ĩ noſtra corĩthioꝝ eccleſia docu
erũt.& ꝑ omnẽ Italiã.atq; in hac urbe ſimul docẽtes.etiã marty
rio pariter uno eodẽq; tẽpore coronati ſũt. Hec aũt retulimus.
ut hyſtoria q̃ ĩ opinione omniũ ẽ cõfirmatior habeat̃..Ioſephus
aũt ſcribẽs quante clades iudeoꝝ gentẽ peruaſerint. & ut eorũ
uaſtitas ꝓpagata ſit.addit etiã hec. Cap.xxvi.

Erũ ad innumera mala que iudeis acciderãt.addit etiã hec
Florus q ꝑ idẽ tẽpus iudee ꝓcurationẽ tenebat.ut hono-
rabiles quoſq; uiros flagris uerberaret.& ĩ ipſa urbe ſacratiſſima
hieruſalẽ patibulo ſuffigeret.eo tẽpore quo ꝑturbari iudeoꝝ ſta
tũ nouaꝝ reꝝ molitiõibus accidit.Duodecĩo ſcilicet anno ĩperio
neronis.Sed & ꝑ oẽm ſiriã ĩſeditioſos iudeoꝝ atrociſſimã refert
exercitatã eẽ ſeuitiã.ita ut etiã illi q ꝑ urbes ſingulas admixti gẽ
tibus cõmanebãt.in hoſtiũ numero deputarẽt̃. Et uideres reple
tas hũanis corporibus ciuitates iacẽtes mortuos ſimul cũ paruu
lis ſenes.Feminaꝝq; abſq; ulla ſexus reuerẽtia nudata ĩ publico.
reiectaq; cadauera.atq; uniuerſã ꝓuinciã innumeris malis refertã
Sed tamẽ tam diro hoc & tam atroci ſpectaculo. multo grauius
eos futurorum & per dies augeſcentium malorũ metus & for-
mido terrebat. Hec aduerbum ioſephus refert. Verum in hoc
de iudeis iſta ſufficiant.

Explicit liber ſecundus. Incipiunt capitula libri tertii.

2009 Ministerio de Cultura

In quibus locis chriſtum apoſtoli predicauerunt Cap.i.
Qui primus romanam rexit eccleſiam. Cap.ii.
De epiſtolis apoſtolorũ.Cap.iii. De ſucceſſiõibus apoſtoli pau
li.Cap.iiii. De iudeorꝝ expugnatione poſt decẽ annos. Cap.v.
De fame que oppreſſit eos. Cap.vi.
De his que a chriſto predicta ſunt. Cap.vii.
De portentis ante bellum. Cap.viii.
De ioſepho & quos reliquerit libros. Cap.ix.
Vt diuinarum meminit ſcripturarum. Cap.x.
Queãdmodũ poſt iacobũ ſymeõ hieroſolimorꝝ rexit eccleſiã.c.xi
Vt ueſpeſianus poſteritatẽ dauid iuſſit inquiri. Cap.xii.
Quod alexandrine ciuitati ſecundus Abilius prefuit. Cap.xiii.
Quod rome ſecundus epiſcopus Anacletus fuit. Cap.xiiii.
Vt tertius ab hoc Clemens.Ca.xv. De epiſtola clemẽtis.c.xvi.
De perſecutione ſub domitiano. Cap.xvii.
De Ioanne apoſtolo & reuelatione eius. Cap.xviii.
Queãdmodũ domitianus poſteritatẽ dauid iuſſit occidi.Ca.xix.
De proſapia ſaluatoris. Cap.xx.
Quod alexãdrinorꝝ eccleſie tertius prefuit Cerdos. Cap.xxi.
Quod antiochene eccleſie ſcd̃s prefuit Ignatius epiſcopus.c.xxii
Delatio de Ioãne apoſtolo.ca.xxiii. De ordĩe euãgeliorꝝ.c.xxiiii.
De indubitatis diuinis ſuſceptiſue ſcripturis. Cap.xxv.
De menandro mago.Cap.xxvi. De ſecta ebioniorꝝ.Cap.xxvii.
De cherinto praue religionis antiſtite. Cap.xxviii.
De nicolao & ſectatoribus ſuis. Cap.xxix
De his apoſtolis qui nõ ſũt aſpernati iura cõnubii Cap.xxx
De philippi & Ioannis exceſſu Cap.xxxi
Queãdmodũ ſymeõ hieroſolimorꝝ epiſcopus paſſus ẽ Ca.xxxii.
Vt troianus chriſtianos uetuerit inquiri Cap.xxxiii
Quod eccleſiã romanã quartus rexit Euariſtus Cap.xxxiiii
Vt ter prefuit hieroſolimis Iuſtus Cap.xxxv
De Ignatio & epiſtolis eius Cap.xxxvi
De ꝗbuſdã euãgeliſtis & ꝗbus tẽporibus eminebãt Ca.xxxvii
De epiſtola clemẽtis aliiſq; ſcripturis & de libris papie.ca.xxxviii

2009 Ministerio de Cultura

Expliciunt capitula. Incipit liber tertius.

I Gitur iudei debitis cladibus perurgebantur. Sancti uero apoſtoli domini & ſaluatoris noſtri ceteriq; diſcipuli. ad predicandum uerbū dei. per ſingulas quaſq; orbis terre prouītias dirimuntur. Thomas ſicut nobis traditū eſt. ſortitus eſt Parthos. Matheus ethiopiā. Bartholomeus Indiā citeriorem. Andreas Scithiam. Ioannes Aſiā. Vnde & apud epheſum & cōmoratus eſt & defunctus. Petrus pontum. galaciā. bithiniam. cappadociam. ceteraſq; confines ꝓuincias. Iudeis dūtaxat predicans circumiſſe deprehenhitur. & ad ultimum in urbe roma cōmoratus. ubi crucifixus eſt deorſum capite demerſo. qđ ipſe ita fieri deprecatus eſt. ne exequari domino uideretur. De paulo autem quid dicam. qui ab hieruſalem uſq; ad Illiricum. repleuit euangelium chriſti. & ad ultimū ſub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio libro explanationū geneſis Origenis exponit.

Capitulum ſecundum

V Erum petrus apoſtolus predicationis ſue monimenta nobis ꝑ pauca dereliquit. Vna &enī eius epiſtola eſt. de qua nullus omnino dubitauit. Nam de ſecunda multis incertū eſt. Apud plurimos tamen etiam ipſa legenda ſuſcipitur. Ille uero libellus qui dicitur actus petri. & qđ nominis eius euangelium nuncupatur. ſed & q̄ dicit̄ eius predicatio uel reuelatio. in ſcripturis prorſus canonicis non habetur. Sed ne aliquis quidem ſcriptorum ueterum. uti eorum teſtimoniis inuenitur. Verum procedente nobis hyſtorie narratione per oportunitatem locorum cum ſcriptores eccleſiaſticos memorabimus. neceſſario etiam ſcripturarum libros qui in auctoritate eſſe debeant. & quorum minus ſequenda ſit auctoritas exponemus. Interim petri ut diximus prima epiſtola ab omnibus ueteribus eſt recepta. Pauli quoq; manifeſte. xiiii. ſunt epiſtole que in auctoritate habentur.

licet ſciam

2009 Ministerio de Cultura

licet ſciam apud latinos de epiſtola que apud hebreos ſcribitur haberi dubitationem. Sed & de ipſa quid unuſquiſq; ueterum ſcriptorum ſenſerit. in tempore ſuo proferemus. Et libellus Herme qui appellatur Paſtoris. cuius paulus in epiſtolis ſuis meminit.a plurimis non eſt receptus. Ab aliis aũt neceſſarius iudicatus eſt.propter eos qui primis ad fidem inſtitutionibus imbuuntur. Vnde & in nonnullis eccleſiis legitur. & multi ueterũ ſcriptorũ uſi ſũt teſtimõiis eius.Hec interim nobis premiſſa ſint de diuinorum librorum fide. quã mox etiã ueterum adſtipulatione firmabimus.

Cap.iii.

PAulus autem q̃ ab hieruſalem in circuitu uſq; ad Illiricum gentibus euangelium predicauerit.ex ipſius uocibus comprobatur.& ex his que lucas in actibus apoſtolorum ſcribit. Sed & petrus in quibus etiam ipſe prouintiis his qui ex circũciſione ſunt predicauerit chriſtum.propriis uocibus in epiſtola quã ipſius abſq; ambiguitate claruit eſſe deſignat.in qua ad eos qui in diſperſione ſunt ſcribit.ſine dubio hebreos. Ipſi &enim diſpſi dicuntur.tanquã propriis ſedibus pulſi & poſiti indiſperſione.ut ait ipſe.ponti galacie.cappadocie.& aſie.ac bithinie. Ex quibus ſi qui conſtantes in fide & emulatores uerbi dei reperti ſunt. etiã regendas eccleſias quas apoſtoli fundauerant ſuſceperunt.Quorum nomina non eſt facile explicare per ſingulos.Ex apoſtoli tamen ſermonibus colligere poſſumus.p multos eſſe.quos ille nũc adiutores nunc cõmilitones.nunc etiam concaptiuos.& conlaborantes in euangelio & comites nominat. Sed & lucas in actibus apoſtolorum. plurimos eius ſocios memorat & participes predicationis.ſicut timothei meminit ac titi.Quorum alter ĩ epheſo epiſcopus.alter ordinandis apud Cretam eccleſiis ab eo preficit̃. Ipſe autem lucas genere quidem antiocenus arte medicus. comes uero pauli & ceterorum apoſtolorum ſocius & neceſſarius fuit. Is ergo ſecundum hanc medicinam quam ex apoſtolorum ſocietate uel traditione ſuſceperat. duos nobis medicinales libros. quibus non corpora ſed anime curentur explicuit.

Lucas.

Euangelium

2009 Ministerio de Cultura

Euangelium ſcilicet. in quo etiam ſic prefatur. Sicut tradiderunt nobis inquit hii qui abinicio ipſi uiderunt. & miniſtri fuerunt uerbi dei. quos & ab inicio ſecutus ſum. Et actus apoſtolorum. quos non iam auditu perceperat. ſed oculis inſpexerat. Tradunt autem ꝙ euangelium ſuum ex pauli ore deſcripſerit & ipſum ſit qđ apoſtolus ſuum euangelium ſoleat nomiare cum dicit. ſecundū euangelium meum. ſicut & marcus que ex ore petri fuerant predicata conſcripſit. Memoratur autem ex comitibus pauli. creſcens quidem ad gallias eſſe profectus. Linus uero & clemens in urbe roma eccleſie prefuiſſe. qui comites & adiutores eius fuiſſe ab ipſo paulo perhibentur. Sed & dioniſium ariopagitem apud athenas quem lucas deſcribit. primum paulo predicante crediſiſſe. inter ſocios eius fuiſſe. & eccleſie athenienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſſe. Sed nunc interim ad hyſtorie ordinem redeamus.

Dionyſius.

Capi. iiii.

Igitur poſt neronem qui tredecim annis obſedit romani culminis principatum. galba & otho. āno & ſex menſibus detento principatu defuncti. ueſpaſiano regni gubernacula derelinquūt. poſito per idem tempus in procinctu belli qđ iudeis intenderat. Vbi ab ipſo exercitu cum quo oppugnabat iudeam. ſubrogatur imperio. Iſqꝫ confeſtim romam tendēs. tito filio ſuo curam belli. & hieroſolimorum oppugnationes iniungit. Verum poſt aſcenſionem domini & ſaluatoris noſtri. iudei uel in ipſum cōmiſſi piaculi. uel perſecutionis in apoſtolos. & necis in ſtephanum. ſed & obtruncationis in apoſtolum iacobum. in iacobum nihilominus fratrem domini qui appellabatur iuſtus ſceleris admiſſi. ceterorumqꝫ omnium quos propter fidem chriſti inſidiis dolis atqꝫ omni fraude nequicie circūuenerant. pro his inquam omnibus malis penas diuinitus repoſcebantur. & apoſtoli quidē ab illis prius fugati. ac ꝑ omnē locū diſꝑſi ſicut ſupradiximus. ꝑgebāt ī uirtute chriſti q̄ eis precepat dicēs. Euntes baptizate oēs gētes in noīe meo. Eccleſia uero que in hieroſolimis fuerat congregata. reſponſo a deo accepto. emigrare iubet̄. & trāſire ad opidū quoddā Pellā noīe trāſiordanē. quo ablatis ex urbe ſanctis

& iuſtis

2009 Ministerio de Cultura

& iuſtis uiris uindicte celeſtis fieret locus. tã de urbe ſacrilega quã de populo impio ꝑ excidiũ patrie euerſionemq; ſumende. Quantis ergo malis gens tunc uniuerſa mulctata ſit. atq; ipſa iudee terra. bello. fame. igni. cedibuſq; uaſtata ſit. quanta populoꝝ milia. patres ſimul cum coniugibus ac paruulis & liberis abſq; numero abſq; diſcretione trucidati ſint. que etiam diuerſarum urbium obſidiones. ſed & ipſius magnifice & famoſiſſime ciuitatis hieruſalem quanta uaſtitas. & quanta fuerit diuerſarũ mortium ſtrages. quiſue per hec ſingula bellorum extiterit modus. & ut ſecundũ id quod prophete predixerant. abhominatio deſolationis in ipſo quondam dei famoſiſſimo collocata ſit templo. utq; ad ultimum cuncta ignis populatus ſit. & flamma conſumpſerit. ſi quis plenius noſſe uult hyſtorias ioſephi relegat. Nos uero ex his ea tantum que ad explanationem ſuſcepti operis ſufficiunt aſſumemus. & in quibus refert. ꝙ ex omni iudea populi ĩ die ſolẽni paſche. hieroſolimam uelut exitiali quadam manu cogente conuenerant. Quos tricies centena milia hominum dicit fuiſſe. Iuſto ſcilicet dei iudicio. tempore hoc ultionis electo. ut q in diebus paſche ſaluatorem ſuum & ſalutare chriſtum domini cruentis manibus & ſacrilegis uocibus uiolauerant. in ipſis diebus uelut in unum carcerem omnis multitudo concluſa. feralis pene exitium qđ merebatur exciperet. Preteribo que in eis uel gladii cede uel aliis belli machinis conlata ſunt explicare. ea tantũmodo q̃ dire famis exitio ꝑtulerũt. ſupradicti hyſtoriographi ſermõibus ꝓferã. quo legẽtes hec ĩtelligãt quãtũ piaculi ſit audere aliqd ĩ chriſtũ. & quã grauibus hac cã ſuppliciis expiẽt̃. Cap. v.

Age itaq;. quintus ioſephi hyſtoriarum liber ponatur ĩ medio. Ex quo omnis eorum luctuoſa tragedia pernoſcatur. Diuitibus autem permanere inquit aut perire. unum atq; idem erat. Si enim in urbe permanſiſſent facultatum ſuarum cauſa. crimine obiecto. quaſi qui detransfugiendo cogitarent. perimebant̃. Neceſſitas uero famis factioſoꝝ extollebat arrogantiã. & utrũq; ſimul inedia cũ temeritate creſcebat. Publice qdẽ frumẽtũ nuſq̃ oĩno erat. Sed irruentes urbis predones perſcrutabant̃

domos

2009 Ministerio de Cultura

domos & ſiquidem inueniſſent tanquã de his qui fefellerãt pe-
nas ſumebant. Si uero nõ inueniſſent.nihilominus tanquã eos
qui occultius & diligentius abſconderint. cruciabant. Indicium
uero haberi ab eis pabula capiebant. Hoc ipſo ꝗ adhuc uiuere
& ſubſiſtere corporibus uidebantur.tanquã qui profecto iam in
teriſſent.niſi abſconditos uſpiam tegerent cibos.Si quos ſane ta
beſcentes macie uidiſſent. hos cũ uenia preteribant.ſuperfluum
putantes perimere.quos paulo poſt abſumeret fames.Multi ta
men inoccultis omnium cenſu ſuo mercati ſunt unum metrũ.
Si diuites frumenti.ordei ſi inferiores fuerunt.Et concludentes
ſe in inferioribus quibuſqꝫ penetralibus domus.Nonnulli nec
in panes confectas fruges edebant. Alii uero in quantum uel
neceſſitas uel metus permitteret exquoquebant. Et menſam
quidem nullus expectabat apponi.ſed ex ipſo ſemiuſta igni rapi
entes.propria uelut furtiua deuorabant. Et erat infelicis ipſius
cibi ſpectaculũ miſerabile. Cum ualidiroes quiqꝫ inuenta diripe
rent. Inbecillioribus uero nihil preter luctum ſupererat & lacri
mas.& omnium licet acerbitates rerum ſuperet fames.nihil ta-
men ita ſubruit & ſubuertit.ſicut uerecundia. Quicquid enim
ſaluis rebus pudore dignum eſt.id in hac neceſſitate contẽnitur
Deniqꝫ & uxores de uirorum manibus.& filii de parentum. Et
qđ eſt infelicius matres cibos de paruulorum ſuorum manibus
atqꝫ ore rapiebant.Et cum dulciſſimi liberi in manibus atqꝫ an
te ora poſiti tabeſcerent.exigua uite ſubſidia dentibus ipſis exi
mere nemo parcebat.Verum nec ipſos quidem infelices & per
exiguos ſumentes latebant cibos. ſed continuo aderat predonũ
quis.& ſtatim ut clauſas cuiuſpiam conſpexiſſent fores. inditiũ
credebant hoc eſſe. ꝗ intrinſecus poſiti ederent. Et repente de
ſpicatis foribus precipites irruebant. atqꝫ ab ipſis ut ita dicam
faucibus exprimentes. ſiquid forte ſumptum iam fuerat reuo-
cabant. Verberabantur ſenes ſi cibum uendicare temptaſ-
ſent. Sparſis etiam crinibus mulieres trahebantur. occulta-
re nitentes. ſiquid forte deprehenſum fuiſſet in manibus.Nul
la ſenibus pro canice reuerentia. nulla erga paruulos miſeratio.

2009 Ministerio de Cultura

miſeratio. Sed in exiguo panis fragmento paruulos inherentes.
ex ipſo cui inheſerant ſuſpenſos elidebant in terram. In eum ue
ro qui raptores cibo preueniſſet adſumpto. crudelius ſeuiebāt.
& excogitabāt dira ſupplicia obturātes infelicibus naturales di-
geſtionū meatus. Aliis uero preacutas ſudes ꝑ eadē uerēda adi
gentes. horreſco que geſta ſūt referens. ad cōfeſſionē ꝑ hoc uni
us panis aut ciati farine. miſeros perurgebāt. Nam ipſi tortores
nec patiebant̃ famē. Eſſet enī quodāmodo tollerabilius. ſi hoc cō
pulſi inedia facere uiderent̃. ſed ut uel prepararent ſibi ī poſterꝝ
cibos. uel ut crudelitas exercicio cōualeſceret. In his etiā ſiq for
te furtim ꝑſtationē hoſtiū ꝓ colligendis herbis erepſiſſent. oc-
currentes eis qui hoſtiū manus effugiſſe gauderent. diripiebant
quicquid attulerant. Supplicantibus autē. & terribile quoddam
ſibi nomen dei inuocantibus. ut uel partē aliquā ex his que cum
mortis periculo queſierant indulgerent. nihil prorſus prebebāt
ſed hoc beneficii loco ceſſerat. ſi cōprehenſum uiuū licuiſſet eua
dere. His aūt poſt aliquanta adiungit dicens. Iudeis uero cum
egreſſu urbis omnis pariter ſpes excludebat̃ ſalutis. & īualeſcēs
acerbitas famis. domos ſimul & familias gentemq; uaſtabat. ita
ut in petrabilibus ſtrata iacerent mulierum paruulorumq; ca-
dauera. Per plateas uero infeliciū ſenum corpora. fame magiſq̄
etate conſumpta. Iuuenes uero atq; omnis etas rubuſtior. uelut
ſimulacra quedam in uiis & egreſſibus oberrabant. corruentes
quocunq; loci greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire autem cada-
uera proximorum. nec defunctorum multitudo. nec uirium de
bilitas permittebat. ſimul & ꝓ ſue unuſquiſq; uite incerto. Deni
q; aliquanti ſupra eos quos ſepeliebant animas emiſere. Multi
etiam dum proſequuntur funera priuſq̄ ad ſepulchrum ueni-
retur efflabant. Sed nec planctus ex more defunctis exhibebat̃
aut luctus. quia hoc ſibi totum uendicauerat fames. Sed nec ari
ditas inedie. humorem cuiquam reliquerat lacrimarum. Obſe-
derant ciuitatem profunda ſilentia. & nox plena mortis cun-
cta contexerat. Quibus malis omnibus grauiores ſoli uigebāt
predones. qui nec ſepulchra quidē diripere & ſpoliare cadauera
inlicitum

2009 Ministerio de Cultura

inlicitum ducebant. Non tam predam petentes. quã ſcelus irri-
ſione cumulantes. & aciem gladiorũ ſuorum in cadauerum ob-
truncationẽ probantes. Interdum etiã in nonnullos adhuc ſpirã
tes mucro examinandus agebatur. ꝙ alii ſemi neces cum uide-
rent. ſupplices dexteras extendebant. ut in ſe quoq; beneficii lo
co conuerterent ſcelus. quo ſcilicet cruciatibus famis uelocius ab
ſoluerentur. Sed nouo crudelitatis genere. necem quã ſponte in
ferebant. ſi rogarentur negabãt. Cum tamen unuſquiſq; defici-
entium cum gemitu oculos retorqueret ad templum. non de
morte propria dolens. ſed de impunitate predonum quos ſup-
ſtites derelinquebãt. Et primo quidem ſumpto publico ſepelire
mortuos iuſſerant. fetoris intollerantia. ut uero omnem ſumptũ
cepit uincere multitudo morientium de muro cadauera precipi
tabant. At cum titus circuiens peruidiſſet repletos mortuorũ
cadaueribus uallos. & humani corporis tabe patriã terram riga
ri. cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuo
cat teſtem. hoc ſuum opus non eſſe. Et poſt aliquanta iterũ ta-
lia quedam proſequitur. Non cunctabor inquit proferre qđ ſen
tio. Arbitror enim qđ etiam ſi aduerſũ impios ciues romanorũ
pauliſper arma ceſſarent. aut hiatu terre. aut aque diluuio. aut ſo
domitanis ignibus & fulminibus celitus tortis. ſuppliciũ ciuitas
dependiſſet. que multo infauſtiorẽ illis qui hoc perpeſſi ſunt. &
nequiorẽ uirorum preſentẽ hanc protuliſſet etatẽ. pro quibus &
omnis gens pariter mereret̃ extingui. Sed & in ſexto libro de
eiſdẽ talia ſcribit. Et eoꝝ inquit qui ꝑ totã ciuitatẽ famis inedia
corrũpebantur. multitudo innumerabilis erat. quorum nec ex-
plicari miſeria poteſt. Per ſingulos nãq; domos ſic ubi fuiſſet ali
quid cibi repertum. bella continuo & cedes inter caros ipſoſq;
parentes ac liberos naſcebantur. dum non ſolum emanibus. ſed
ex ipſis etiam faucibus inuicem cibum rapere certabant. Fides
autem nec mortuis erat. Sed & ipſi cum iam ſpiritum exalarent
perſcrutabantur a predonibus. ne cui forte intra gremium cibi
aliquid reſediſſet. Alii autẽ ꝑ inediam hiantes uelut rabidi ca-
nes. huc atq; illuc ferebantur. & quaſi inſania quadam exagitati.

in eaſdem

2009 Ministerio de Cultura

in eaſdẽ domos ſub momento tẽporis iteꝝ ac ſepius irruebant.
Omnia tamẽ neceſſitas uertebat in cibũ.etiã illa que nec mutis
quidẽ animalibus edere uſus fuit. Ad ultimũ ne loris quidẽ uel
cingulis aut ipſis etiã calciamẽtis abſtinuerũt. Portaꝝ quoq; ĩdu
menta detrahẽtes.cõficienda dentibus ingerebãt. Nõnulli & feni
ueteris feſtucas edebant. Sed & de qſquiliis undecunq; collectis
paruiſſimũ pondus dragmis quatuor diſtrahebãt. Sed q̃d opus
eſt ꝑ hec põdus famis illius explicare.cũ geſtũ ſit ibi facinus. qđ
neq; apud grecos neq; apud barbaros ullus accepit auditus.hor
rendũ quidẽ dictu.auditu uero incredibile? Equidẽ libenter tam
immane facinus ſiluiſſem. ne quis me crederet monſtruoſa nar
rare.niſi multos memorie noſtre uiros teſtes cõmiſſi ſceleris ha
buiſſem. Porro uero nec aliquid in hoc patrie preſtare me arbi
tror.ſi ſubtraham eoꝝ malorum uerba.quorum pertulit facta.
Mulier quedã ex his qui ultra iordanis alueum cõmanebãt ma
ria noĩe.eleazari filia de uico bethezob.qđ interpretatur domus
iſopi genere & facultatibus nobilis.cum reliqua multitudĩe que
cõfluxerat & hieroſolimis reperta.cõmunẽ cũ omnibus obſidiõis
caſum ferebat. Huius reliquas quidẽ facultates quas e domo in
urbẽ conuexerat tyranni inuaſere. Siquid uero reliquiaꝝ ex ma
gnis opibus fuerat quibus uictũ quotidianũ pertenuem duceret
irruentes ꝑ momenta predonũ ſatellites rapiebant. Pro quibus
ingens mulierẽ uelut inſania iam quedam ex indignatione fati-
gabat.ita ut interdũ predones maledictis in necẽ ſui & conuitiis in
ſtigaret. Verum cũ neq; irritatus quiſq̃ neq; miſeratus eũ peri-
meret.& ſi quid forte cibi fuiſſet ab ea queſitum ab aliis quere
retur.nec iam uſq̃ reperiendi copia fieret. Fames aũt dira uiſceri
bus ipſis inſiſteret ac medullis.& ad furorem iam perurgeret in
edia. fame & ira peſſimis uſa conſultoribus.contra ipſa iam ar-
matur iura nature. Erat nanq; ei ſub uberibus paruulus filius.
Hunc ante oculos ferens.infelicis inquit matris. o infelicior fili.
in bello fame & direptione predonum cui te ſeruabo? Nam &
ſi uita ſperari poſſit.iugo romane ſeruitutis urgemur. Sed nunc
ipſum etiã ſeruitutem preuenit fames. Predones uero utraq; ui

grauiores

2009 Ministerio de Cultura

grauiores ꝑurgent. Veni ergo nūc o mi nate eſto matri cibus.
predonibus furor. ſeculis fabula. que ſola deerat cladibus iudeo
rū. Et hec cū dixiſſet. ſimul filiū iugulat. Tū deinde igni ſuppoſi
tū torret. & mediū quidē cōſumit. mediū uero ſeruat obtectum
Et ecce cōfeſtim predones irruūt. obuſte carnis nidore cōcepto.
mortē minant̄. niſi ſine mora cibos quos paratos ſenſerāt demō
ſtraret. Tum illa equidē partē inquit uobis optimā reſeruaui. Et
cōtinuo que ſuperfuerāt mēbra detexit infantis. At illos repēte
ingens horror inuaſit. & īmanes quāuis animi diriguere. uox fau
cibus intercluſa ē. Illa uero truci uultu. & ipſis iam predonibus
truculētior. meus inqt hic filius. meus ē partus. & facinus meū ē
Edite. Nam & ego prior commedi quem genui. Nolite effici
aut matre religioſiores. aut femina molliores. Quod ſi uos pietas
uincit & execramini cibos meos. ego que iam talibus paſta ſum
ego his iterꝫ paſcar. Poſt hoc illi territi tremēteſq; diſcedūt. ꝗ
hunc ſolū ex oībus facultatibus miſere matri reliquerāt cibum.
Repleta ē aūt cōfeſtim ciuitas uniuerſa nefarii ſceleris nuntio.
Et unuſqſq; ante oculos facinus qđ perpetratū fuerat adducens
tanq̄ ſi ipſe hoc perpetraſſet horrebat. Omnes autem quos
famis neceſſitas ꝑurgebat. feſtinabāt magis ad mortē. beatos di
centes eos quibus cōtigit interiſſe priuſq̄ talium malorū pollue
rentur auditu. Hactenus ioſephus. Cap. vi.

IGitur iudeos ꝓ his que in chriſtū deū cōmiſerūt piaculis.
talis cōſecuta ē pena. Dignū aūt ē huic hyſtorie adhibere
dominicas uoces. quibus ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe predixit
Ve aūt ait pregnantibus & nutrientibus uel lactantibus in illis
diebus. Orate aūt ut non fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato.
Erit enī tūc tribulatio magna qualis nō fuit abinitio ſeculi uſq;
nunc. neq; erit. Colligens aūt ſupradictus hyſtoriographus oēm
numerū ꝑemptorꝫ. uel fame uel ferro. undecies centena milia de
ſignauit. Ceteros uero latrones & ſicarios ac predones poſt ur-
bis excidiū mutuis declarat interiſſe uulneribus. Electos autem
quoſq; iuuenū quos decor & proceritas corporis cōmendabat.
ad triumphū dicit eſſe ſeruatos. Reliquos autē qui ſupra decem

& ſeptē

2009 Ministerio de Cultura

& ſeptē annos agebāt etatis.uinctos ad opa egypti p metalla de ſignatos.& per ceteras puintias eſſe diſperſos. Alii quidē ut lu dis gladiatoriis.alii ut beſtiis traderent̄.Si qui uero intra ſepti mū & decimū etatis reperti ſunt annū.p diuerſas puīcias ī ſerui tutē diſtrahi iuſſi ſūt.quoꝝ numerus uſq; ad nonagīta milia per ductus ē.Hec uero oīa geſta ſūt ſcđo āno īperii ueſpaſiani.iuxta ea que ipſe dominus & ſaluator noſter ieſus chriſtus predixerat Quippe qui ea q̄ gerēda erāt. preſentia iam uideret tūc ſecūdū euāgeliorū fidē.Vidēs ciuitatē fleuit ſuper eā.& uelut in auribus eius prelocutus ē hec uerba.Si agnouiſſes inquit & tu ī hac die que ad pacē tibi ſunt.nunc abſcōdita ſunt ab oculis tuis. Quia ueniēt dies in te.& circūdabunt te inimici tui uallo & circūdabūt te.& perurgebunt te undiq;.& ad ſolū reducent te.& filios tuos qui in te ſunt.Sed & rurſum tanq̄ de populo dicēs.erit enī inqt neceſſitas magna ſuper terrā & ira populo huic. & cadent in ore gladii.& captiui ducent̄ ī omnes gentes. & hieruſalem erit con culcata a gētibus.uſq;quo cōpleant̄ tēpora gentium.Et iteꝝ.Cū autē uideritis circūdari ab exercitu hieruſalē. tunc ſcitote qa ap propinquabit eius deſolatio.Cōparet nunc unuſquiſq; domini & ſaluatoris noſtri ſermones.cū hyſtoriographi relatione. de bello qđ geſtū ē atq; excidio ciuitatis.Et uidēs mirā diuine preſcientie uirtutē.agnoſcat predicētis diuinitatē. Hec quidē iudeorū genti poſt paſſionē ſaluatoris iuſta ulcione uenerūt.p eo qđ auctorem uite a ſemet uniuerſa gens cōclamauit auferri.Verūtamen nihil obſtat ea addere.per que pietas & clemētia dei. licet ingratis ui detur oblata.Quadraginta nanq; poſt admiſſum piaculum con tinuis ptracta annis impioꝝ pena differtur.In quibus & apoſto li omnes.precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini ī hieroſolimis epiſcopus cōſtitutus.indeſinenter populum cōmiſſe impietatis & feralis auſi de ſcelere cōmonebant.ſi forte poſſent cōmiſſi penitudinē gerere.ſi poſſent flere p ſcelere.& ultrices pe narum flāmas lacrimaꝝ ubertate reſtringere. Oſtendebat nāq; eis deus p ſuā patiētiā.qđ ipſoꝝ q̄reret penitētiā. Quia nō uult tm̄ deus mortē peccatoris.quātum ut cōuertat̄ & uiuat.Ca.vii.

2009 Ministerio de Cultura

M Ollire autē adhuc mētis eoꝝ duriciā nitebať diuina maieſtas ſignis & ꝓdigiis celitus datis. tortoreſq; ſimul & minacē dexterā oſtēdendo potiuſq̄ inferēdo. De qbus ſupradicti hyſtoriographi fides. ut ī ceteris etiā ī hoc ſufficiens erit. Relegamus ergo quid in ſexto hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libro. de his ipſe ſignauerit. Sed infelicē īqt plebē. teterrimi quidā hoīes & deceptores falſa uaticinantes ſuadebant. ut euidētibus ſignis & indiciis iracūdie & indignationis diuine nō crederēt. Quibus aperte futuꝝ & urbis & gentis preſagiebať excidiū. Sed uelut afflati & amētes. & qui neq; oculos neq; animā in ſe haberēt. ſpernebāt oīa q̄ celitus nunciabanť. Etenī ſtella prefulgens. gladio ꝑ oīa ſimilis imminere deſuper ciuitati. & cometes preterea exitiabilibus flāmis ardere per totū uiſa ē annū. Sed & ante excidii tēpus ac belli. cum populi ad diem feſtū azimoꝝ cōuenirēt. octaua die mēſis ſandicis qui ē aprilis noctis tēpore hora nona. tantus luminis fulgor. arā tēplūq; circūdedit. ut putarēt oēs diem clariſſimū factū. & permāſit ſpacio hore dimidie. Quod imperitis quidē & ignaris ꝓſperum uidebať. Sed legiſperitos & ꝓbos quoſq; doctores nō latuit exitiale portentū. In eadē quoq; feſtiuitate. uitula ſacrificiis admota & aris adſiſtēs inter ipſas miniſtroꝝ manus enixa ē agnam. Sed & ianua interioris edis que reſpiciebat orientem cum eſſet ere ſolito induta. ac ꝑ inde īmenſi pōderis. que uix uiginti uiris ſūmo conatu īpellētibus clauderet. ferreis quoq; uectibus & feris munita. ac peſſulis in altū demiſſis teneret obſtricta. repente hora noctis ſexta apparuit ſponte patefacta. Sed & trāſacto die feſto poſt aliquot dies. prima & uiceſima die mēſis artemeſii qui maius apud nos uocať. ꝓdigioſus apparuit uiſus & fidē pene excedens. quod uere falſum putareť. niſi oculoꝝ fidem cōfirmaſſet maloꝝ cōſecuta pernicies. Etenī ꝓpe ſolis occaſum. uiſi ſunt currus & quadrigę in omni regione per aerem ferri. & armatoꝝ cohortes miſceri nubibus. & urbes circūdari agminibus īprouiſis. In alio autē die feſto qui pentecoſtes appellať. noctu ſacerdotes ingreſſi templū ad miniſteria ex more cōplenda. primo quidē motus quoſdā ſtrepituſq; ſenſerunt. Tum deinde

uoces

2009 Ministerio de Cultura

uoces ſubitas audiunt dicentes. Migremus hinc. Addit̃ his etiã
aliud terribilius. Etenĩ quidã ananie filius. ieſus noĩe. uir plebei
us & ruſticus. ante quartũ belli annũ. cum ciuitas in pace & ha-
bũdãtia perduraret. in die feſto tabernaculoꝝ repẽte clamare ce
pit. Vox ab oriente. uox ab occidente. uox a quatuor uentis. uox
ſuper hieroſolimã & ſuper templũ. uox ſuper ſponſos & ſponſas
uox ſuper populũ. Et indeſinẽter die noctuq; per oẽs plateas cir
cũiens hoc clamabat. uſq;quo quidã primores ex populo uiri ue
lut infauſti preſagii indignatione cõmoti. correptũ hoĩem multis
uerberibus afficiunt. At ille nequaq̃ ꝓſe aliquid loquens. ſed ne
eos quidẽ qui circũſteterant deprecans. eaſdẽ uoces pari obſtina
tione & clamore repetebat. Tunc principes intelligentes ut res
erat numinis eſſe motus in uiro. perducũt eum ad iudicẽ roma-
nũ. Apud quẽ flagris uſq; ad oſſa laniatus. neq; preces neq; la-
crimas fudit. ſed eandẽ uocẽ miſerabiliter & cum quodã ululatu
emittens. per ſingula pene uerba proferebat. addens etiam hoc.
Ve ue. Proſequitur & aliud idem hyſtoriografus maiore geſtũ
miraculo. dicens oraculũ quoddã in ſacris litteris repertũ. ꝗ per
idẽ tempus uirum deſignaret ex eoꝝ regione ꝓceſſurũ. qui to-
tius orbis potiret̃ imperio. Cuius oraculi preſagiũ idẽ hyſtorio
graphuſ ueſpaſianũ declarare ẽ ſuſpicatuſ. Sed ueſpaſianuſ nõ aliis
quã illis ſolis gentibus que romano imperio uidebantur ſubdite
dominatus eſt. Vnde iuſtius ad chriſtum hec reſponſa referant̃
ad quẽ dixerat pater. Pete a me & dabo tibi gentes hereditatẽ
tuã. & poſſeſſionẽ tuã terminos terre. Et cuius per idem tẽpus
per apoſtolos ſuos in omnẽ terram exierat ſonus. & in fines or
bis terre uerba eorum.

Cap. viii.

OPereprecium ſane eſt poſſe iſta agnoſcere quis fuerit hic
ioſephus. & unde. uel ex quo genere originẽ ducens. qui tã
tam nobis materiam reꝝ geſtaꝝ cognitionẽq; preſtiterit. Expo
nit ergo etiã hoc ipſe de ſe hoc modo ſcribens. Ioſephus mathie
filius ex hieroſolimis ſacerdos. qui & ipſe primo bello romanos
oppugnauerit. & poſterioribus nihilominus ĩterfuerit preliis ne-
ceſſitate conſtrictus. Conſtat ergo hunc uirum per idem tẽpus.
non ſolum

2009 Ministerio de Cultura

non ſolum apud romanos habitum eſſe nobiliſſimum.ita ut lit
terarum merito in urbe roma etiam ſtatua donaretur . & libri
eius bibliothece traderentur. Conſcripſit nāq; antiquitatum hy
ſtoriam in uiginti libris . Belli uero iudaici cum romanis habiti
hyſtoriam.ſeptem uoluminibus comprehendit.Quam non ſo
lum greca facundia.uerum & patrio ideſt hebreo ſermone ſu-
is etiam ciuibus ſe edidiſſe confirmat.dignus cui preceteris om
nibus debeat credi. Sed & alia eiuſdem uiri extant de iudeoꝝ
uetuſtate duo uolumina. In quibus contradicere appioni cui-
dam grāmatico uidetur.qui illis temporibus aduerſum iudeos
ſcripſerat.& ad alios quoſdam. qui morem gentis iudeorū atq;
inſtituta lacerauerant . In primo ergo ex his duobus libris que
uolumina apud hebreos in auctoritate habeantur ſecundum
maiorū traditionem per hec edocet . Cap. viiii.

n eque igitur innumera inquit apud nos habentur uolumi
na inter ſe inuicem diſcordantia. Sed duo tantum & ui-
ginti ſunt libri.qui oīum temporꝝ ſeriem continent. Qui & iu
ſte creduntur diuinitus inſpirati. Ex quibus quinq; ſunt moyſi
continentes legis uite & ſucceſſionis humane proſapiā . uſq; ad
ipſum moyſei terminū pertendentes. Qui paulominus ad tria
milia annorꝝ continentiam gerunt. A morte uero moyſei uſq;
ad artarxerxen qui poſt xerſen regnauit apud perſas.que geſta
ſunt.prophete quiq; per ea tempora tredecim uoluminibus cō
ſcripſerunt . Reliqui uero quatuor libri.hymnos in deum & ui
te inſtituta ac monita mortalibus tradunt . Ab artaxerxe ue
ro uſq; adnoſtrū tempus ſcripta ſunt quidem oīa.fide tamē nō
eadem que primis habetur digna ducuntur . pro eo ꝙ non ita
extiterit prophetarū iugis & explorata ſucceſſio . Rebus igitur
ipſis conſtat.quam nos uenerabiliter utamur ſcripturis noſtris
Nam cum tot ſecula interceſſerint.neq; addere quis unq̄ neq;
auferre aut permutare quid auſus eſt. Sed oībus gentis noſtre
hoībus inſita hec quodāmodo atq; ingenita fides.ē credere hec
dei eſſe conſulta.& his iugiter inherere.ac pro ipſis ſi ita res po
poſcerit libenter & aīam ponere. Sit etiā hec pars hyſtoriogra-
phi. his ī locis

2009 Ministerio de Cultura

phi.his in locis anobis ut arbitror nõ incompetenter inſerta.Eſt
adhuc & aliud eius elegãs ſatis uolumẽ qđ aĩus ſit qui ĩperium
teneat innobis.Q uẽ libellũ quidã machabeoꝝ attitulauere.pro
eo ꝙ certamĩa inibi & agões ꝓprietatẽ a machabeis frĩbus deſu
data contineat. Sed & infine uiceſimi antiqtatũ libri. ſignificat
idẽ ipſe propoſuiſſe ſe quatuor uoluminibus cõprehenſurũ. ſecũ
dum fidẽ & religionẽ patriã.de deo & ſubſtãtia eius ac legibus
& cur quedã apud eos liceãt quedã uero nõ liceãt.Sed & alia nõ
nulla opuſcula a ſe dicit eſſe cõpoſita. In fine etiã ſupradicti uice
ſimi libri antiqtatũ.iuſtũ quendã extiberiade. q conatus ſit hoc
idẽ opis qđ ipſe explicuerat aggredi.arguit falſitatis per hec uer
ba. Sed nõ ego te imitatus ſũ in his que cõſcripſerã. Ipſis etenĩ
ĩperatoribus obtuli libros meos.cũ adhuc ipſa que geſta ſũt pe
ne in oculis haberentur.Q uipe q conſcius mihi eſſem ſeruate
in oĩbus ueritatis.nec me de eoꝝ teſtĩonio fefellit opinio . Sed
& aliis pluribus obtuli quoꝝ multi ẽt ipſis interfuere bellis.ſi
cut Agrippa rex.& nõnulli eius propĩqui . Et Impator quidẽ
Titus intãtũ probauit ex iſtis debere libris ad oĩs hoĩes rerũ
geſtaꝝ notitiã ꝑuenire.ut manu ſua ſubſcriberet publice ab om
nibus eos legi debere. Rex uero Agrippa ſexaginta & duabus
epiſtolis de opis noſtri ueritate teſtatus ẽ.ex quibus & duas in
ſerui.Sed de his ſatis dictũ eſt.nũc ad narrationis noſtre ſeriem
redeamus . Cap . x .

p Oſt martyriũ Iacobi & cõtinuo cõſecutum ciuitatis exci
dium.tradiť Apoſtolos ceteroſq; dñi diſcipulos qui ad illud tẽ
pus reliq erãt.in unũ e locis oĩbus cõueniſſe.ſimul cum his qui
propĩqui ſcđm carnẽ dñi dicebãtur. Plurimi nãq; & ex his per
illud tẽpus ſuperant.& habuiſſe ĩ cõmune cõſiliũ. quẽ oporteret
dignũ ſucceſſione Iacobi iudicari. Oĩſq; uno conſilio atq; uno
cõſenſu Symeonẽ cleophe filiũ decreuiſſe. Cuius mẽtio ĩ euãge
liis facta ẽ.ut epãtus ſedẽ ſuſciperet. Cõſobrinus is ſcđm carnẽ
ſaluatoris fuiſſe dicebať.quia Cleopham fratrem fuiſſe Ioſeph
Egeſippus teſtatus eſt . Cap.xi .

p Er idẽ tẽpus Veſpaſianus poſt excidia Ieroſolimoꝝ oĩs
ſi qui forte

2009 Ministerio de Cultura

ſi q forte ex fāilia dauid ſupfuiſſent apud iudeos. uelut regalis ꝓſapie uiros ꝑquiri iubet. Vnde etiā ꝓ hac cā grauiſſia iudeis ꝑ ſecutio exorta ē a tito filio ueſpaſiāi. Sed ueſpaſiano decēnio pri cipatu miniſtrato. titus filius in īperio ſuccedit. Cuius ſecūdo re gni anno Linū. xii. ānis in ſacerdotio trāſactis. urbis rome epiſco patū tradidiſſe anacleto ferunt. Cap. xii. Sed Titus non āplius quā duobus annis totideq; menſibus principatu romani apicis miniſtrato. Domitiano frī ſūmam reꝝ reliquit. Quarto igitur āno Domitiāi apud Alexandriā Annianus. xx. & duobus ānis miſtrato ſacerdotio defūctus eſt. In cuius locū ſcd's ſuccedit Abilius. Cap. xiii. In urbe uero roma duodecim Anacle tus ānis ī epātu exactis. ſacerdotii ſedē clemēti tradidit. C. xiiii. Quē adiutorē ſuū Paulus apoſtolus Philippēſibus ſcribēs. deſi gnat dicēs. Cum clemēte & ceteris adiutoribus meis. quorum noīa ſūt in libro uite. Cap. xv. Huius clemētis epiſtola ha bet adcorinthios ſcripta precipua plane & ualde mirabilis. quā uelut ex perſona romāe ecclīe dictauit. cū diſſenſio apud corīthi os fuiſſet exorta. Quā epiſtolā in plurimis eccleſiis publice legi & ueteꝝ & noſtris etiā tēporibus conſtat. Verum de ſeditione facta apud corinthios. ac diſſenſione plebis. teſtis ualde fidelis. Egeſippus indicat hoc mō dicens. Cap. xvi. Multa & erga multos crudelitate Domitianus exercita. plurimiſq; ī urbe roma nobilibus & illuſtribus uiris nullo iure nullaq; rōne trucidatis. innumeris etiā ī exiliū truſis. & bonoꝝ direptione mulctatis. ad ultimū neroniane & cheomachie impietatis ſucceſſor efficit. Se cūdus hic quippe ab illo pſecutionē molit in noſtros. cū utiq; pa ter ſuus Veſpaſianus nihil prorſus noſtris inrogauerit iniurie. Cap. xvii. Quo in tēpore apoſtolus & euāgeliſta Ioannes obpredicationē uerbi diuini & teſtīoniū ueritatis. in inſulam pa thmos traditur ablegatus. Deniq; hyreneus ſcribēs decōputo noīs antixpi qd̄ cōtinet ī reuelatiōe que dicit Ioannis. qnto ad uerſū hereſes libro hec de ipſo Ioāne cōmemorat. Qd̄ ſi oporte ret inqt aptius ī hoc tēpore de iſto noīe predicari. aquo magis potuerat aperiri. niſi ab eo q ipſā reuelationē uidit. Neq; enim

multū tēporis

multũ tẽporis ẽ qđ reuelata ẽ.ſed pene noſtra etate.Infine &ei Domitiãi prĩcipatus exorta ẽ.In tãtũ uero per idẽ tpũs fidei noſtre ĩſtituta florebãt.ut etiã nõnulli aliẽi a religiõe nrã ſcriptores hyſtoriarꝶ ſuarꝶ tradiderũt monumẽtis & de perſecutionibus illius tpr̃is & etiã de martyriis.Quod & diligẽter explorato tpr̃e deſignat.ꝙ qntodecimo ãno Domitiãi principis.cũ aliis plurimis ab eo etiã flauiã domicillã ſorores filiã flauii clemẽtis unius tunc ex cõſulibus uiri.ob teſtĩoniũ quod xpõ perhibebat. in inſulam Pontiam noĩe deportatã. Cap. xviii.

APud ipſũ uero Domitianũ.cũ iuſſiſſet oĩs perimi qui de genere dauid & regia ſtirpe deſcẽderẽt:uetus traditio tenet. ꝙ delati ſint qdã q̃ſi eſſẽt depoſteritate Iude.quẽ frẽm fuiſſe ſaluatoris ſecũdũ carnẽ tradũt.Quiq; duplici urgebãt̃ inuidia.uelut q ex dauid genere & ex ipſius xpĩ ꝓpinqtate deſcenderẽt. Que hegeſippus per ordinẽ his uerbis refert. Cap. xviiii.

a Dhuc aũt uiuebãt qdã decarnali genere dnĩ nrĩ nepotes Iude.eius q ſcđm carnẽ frater dnĩ dicebat̃. Quos qdam detulere.tanq̃ ex dauid ſtirpe ueniẽtes.Hos reuocatus qdã noĩe q ĩ hoc miſſus fuerat perducit ad Domitianũ ceſarẽ.Et ipſe enĩ formidabat de aduentu xpĩ. ſicut & initio herodes. Interogati ergo a Domitiano ſi eẽnt ex familia dauid.cõfeſſi ſũt.Tũc queſiuit ab eis.q̃tis poſſeſſiõibus uel q̃tis eẽnt facultatibus prediti. At illi reſpõderũt ꝙ utriq; nõ ãplius eẽt inbonis.nouẽ milibus denariis.Ex qbus ſingulis pars media ꝓportione deberet̃. Nec hec ſibi in pecuniã ſubſiſtere.ſed in eſtĩatione terre. q̃ eis eſſet in quadragita minus uno iugeribus cõſtituta.Quam ſuis manibus excolẽtes uel ut ipſi alerẽt̃ & ut tributa depẽderent.Simul & teſtes ruralis & diurni operis manus labore rigidas. & callis obduratas preferebãt.Interrogati uero de xpõ quale ſit regnũ eius uel ẽs ipſe aut unde aut q̃do uẽturus.reſpõdere ꝙ non huius mũdi regnũ.neq; huius terre ei deſignet̃ ĩperiũ. ſed qa celeſte ei regnũ per angelorꝶ miniſteria in cõſumatione ſeculi prepareť.q̃do ſcilicet aduenturus ĩ gloria de uiuis ac mortuis iudicabit.& reſtituet unicuiq; profactis ac meritis ſuis.Ad hec Domitianus cum

2009 Ministerio de Cultura

tianus.cũ neq; in eis quicq̃ criminis inueniret & uilitatẽ eorum q̃maxĩe cõtemneret.abire eos liberos iubet. Sed & pſecutionẽ quã aduerſus ecclĩas agitari iuſſerat.datis rurſũ cõpeſcit edictis. Illi uero dimiſſi ab eo uel martyrii merito.uel tãte ꝓpinquitatis prerogatiua.pacis iã tempore duces ecclĩe effecti uſq; ad Traiani tẽpora ꝑmanſerũt. Hec qdẽ Egeſippus. Sed & Tertulianus de Domitiano ſimilia refert dicẽs. Tẽptauit aliquãdo & Domitianus ſimile aliqd.portio neronis de crudelitate ſed quaſi hõ cito deſtitit.ita ut etiã eos quos inexiliũ miſerat reuocaret. Poſt Domitianũ uero qndecim annis ĩperio potitũ Nerua ſuſcipit principatũ. Sub quo om̃s quidẽ honorꝝ tituli qui in Domitianũ conlati fuerãt.detrahũtur. Reuocari aũt qcũq; ab eo inexiliũ truſi ſũt.ac recipere facultates.ex ſenatuſcõſulto iubent̃. De quibus ſinguli teſtioniũ ꝓhibẽt.qui geſta illorꝝ tẽporꝝ cõſcripſerũt. Tũc igit̃ apoſtolũ Ioannẽ poſt abſolutionẽ inſule.epheſũ quaſi ad ſcolam propriã rediſſe.noſtrorꝝ ſcriptores declarãt. Cap.xx.

n Erua uero poſt ãnũ plus minus defũcto Traianus ſuccedit ĩperio. Cuius primo prĩcipatus ãno Abilius apud alexandriã tredecim ãnis ſacerdotio miniſtrato diẽ obiit. Cui ſuccedit Cerdon tertius in ſacerdotiũ. Qua tẽpeſtate in urbe roma Clemẽs quoq; tertius poſt paulũ & petrũ põtificatũ tenebat.

ſ Ed & apud anthiochiã Euodius primus fuerat Ca.xxi. & ſecũdus Ignatius Ieroſolimis quoq; Symeon ſecundus poſt Iacobum fratrẽ dñi hiſdẽ tẽporibus gubernabat ecclĩam.

i N his ſuperſtes adhuc apud aſiã demorabatur Ca.xxii. ipſe ille quẽ amabat dominus Ieſus apoſtolus ſimul atq; euangeliſta Ioannes eccleſiarum que inibi erant gubernacula gerens.poſt Domitiani ut diximus obitum regreſſus ex inſula. Quod quia ita ſe habeat.duobus fidelibus teſtibus adprobabo.Hyreneus & Clemẽs Alexãdrius. huic ueritati adſtipulãtur In ſecundo aduerſũ hereſes libro. Hyreneus hoc mõ ſcribẽs.& om̃s inqt preſbiteri teſtes ſũt.q in aſia Ioãnẽ diſcipulũ dñi uiderũt ſciunt hec tradidiſſe Ioãnẽ. q & ꝑmanſit apud eos uſq; ad tẽpora Traiãi.Itẽ ĩ tertio eiuſdẽ opis libro idẽ ſcriptor de eiſdẽ

ita teſtatur

2009 Ministerio de Cultura

ita teſtat̃. Eccl̃ia iqt q̃ eſt apud epheſũ.a paulo qdẽ fundata eſt
a Ioãne uero edificata.q ꝑmãſit in ea uſq; ad tẽpora traiani .Ha
bes hũc teſtẽ fidelẽ de apoſtoli tẽporibus cõteſtantẽ. Accipe qđ
ẽt clemẽs cuius pariter ꝓmiſimus teſtioniũ dicat. hyſtoriã q̃dam
ꝑneceſſariã ſimul texẽs. Quã nos quoq; ſi inſeramus. utilẽ fore
legẽtibus credimus. Scribit ergo hec. Cap. xxiii.

a Vdi iqt fabulã & nõ fabulã.ſed rẽ geſtã de Ioãne apoſto
lo & memoriis oĩum traditã . Cũ poſt tyrãni obitũ depa
thmos ĩſula epheſũ rediret.rogabat̃ ẽt uicinas inluſtrare ꝓuĩtias
quo uel eccl̃ias fũdaret ĩ qbus nõ erãt locis.& ĩ qbus erãt. ſacer
dotibus ac miſtris ĩſtrueret.ſcđm qđ ei de uno quoq; ſpũs ſcũs
ĩdicaſſet. Cũ igit̃ uẽiſſet ad q̃dã urbẽ haud lõge poſitã.oĩbus ec
cleſiaſticis ſolepniter adĩpletis.uidit iuuenẽ quẽdã .ualidũ corꝑe
& uultu elegãtẽ.ſed & ãimis acrẽ nimis: reſpitiẽſq; ad epiſcopũ
q nuꝑ fuerat ordĩatus. Hũc iqt tibi ſũmo ſtudio cõmẽdo.ſub te
ſtionio xpĩ & totius eccl̃ie. Tũ ille ſuſcipiẽs.oẽm ſe adhibituꝝ ſic
precipiebat diligẽtiã pollicet̃. Sed iteꝝ atq; iteꝝ eadẽ ſepius re-
petẽs.iuuenẽ cõmendabat attẽtius. Et poſt hec epheſũ rediit. Tũ
uero epũs adoleſcentẽ ĩ domũ ſuã ſuſcepit cõmẽdatũ. & cum oĩ
diligentia enutrit ãplectitur fouet. Ad ultimũ ẽt baptiſmi grãm
tradit. Poſt hec iã uelut cõfidẽs grẽ qua fuerat cõmonitus. pau
lo ĩdulgẽtius habere iuuenẽ cepit. Sed ille ubi immatura liberta
te potitus ẽ.cõtinuo ꝑ equeuos qbus luxus & deſidia cordi eſt.
amare uitia.& corrupte uite ĩcedere tramitẽ ꝑdocet̃ .Et primo
qdẽ cõuiuioꝝ illecebris decipit̃. Inde nocturnis eũ furtis ſotium
ſibi participẽq; cõſciſcũt. Poſt hec ẽt ad maiora flagitia ꝑtrahũt
Cũ ĩterea ſẽſim iuuenis formabat̃.& ĩſtituebat̃ ad ſcelera & qui
eſſet acer ĩgenio.ſicut equus infrenis & ualidus.duris morſibus
obfirmatis.recti itineris lineã derelinquẽs .rectore contẽpto.rapi
do curſu totus fertur inpreceps. Ita ſuccedẽtibus ſibi malis.ut
deſperationem quoq; adeo ſibi preſtite ſalutis acciperet. Dedi
gnatur iam de paruis ſceleribus cogitare.grãdia queq; molitur.&
ex integro perditioni ſe tradens . nulli inferiorem ſe inflagitiis
patitur. Deniq; illos ipſos qui prius magiſtri criminum fuerant
diſcipulos facit

2009 Ministerio de Cultura

diſcipulos facit. Et latronum ex his turmam quibus ipſe dux
& princeps uiolentus preeſſet inſtituit .& cum his omni cru
delitate craſſatur. Verum tempore elapſo.cum rei ita popoſciſ-
ſet utilitas.inuitatur iterum ad illam urbem Ioannes.Et cũ ce-
tera quorꝫ gratia uenerat ordinaſſet.age ĩquit o Epiſcope. depo
ſitum repreſenta.qđ tibi ego plane & Criſtus commendauimus
ecclia teſte quã regis. At ille obſtupuit.prĩo pecuniã putãs a ſe
repoſci quã non acceperat.Sed rurſum conſiderabat. nec poſſe
fallere Ioannem.nec qđ non dedit querere. herebat igitur ſtu-
pens. Quem Ioannes herentem uidens.iuuenem inquit illũ re
peto ate.& animã fratris.Tunc grauiter ſuſpirans ſenior. & in la
crimis reſolutus ille ait mortuus eſt. Quomodo ĩquit uel qua
li morte? deo ait mortuus eſt.quia peſſimus & flagitioſus euaſit
Ad ultimũ et iam latrocinium aggreſſus eſt. Deniqꝫ nunc mõ
tem quẽdam cũ multa latronum manu occupauit. Quibus au
ditis Apoſtolus.ueſtem continuo qua erat indutus ſcidit. & cũ
ingeniti gemitu feriens caput ſuum.bonum inquit te cuſtodẽ
fratris anime dereliqui. Sed iã nunc mihi equus paretur & dux
itineris.& confeſtim ab ipſa ecclia aſcendens.concitus propera-
bat. Cũqꝫ perueniſſet ad locum attinetur ab his latronibus qui
cuſtodias obſeruabant. At ille neqꝫ effugere.neqꝫ prorſus decli
nare uſq̃ nitens.ingenti tantum uoce proclamabat. quia ad hoc
ipſum ueni.adducite mihi principẽ ueſtrum. Qui cũ ueniret ar
matus.eminus agnito Ioanne apoſtolo pudore actus infugã uer
titur.Ille equo poſt eum admiſſo confeſtim inſequitur fugitan
tem.etiam etatis oblitus.ſimul & clamans. Quid fugis o fili
patrem tuum? quid fugis inermẽ ſenem? miſer noli timere.ha-
bes adhuc ſpẽ uite.ego aũt rõnẽ reddã ꝓte. certe & mortẽ ꝓte
libẽter excipiã ſic & domĩus excepit ꝓ nobis.& ꝓ tua aĩa dabo
aĩam meã.Sta tm̃ & crede mihi qa xpũs me miſit.At ille audiẽs
reſtitit.ac uultũ demiſit ĩ terrã. Poſt hec arma ꝓiecit.Tũ deĩde
tremefactus flebat amariſſĩe.& accedẽtis ad ſe ſeĩs geĩbus ꝓuol
uit?.geĩtibus & ululatibus qbus poterat ſatisfatiẽs.& uberrimis
lacrimarum ſuarum fontibus iterũ baptizabat?.occultans ſolam
dexterã ſuã

2009 Ministerio de Cultura

dexterā ſuā. Apoſtolus uero iuriſiurandi ſacramento ſe ei aſal
uatore impetraturū ueniam pollicens. ſimulq; genibus eius pro
uolutus. atq; ipſam dexteram ex cuius cedis conſcientia torque
batur tanquā iā per penitentiā purgatā de oſculans. ad eccleſiam
reuocat. Et indeſinenter pro eo orationes profundens. & cum
ipſo pariter ducens crebra ieiunia. indulgentiam adeo quā ei pol
licitus fuerat expetebat. Sed & uariis ſermonum conſolationi-
bus. uelut quibuſdā precantationibus efferos & exterritos eius
animos mitigabat. Nec prius abſtitit. quam eum in omnibus
emendatum etiam ecclīe preficeret. prebens per hoc magna ex
empla uere penitentie. & documentum ingens noue regenera-
tionis. atq; inſignia quedam & trophea inuiſibilis in eo reſurrec
tionis oſtendens. Hec a clemente dicta non ſolum ad ſcientiam
rerum. ſed ad utilitatem legentium profutura. hunc in noſtris
quoq; libris teneant locum. Cap. xxiii.

a Ge iam etiam huius apoſtoli que ſint ſcripta que in auc-
toritate habeantur cum his pariter explicemus. Eſt igit̄
primo euangelium nominis ipſius. qđ in omni orbe perſonuit
Quod aūt poſt cetera tria euangelia quarto aueteribus ſtatutū
eſt loco. hec erit ratio. Venerabiles & uere deo digni apoſtoli
criſti cum eſſent in omnibus puritate uite & animi uirtutibus
clari non magnipendebant ſermonis ornatum. Quippe in qui
bus anima erat diuinis ornata uirtutibus. ſimul & ſignoꝝ gra-
tia que eis a domino noſtro ieſu criſto conceſſa fuerat. confiten
tes. non ſuaſoriis humane ſapientie uerbis. ſummam predicatio
nis dominice collocabant. ſed in oſtentatione ſpiritus & uirtute
per quam mirabilibus conſumatis / & uerborum ſuorum fide
facta uniuerſo orbi regni celorum ſcientiam tradiderunt. parui-
ducentes plures libros condere quod huiuſcemodi predicatiōis
aſſertio. non argumēto humani ſermonis. ſed adſtipulatione di
uine uirtutis indigeat. Cap. xxiiii.

Eniq; Paulus qui inter omnes Apoſtolos erudi-
d tior etiam in uerbis uidetur & in ſenſibus pre
potens non amplius quam paruum epiſtolarum
ſuarū corpus

2009 Ministerio de Cultura

ſuarum corpus reliquit. que utiq; immenſa continerent intra ſe atq; innumera ſacramēta. utpote qui etiā uſq; ad tertiū celum raptus. que gererent inſpexerat. Et in ipſum quoq; deo dignum paradiſum abductus. audierat ibi ineffabilia uerba & doctrinā q̄ cūq; illa inibi eſt. ſiue corporeus ſiue incorporeus illius interim ſchole diſcipulus effectus exceperat. Sed & reliqui dnī ac ſaluato ris noſtri diſcipuli. nō ſolū ex illis duodecim. ſed & ſi qui extra numerū hunc. de ſchola tamē dnī & ſaluatoris noſtri ſermonem aliquē diuinitus inſpirati memorie reliquerūt. breuē hunc & ſuc cinctū ꝑ oīa eſſe uoluerūt. Igit̄ ex ipſis diſcipulis dnī Matheus tā tūmodo & Ioānes ad ſcribendū appuliſſe animū tradunt̄. neceſſi tate quadā in hoc ipſum prouocati. Matheus enī primo hebreis predicauerat. Verū cū pararet trāſire ad gētes. patria lingua ſcri ptură cōpoſuit. & ea que predicauerat cōprehendens: dereliquit his ad memoriā a quibus proficiſcebatur ut gentibus predicaret. Poſt hūc luce & marci ſcriptura euāgelica. ſcđm eas cauſas quas ſuperius diximus editur. Ioannē uero tradunt uſq; ad ultimum pene uite ſue tempus. abſq; ullius ſcripture indiciis euangelium predicaſſe. Sed cum horum trium euangeliorum. etiā ad ipſum noticia perueniſſet. probaſſe quidem dicitur fidem & ueritatem dictorum. Deeſſe tamen uidit aliqua & ea maxime que primo predicationis ſue tempore dominus geſſerat. Certū eſt enim ꝙ in ſuperioribus tribus euangeliis. hec uidentur ſola contineri. q̄ ab eo geſta ſunt anno quo Ioannes baptiſta uel incluſus eſt in carcere uel punitus. Deniq; ſi obſerues. ſtatim ininitio narratio nis poſteaq̄ refert matheus de quadraginta dierum ieiunio. & de temptatione eius. continuo ſubicit dicens. Audiens autē quia Ioannes traditus eſt deceſſit de iudea & uenit in galileam. Sed & marcus ſimiliter poſteaq̄ īquit traditus eſt Ioannes. uenit ie ſus in galileam. Lucas uero etiam priuſq̄ incipiat aliquid de acti bus referre ieſu dicit. qa adiecit herodes ſuper oīa mala q̄ geſſe rat & concluſit Ioannē ī carcerē. Quia īquā ab his hec uidebāt̄ omiſſa rogatus dicit̄ Ioānes apoſtolus. ut ea q̄ preterierāt prio res āte traditionē Ioānis ſaluatoris geſta cōſcriberet. Et ideo dicit

in euāgelio

Matheus hebraice ſcripſit.

2009 Ministerio de Cultura

in euãgelio ſuo.hoc fecit iniciũ ſignoꝝ ieſus. Et iteꝝ in alio loco indicat dicens.Nondũ enĩ Ioannes miſſus erat in carcerẽ.Ex q-bus cõſtat qđ ea q̃ anteq̃ Ioannes traderet̃ ab ieſu fuerãt geſta deſcribit.Et ideo ſiqs hoc diligẽtius cõſideret.euidẽter ĩuenit nõ ſibi euãgelia diſſonare .ſed alterius tẽporis geſta eẽ q̃ ſcribit Ioãnes.alterius uero q̃ ceteri.Vnde qa natiuitatẽ ſcđm carnẽ ſaluatoris uel matheus uel lucas deſcripſerãt.reticuit hoc Ioãnes. & a theologia atq; ab ipſa eius diuinitate ſumit exordiũ. Que pars ſine dubio ipſi uelut eximio ꝑ ſpm̃ ſanctũ reſeruata ẽ.Hec ẽt de euãgelio Ioãnis dicta ſint.De marci uero euãgelio.ſufficienter ſupra cõprehẽſũ ẽ.Lucas uero ĩinitio euãgelii ſui cãm cur ſcriberet ĩdicauit.Videlicet qm̃ multi alii temere preſũpſerãt enarrare. q̃ ſibi magis erãt ad liqdũ cõpta.Volẽs ergo abſtrahere nos a ceteroꝝ narratiõibus.fidẽ facit per ſe cõſcripte ueritati. certus ꝙ eã uel paulo exponẽte uel aliis apoſtolis q abinicio ipſi uiderãt ac ſibi tradiderãt cõſecutus ſit.& hãc nobis per ꝓpriũ euãgeliũ tradat.Hec a nobis ẽt de luca breuiter dicta ſint.Oportunius uero & plenius ĩ tẽpore ĩſertis his q̃ antiqui auctores ſcripta reliqrũt. ut ſe cũcta habeãt ĩdicabimus.Ioãnis tamẽ extãt preterea & epiſtole.de quaꝝ prĩa.neq; ab ãtiqs ũquã.neq; apoſteris dubitatũ ẽ De reliqs uero duabus & de reuelatõe.ẽt nũc anceps ſentẽtia habet̃. De qbus ut dixi & a ueteribus dubitatũ ſuis ĩ locis ipſorũ uocibus approbabimus.Vt ergo quãdoqdẽ ĩ hos deuenimus locos.omnẽ noui teſtamẽti canonẽ deſignemus. Prĩo nobis oĩum euãgelioꝝ celeſtis quadriga iũgat̃.His actus apoſtoloꝝ copulet̃. Poſt hos pauli epiſtole ſocient̃.Cõſequãt̃ uero has.prĩa Ioannis epiſtola.Similiter & petri prĩa. Hec ſũt de quibus nulla unquã ꝓrſus extitit dubitatio.Sequẽti loco iã ſũt illa de qbus a nõnullis dubitatũ ẽ.Reuelatio Ioãnis.de qua quid ſinguli ueteꝝ ſenſerint.ſuis ĩ locis oſtendemus.Et epiſtola iacobi.ſed & iude. Petri quoq; ſcđa.& itẽ Ioãnis ſcđa & tertia.ſiue hee ipſius euãgeliſte.ſiue ẽt alterius eius cognoĩs oſtẽdãt̃.Poſt hec iã ſcript̃a ẽ q̃ dicit̃ actus pauli .Sed & libellus q appellat̃ paſtoris.& reuelatõ petri de qbus q̃maxiẽ dubitat̃.fert̃ ẽt barnabe eplã & doctrĩa q̃ dicit̃ apoſtoloꝝ.

Quidã

2009 Ministerio de Cultura

Quidã aũt his ſotiant etiã euãgeliũ qđ dicitur ſcđm hebreos. Quo precipue utunť illi hebrei q chriſtũ ſuſcipe uidẽť. ſed ĩ ec cleſia ei cõtradiciť. Que oĩa tamẽ a nobis neceſſario enumerata ſũt. ut abſq; ulla ãbiguitate clareſcerẽt. q̃ ſint ĩ ueteri auſtoritate & q̃ ſint ĩ qbus uel cõtradictio aliqua uel etiã cũctatio. cũ tamen a quãplurimis eccleſiis recipiãť. ſoleat admitti. Sed & de illis ſciẽ dũ ẽ q̃ ſub noĩe apoſtolorꝝ ab hereticis ꝓferũť. uelut petri & tho me & mathie. & ceterorꝝ ſimiliter apoſtolorꝝ actus q̃ appellant euãgelia. Sed & andree & ioãnis atq; aliorꝝ apoſtolorꝝ actus. qui nuſq̃ ꝓrſus ĩ ſcripturis ueterꝝ. eorꝝ dũtaxat q apoſtolis ſucceſſe rũt. aliqua mẽtio eorꝝ aut cõmemoratio habeť. In qbus & ipſe ſtilus. multũ ab eccleſiaſtica cõſuetudĩe deprehẽdiť eẽ diuerſus. Senſus quoq; ipſe & oĩa q̃ ĩ his inſerũť. lõge ab apoſtolica diſſo nãt fide. Ex quo figmẽta eẽ prauitatis heretice cõprobãť. Vnde nõ inter illa quidẽ de quibus dubitari diximus collocanda ſunt. ſed ut aliena penitus & a pietatis regula diſcrepantia propellẽda Verũ ad hyſtorie ordinẽ redeamus. Cap. xxv.

i Giť ſimoni mago menander ſuccedit. ſcutũ diaboli nõ ĩfe rius prio. Et ipſe ſamarites genere. In arte ãt magica ſolus reptus ẽ. q nõ modo ęqparare. ſed & ſupgredi ĩpietatẽ magiſtri poſſet. Maioribus qppe portẽtis efferebať ſemetipſũ ſaluatorẽ dicẽs. ad hoĩm ſalutẽ de celeſtibus & ĩuiſibilibus ſeculis deſtina tũ. Aſſerẽs nõ aliter poſſe unũquẽq; ãgelos ſeculi uicere. niſi pri us a ſemet magice artis p ordinẽ ſuſcipet diſciplinã. & p baptiſ mũ a ſe datũ ĩmortalis & eternus effectus ĩ hac uita ꝑpetnus fi eret. q̃ oĩa ex libris Hyrenei uolẽtibus ſcire ꝑfacile ẽ. Sed & Iuſti nus ĩ his ipſis ĩ qbus ſimonis fecerat mẽtionẽ. ẽt de hoc talia q̃ dã ſcribit. Menãdrũ quẽdã ſamaritanũ ex uico capparatthea ſi monis diſcipulũ. ſtimulis demoniacis ĩcitatũ ueniſſe antiochiã. & quãplurios p artẽ magicã decepiſſe ſcimus. q hoc ẽt ſuadere po tuit ſectatoribus ſuis. qđ nõ eẽnt morituri. Ex qbus ĩ hodiernũ ſũt aliq ex illo eadẽ cõfitẽtes. qđ ẽ uere diaboli cõmẽtũ. ut hoĩes magi chriſtiãorꝝ ſibi nomẽ ĩponerẽt quo p hoc ſanctũ & uenera bile religiõis noſtre myſteriũ macularẽt. q tam irridẽt & ſpnũt

eccleſiaſtica

2009 Ministerio de Cultura

eccleſiaſtica dogmata.uel de immortalitate anime. uel de reſurrectione mortuoꝶ. Verum hi talibus freti auctoribus de ſpe ſalutis & uite penitus exciderūt. Cap.xxvi.

S Ed & alios idem demon quos ab amore chriſti ſeparare nō poterat.alia nihilominus arte decepit . idē ebioneos q interpretant̃ pauperes. Vere enī pauperes ſunt & egeni in ſcientia glorie chriſti. Quoniāquidē ſolū eum hominē putant. & perfectum uite ac uirtutis uirū iuſtum effectū. Cōmuni etiā natiuitate ex uiro & femina ꝓcreatum. Cuſtodiendā uero cenſentes etiā legis obſeruantiā. nec ſufficere ad ſalutē ſolā chriſti eſtimāt fidē. Quidā tamē ex ipſis refugiunt hanc impietatem. ut ex uiro & femina aſſerant eum natū.ſed cōfitentur de ſpiritu ſancto & maria uirgine. Nec tamen ſemꝑ eum fuiſſe deū & uerbū ac ſapientiam dei fatent̃. Corporalē uero legis obſeruantiā cuſtodiunt. Apoſtoli autē epiſtolas oēs pariter reſpuunt. & ipſū apoſtatam legis appellant. Vtunt̃ & euāgelio uno quodā qđ ſcđm hebreos appellat̃. Cetera oīa nihil ducunt. Sabbata cū iudeis ſecundū legē.nobiſcum dominicā diem ſacratā ꝓ reſurrectione domini obſeruant. Vnde cōpetenter ebionite ꝓ paupertate intelligentie compellati ſunt. Cap.xxviii.

H Iſdē tēporibus ēt alterius hereſeos ortū pricipē cherinthū accepimus. De quo gaius cuius iā in ſuꝑioribus fecimus mētionē.ī diſputationū ſuaꝝ dialogo ita ſcribit. Sed & cherinthus inqt ꝑ reuelationes quaſdā quas uelut a magno apoſtolo cōſcriptas.& ꝑ angelos ei reuelatas putaret.alia q̄dā portenta nobis ītroducit. Poſt reſurrectionē terrenū dicit futuꝝ eē regnū chriſti ī hieruſalē. Et hoīes ī carne iteꝝ cōcupiſcētiis & uitiis ſubiectā cōuerſationē habituros. Cōtra fidē quoqꝫ ſcripturaꝝ quoſdā mille annos deſignat. in qbus multa qdē & alia corruptiōis oꝑa & nuptiaꝝ feſtiuitates dicit fut̃as ad eos q libidini ſūt dediti decipiēdos. Sed & dioniſius cū de Ioannis reuelatione diſſereret. & quedā ſcđm ea que antiquitus eccleſie tradita fuerant diſputaret.mentionē facit huius ipſius uiri in his uerbis. Cherinthus inquit a quo & cherinthiana hereſis oborta eſt. figmenti ſui

auctoritatē

2009 Ministerio de Cultura

auctoritatem magni noīs adquirere. ſecundum ſcripture huius prauam intelligentiā geſtiebat. Quippe cuius hec erat hereſis ut affirmaret terrenum futurū eſſe criſti regnum. Et quia erat uentri & gule ac libidini deditus. ea futura decernebat. que ſibi propria libido dictabat uentris & eorū que ſub uentre ſunt incitamenta. cibis. potibus nuptiis. predicabat explenda. Et ut aliquid ſacratius dicere uideretur. legales agebat feſtiuitates rurſū celebrandas. & hoſtias carnales iterum iugulādas. Hyreneus uero ſecretiora ipſius heretici in primo operis ſui libro publicauit Que inde diſcat. ſiqui plenius ſcire uult. Cap. xxviii.

ſ Ed & alia hereſis que appellatur Nicolaitaꝝ. per pauco tēpore tenuit. Cuius etiam in reuelatione Ioannis mētio facta eſt. Iſti Nicolaum unum ex illis qui cum Stephano ab apoſtolis conſtituti ſunt diaconi auctorē ſe habere iactabant. Sed Clemens alexandrinus in tertio libro ſtromatum hec de eo ſcribit. Pulchram īquit ualde hic uxorē habuit. & poſt aſcēſionem domini & ſaluatoris noſtri cum increparetur ab apoſtolis tanq̄ de zelotipie iniuria. productam ī medium uxorem ſuam ſi quis eam uellet habere permiſit. Ex qua occaſione iſti conſequens putauere. ut ſecundum hoc factum uel dictum Nicolay. unuſqſq; carne ſua in quo delectaret abuteretur. Et obtinentes dictū uel factū ſimpliciter uel innocenter. abſq; ulla reuerētia promiſcuos nunc & inlicitos concubitus expetunt. hii qui ſub illius nomine ſectam ſibi proprie libidinis aſſumpſerunt. Mihi autē comptum eſt Nicolaū nullā prorſus agnouiſſe mulierē. preter eā quam in matrimonio acceperat. Cuius etiam liberi. femine quidem uſq; ad ultimam ſenectutem caſta uirginitate durauerunt: filius aūt ipſius ſanctitatem incorrupti corporis cuſtodiuit. Que cum ita ſe habeant. conſtat illud quod in medio apoſtolorum pro zelotipie ſuſpitione produxit uxorem ex contēptu uitii uel libidinis geſtum. quo per hec continentem ſe oſtenderet eius rei quam nimie putabatur expetere. contēnendam magis quam expetendam carnis edocens uoluptatem. Quoniam quidem nolebat ut opinor ſecūdū ſaluatoris preceptū duobus dn̄is ſeruire. libidini

et deo

2009 Ministerio de Cultura

& deo. Dicunt autem etiam Mathiam ita docuiſſe aduerſū car nem pugnandum. & in nullo prorſus uoluptati eius ac libidinni concedendum. Animam uero alendam ſapientie paſtibus. & ſci entie cibis in maius ſemper augendā. Hec de illis hereſibus que temporibus memoratis a ueritate declinantes cito extincte ſūt c retuliſſe ſufficiat. Cap.xxviiii.

Lemens ſane hic cuius uoces adnotauimus ſcribēs aduer ſus eos qui nuptias ſpernunt inter cetera etiam hec dicit. An & apoſtolos improbant? Petrus etenim ac Philippus & uxores ha buerunt. & filias etiam uiris nuptum dederunt. Sed & Paulum non tedet apoſtolum in quadā epiſtola ſua mentionē uel ſaluta tionem facere comparis ſue. quā ſe ideo negat circūducere. ut ad predicationem euangelii expeditior fiat. Verum quoniam Cle mētis fecimus mentionem. abſurdum nō erit aliam quoq; eius memorabilem narrationem proferre. quam in ſeptimo eiuſdem operis libro ita inſeruit. Aiunt inquit beatum Petrum cum ui diſſet uxorem ſuam duci ad paſſionem. gauiſum eſſe electionis gratia ac reuerſiōis ad propriam domum. & exclamaſſe poſt eam cum duceretur. ac proprio nomine compellantem dixiſſe. O cō iunx memento domini. Talia erant ſanctorum coniugia. tā per i fecta fuit affectio beatorum. Cap .xxx.

Gitur quia de uite exitu Petri uel Pauli iam in ſuperiori bus explanauimus. ſed & tēpus Ioannis quo uita exceſſit ex par te iam diximus. nunc etiam de loco quietis ſecundum fidē Poli cratis Epheſii Epiſcopi edocere conueniens puto. Hic etenī Po licrates Victori Epiſcopo urbis Rome ſcribens. & ipſius & Phi lippi apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iā ſupius inſeruimus. quod magna lumīa in Aſie ptibus dormie runt. que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduētus ſui. cū uenerit ī glīa. & reqret oms ſcōs ſuos. Dico aūt de Philippo iqt q fuit unus ex aplīs. q dormiuit apud Ierapolī. Sed & due eius filie inibi uirgīes cōſenuere. & alia eius filia ſpū ſcō repleta pman ſit apud Epheſū. Et Ioānes ille q ſupra pectus dnī recūbebat. q fuit ſacerdos dei. pontificale petalum geſtans. martyr & doctor

optimus apud

2009 Ministerio de Cultura

3

50.

optimus apud Epheſũ dormiuit. Hoc etiã de locis in qbus reqe ſcũt inſõno pacis adiecisſe ſufficiat. Sed & gaius cuius ante mĩtio facta eſt ĩdialogo ſuo quẽ cũ proculo diſputãs ſcribit. de filiabus Philippi ſimul & obitu ipſius cõſonis uocibus memorat dicens. Poſt hoc aũt prophetiſſe quatuor fuerũt Philippi filie. cuius ſepulchrũ eſt apud Ierapolim Aſie urbẽ una cũ filiabus ſuis. De his aũt & Lucas in actibus Apoſtolorum meminit. cũ adhuc apud ceſareã degerent dicit ergo ita. Venimus inqt Ceſareã. & ingreſſi in domũ Philippi euãgeliſte qui erat ex ſeptẽ. mãſimus apud eũ. Huic aũt erant uirgines filie quatuor prophetantes. His igit̃ a nobis de Apoſtolorum temporibus uel exceſſibus prout potuimus ex ſcripturis ueterum cõgregatis. Sed & de ſcripturarum canone qui in auctoriate habeant̃ libri. uel qui penitus repudient̃. Qui uero medii quodãmodo ad inſtrutionẽ ab eccleſiis non etiã ad indubitatam auctoritatẽ recepti ſint. conſequẽter expoſitis. tẽ p damus ad cetera. Cap. xxxi.

p Oſt Neronem Domitianũq3. ſub hoc cuius nũc tempora memoramus. per ſingulas ciuitates ex inſolẽtia populi perſecutõnem in noſtros accepimus motã. Quo ĩ tẽpore etiam Simeon Cleophe filius. quem ſecundũ hieroſolimis ordinatũ Epiſcopum ſupra edocuimus. per martyrium carnis uinculis reſolutus eſt. Horum adſtipulator. ipſe ille eſt Egeſippus. quẽ in pluribus iã produximus teſtẽ. Is ergo refert ꝙ a qbuſdã hereticis accuſatus ſit ſupradictus uir. tãq̃ xpianus. & multis ſuppliciis afflictus p multos dies. ita ut etiã iudex ipſe cũ amicis ſuis de eius patiẽtia miraret̃. Et ad ultimũ iuberet ſili eũ qua dominus ꝑtulit paſſione uitã finire. Sed & ipſa uerba qbus hec proteſtatur addere gratius puto. Ait ergo cũ de hereticis diceret. Ex his igit̃ ipſis accuſauerũt qdã Simeonẽ Cleophe filiũ. tãq̃ q eẽt ex genere Dauid & xpianus. Et ita martyr effectus ẽ. cũ eſſet ãnorum cẽtũ uiginti ſub Traiano Ceſare. apud atticũ cõſularẽ. Addit aũt etiã hoc ꝙ accuſatores eius cũ ĩ illis tp̃oribus ꝑqrerẽt̃ ſi q ex genere Dauid & ex regia tribu deſcẽderet. cõprehẽſi ſũt ĩter ipõs. Q đ aũt Symeon unus fuerit ex ipſis auditoribus dnĩ. uel lõgeuitas eius ĩditio eſt

uel euãgeliorum

2009 Ministerio de Cultura

uel euãgelioꝝ fides. ubi etiã mater eius Maria Cleophe uxor re
fert. Sed & alios quoſdã idẽ ſcriptor refert preter eos de qbus di
xĩus nepotes Iude unius ex frĩbus dnĩ ꝑ idẽ tẽpus ſupſtites ĩuẽ
tos & Doĩtiãi tẽporibus martyres factos hoc mõ ſcribẽs. Veniũt
igit hii & preſũt oĩ ecclĩe tãq̃ martyres & propinq dnĩ. Et red-
dita pace ecclĩe ꝑmanſerũt uſq; ad tẽpora Traiani Ceſaris uſq;
quo cõſobrinus dnĩ Symeon de quo ſupra dixĩus filius Cleophe
calũniã pateret ab hereticis. tãq̃ Criſtianus cõſulari delatus. Cũq;
multo tẽpore ſuppliciis fuiſſet affectus, martyrio cõſumatus eſt
oĩbus q ad erãt. & ipſo iudice mirãtibus. ut cẽtũ uiginti annorũ
ſenex. crucis ſuppliciũ ꝑtuliſſet. Poſt hec idẽ ſcriptor addit etiã
hoc. ꝙ uſq; ad illa tẽpora uirgo mũda & ĩmaculata ꝑmanſit ec-
cleſia. Corruptoribus ueritatis & diuini uerbi temeratoribus aut
nũquã oĩno extantibus. aut etiã ſi qui forte fuerãt ĩ ocultis & ab
ditis hiatibus terre deliteſcẽtibus. Vt uero & aplõꝝ chorus &
oĩs illa etas que a domĩo ſuſceperat uiue uocis auditũ de hac
luce diſceſſit. tũ uelut in uacuã domũ falſe doctrine ĩpius ſe er-
ror ĩmerſit. & tanq̃ ubi nullus iã diuinis cẽſus defenſor exiſte-
ret. nudato ut aiũt capite. corripientẽ arma mẽdatii. oppugnare
apoſtolicã ueritatẽ nitunt. Sed iſtud bellũ intrinſecus gerebatur
Perſecutionũ uero exſtrĩſecus põdus urgebat eccliam. et tã ĩmẽ
ſe caterue martiꝝ cottidie iugulabant. ut Plinius ſecũdus q tũc
ꝓuintiã adminiſtrabat. multitudĩe ĩterẽptoꝝ ꝑmotus. referret
ad ĩperatorẽ. ꝙ ĩnumera hoĩm milia cottidie obtrũcarent. ĩ qui-
bus nihil oĩno ſceleris deprehẽderet admiſſũ. aut aliqd cõtrariũ
romanis legibus geſtũ. niſi hoc ſolum ꝙ ante lucanos hymnos
Criſto cuidã canerẽt deo. Adulteria uero uel cetera huiuſmodi
crimina apud eos ĩlicita hrĩ. & penitus arceri. Cetera uero ſcđm
a leges eos agere communes. Cap. xxxii.

D quẽ tũc Traianus reſcripti ſui auctoritate decernit. ut
xpiani nõ qdẽ reqrãt. ſi q tamẽ ĩciderint. puniãt. ꝑ qđ ex parte
aliq̃ ꝑſecutiõis ſedatũ putabat ĩcendiũ. Sed his q neqtiã ſuã ad
uerſũ nos exercere cupiebãt. ledendi occaſio nõ uidebat exẽpta.
Interdum enĩ populus ĩſtigabatur. ĩterdũ etiã iudex occaſiõibus
utebatur &

2009 Ministerio de Cultura

3 51.

utebat᷑.& negabat queſitos.quos punire uoluiſſet oblatos.Hec
Tertulianus in apolegetico ſuo dicit.ex quo poſſunt inſtrui ple
nius ſcire cupientes . Cap. xxxiii.

i Git̃ ĩ urbe roma tertius ab apoſtolis Clemẽs.nouẽ annis
ſacerdotio ꝑfunctus Euariſto diuini uerbi tradidit miſterium .

i N Ieroſolis uero Symeone de quo ſupius Cap. xxxiiii.
dixĩus defũcto.iuſtus qdã ex his ꝗ de circunciſiõe ad fidẽ
xpĩ uenerãt.epiſcopatũ ſuſcepit. Quibus tẽporibus apud Aſiã
ſuperat adhuc & florebat ex apoſtolorum diſcipulis Policarpus
Smyrneoꝝ ecclie epiſcopus.& Papias ſilir apud Ierapolĩ ſacer-
dotium gerẽs. Cap.xxxv. Sed & ĩ noſtra quoq; tẽpora fa-
me celebritate uulgatus Ignatius.apud ãthiochiã poſt Petrũ ſe
cunda ſucceſiõe epiſcopatũ ſortitus.Quẽ ſermo tradidit de Sy
rie ptibus ad urbẽ Romã trãſmiſſũ.& ꝓ martyrio xpĩ ad beſti
as datũ.Quiq; cũ ꝑ Aſiã ſub cuſtodia nauigaret.ſigulas quaſq;
digrediẽs ciuitates..ecclie populos euãgelicis cohortatiõibus edo
cebat ĩfide ꝑſiſtere.& obſeruare ſe ab hereticoꝝ cõtagiis.ꝗ tunc
primũ copioſius cepant pullulare.& ut diligẽtius ac tenatius apo
ſtoloꝝ traditiõibus ĩhererẽt.Quas traditiões cautele grã.& ne-
qd apud poſteros remaneret ĩcerti.etiã ſcriptis ſe aſſeruit epiſto
lis reliqſſe.Deniq; cũ Smirnã uẽiſſet ubi erat Policarpus. ſcribit
ĩde unã eplãm ad Epheſios eoꝝq; paſtorẽ.ĩ qua meminit & One
ſimi.Aliã magneſie ciuitati ꝗ ſupra meãdrũ iacet. In qua & epĩ
Damei m̃tionẽ fãc.Sed & ecclie ꝗ ẽ Trallis ſcribit cuius prĩcipẽ
tũc eſſe polimiũ deſignauit.In ea uero quã ad Romanã eccliam
ſcribit.deprecat᷑ eos ne ſe tãq̃ ſuppliciis ſuis parcẽtes.uelĩt priua
re martyrio.Et his poſt aliquãta utit᷑ uerbis.A Syria inqt Ro
mã uſq;.cũ beſtiis terra mariq; depugno.die ac nocte conexus &
colligatus.decẽ leopardis.de militibus dico ad cuſtodiã datis.qui
ex beneficiis nr̃is ſeuiores fiũt.Sed ego eoꝝ neqtiis magis eru-
dior.nec tam̃ ĩ hoc iuſtificatus ſũ.O ſalutares beſtias ꝗ preparã
tur mihi.q̃do uenient: q̃do emittent᷑: quãdo eis frui licebit car
nibus meis : quas & ego opto acriores parari . & inuitabo ad
deuoratiõẽ mei.& deprecabor ne forte ut ĩ nonnullis fecerunt
timeant cõtingere

2009 Ministerio de Cultura

timeāt contingere corpus meū. Quinimo & ſi cūctabunt̄. ego
uim faciā. Ego me ingerā. Date queſo ueniā. ego noui qd expedi
at mihi. Nūc īcipio eſſe diſcipulus xpī. Faceſſat inuidia uel hūani
affectus uel neqtie ſpūalis. ut Ieſū Criſtum merear adpiſci. Ignes
uel cruces. beſtie. diſperſiones oſſiū. diſcerptīceſq; mēbroꝝ. ac to
tius corporis pene. & oīa in me unū ſupplitia diaboli arte queſi
ta cōflent̄. dūmō Ieſū Criſtū merear adipiſci. Hec & multa alia
his ſimilia ad diuerſas ecclīas ſcribit. Sed & ad Policarpū uelut
apoſtolicū uirum datis litteris. Anthiochenā ei eccliam precipue
cōmendat. Ad Smyrneos ſane ſcribens. utitur uerbis qbuſdam
unde aſſūptis neſcimus. qbus hec de ſaluatore proloquitur. Ego
aūt poſt reſurrectionē quoq; in carne eū ſcio fuiſſe & credo. Nā
& cū ueniſſet ad Petrū ceteros. ait eis. Accedite & uidete. qa nō
ſum demoniū incorporeū. Qui et contingentes eū crediderunt
ei. Scit aūt & Hyreneus eius martiriū. & mētionē facit ſcripto-
rum eius per hec uerba. Sicut dixit īqt quidā ex noſtris ꝓ mar
tirio Criſti dāpnatus ad beſtias. Frumentū inqt ego ſum dei. be
ſtiaꝝ dentibus molor & ſubigor. ut panis mūdus effitiar Criſto
Sed & Policarpus hoꝝ memoriā facit in epiſtola quā ad Philip-
penſes ſcribit per hec. Deprecor inqt oīs uos. obedientie ope-
ram dare. & meditari patientiā quam uidiſtis in Ignatio. & Ru-
fo. & Zoſimo beatis uiris. Precipue aūt in Paulo & ceteris apo-
ſtolis. qui fuerūt apud uos. ſciētes ꝙ hi oīs non īuacuū. ſed per
fidem & iuſticiam cucurrere. uſq;quo peruenirent ad locū ſibi
a domino preparatum. Quoniam quidem paſſionum eius par-
ticipes extiterūt. nec dilexere preſens ſeculū. ſed eum ſolum qui
pro ipſis & pro nobis mortuus eſt. & reſurrexit. Et poſt pauca
ſubiūgit. Scripſiſtis mihi & uos & Ignatius. ut ſi qs uadit ad par
tes Syrie deferat litteras ad uos. Quod fatiā cū tēpus inuenero
Mittam uobis & Ignatii epiſtolas & alias. ſi que ſūt que ad nos
tranſmiſſe ſūt ex qbus utilitatem maximā capiatis. continentes
defide & patiētia īſtructionē ꝑfectā. ſecundum domini preceptū

p Hactenus de Ignatio. Cap. xxvi.

Oſt hūc rexit eccleſiā ciuitatis Anthiochene Heros Inter

eoſdem ſane

2009 Ministerio de Cultura

eoſdem ſane floruit uir eque īſignis Quadratus. Qui una cum philippi filiabus in prophetica grā celeberrimus fuiſſe ꝑhibetur Sed & alii plurimi ꝑ idem tēpus apoſtoloꝝ diſcipuli ſuperſtites erāt. qui ecclīe fundamentis que ab illis locata fuerant. digniſſia deſuper fidei edifitia conſtruebant. augentes in oībus predicationem uerbi dni. & ſalutaria ſemina regni celoꝝ per oēm terrā latius diſſerentes. Deniqꝫ nōnulli ex his ardentiore diuine philoſophie cupiditate ſuccenſi. aīas ſuas uerbo dei cōſecrabant. explentes perfectionis ſalutare preceptum. ut facultates ſuas primo indigentibus diuidentes. expediti ad predicandū euāgeliū fierēt Vt ſi quibus forte prouintiis nomen fidei eſſet incognitū predicabāt. primaqꝫ apud eos fundamēta euangelii collocantes. atqꝫ electis quibuſqꝫ ex ipſis offitium regende ecclīe quā fundauerāt cōmittentes. Ipſi rurſū ad alias gētes aliaſqꝫ prouintias properabant. & euangeliſtaꝝ fūgebant officio. Quoſqꝫ ſimiliter ut ī exordio apoſtolos. diuinoꝝ ſignoꝝ comitabantur effectus & ſancti ſpūs gratia. ita ut uideres una allocutione integros ſimul populos ad cultū diuine religionis adduci. & predicantium uerbis nō eſſe tardiorē audientiū fidē. Verū qm̄ impoſſibile eſt nobis ſingulos enumerare qui poſt apoſtoloꝝ primas ſuccenſiones in eccleſiis que per orbē terre ſūt uel principes uel euāgeliſte fuerīt uel paſtores. Illos tantūmodo cōmemoraſſe ſufficiat. quoꝝ libriſ inſerta ad nos uſqꝫ fidei & predicationis monumenta uenere. Vt clemētis & Ignatii. cetroꝝqꝫ quoꝝ ſupius fecimus m̄tionē.

c Lemens tamē in epiſtola quā ad corinthios ſcripſit meminit epiſtole pauli ad hebreos. & utitur eius teſtimoniis. Vnde cōſtat ꝙ apoſtolus tanq̄ hebreis mittendam patrio eam ſermone cōſcripſerit. & ut quidā tradūt Lucā euāgeliſti. alii aūt hūc ipſum Clementē idterpretatū eſſe. qđ & magis ueꝝ eſt. qa & ſtilus ipſe epiſtole Clemētis cū hac cōcordat. & ſēſus nimirū utriuſqꝫ ſcripture plurimā ſimitudinē ferūt. Dicitur tam̄ eſſe alia Clemētis epiſtola. cuius nos noticiā non accepimus Sed & alia eius opuſcula nō minima a nonnullis haberi ꝑhibentur uelut petri & Appionis diſputatio que in uſu a ueteribus

Cap. xxvii.

habita minime

2009 Ministerio de Cultura

habita minime reperius.qa nec pura ī eis & īcorrupta apoſtolice
fidei regula māſiſſe deprehēditur .Papie quoq; ferūtur quinq;
libri qui attitulantur uerboꝝ dominicoꝝ explanatio.hoꝝ facit
& Hireneus mentionem per hec uerba . Cap. xxviii.

h Ec autē & papias Ioannis auditor.policarpi uero cōdiſci-
pulus & ſodalis.uir unus ex antiqs.proteſtat̃ in primo li-
bro ſuo.Quinq; enim uolumina cōſcripſit.Hec quidē Hyrene-
us de Papia.Ipſe uero de ſe ita indicat.tanq̄ qui non ab apoſto-
lis.ſed ab eoꝝ diſcipulis ſuſceperit fidē.per hec uerba.Non pige
bit autē nos tibi oīa que quondā a preſbiteris didicimus & be
ne retinemus recordantes exponere cū interpretationibus ſuis
& ut ſe eoꝝ ueritas habeat explicare.Neq; enim multa dicenti
bus ſed uera tradētibus auſcultauimus.Neq; his qui hominum
precepta.ſed qui domini mandata memorabātur ab ipſa uerita
te ſuſcepta.quod ſi quādo adueniſſet aliquis ex his q̄ ſecuti ſūt
apoſtolos.ab ipſo ſedulo expiſcabar.quid Andreas quid Petrus
dixerit.Quid aūt Philippus uel Thomas. qd uero Iacobus qd
Ioannes.aut qd Matheus.uel alius quis ex diſcipulis dnī. Que
ue Ariſtion uel Ioānes preſbiter ceteriq; diſcipuli dicebāt . Nec
enī tantū mihi libroꝝ lectiones prodeſſe credebā.quātū uiue uo
cis preſētiſq; magiſteriū.Sed mihi dignū uidetur ītēdere q̄ ſecū
do nomen Ioannis enumerat.& eū quidē cuius primo meminit
Petro & Iacobo ac Matheo ceteriſq; apoſtolis ſotiat.Quē ſine
dubio ipſū euāgeliſtā eſſe & apoſtolū cōſtat.Aliū uero Ioānē di
ſtinctione quadā facta extra apoſtoloꝝ numeꝝ collocat.preferēs
ei Ariſtionē quendā.& euidēter eū preſbiterū noīat.ut per hec
comprobetur uerum eſſe illud quod quidam Aſiani ſcribunt.q̄
duo ſint apud Epheſum ſepulchra .& utrumq; Ioannis appelle
tur Quibus ſi diligentius intendamus .fortaſſis ſecundus hic
erit Ioannes .ſi ille non creditur primus ſub cuius nomine
reuelatio habetur que appellatur Ioannis . Sed & hic ipſe
de quo nobis ſermo eſt Papias apoſtolorum ſe uerba ab
his qui ſecuti eos fuerant . Ariſtione uidelicet & Ioanne
preſbitero aſſerit ſuſcepiſſe. Vnde & frequenter nominatim
in commentariis

2009 Ministerio de Cultura

ĩcōmentariis ſuis.a Ioanne & Ariſtione traditū ſibi de ſingu-
lis quibuſq; cōmemorat.Meminit ſane idem ipſe etiam de qui
buſdam mirabilibus in opere ſuō que pretereunda minime cen
ſeo.Per Philippi enim euangeliſte filias prophetiſſas hec ſibi tra
dita eſſe deſignat.Mortuū reſurrexiſſe tēporibus ſuis dicit. Sed
& de Iuſto qui cognominatus ē Barſabas refert miraculū īgens
qa uenenū biberit.& nihil ex hoc triſte pertulerit propter dnī fi
dem.Iuſtus aūt ipſe eſt hic.qui poſt ſaluatoris aſcenſū a ſanctis
apoſtolis cū Mathia ad apoſtolatus ſortem ſtatutus eſt ſicut in
actibus apoſtoloꝝ cōmemoratur.Dicit aūt & alia plurima a ma
ioribus ſibi tradita miracula.& nouas quaſdam parabolas ſalua
toris & doctrinā incognitā magiſq; fabuloſā. Mille ānos futuros
poſt reſurectionem.qbus corporaliter regnū xpī ī hac terra futu
rū ſit.Sed ego puto eū ſpirituales & miſticas apoſtoloꝝ traditio
nes corporaliter & ſecundum litteras ſuſcepiſſe .nec potuiſſe di
ſcernere ea que illi in figuris uelut lactantibus & paruulis loque
bātur.Qui & reuera etiā ex ipſis que cōſcripſit opuſculis.exigui
ſēſus uir.& minus capacis oſtenditur. Multis tamē poſt eccliaſti
cis uiris.erroris huius prebuit cauſas.auctoritatē dogmati tātum
ex uetuſtate tribuēs.nō etiā ex rōne dictorū ſicut.Hyreneo.& ſi
qs alius eū ī hac pte uiſus ē ſeq. Alia quoq; q̄plurima ſupra me
morati Ariſtiōis refert.tanq̄ ex uerbis ei domini tradita. & Ioā
nis pbrī.q̄ ſiqs uult plenius noſcere.ipſos eius relegat libellos.
Nos tamē illud aſſuēmus ex his.qđ de Marco euāgeliſta his ꝓ
tulit uerbis.Etiā hoc īqt preſ biter narrabat.ꝙ Marcus īterpres Marcus.
fuerit Petri. & quecūq; meminerit ab eo dicta cōſcripſerit .Nō
tam̄ ꝑ ordinē ea q̄ a domino dicta ſūt uel facta digeſſerit.qa nō
ipſe auditor dnī fuerit uel ſectator.ſed nouiſſīe ut dixi Petro ad
eſit ad uſū ac miſteriū predicādi. nō ad cōſcribēdos dnī ſermo
nes.Itaq; nihil peccauit Marcus ī eo ꝙ ita q̄dā ſcripſerit quaſi q
paſſim audita recordari uideat᷑ . Et hoc ſolū ſatis egit.neqđ ex
auditis obmitteret.aut aliqđ falſū ſcriberet .Hec de Marco ſcri
bit Papias.Sed & de Matheo ita refert. Matheus quidē ſcripſit Matheus.
Hebreo ſermōe.Interpretatus ē aūt ea q̄ ſcripſit.unuſqſq; ſicut
potuit Hec

2009 Ministerio de Cultura

potuit. Hec etiã de Matheo. Vtitur ſane idem Papias teſtimo-
niis ex epiſtola Ioannis prima. Et Petri ſimiliter prima. Simul
& hyſtoriã quandã ſubiungit de muliere adultera. que accuſata
eſt a Iudes apud dominũ. Habetur aũt in euãgelio quod dicit
ſecundũ hebreos ſcripta iſta parabola. Sed de his iſta ſufficiant.

Hiſtoria de muliere adultera de qua Joh. 8.

Explicit liber tertius. Incipiunt capitula libri quarti.

Ca. i. Qui ſub Impio Traiani. Romanorum uel Alexãdrinorum Epĩ fuerint. Ca. ii. Qualia ſub eodẽ paſſi ſunt Iudei. Ca. iii. Qui ſub Adriano fidei defenſiones ſcripſerint. C. iiii. Qui ſub eodẽ Romanorum Alexãdrinorumq; fuerint ſacerdotes. Ca. v. Epiſcopi Ieroſolimorum ab exordio ſaluatoris uſq; ad tẽpora memorata. C. vi. Excidiũ nouiſſimũ Iudeorum tẽporibus Adriani. C. vii. Qui temporibus hiſdem falſi noĩs ſcientie prĩcipes extitere. C. viii. Qui fuerĩt tũc eccliaſtici ſcriptores. Ca. viiii. Epiſtola Adriani que pſecutionẽ a nr̃is remouerat. C. x. Qui principatu Antonini Romanorum Alexãdrinorumue fuerint ſacerdotes. Ca. xi. De his qui ſub eodem tẽpore diuerſas adſeruerint ſectas. C. xii. De Iuſtini defenſione apud Antoninũ. C. xiii. Epiſtola Ceſaris Antonini ad Aſianos pdefẽſione noſtrorum. Ca. xiiii. Que de Policarpo diſcipulo Apoſtolorum ferunt. C. xv. Vt Policarpus ſub Vero aliiq; nonnulli Smyrne martiriũ meruerũt. C. xvi. Vt Iuſtinus philoſophus xp̃i uerbũ predicãs Rome martyrium meruit. Ca. xvii. De martyribus quos Iuſtinus ĩ ſuis cõmemorat libris Ca. xviii. Que Iuſtini ſcripta ad nosuſq; puenerĩt. C. xix. Qui tũc uiri Romane Alexãdrineq; ecclie prefuerĩt. Ca. xx. Qui Antiocenſiũ. C. xxi. De his q memoratis tẽporibus eccliaſtici ſcriptores enituerũt. C. xxii. De Egeſippo q̃q; ipẽ cõmemorat. . xxiii. De Dioniſio Epõ corĩthiorum. uel de epl̃is eiuſdẽ. . xxiiii. De Epõ Theophilo Anthiocheno. . xxv. De Modeſto. . xxvi. De Melitone quoſq; ipſe cõmemorat . xxvii. De Appollinare. . xxviii. De Muſano. . xxix. De ſecta ſcd̃m Tatianũ. . xxx. De Bardẽaſo Syro uel ſcriptis eiuſdẽ. Explicitũt capl̃a Incipit liber. iiii.

Duodecimoãno

2009 Ministerio de Cultura

VODECIMO anno pricipatus Traiani Ceſaris. Cap. iii.
d Cerdo quē Paulo āte memorauimus Alexādrinoꝝ gubernare plebē. diē obiit. Poſt quē quartus ab apoſtolis. Primus noīe ſacerdotii inibi iura ſuſcepit. Eadē tēpeſtate Alexāder quoq; Rome. cū octauū annū Euariſtus ſacerdotalis adminiſtrationis īpleſſet. qnta ſucceſſiōe poſt Petrū atq; Paulum. plebis gubernacula ſortitus eſt. Et quidem ſaluatoris noſtri inſtitutio eccleſiarumq; profectus creſcebat in dies Iudeorū porro funera denſiſſimis cladibus exagitabantur. Itaq; poſtquā predictus Imperator annum octauum decimum principatus ingreſſus eſt. rurſus Iudeorū tumultus exarſit. Quo magnus mox numerus gentis eius occubuit. Nam & Alexandrie. & per egiptum. uel cyrenem tanquā atroci quodam ſeditioſoq; ſpiritu exagitati. primo ſimul cōmanentibus uiciniſq; gentibus inferre certamina. Tum deinde paulatim ſeditione creſcente ſequenti iam anno bellum publicum & non minimnm intulere Romano duci. Tūc Lupo cuidā ī partibus egipti ac ſane primo prelio Iudeos ſecuta uictoria ē. Sed gētiles qui ex acie fugerant irrumpentes Alexādriam. Iudeos ſi quos forte inibi reperant captos interemere. Quorum auxilio deſtituti reliqui qui apud Cyrenem rebelles extiterant. uelut deſperantes. ad agros Egypti & caſtella uaſtanda uertūtur duce Luca. Ad uerſus hos Imperator mittit cum exercitu peditum atq; equitū ſed & naua li manu. Martium turbonem. Qui multis ſane preliis nec paruo tempore conſumptis. multa milia Iudeorum non mō apud Cyrenem. ſed & ī egipto qui Luce auxilium ferebant proſtrauit ac perculit. Cap. ii.

p Rinceps uero Romanus etiam eos qui apud Meſopotamiam conſiſtebant Iudeos ratus ſimilia auſuros. Lutio quieto precipit delere prouintiam funditus. ac totam gentem penitus excidere. Tum ille directa acie. magnam eorum multitudinem ſternit. Cuius facioriſ grā. Quietus remūeratiōis uicē ab Imꝑatore. ꝓuintie Iudee īdeptus ē preſidatū. Sed hec etiā grecoꝝ gētiliū hyſtoriographi. ꝑ ſinglās q̄ſq; etates eodē ordīe mēorie tradiderūt

Traiano autem

2009 Ministerio de Cultura

t Raiano aũt uigĩti ãnis mĩus ſex mẽſibus prĩcipatu. C.iii.
pfũcto. Elius Adrianus ĩſceptra ſuccedit. Huic quadratus oratione ſplendidiſſima Apologeticũ librũ pro noſtra religione cõſcriptũ et ualidiſſimis cõmunitũ aſſertionibus obtulit. Quoniam quidẽ maligni qdã hoĩes ſub eodẽ principe noſtros nitebãtur inceſſere. Qui liber hodieq; ſeruatur. & apud nos & apud multos ex fratribus noſtris. Ex quo uolumine inditia magni cuiuſdã uiri. & mtis ac fidei apoſtolice. eius ſcilicet q cõſcripſerat colligũt. Idẽ igit ipſe ſue antiqtatis ſpecimen. talibus exprimit uerbis. Noſtri aũt ſaluatoris inqt opa ſemp aderant uiua & uera ĩ his qui ſanati fuerãt. & in his q a mortuis excitati ſũt. Nõ enim uiſi ſũt tantũmodo uel reſurgere. uel ſanari. ſed perpetuo ab hominibus uidebãtur nõ tantũ ſaluatore preſẽte. ſed & poſt diſceſſum eius multis tẽporibus. ita ut aliquãti q ab eo uel curati uel reſuſcitati ſũt. etiã ad noſtra uſq; tẽpora perdurarint. Et de hoc quidẽ ſatis dictũ. Sed & Ariſtides uir fidelis & pietate noſtre religionis imbutus. quadrato ſimile uolumẽ ad Adrianũ pro fidei noſtre rõne cõſcripſit. cuius etiã nũc ſcripta ſeruãtur. Cap.iiii.

t Ertio autem eiuſdem principatus anno. Alexander epiſcopus Romane urbis ſacerdotium ſimul ac uitã finiuit. decẽnio expleto. Huic ſubrogatur Xyſtus. Sed & Alexãdrie eodẽ tempore defuncto Primo. duodecimo ſui ſacerdotii anno epiſcopatum Iuſtus excepit. Cap.v.

i N Ieroſolimis ſane epiſcoporum tempora ſucceſſioneſq; nullis ad integrum monumentis cõſeruata reperimus. eo quod ualde ad breue tẽpus mortis celeritate prerepti. ſacerdotio ſiguli qq; functi perhibeãtur. ita ut quantũ exueterũ lectione comperior. ad tempora uſq; principis Adriani ſub quo iudei excidium paſſi ſunt. tradant quindecim epiſcoporum ſucceſſiones eſſe decurſas. Quos omnes aiunt hebreos antiq; originis extitiſſe. et ſcientiam Criſti fideliter recepiſſe. Et ideo incunctanter ab his qui poterant de fidei merito iudicare. ſacerdotio quoq; uiſos eſſe digniſſimos. Quippe cum oĩs tũc eccl'ia ex hebreis fidelibus coaceruata firmataq; uideretur. incipientibus ab apoſtolis & per

durantibus nimirum

2009 Ministerio de Cultura

durantibus nimirũ uſq; ad illud tẽpus excidii .quo Iudei iterum deficientes a romanis.magnis rurſum preliis ſubiugati ſũt. Igitˀ quia per idẽ tẽpus aſſumere epiſcopos ex circũciſiõe ceſſatum ẽ neceſſariũ uidetˀ.oĩs a primo uſq; ad id tẽporis enumerare pariter ſacerdotes. Primus itaq; Iacobus q dñi frater eſt habitus. Poſt hũc Symeon electus eſt. Tertius iuſtus. Zacheus quartus deĩde Thobias qntus.Beniamin ſextus ac ſeptĩus Ioannes. Tũc Mathias quẽ Philippus excepit. Cui decimus Seneca ſubrogatus ẽ. Iuſtus exĩde .ac duodecimus leui. Poſt hũc Effrem. & quartuſdecimus Ioſeph. Ac finis omniũ iudas. Iſti ſũt fere oĩs. qui Ieroſolimis Epiſcopi ab apoſtolis ad illa uſq; tẽpora que ſupius deſignauimus.plebi illi ex circũciſiõe prefuerũt. Rome aũt duodecimo ãno memorati principatus Sixto duodecim annis ecclĩe gubernaculis fũcto. Theleſphorus ſeptimus ab apoſtolis ſubrogatur. Anno poſt quẽ & uno mẽſe. Alexãdrine ecclĩe moderamẽ Eumeneus ſexta ſucceſſione ſuſcepit.cum deceſſor eius undecĩ annis populo prefuiſſet.

Cap.vi.

u Erum iudaicis motibus ac factionibus rurſus ad maiora progreſſis.Rufus Iudee preſidens armata manu ſibi ab ĩperatore decreta.inſolentiã gentis acerrime cõprimebat. Multa milia paſſim uiroꝝ feminaꝝ pueroꝝq; conficiens . quorũ terras iure belli romano uendicabat ĩperio. Tẽpore quo iſta gerebantˀ. ducebat exercitũ Iudeoꝝ Barchochadas quidã. Quod nomẽ ſignificat ſtellã cecam uir crudelis & ſceleſtus. Sed ex uocabulo ſuo uelut uilibus mãcipiis perſuadebat.ſe obſalutẽ eoꝝ ſidus magnũ celitus eſſe delapſũ egris. mortalibus lõga obſcuritate dãnatis ferre lucis auxiliũ. Igitˀ cũ maxime belli huius fomẽta cõcreſcerent.octauo decimo anno principatus eiuſdẽ.apud Bethara oppidum preualidum Ieroſolimis uicinum.cum longior a Romanis tenderetur obſidio . fame ac ſiti perduellibus intrinſecus ad extremum internitionis adductis. Poſtquam dux ipſe precipue meritas ſuo facinore penas luit . omnis hec natio iam ex illo ab omni regione finitima Ieroſolimorũ penitus arcebatˀ.cũ ſãctiõe diuine legis.tũ maxĩe cõſtitutiõibus & decretis Adriani

ita ut ne

2009 Ministerio de Cultura

ita ut ne deceſſiori qdem proſpectu.eminus eis ſaltē paternum ſolū pphanis obtutibus liceret īſpicere.Ariſtopelleus hyſtoriographus iſta proſequit̄.Ita factū eſt.ut ciuitas poſt īteritū iudaice gētis.incolis mox in eā peregrine nationis cōfluētibus.pmutatis ciuibus etiā ipſa Helia appellaret̄.ex cognomīto Imperatoris Helii Adriani.Et ut in romanoꝝ ius tota cōuerſa ritum pariter mutaret ac nomen.

Cap.vii.

i

Gitur ex gētibus ut inibi cepit ecclia cōgregari.prius poſt Epiſcopos ex circūciſione.ſacerdotiū ciuitatis illius accepit Marcus.Cūq; iā refulgētibus in modū clariſſioꝝ ſideꝝ eccleſiis.ubiq; terraꝝ uigēte etiā per om̄e genus hoīum fide qua cūcti pariter in ſaluatorē ac dn̄m noſtrū Ieſum Criſtū integre & conſtanter crediderāt.ille totius bonitatis emulus demon utpote ueritatis inimicus.& ſalutis humane hoſtis ppetuus.oīa molimina contra dei eccliam uerſās.q prius externis eā pſecutiōibus & hoſtilibus obpugnauerat.nūc malignis qbuſdā uiris & deceptoribus repertis.ītestino bello eā quatere nitit̄.Scilicet ut frauduleti fallaceſq; hoīes noſtre religiōis ſimulato tātū noīe induti.fideliū quidem ſi quos forte pſuaſionis ſue fraude deciperēt.peſſūdarent.Ignorantes uero fidei nrē miſteriū.peruerſis & feralibus ſuis geſtis uel aſſertionibus īpeditos.a deſiderio uere fidei & ſalutis lōgius ſubmouerēt.Igit̄ hūani generis deceptor ātiquus.poſt menādrum quē ſupra retulimus Symonis ſucceſſorē.uelut quādā beſtiā bino ore ſibilantē.biniſq; linguis diabolica uenena uibrantē.Saturninū quendā Anthiochie genitū & baſilidē Alexandrie ortum pduxit.Quoꝝ uterq; ſuis ī regiōibus officinas īpie ac deo īuiſe cōdidit diſciplīe.Et qdē ī oībus pene Saturninū eadē q̄ Menandrū cōmentatū eſſe ſignificat Hyreneus.Baſilidē uero pretextū miſtice doctrine īmenſū tetendiſſe m̄tis impie cogitatū.dū pdigioſa fabulaꝝ figm̄ta ſibimet cōplaceret.

C.viii.

ſ

Ed de contra multi admodū eccleſiaſtici uiri pro ueritate fortiter ſtare.ac ſcriptis quoq; & aſſertionibus uera ratione ſubnixis.p apoſtolica & eccleſiaſtica traditione certare.ut ex librorum monumentis etiam poſteris ad cauenda

hereticoꝝ uenena

2009 Ministerio de Cultura

hereticoꝝ uenena munimen & ſubſidiũ preberet᷑. E quibus per uenit ad nos liber celeberrimus ſcriptoris id tẽporis Agrippe ca ſtoris confutationẽ baſilidis ualidiſſimã continens. per quẽ uerſu tia & calliditas uiri ad decipiendũ nimis apta detegit᷑. Deniq; cũ publicaret eius archana. dixit eũ de euangelio quidẽ quatuor & uiginti cõmentarios condidiſſe. Prophetas uero ſibimet nũcupaſ ſet quoſdã. Barchabã. & Barchob. alioſq; qui nũquã extiterint. Quos ipſe tamẽ cõſtituerit ſibi. ac Barbaris uocabulis ut eẽt ap pellatio ipſa terribilis noĩarit. Docere etiã eum refert. immolata abſq; ullo reſpectu conſciẽtie deguſtãda. & ſine ſcrupulo atq; in differẽter fidẽ negandã pſecutionis tẽporibus. Sectatoreſq; ſuos ad morẽ Pythagoricũ docuit qnquẽnio ſilere. Addit alia quoq; nõ pauca quibus ſecte huius errorẽ penitus a ſe deprehẽſum & cõfutatũ eſſe declarat. Sed & Hyreneus ſcribit coeuũ tẽpore & moribus memoratoꝝ fuiſſe Carpocratẽ quendã. ſupſtitionis al terius qui gnoſtici appellantur uocabulo a. ſcientia conficto au ctorẽ. qui ſane preſtigia Simonis magi. nõ ut ille clam. ſed publi ce ac palã tradebat. Et uelut pro ſũmis atq; optĩs ſtudiis. laudẽ cõfeſſã ac publicã de nefariis artibus a deceptis auditoribus req rebat. et magicas tenebras in luce publica perorabat. De ama toriis dũtaxat ſomniis que ĩmiſſis ademoniis parhaedris aliiſq; ſi milibus fraudibus. Deq; his conſequenter doceri oportere om nem hoĩem decernebat. q ad perfectionẽ ſui miſterii uel potius ſceleris cuperet puenire. aſſerens nõ aliter unumquẽq; effugere poſſe mũdi huius principes uel decliare. niſi p huiuſcemodi faci nora ſua cuiq; nefaria debita ſoluerẽtur. His igit᷑ ille totius bo ni emulus utẽs ſue malignitatis miniſtris. tã eos q poſt fidẽ ab his decipiebãt᷑ rapiebat ad tenebras ſẽpiternas. quã illos qui nec dum crediderant tanquam hec eſſet noſtre religionis infamia ſubmouebat a fide. dum execrabilem horum hominum uitam ipſam criſtianorum profeſſionem audiens quiſq; uitaret. Nec aliunde tunc ſuſpitio de nobis tanquam de uere impiis & ince ſtis fuerit exorta. Qua adſereretur illicitis plebem no ſtram ſtupris & promiſcue habitis in matribus ac ſororibus

pollui atq;

2009 Ministerio de Cultura

polllui atq; execrandis infanticidii dapibus funeſtari. Sed non in longũ durauit īfamia. ubi ſe ipſa cepit ueritas aperire. Quinim mo & clarius ac ſplendidius inluceſcente uita noſtrorum. extingue batur continuo ſuperſtitioſi caligo figmenti. Et ſingulis qbuſq; ſectis que aduerſum ueritatem exorte fuerant. euaneſcentibus uel in multifidas ac multiformes ſpecies diffluentibus proficie bat. & extollebatur in dies. ſolus uere & catholice eccleſie ſplen dor. nulla temporũ uarietate fucatus. Quod caſtimonia ſui ac puritate. & diuine conuerſationis gloria per om̄e genus hominũ ſapientia: doctrina: fide & actibus refulgebat. Etenim ipſo cōſe ſtim tēpore quo ceperat. obprobrii huius flām̄a reſticta eſt. Per manſit aũt apud ſingulorum mentes ueritas. que ſuis ſēp uiribus nitens cōuincit & arguit falſitatē. nec paſſa eſt adulterino ma ledictorũ fuco. eccleſie caſtitatem pudicitiāq; lacerari. In tantũ ut ex illo ad noſtra uſq; tempora nullus tam ſeue mentis exti terit. qui honeſtatem & caſtimoniam plebis noſtre. ore ſacrilego concinnatis macularet obprobriis. Sed ad romanos & ad grecos ad ſcytas & barbaros. & ad ipſas pene in ultimis orbis partibus reconditas nationes intantũ ſuauis odor de eccl̄ie geſtis. & diui num quiddā reſpirans ſācte conuerſationis aura peruenit. intan tum ad aures omniũ ac mētes felix xp̄ianorum fama peruecta eſt ut om̄e hominũ genus legibus & ſuperſtitionibus patriis dere lictis: ad fidem ſe cōuerteret criſti. Omniſq; barbaries genuina feritate depoſita. ad Ieſum Criſtũ concurreret. & diſceret ab eo quia mitis eſt & humilis corde. Extiterunt preterea per diui nam grām uiri ea tempeſtate eruditiſſimi. q probabiliter & ſuf ficienter obſcena hereticorum cōmenta conuincerent. & quid uera fides in eccleſia catholica caſtitatis haberet oſtenderent. Inqbus Egeſippus celeberrimus habebatur. qui integerrimā traditionē apoſtolice predicationis ſimplici ſermone conſcriptam. inquinq; libris memorie tradidit. Vbi & de ſuis ipſe temporibus aliquan ta commemorat. & de quibuſdam qui ſimulachra collocauerāt talia quedam ſcribit. Quibus inquit templa. īmo potius ſepul chra fecerunt. ſicut etiam nunc uidemus. Ex quibus eſt unus

Antinous ſeruus

2009 Ministerio de Cultura

Antinous ſeruus Adriani Ceſaris . cui agones annui celebran
tur qui Antinoii appellantur noſtris adhuc temporibus inſtitu
ti.Nam & ciuitatem condidit eius nomini Antinoum .& tēplū
ei & ſacerdotes inſtituit ac prophetas. Sed & Iuſtinus fideliſſi
mus noſtre philoſophie ſectator . & in grecoꝝ diſciplinis erudi
tiſſimus.ſcribens ad Antoninum Apologeticum pro noſtra re
ligione librum.horum meminit ita dicēs.Non mihi uidetur ab-
ſurdum meminiſſe in his etiā de Antinoo.ꝙ nuper certum eſt
quē om̄es timore principis quaſi deum colere ceperunt. Cū be
ne nouerint quis qualiſue pauloante fuerit .& unde duxerit ge
nus.Idem quoq; ipſe etiā iudaici belli qđ tūc gerebatur memo
riam fatiens.talia quedam refert. Etenī in hoc qđ nunc geritur
iudaico bello.Barchochabas prīceps iudaice factionis . cristianos
ſolos niſi negarēt Criſtū tanq̄ blaſphemos ad ſupplicitia rapi iu
bebat.In quibus libris etiam de conuerſione ſua quam habuit
a gentili philoſophia.ad uere religionis fidem.ꝙ non abſq; pro-
babili rōne & examinato iuditio ad hec conuerſus ſit.hoc modo
ſcribit.Nam & ego ipſe inquit ſectis platonicis inſtitutus.audi-
ens infamari Criſtianos.& uidens eos impauidos ad ſuſcipien-
dam mortem atq; omne ſupplitium tollerandum. cōſiderabam
ꝙ impoſſibile eſſet in malitia eos & in libidine cōuerſari. Quis
enim aliquando uoluptuoſus & luxuriis deditus & qui humanis
carnibus ueſci delitias putet . mortem libenter amplectitur ?
quo ſcilicet ipſa confeſtim careat . pro qua infamari maluit
uoluptate? Quinimmo uiuere perpetuo ſi liceret & latere iu
ditia.in hoc magis operam daret . nedum ſemetipſum ſtatu-
te ac profeſſe morti ſtuderet offerre . Sed & idem ipſe uir
ſcribit Adrianum principem ſuſceptis a Sereno Graniano cla
riſſimo uiro preſide litteris.in quibus de criſtianis percontaba
tur .reſcripſiſſe . ꝙ non eſſet iuſtum criſtianos nullius crimi-
nis reos . abſq; iuditio legibuſq; puniri . Simul & exemplum
epiſtole ipſius ſubicit . continentis hunc modum. Ca. viiii.

e Xemplum epiſtole imperatoris Adriani ad Minutium
Fundanium proconſulem Aſie . Accepi litteras ad me
ſcriptas a deceſſore

2009 Ministerio de Cultura

ſcriptas a deceſſore tuo Serenio Gratiano clariſſimo uiro:& non
placet mihi relationem ſilentio preterire.ne innoxii perturbent̄
& calumniatoribus latrocinandi tribuatur occaſio. Itaq; ſi euidē
ter prouintiales huic petitioni ſue adeſſe ualent aduerſum criſtia
nos ut pro tribunali eos in aliquo arguant: hoc eis exequi non
prohibeo.Precibus autem in hoc ſolis & acclamationibus uti eis
non permitto. Etenim multo equius eſt ſi quis uolet accuſare
te cognoſcere de obiectis.Si quis igitur accuſat & probat aduer
ſum leges quicq̄ agere memoratos homines:pro merito pecca-
torum etiam ſupplitia ſtatues.Illud me hercle magnopere cura
bis.ut ſi quis calumnie gratia quenq̄ horum poſtulauerit reum
in hunc pro ſui nequitia ſupplitiis ſeuioribus uindices. Ca.x.

u Erum Adrianus poſt hec uiceſimo & primo anno ſui
principatus diem obiit. Et Antoninus cognomento
pius romanum ſuſcepit Imperium.Huius primo anno
Teleſphorus annis undecim ſacerdotio in urbe Roma admini
ſtrato uita deceſſit.& Higinus epiſcopatus ſortē romane ſuſce
pit eccleſie. Verumtamen Hireneus refert Teleſphorum mar
tirio uitam finiſſe.ſimul indicans Higini epiſcopi tēporibus Va
lentinum autorem ualentiniane hereſis extitiſſe.& Cerdonē quē
dam erroris illius principem quē poſtea Marchion ſecutus eſt
eoſq; uno tempore Rome ſed & diuerſis impietatibus efferbuiſ
ſe.Scribit autem ita. Cap.xi.

n Am Valentinus uenit romam ſub Higino. Inualuit
autem temporibus.Pii & ad Anicetum uſq; durauit
Cerdo uero qui ante Marcionem fuit & ipſe ſub Higi
no:qui erat in urbe Roma ab apoſtolo nonus epiſcopus uenit
Qui tamen aliquando quidem quaſi penitēs & errorem confi
tens excuſabat. aliquādo rurſum occulte.interdum etiā publice
impietatem docebat.In quo conuictus a cetu fraternitatis arcet̄
Hec autem dixit Hireneus in tertio aduerſus hereſes libro. In
primo autē libro nihilominus de Cerdone hec dixit. Cerdo ue
ro a ſectatoribus Simōis impietatis ſue occaſionibus ſumptis ro
mam uenit ſub Higino ibiq; docuit ꝙ his q̄ a lege & prophetis

predicatus eſt

2009 Ministerio de Cultura

predicatus eſt deus.non eſſet ipſe pater domini noſtri Ieſu cri-
ſti.Quia ille quidem notus eſſet . hic autem ignotus eſt. Et il
le iuſtus.hic autem bonus.Cui ſuccedens Marcion ponticus ab
ſqꝫ reuerentia ulla blaſphemans.auxit doctoris inſaniam . Idem
quoqꝫ ipſe Hyreneus in menſum profundum Valentini erroris
de materia & ceteris ualidiſſime coarguit.Et ſerpentis in modū
cecis ſemetipſum latebris obtegentem.in lucem protrahit ac de
nudat. His adiungit & de Marco quodam quem dicit Magicis
artibus imbutum adprime enituiſſe. De cuius prophanis ſuper
ſtitionibus & archanis non tam ſacris quam ſacrilegis & miſti-
cis miſteriis ita ſcribit. Etenim quidam eorum thalamum con-
ſtruunt.& nefarium quoddam initiandi celebrant genus. tanq̄
ſecretis quibuſdam carminibus ac uerbis. non tam ſacris quā
execrabilibus eum qui introducitur . conſecrantes . Spiritua
les nuptias aiunt eſſe que faciunt . inſtar uidelicet ſuperna
rum coniugationum . Adducentes uero eos ad aliquam aquā
& baptizantes.hec ſuper eos proferrūt uerba. In nomine aiunt
ignoti patris omnium.& in ueritate omnium matre.& in eo qui
deſcendit in Ieſum. Alii uero ebraica nomina ad pauorem au-
dientium ſuper eos quos initiant.terribiliter oblocuntur . Hec
de ſectatoribus Marci Hyreneus ſcribit. Quarto autem epiſco
patus ſui anno cum deceſſiſſet Iginus . romane eccleſie ſacerdo
tium Pius ſuſcepit. Apud Alexandriam uero Marcus.tertio
decimo anno epiſcopatus ſui Eumenide defuncto.Qui Marcus
cum decem annis ſacerdotium miniſtraſſet. Celadioni poſt obi
tum ſuū eccleſie gubernacula dereliqt . Pius uero ī urbe roma
q̄ndecī annis ī ſacerdotio expletis Aniceto poſt ſe tradidit ſedē
Cuius tēporibus Egeſippus refert ſemetipſum romam ueniſſe
& permanſiſſe inibi uſqꝫ ad Eleutherii qui poſt Anicetum ſub
rogatus eſt epātum. Quibus tpribus ſimul florebat Iuſtinus
ī habitu philoſophi. diuinum predicans uerbum & fidei noſtre
rationem tam ſcriptis uolumībus quam uiue uocis aſſertiōe de
fendens . Qui & aduerſum Martionem ſcribens . commemo
rat de eo. quod adhuc ſupereſſet eo tempore quo ſcribebat .

Deniqꝫ ita ait

2009.Ministerio de Cultura

Deniq; ita ait. Marcion uero quidam ponticus qui hodieq; ſup
eſt. docet homines alium credere eſſe deum maiorē conditore
deo . Hec ille hominibus ingerens. & demonibus adiutoribus
utens. multis blaſphemare perſuaſit ut negarent creatorem om
nium deum ipſum eſſe patrem criſti . ſed alium quendam
qui quaſi maior hoc eſſet: & tamen omnes ſectatores eius cri
ſtiani appellantur . Ita nimirum ſicut omnes communi uocabu
lo cum diuerſe ſint ſecte . philoſophi nūcupantur . Sed & poſt
pauca nihilominus dicit. Eſt autem & nobis liber aduerſus om̄s
hereſes compoſitus. quem ſi uultis decurrere dabimus . C.xii.

h Ic autem ipſe Iuſtinus ſcribit etiam contra paganos uo-
lumen inſigne . Sed & alios libros pro noſtra religione .
in quibus ad Antoninum principem qui cognominatus eſt Pi-
us ſermonem dirigit . Scribens & ad ſenatum. In urbe etenim
roma maxime conſiſtebat . Deniq; in uno ex his libris . etiam
de ſemetipſo uolens quis uel unde eſſet oſtendere . hoc modo
ſcribit. Imperatori Elio Adriano Antonino Pio Ceſari auguſto
& ueriſſimo philoſopho . & Lutio philoſophi Ceſaris proprio fi
lio . ac Pii adoptiuo . amatori ſapientie . & ſacro ſenatui . atq;
omni populo romano. pro uiris ex omni genere hominum cō-
gregatis . & iniuſto odio laborantibus. ac non digna patientibus
Iuſtinus Priſci filius Bacchiadis ex urbe neapoli Paleſtīe . unus
pro omnibus hoc defero poſtulatum. Sed & interpellatus idem
Imperator in aſia ab his qui uario iniuriarum genere affligebā
tur. tale reſcriptum ad uniuerſos aſie promulgauit. Ca.xiii.

i Mperator Ceſar Marcus Aurelius Antoninus Au-
guſtus Armenicus. pontifex maximus . tribunitie po
teſtatis quindecies. conſul tertio. uniuerſis ſimul plebibus Aſie
ſalutem . Ego quidem non ambigo etiam ipſis diis cure eſſe ne
qui noxius lateat . Multo enim magis ipſis conuenit punire
eos qui ſibi immolare nolunt . quam uobis . Sed uos confirma
tis eorum quos perſequimini ſententiam quam de uobis habēt
dicentes uos impios & ſine deo eſſe . Vnde & optabilius ha
bent & animam ponere pro deo ſuo. & mortē libenter amplecti
quam uobis

2009 Ministerio de Cultura

quam uobis talibus adquieſcere . & in ueſtre religionis iura cō
cedere . De motibus autem terre qui uel facti ſunt uel etiam
nunc fiunt abſurdum non erit in errorem ueſtrum iuſta com
monitione ſolari. Quoniam quidem cōperi ꝙ in huiuſcemodi
rebus ad illorum inuidiam cōmunes caſus tranſſertis. in quo
illi quidem maiorem fidutiam accipiunt apud deum. Vos autē
in omni tempore de talibus ignoratis . ceteros quidem deos
negligitis . Cultum uero inmortalis dei quem criſtiani colūt
expellitis & deturbatis. uſqꝫ ad mortem cultores illius obſer-
uantie perſequentes . Super quibus plurimi exprouintiis iudi-
ces.etiam uenerabili patri noſtro ſcripſerant . Quibus reſcrip
tum eſt ab eo.ut nihil omnino moleſtie huiuſcemodi homini-
bus generarent.niſi forte arguerētur aliquid aduerſum Romāi
regni ſtatum moliri. Sed & mihi ipſi de his quāplurimi retule
rūt . Quibus ego paternam ſecutus ſententiam pari modera-
tione reſcripſi.quod ſiquis perſiſtit huiuſcemodi homībus abſqꝫ
ullo crimine mouere negotia . ille quidem qui delatus pro hoc
nomine fuerit abſoluatur. etiam ſi probatur id eſſe ꝙ ei obicit
criſtianus.His autem qui crimen obtendit.reus pene ipſius quā
obiecit exiſtat.Propoſita epheſi publice in cōuētu Aſie. C.xiiii.

Ec ita geſta eſſe teſtatur etiam Melito epiſcopus eccleſie
h Sardenſis. ī eo libro quem ad Imperatorem Verum pro
fide noſtra ac religione conſcripſit. Qua tempeſtate etiā Ani
ceto romane eccleſie preſidente . Policarpum romā ueniſſe atqꝫ
habuiſſe ſermonem cum ipſo Aniceto de paſche die Hyreneus
refert. Sed & alia quedam de eodem Policarpo ſcribit.que mi
hi dignum uidetur corpori huic noſtre narrationis inſerere. Ter
tio igitur libro aduerſus hereſes.hec de eo cōmemorat Hyre-
neus . Policarpus inquit qui non ſolum ab apoſtolis eruditus ē
neqꝫ ſolum conuerſatus eſt cum his qui dnm̄ uiderant.ſed ab
ipſis ordinatus eſt Smyrneorum eccleſie epiſcopus. Quē nos
quoqꝫ in prima etate noſtra uidimus . Diu etenim permanſit
in uita & lōgeua etate perdurās nobilis uiuēdo.ſed & moriēdo

nobilior extitit

2009 Ministerio de Cultura

nobilior extitit . quippe qui uitã martyrio termĩauit. Docebat autem ſemper & ea que ab apoſtolis ipſe didicerat . & eccleſie hoc tradebat que ſola uera ducenda ſũt . Quorum teſtes ſũt omnes eccleſie que in Aſia conſtitute ſunt · & hii qui per tempus etiam nunc in Policarpi ſucceſſione perdurant . Multo autem uerior & fidedignior . hic auctor eccleſie eſt . & ueritatis teſtis .quam Valentinus & Marcion & ceteri peruerſe mentis homines. Qui etiam ſub Aniceto romam perrexit. & multos ex ſupradictis hereticis ad eccleſiam dei conuertit . Hanc ſolam predicans tenendam eſſe ueritatem.quam ipſe ſciret ſe ab apoſtolis ſuſcepiſſe. quam & tradebat eccleſie . Et ſunt adhuc etiã nunc qui audierunt ab ipſo.ꝙ Ioannes apoſtolus diſcipulus dñi apud Epheſum. cum balneas lauandi gratia fuiſſet ingreſſus & uidiſſet ibi Cherinthum.exiluiſſe continuo & diſceſſiſſe nõ lotus dicens. Fugiamus hinc.ne & balnee ipſe corruãt.ĩ quibus Cherĩthus lauat ueritatis inimicus. Idem etiam Policarpus Martiõi aliquando cũ occurriſſet dicenti ſibi agnoſce nos.reſpondit agnoſco . Agnoſco primogenitum Sathane. Tanta tũc apoſtoli atq; eorum diſcipuli in religione cautela utebantur.ut ne uerbi quidem communione cum aliquo eorum qui a ueritate deuiauerant habere paterentur. Sicut & Paulus dicit. Hereticum hominem poſt unam & alteram correptionem deuita.ſciens quia peruerſus eſt huiuſmodi & peccat.cum ſit a ſemetipſo dampnatus. Extat & epiſtola Policarpi ad philippenſſes ſcripta perualida.Ex qua formã fidei eius ac predicationis ſi quis forte ſalutis ſue ſollicitudinem gerit . capere poteſt . Hactenus Hyreneus Policarpus uero in ipſa epiſtola quam ad Philippenſſes ſcripſerat. utitur teſtimoniis de prima Petri epiſtola. Sed enĩ Antonino qui Pius cognominatus eſt uiceſimo & ſecundo anno principatus exacto . Marcus Aurelius Verus & Antoninus filius eius. cum Lutio fratre ſuccedunt. Quo in tempore Policarpus maximis perſecutionibus Aſiam quatientibus .uitam martyrio finiuit. De quo plane neceſſarium duximus memorie

tradere maxime

2009 Ministerio de Cultura

tradere maxime . cũ ſcripta extet eius epiſtola ex perſona eccle ſie Smyrneorum ad Ponti eccleſias data que de martyrii eius beato fine deſignat . Cuius exemplum infraſcriptũ eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnam. eccleſie dei conſtitute aptid Phile molium . & omnibus qui ubiq; ſunt ſanctis eccleſiis catholicis miſericordia & pax & caritas dei patris & domini noſtri Ieſu cri ſti multiplicetur. Scripſimus uobis fratres de martyribus & de beato Policarpo . qui uelut ſignaculo quodam martyrii ſui finẽ perſecutioni poſuit. Et Paulo poſt deſcribentes etiam cetero- rum martyrum agones . talia quedam ſcribunt. deterrere & enim uolentes inſpectantem populum. nunc flagris uſq; ad in teriora uiſcerum martyres laniabant .ita ut abdita corporis & que natura in archanis locauerat nudarentur Nunc autem ma rinas cocleas que conchilia uocant . & acuta queq; fragmenta indorſum ſuppinatis martyribus ſubſternebant . In quibus omne tormenti genus & pene ſpeciem conſumentes . ad ulti- mum deuorandos eos beſtiis exponebant. Sed in his precipue deſignatur uir fortiſſimus effloruiſſe Germanicus nomine. qui p gratiam diuinam & meritum uirtutis . metum corporee fra gilitatis excluſit . Volente namq; proconſule perſuaſionibus ag gredi uirum . & obicere ei prime etatis florem. debere eum ſui met ipſius miſerationem capere . Ille nihil moratus . ſponte di citur preparatam ſibi beſtiam prouocaſſe . ueluti tardantes in crepans penas . & iniq; huius uite ultro uelocẽ expetiſſe diſceſſũ Verum cum ex huius tam inſigni morte . ſtuporem cepiſſet adſtantis populi multitudo. & totius criſtianorum gentis mira ri uirtutem de contempnenda morte cepiſſent . conclamant omnes . Tolle impios . Policarpus requiratur . Sed cũ ex accla matione grauis perturbatio fieret . Cherinthum quendam na tione frigem . nuper de ſuis regionibus aduentantem . accidit primo quidem beſtias ceteraq; tormenta ſponte laceſcere . de hinc fractis animis cedere . ad ultimum etiam ſalutem ſegnitia

perdere Que

2009 Ministerio de Cultura

perdere. Que res eum ad martyriū procatia potius & temeri tate quam deuotione proſiluiſſe declarat. Ipſe namqꝫ ſe iu dici ingeſſerat uictus. Itaqꝫ exemplum euidens omnibus de dit. cautius in rebus talibus & circunſpectius agendum. quia nō temeritas. ſed fides & modeſtia coronatur. Cap. xv.

ſ Ed de his quidem talia geſta ſunt. Inſignis autem uir Policarpus primo quidem cum audiret uulgus in ſe adclamationibus excitatum. in nullo penitus motus eſt ſed manſit inpauidus. Tranquillus namqꝫ erat moribus. & ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem ciuitate uelut interri tus permaneret. adquieſcens tamen deprecantibus ſe fami liaribus ſuis. ad agrum quendam ciuitati proximum ſecedit. atqꝫ ibi cum paucis die noctuqꝫ nihil aliud quam in orationi bus permanet. pro pace eccleſiarum que ubiqꝫ ſunt ſupplicans deo. qđ ei facere in omni uita ſua moris perpetui fuit. Sed is in oratione poſitus. ante triduum quam comprehendere tur. uiſionem uidet per noctem ceruical capitis ſui flammis eſſe conſumptum. Cumqꝫ euigilaſſet poſt uiſum. interpre tatus eſt aſtantibus ſomnium ſuum. Dixitqꝫ procerto ſe ob criſtum per ignem uite exitum ſortiturum. Imminente igi tur queſtione. rurſus fratrum caritate compulſus. commigra uit ad alium locum. Quo non multo poſt inquiſitores eius ingreſſi. correptis duobus pueris. & altero ex his uerberato. per inditium eius ad Policarpum perueniunt. cum iam decli naret dies. Et ingreſſi. ipſum quidem offendunt in ſuperio ribus quieſcentē. Vnde cum poſſet facilis ei tranſitus eſſe ad alteram domum. noluit dicens. Volūtas domini fiat. Quin immo & cum comperiſſet adeſſe comprehenſores ſuos. in oc curſum eis progreſſus. leto admodum uultu ac placido com pellare uiros cepit cum ingenti oris gratia. ita ut illi miraren tur & ſtuperēt. quid tantum ſtudii fuerit. ut uir illius grauita tis & honeſtatis. in tam longeua etate. & tāta uite auctoritate poſitus. perquiri

2009 Ministerio de Cultura

poſitus . perquiri & comprehendi ſit iuſſus . Sed ille nihil mo
ratus . continuo apponi menſam hoſtibus quaſi hoſpitibus iu
bet . atq; epulas largius miniſtrari . unius hore ab eis ſpatio
orationis gratia impetrato orabat . Igitur tanta dei gratia re-
pletus . ut admirarent̄ omnes qui aderant . & ipſi qui ad com
prehendendum uenerant peniterent . ꝙ tam honeſtum uirum
ac deo dignū . & ipſa etate uenerabilem . rapere iuberentur ad
penam . Et poſt aliquanta eadem ſcriptura uerbis ipſis talia
coniungit ex ordine . Poſtea uero quam finiuit orationem .
memoriam fatiens omnium quoſcunq; noſſe potuit . maiorū
minorumq; . nobilium & ignobilium . & totius catholice eccle
ſie que per orbem terre eſt . Inſtante iam hora progreditur
& aſino ſedens . ad ciuitatem ducebatur . Cum eſſet dies ma
gni ſabbati . pergenti occurrit ei prefectus pacis herodes no-
mine . & pater eius Nicetas . Qui leuantes eum ſecum in ue
hiculū . perſuadere ſedulo conabantur dicentes . Quid enim
mali eſt dicere deum Ceſarem & immolare . & decetero ui-
uere ſecurum . Hec ille primo tacitus audiuit . ſed ubi per-
ſiſtebāt . ait ad eos . Quid multis opus eſt . Facturus nō ſum
qđ dicitis . At illi poſtea quam nihil ſe profeciſſe ſenſerunt .
indignatione commoti . cum contumelia eum uehiculo detur-
bant . ita ut pedem lederet preceps actus . Sed quaſi nihil
fuiſſet iniurie . tota alacritate contentus . pergebat ad ſtadi
um quo duci fuerat imperatus . Cum uero tumultus ingens
inſtadio ex ingreſſu eius fuiſſet exortus . uox e celo delapſa
eſt . Fortis eſto Policarpe . & uiriliter age . Sed auctorem qui
dem uocis uidere potuit nemo . auditus tamen ad plurimos
uenit . Interea animatur ad furorem tumultus populi . ui-
dentes quia Policarpus introducitur . Cumq; eminus a pro
conſule interrogaretur ſi ipſe eſſet Policarpus . ſe eſſe confi
tetur . Ergo inquit habeto etatis tue reuerentiam . & parce
ultime ſenectuti tue . Iura fortunā Ceſaris . gerēs de prioribus
penitudinem &

2009 Ministerio de Cultura

penitudinem . & conclama etiam tu . tolle ſacrilegos . Tum Policarpus toruo uultu ad populum qui inſtadio reſidebat aſpiciens , eleuata ad celum dextera . cum gemitu proclamauit & dixit . Tolle ſacrilegos. Sed inſiſtente proconſule & dicente iura fortunam Ceſaris.& dic in criſtum conuitia.& dimitto te. Policarpus ad hoc . Octoginta inquit & ſex annis ſeruio ei . & nihil me leſit unquam . quomodo poſſum maledicere & blaſphemare regem meum.qui ſalutem mihi dedit? Cumq; rurſus uehementius urgeretur ut fortunam Ceſaris iuraret . ſi hanc inquit iactantiā queris ut ego fortunā Ceſaris iurem.& qui ſim ignorare te ſimulas . omni libertate audi a me quia criſtianus ſum . Si uero etiam rationem uis criſtiane religionis accipere ſtatue diem & audi . Proconſul dixit . Suade hoc populo . Policarpus ait . Tibi quidem reſpondi . Docemur enim principibus & poteſtatibus his que a deo ſunt honorem deferre.eū ſcilicet qui religioni non ſit contrarius . Populo autem furenti ſatiſfacere non eſt meum. Proconſul dixit . Beſtias habeo paratas.qbus ſubitieris.niſi cito penitueris.At ille reſpondit.Adhibeantur.Nobis enim immobilis ſtat ſententia.nec poſſumus de bono ad malum perpenitudinem commutari . Melius autē erat ſi hii mutarentur ad bona.qui perſeuerant in malis. Tum proconſul inquit. Igni te faciam conſumi.ſi tibi beſtie contēpnende uidētur.nec propoſiti recipis penitudinē At ille.Ignē minaris inquit hūc qui admomentum incenditur . & paulo poſt extinguitur . quia ignoras futuri iuditii ignem eternum . qui ad perpetuas penas preparatus eſt impiorum . Sed quid moraris Adhibe utrum uoles . Hec & multa alia his ſimilia dicens Policarpus.confidentia ſimul & letitia replebatur . ita ut alacritatem uultus eius . reſponſionumq; conſtantiam proconſul maximo ſtupore miraretur . Miſſo igitur curione ad populum iubet uoce maxima proteſtari . Policarpum tertio confeſſum criſtianum ſe eſſe . Quo audito uniuerſa multitudo

tam gentilium

2009 Ministerio de Cultura

tam gentilium quam iudeorum Smyrnenſium ciuitatis . cum
ingenti furore adclamabant. Hic eſt totius Aſie doctor .& pa
ter criſtianorum. noſtrorum autem ſubuerſor deorum. Ipſe eſt
qui multos docet ne īmolent. ne ue adorent deos. Et poſt hec
uerba adclamabant philippo munerario . ut leonem policarpo
dimitteret. Qui reſpondit non ſibi licere. quia iā editionis ſue
munus expleſſet. Tunc illi omnes pariter conclamare. ut policar
pus uiuus arderet. Oportebat enim uiſionem eius quā de ar-
dente ceruicali uidit impleri . Que cū dicto citius gererentur .
ipſis populis ligna uel de balneis uel de publicis quibuſqꝫ locis
& ſarmenta congregantibus . precipue iudeis ardentius in
hoc ex more feruentibus. cum omni uelocitate extructus eſt ro
gus. Tum depoſitis ſenior indumentis. ac zona reſoluta. calcia
menta quoqꝫ pedibus temptabat educere. que nunquā niſi a re
ligioſis quibuſqꝫ fide & deuotione ſemetipſos inuicem preue-
niētibus reſolui conſueuerant. Ita namqꝫ in oī etiam reliqua ui
ta ſua uenerabiliter ab omnibus colebatur . Vt ergo expedita
ſunt que ad ignem pertinebant . cum eum uellent rogo impo
ſitum etiam clauis affigere ait . Sinite me. Qui enim dedit mi
hi ignis ferre ſupplitium. dabit ut & ſine clauorum affixione flā
mas immobiliter perferam. Tum illi omiſſis clauis. uinculis uſi
ſunt ſolis. Quibus poſt tergum manibus reiunctis. uelut elec-
tus aries & ex magno grege aſſumptus. acceptabile holocauſtū
omnipotenti oblatus eſt deo . has preces etiam in ipſa paſſione
profundens . Cap. xv .

d Eus dilecti & benedicti filii tui Ieſu criſti pater. per quem
tui agnitionem ſuſcepimus . Deus angelorum & uirtutum . &
uniuerſe creature. ac totius iuſtorum generis. qui omnes coram
te uiuunt. Benedico te qui me in hanc diem perducere digna-
tus es. ut particeps exiſterē martyrum . & calicis criſti tui. in re
ſurrectionē uite eterne aīe ac ſpiritus dei mei per īcorruptionē
ſpiritus ſancti . ī qbus ſuſcipiar ī cōſpectu tuo hodie. tāq̄ ſacrificiū
pingue & acceptabile. ſicut preparaſti & preſignaſti ita & feciſti.

Verus es tu

2009 Ministerio de Cultura

Verus es tu.& ſine mendatio deus.Propterea & in oībus laudo te.& benedico te.& glorifico te.ꝑ eternū deū & pontificē Ieſum criſtū dilectū filium tuū. per quē. & cum quo tibi in ſpiritu ſā cto gloria eſt nunc & īinfinita ſecula. Et cum amē inſonuiſſet. oratione completa ſubitiunt ignem homines ignis eterni ignari. Cūq; flamma ingens reluxiſſet. uidimus miracula omēs nos quibus ea deus uidere conceſſit. Ex quibus & quāplurimi a domino ad hoc reſeruati ſunt.ut adnuntiarent ceteris que uiderūt Flamma etenim in modum camere curuata. ſpecie quaſi ueli nauis uento ſinuati. ſupra corpus martyris ſtetit. Quodcorpus in medio poſitum. non erat ut caro ardens. ſed tanquā ſi aurum aut argentum infornace candeſceret. Tūc preterea odorem naribus hauſimus. tanquā turis īcenſi.uel precioſiſſimi fragrantis unguenti.Ad ultimum uidentes ſcelerum miniſtri igni corpus non poſſe conſumi. iuſſere propius accedere confectorē & corpus cui ignis ceſſerat .mucrone tranſfodere. Quo facto tam largus profuſus eſt ſanguis. ut reſtingueret rogum. Populus autem miraculi ſtupore deſceſſit attonitus.erga electos dei tam inſigni eius fauore perſpecto. Hic eſt ergo admirabilis & electus temporibus noſtris magiſter apoſtolicus. & prophetichus Smyrneorum eccleſie ſacerdos. Qui omne uerbum ꝙ locutus eſt. & impletum eſt. & implebitur in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis. & aduerſarius omnium iuſtorum.poſt quam uidit quod & pro martyrii gloria & pro uite egregie uirtutibus coronatus eſt.& per mortem premia inmortalitatis indeptus.ſatis agere cepit.ut reliquias eius ad ſepulturam noſtris deſiderantibus nemo concederet. Inſtigabatur ergo Niceta herodis pater.frater autem Dalce.adire iudicē. & petere ab eo ne humandum concederet corpus. ne forte inquit relinquentes illum qui crucifixus eſt. criſtiani hunc colere incipiāt. Iudeis maxime iſta machinantibus. qui & noſtros intentis oculis obſeruabant. ne eum flammis adhuc ardentibus raperent. Ignorantes miſerrimi.qa neq; xpūm aliquando poſſumus derelinquere

qui mortem

2009 Ministerio de Cultura

qui mortē pro totius mundi ſalute ſuſtinuit.neq; aliū quenq̃ colere q uerū deū & q ſolus colēdus ſit nouerius. Martyres uero tāq̃ diſcipulos domini diligamus & ueneremur.quaſi ītegrā fidē magiſtro ſeruantes & domino.quorum nos quoq; infide & perſeuerantia caritatis optamus eſſe participes. Vbi autē uidit centurio tam obſtinatam iudeorum contentionem. poſitum in medio ipſum corpus exuſſit.& ita nos poſtmodū ambuſta oſſa precioſiſſimis gemmis cariora.& omni auro probabiliora per ignem facta collegimus ac ſicut cōueniebat ex more cōdidimus. Quo in loco etiam nunc preſtāte domino ſollēpnes agimus celebreſq; conuentus. Maxime quidem in die paſſionis eius. Sed & cum eo eorum memorias qui prius paſſi fuerant celebramus. ut ſequentium animi adpreceſſorum uiam exemplis inſignibus ſuſcitentur. Hactenus de beato Policarpo.Cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia uenientes.apud Smyrnam martyrio conſumati ſunt. Sed in eadem epiſtola continebatur etiam de aliis quam plurimis eiuſdem temporis martyribus intexta narratio In quibus refertur poſt Policarpum.q etiam Metrodorus quidam ex Martionis hereſi preſbiter igni ſit traditus.Inter ceteros autem qui per idem tempus martyres extiterunt famoſiſſimus inibi refertur quidam Pionius nomīe. Cuius per ſingulas interrogationes reſponſionum cōſtantiam.& profide noſtra ad populum orationes.quāq; apud iudices interritus ſēper aſtiterit docens & diſputans etiam in ipſis tribunalibus. utq; his qui in perſecutione titubauerant. cohortationibus ſuis ad conſurgendum dexteram dederit.& in carcere poſitus qualiter ingreſſis ad ſe fratribus animos ad martyrii tollerantiam roborarit. quos ue etiam ipſe pro martyrio tulerit cruciatus. utq; ſit clauis affixus. & ardenti rogo ſuperpoſitus.& ut in his beatum uite fecerit finem. Si quis uult plenius ſcire ex illa que a nobis de antiquis martyribus ſcriptura compoſita eſt plenius diſcet. Poſt hec etiam aliorum apud Pergamum Aſie urbem martyrum geſta referuntur. Carpi cuiuſdam & Papirii.& Agotonice optime femine aliarumq; multarum que

pro beatis confeſſiōibus

2009 Ministerio de Cultura

pro beatis confeſſionibus martyrio coronate ſũt. Cap.xvi.

c Vm quibus & uir mirabilis de quo paulo ſuperius feci- mus mentionem. Iuſtinus cũ ſecundũ iam librum pro reli gionis noſtre defenſione conſcriptum. temporis illius iudicibus obtuliſſet. remuneratione lingue fidelis & erudite martyrii mu nus accepit. quodam philoſopho Creſcēte nomine cane tam pro feſſione quam moribus. dolos uiro inſidiaſq; tendente. Quo niam quidem ſepe cum eo diſputans. auditoribus mediis. non ſolum obtinuerat eum. uerum & uehementius ueritate ſibi ſuf fragante confuderat. Vnde & uictorie ſue palmã martyriũ per- cepit a domino. Hoc autē ita futurum. etiam beatus ipſe uerus philoſophus ueritatis in ea defenſione quam ab eo conſcriptam ſupra diximus. aperte ſicut erat futurum prophetica mente pre dixit his uerbis. Nam & ego inquit ipſe Rome ab aliquo horũ quibus pro ueritate obſiſto inſidias me eſſe paſſurum ſpero ba culo aut claua feriendũ. Certe uel acreſcente hoc. nõ philoſopho ſed philocõpo. ideſt non amatore ſapientie. ſed amatore iactãtie Neq; enim dignum eſt philoſophum nominari eum. qui de his que neſcit publice proteſtatur. & criſtianos ſine deo eſſe & im- pios dicit. ad gratiam & libidinem eorum quos in errore poſitos ipſe maioribus laqueis erroris ĩuoluit. Si enim ignoratur ab eo criſti doctrina. & ea arguit que ignorat. nequiſſimus eſt. & impe ritis multo nequior. quia imperiti uel idiote obſeruant ne di ſputare audeant de his que ignorant. & de illis teſtimoniũ per- hibere que neſciunt. Si uero legit que apud nos ſcripta ſunt & aut non intellexit eorum uirtutem aut intellexit quidē. ſed diſ- ſimulat. ne & ipſe ſuſpectus habeatur intalibus. multo nequior & deteſtabilior iudicandus eſt. qui imperiti uulgi captans fa- uorem. ueritatis ac pietatis quam probat hoſtis exiſtit & pro- ditor. Nam & propoſuiſſe me ei ſciatis quedam. ex quorum reſponſionibus nihil ſcire conuictus eſt. Et intantum ſunt uera que dico. ut putē uobis etiã q̃ſtionis habite ĩter nos diſputatiões allatas. Ex q̄bus aptiſſīe dignoſcit̃ q̃ noſtra ſũt pēitus ignorare. Si uero nec dũ uenerũt hec ad notitiã ueſtrã. paratus ſũ rurſũ

uobis audientibus

2009 Ministerio de Cultura

uobis audientibus diſputare. Hec ſunt beati Iuſtini uerba. in quibus ſecundum ea que predixerat. per Creſcētis inſidias martirio conſumatus eſt. Tatianus quoq; uir eruditisſimus imprima etate ſua cum magna admiratione oratoriam docēs. ex qua & non parum glorie queſierat. poſtmodum ad noſtra ſtudia ſe conuertens. libros etiam ipſe aduerſum gentes dignos memorie dereliquit. in quibus Iuſtini meminit his uerbis. Sed & admirabilis inquit uir Iuſtinus. ſatis recte proſecutus eſt. ſimiles iſtos dicens eſſe latronibus. Et poſt aliquanta cū de philoſophis quedam dixiſſet. addit etiam hec. Creſcens deniq; ille qui obſedit urbem magnam in puerorum quidem ſtupris omnes preibat in pecunie autem cupiditate nullo inferior erat. Mortem uero cum ceteris contempnendam ſuaderet. ipſe tam peſſimā de ea opinionem gerebat. ut Iuſtinum tanquam ultimo malo traderet morti. pro eo quod ueritatem predicans. uoluptuoſos & deceptores philoſophos arguebat. Cap. xvii.

i Dem quoq; Iuſtinus priuſquam propriū deſudaret. alioꝝ qui ante ſe martires extiterūt deſcribens agones. in prīo defenſionis ſue libro. talia quedam refert. Mulier ait quedam coniuncta erat uiro turpi. que & ipſa prius turpiter uixerat. Hec poſtquam criſti precepta cognouit. pudica effecta uiro quoque pudicitiā perſuadebat. ſuggerens ei ſcriptum eſſe in criſtianorū preceptis eternas imminere penas his qui pudicitiam in uita ſua iuſtitiamq; contempſerint. Sed ille in eadem obſcenitate perſiſtens. actibus iam ſuis alienam a ſe fatiebat uxorē. Quippe cum nefas eſſe mulier eſtimaret. in eius mariti contubernio permanere. qui nature lege contempta. nouas uias libidinis exquirebat Statuit igitur repudiare iura coniugii. Sed propinquis interuenientibus. & de mariti emendatione pollicentibus. compulſa eſt in eius rurſum cōſortio reſidere. Verū ille poſt hec Alexandriā profectus. cum turpius agere atq; inceſte uite maiora nuntiaretur augmenta queſiſſe. mulier ne ultra in coniunctione eius manēs particeps inceſti hominis haberetur. libello ei repudii dato diſcedit. Tum ille egregius maritus. quem gaudere oportuerat

ꝙ in tantum

2009 Ministerio de Cultura

ꝙ in tantum uxoris ſue caſtitas profeciſſet .ut non ſolum ni-
hil turpe committere.ſed ne mariti quidem patiēter ferre tur
pitudinem poſſet.a quo emendationem refutante pro caſtimo
nie amore diſceſſerit.nouo criminis genere pro caſtitate accuſat
uxorem. Criſtiana inquit eſt.Et illa quidem libellū tibi optulit
Imperator.ut primo permitteretur ei rem familiarem ordinare
tum deinde reſponderet obiectis.quod & indulſiſti. Verum ma
ritus cum mulierem non poſſet arguere in Tholomei cuiuſdam
exitiū qui magiſter mulieris in criſtiana religione fuerat tali ar-
te conuerſus eſt . Amicum habebat centurionem quendam
huic perſuadet ut percōtaretur a Tholomeo ſi Criſtianus eſſet.
Hoc tantum Tholomeus tanquam amator ueritatis . nequa-
quam gloriam ſue profeſſionis occultans percontanti Criſtia-
num ſe eſſe confeſſus eſt . Hunc continuo centurio in uincula
coniecit.& multo tempore ſqualore carceris maceratum ad ulti
mum Vrbitio iudici obtulit.A quo ſimili modo hoc ſolum in-
terrogatus eſt Tholomeus.ſi eſſet criſtianus.Qui rurſum tanti
boni ſibi conſcius diuinam religionem pretulit.& de Criſti ma
giſterio ac totius boni inſtitutionibus.publica confeſſione teſta
tus eſt. Qui enim negat quod eſt.ſine dubio culpabile iudicat
eſſe quod negat.Continuo igitur poſt confeſſionem ab Vrbitio
duci iubetur ad mortem. Lutius autem quidam Criſtianus uir
uidens tam temere datam ſententiam.ait ad Vrbitium.Quid
queſo cauſe eſt ꝙ neq; adulterum.neq; corruptorem.aut homi
cidam uel latronem.raptoremq;.aut alterius cuiuſlibet facinoris
reum.ſed tantum pro noīe Criſtiani ꝙ hoc ſe uocabulo confeſ
ſus eſt nuncupari.ad mortem duci hoīem precepiſti? Non ſunt
hec digna pio Imperatori.nec ſapiētiſſimo puero filio eius. neq;
ſacro ſenatui que agis o Vrbici.At ille nihil aliud inquirens ait
ad Lutium.Videris mihi & tu Criſtianus eſſe.Cūq; Lutius reſ
pōdiſſet hoc plane ſum.etiam ipſum Vrbitius duci pariter iuſ
ſit ad mortem.Ille gratias ago īquit ꝙ me nequiſſimis dominis
abſolutum.ad bonum & optimum patrem. & regem omnium
deum remittis. Sed & tertius quidam pari mō libertate uſus

pari quoq;

2009 Ministerio de Cultura

pari quoq; ſententia punitus eſt. Poſt hec illa Iuſtinus adnexuit exordine. que pauloante retulimus. Ideſt & ego inquit ſpero me ab aliquo horū quibus pro ueritate obſtiti. inſidias eſſe p paſſurum. Et cetera. Cap. xviii.

Lurima aūt ſcripta nobis hic uir ſtudioꝝ monimēta dereliquit. quibus erudite eius anime ac diuinis dedite diſciplinis īditia colligamus. In quibus emolumēti plurimum inuenire poſſint. hii qui amorē doctrine & ſcientie gerūt. Extat igitur eius liber hic de quo ſuperius memorauimus ad Antoninū qui dicebatur Pius & filiū eius. ac ſenatū. pro noſtra religione conſcriptus. Sed & ſecūdus nihilominus defenſionē noſtre fidei cōtinens. quē ſcribit ad ſucceſſorē ſupraſcripti principis Antoninum uerū. cuius tēpora nūc cepimus explicare. Sed & alius liber eſt aduerſū paganos. in quo de ſingulis uel noſtris uel grecorū philoſophis conferens. diſputationē latiſſimā conſcripſit. Ibi etiā de natura demonū diſſerit quedā. que his inſerere longum eſt. Sed & alius liber eſt aduerſū paganos qui ſuperſcribitur confutatio. Eſt alius eiuſdē monarchica. quem non ſolū de noſtris libris ſed & de grecorū uoluminibus texuit. Eſt & alius qui ſupſcribitur pſaltes. Et alius uelut ī ſubnotatiōis modo de aīa in quo diuerſas queſtiones īſeruit ex his que apud grecorum philoſophos agitant. Quibus contradicturum ſe repromittit. & ſuā de his ſententiā ī illius reſponſionis uolumīe prolaturū. Compoſuit etiā dialogū quaſi cū iudeis. quē apud epheſum cū Triphone hebreoꝝ nobiliſſimo doctore habuit. In quo exponit quomō ipſe per diuinā gratiam ad credulitatē uere fidei perductus ſit. cum prius īmenſū ſtudium erga philoſophorum geſſerit diſciplinas. perquirende ueritatis amore detentus Simulq; refert de iudeis. quod aduerſum eccleſiā criſti inſidiis feralibus agant. & pro his ī ſimulat Triphonē dicens. quia nō ſolū non penituiſtis pro his que a uobis male geſta ſunt. ſed & uiros aptos adhoc elegiſtis de Ieroſolimis. & miſiſtis p oēm terram. qui circūirent & dicerent. impiā hereſim ſurrexiſſe criſtianoꝝ. ſimul & criminoſa quedā diffamarēt aduerſū nos. Quo

ſcilicet per hec

2009 Ministerio de Cultura

ſcilicet per hoc ignorantes quiq; deterriti . conſortia noſtra ui-
tarẽt . In quo non ſolũ uobis ipſis . ſed & aliis obpropria fingẽ
do cauſa mortis extitiſtis . Scribit aũt ꝗ uſq; ad ſua tẽpora.pro
phetie gratia ĩ eccleſiis floruit . Sed & apocalipſim Ioãnis apoſto
li eſſe dicit . Propheticis etiã quibuſdã utitur teſtĩoniis ad Tri-
phonẽ . conuincẽs eũ de his . ꝗ iudei abſciderint hec deſcriptu
ris & abſtulerint . Sed & multa eius alia apud quãplurimos fra
trũ ferunt . que ita probabilia ac digna aueteribus iudicata ſunt
ut Hyreneus ex ipſis inueniat aſſumere & in quarto aduerſum
hereſes libro . de his hoc modo ſcribere . Et bene inquit Iuſti
nus in eo uolumine quẽ aduerſũ Marcionẽ ſcribit proſecutus ẽ
dicẽs.quia ipſi dnõ nunquã adquieſcerẽ . ſi aliũ deũ diceret pre
ter oĩum creatorẽ . Et iterũ in qnto eiuſdẽ operis libro dicit.Et
optime inquit Iuſtinus affirmat . quia ante aduẽtũ dnĩ nunquã
auſus eſt ſathanas blaſphemare deũ. Q uippe qui nõdũ cogno
uiſſet dãpnationẽ ſuã . Hec aũt neceſſario nobis de opuſculis Iu
ſtini dicta ſint . ad ĩquiſitionẽ libroꝝ eius ſtudioſos quoſq; fide
i les prouocantibus . Cap. xviiii.

Gitur octauo anno ſupradicti pĩcipis Aniceto undecimo
anno epiſcopatus ſui defuncto.ſucceſſit Soter . Apud Alexan
driam uero Celadion quatuordecim annis miniſtrato ſacerdotio
a Agrippinum ſucceſſorem reliquit . Cap . xx .

Pud antiochiã uero Theophilus per idẽ tẽpus ſextus ab
apoſtolis.eccleſie pontificatũ tenebat . Vbi quartus poſt Hero
nem fuerat Cornelius Poſt quẽ quĩto gradu Heros ſucceſſerat
t Vnc etiã Egeſippus de quo ſupra memorauimus.ĩſignis
habebatur . & Dioniſius Chorinthioꝝ epiſcopus. Sed &
Pinitus nobiliſſimus apud Cretam in epiſcopis fuit. Philippus
etiã & Apollenaris . & Melito.Muſanuſq; & Modeſtus.& pre
cipuus Hyreneus . quoꝝ omniũ adnos uſq; apoſtolice fidei & ſa
ne doctrine preclariſſima monimenta perlata ſunt . Ca.xxii.
e X quibus Egeſippus in quinto cõmentarioꝝ libro . ubi
ſententiã ſue fidei pleniſſima cũ adſtructione deſignat .
indicat hoc etiã ꝗ cũ ad urbẽ romã pergeret . plurimis per loca
ſingula epis

2009 Ministerio de Cultura

ſingula epiſcopis in ſermone & caritate congreſſus . oı̄s eiuſdē fidei predicatores doctoreſqȝ repererit. Simul & de epiſtola Clementis ad corinthios ſcripta quedā cōmemorat . que etiā inſerere huic operi noſtro neceſſarium duxi . Ait ergo . Et permāſit inquit eccleſia corinthiorū in predicatione recta uſqȝ ad Primum epiſcopū.quē romā nauigans uidi & reſedi cum eo apud Chorinthum diebus multis . delectatus fidei eius puritate . Cū aūt ueniſſē romā permanſi inibi .donec Aniceto Soter .Soteri ſucceſſit Eleuterius . Sed in oı̄bus iſtis ordinationibus . uel in ceteris quas p reliquas urbes uiderā ita oı̄a habebāt̄.ſicut lex ātiquitus tradidit . & prophete indicarūt. & dominus ſtatuit . Idem ipſe etiā de hereticis qui ſuo tēpore exorti ſūt . talia quedā cōmemorat . Et poſtea quā inquit Iacobus qui cognomı̄atur iuſtus martyr effectus eſt.ſicut domı̄us etiā ipſe reddēs teſtimoniū ueritati.electione diuina Simeon Cleophe filius epiſcopus ordinat̄.electus ab oı̄bus.pro eo ꝙ eſſet cōſobrinus domini . Propterea aūt tunc ecclı̄a uirgo uocabatur.quia nondū fuerat adulterini uerbi ſubreptiōe corrupta.Sed Theobutes quidā qa repulſus nō meruit epiſcopatū.ipſe cepit ī initio perturbare oı̄a & corrūpere . q erat ex ſeptē hereſibus in populo cōſtitutus . Ex quibus erat & Simon.aquo ſimoniāi. Cleobius unde cleobiani.Et Dothitheus unde dothithani. Ft Gorgotheus.unde gorgotheni.Et Maſbutheus.unde Maſbutheni. Sed & Menander.unde Menādriani Ab ipſis & Marciōiſte.& Carpogratiani & Valētiniani &.Baſilide.& Saturniani. Quorū unuſquiſqȝ diuerſis corruptionibus fidei.ſeorſū ſciſma cōponēs.propriā ſectā & proprios habuit ſectatores.Ex ipſis proceſſere pſeudo Criſti & pſeudo prophete . & & pſeudo apoſtoli.qui in diuerſas partes fratrū unitatē ſcindentes.per corruptelā doctrine caſtū eccleſie cubile macularūt.ipietatem loquētes aduerſus dnm̄.& aduerſus Criſtū eius . Sed & antiquas iudeorū hereſes idē ipſe ſcriptor que uel quāte fuerint.p hec uerba deſignat. Erant inquit diuerſe ſententie in circunciſiōe.ideſt in filiis Iſrael.que maxı̄e aduerſabātur tribui iude ex qua xpūs eſt.Erāt ergo Eſſeni Galilei. Emerobaptiſte.Maſbutei

Samarite .Saducei

2009 Ministerio de Cultura

Samarite.Saducei.Phariſei.Sed & alia quāplurima ſcribit.de qui
bus exparte iā pro locoꝝ oportunitate inſuperioribus memora
uimus.Diſſeruit aūt & de euangelio ſecundū hebreos & ſirios .
Et quedā etiā de lingua hebraica diſputauit.& iudaicaꝝ traditio
num meminit.per que indicat ſe exhebreis ad fidē criſti ueniſſe
Verū & hic ipſe & Hyreneus.& oīnis antiquoꝝ chorus.librum
attitulatū ſapiētie Salomonis dixerūt.ſicut & prouerbia.Et ce-
tera.De apocriphis uero cū ageret aduerſus quoſdam hereticos.
corrupta in his quedā ac falſata eſſe perhibuit . Cap.xxiii.

ſ Ed ueniendū nobis eſt tandē ad beati Dioniſii cōmemora
tionē Corinthioꝝ ecclīe epī.cuius eruditione & gratia quā
habebat in uerbo dei.fruebātur non hii populi ſolū quos regen
dos acceperat.ſed & procul poſiti.quibus per eplās preſentiam
ſui reddebat.Extat deniqꝫ eius adlacedemōios ſcripta de catho
lica fide.inqua & de pace atqꝫ unanimitate florentiſſime edocet
Et alia ad Atheniēſes.inqua ad euāgelii credulitatē inuitat & cō
citat ſegniores ſimul & arguit quoſdā uelut pene prolapſos a fi
de.cū epūs eoꝝ Publius fuiſſet martyrio cōſūatus.Sed & Q ua
drati qui Publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit . ſi-
mul & memorat.qđ labore eius & īduſtria reddiuiuus quidam
in eis calor fidei reparatus ſit.Et illud in eadem deſignat epiſto
la.ꝙ Dioniſius Ariopagites qui ab apoſtolo Paulo īſtructus cre
didit xpō.ſcđm ea que in apoſtoloꝝ actibus deſignātur . primus
apud Athenas ab eodē apoſtolo epūs fuerit ordinatus. Fert̄ &
alia eius epiſtola ad Nicomediēſes.īqua hereſim Marcionis īpu
gnat.& ecclīaſtice fidei regulā mirabili ratione cōſtituit. Scribit
& aliā ecclīe Gortinēſiū cereriſqꝫ ſimul eccleſiis Crete.īqua epi-
ſcopū ipōꝝ Philipphū uelut magnis uirtutibus & optimis ſtudiis
preditū ꝓteſtat̄.Dicit aūt ab hereticoꝝ cōuiuiis abſtinēdū. Scri
bit & aliā ecclīe Amaſtrenoꝝ.ceteriſqꝫ cū ea Pōti eccleſiis.inqua
Bachilidis & Helpirti meminit.tanq̄ q eū cohortati ſint ad ſcri
bendū.Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat·ſimulqꝫ epi
ſcopi eorum mentionē facit nomine Palmee.Sed & denuptiis &
caſtitate plurima cōmemorat.Et exquocūqꝫ lapſu reſurgentes &
cōuertentes ſe

2009 Ministerio de Cultura

conuertentes ſe a peccato.etiã ſi ab heretica peruesitate reſiliant ſuſcipi iubet.Coniũgit & his alia eius eplã ad Gnoſios.inqua cõ monet & deprecatur epm̃ eoꝝ Pynitũ.ne grauia honera diſcipu lorũ ceruicibus ſuperponat.ne uefribus neceſſitatẽ cõpulſe caſti tatis inducat.inquo nonnulloꝝ periclitetur infirmitas. Ad que reſcribẽs Pynitus Dioniſio ſentẽtiã quidẽ cõſilii melioris amplec titur. Simulq; obſecrat eũ.poſt illa que prius ſcripſerat robuſtio ris iã & ualidioris cibi decetero ſcripta trãſmittere.quibus adme liorẽ profectũ ecclĩe ſue populus aleretur.ne ſẽper cibo lactis in heretes.paruuloꝝ uitã in corpore iã ſeneſcẽte perdurẽt.Simul & recte fidei ſue inſignia.& ſollicitudinẽ quã erga curã plebis expẽ dit.eruditioniſq; ac ſapientie & uerbi diuini.in hac eplã Pynitus nobis uelut in quodã ſpeculo uiuentẽ ſui dereliquit imaginem. Dioniſii aũt fertur & alia ad romanos data ad epm̃ Soterem.In qua inſtituta antiqtus tradita in ecclĩa romana cuſtodiri libẽter ãplexũ.ſe his indicat uerbis. A principio nãq; moris eſt ĩquit no bis om̃s fratres uariis iuuare benefitiis.multiſq; eccleſiis que ſũt per diuerſa terraꝝ loca cuncta quibus indigẽt deſtinare.Singulo rum quoq; neceſſitates in oĩbus cõſolari. Sed & permetalla fra tribus relegatis.que uſus poſcit prebere. Hec abinitio romane eccleſie facere moris fuit.apatribus ſibi huiuſcemodi inſtitutiõe dimiſſa.& ſemp integre cuſtodita.Beatus uero epũs ueſter So ter.non ſolũ ſeruauit que patres tradiderãt. ſed & auxit in meli us. Qui nõ tantũ ſãctis que uſus corporalis poſcit ĩpartit.uerũ & aduenĩetes fratres clemẽti ſatis & mitiſſimo cõſolatur alloqo & tanq̃ Pium ſe ac religioſum patrẽ ſingulis exhibet. In hac ipã ſcriptura meminit etiã epiſtole Clemẽtis adcorinthios ſcripte.ſi gnificãs uetere inſtituto & antiqua conſuetudine ſemp ipſã epi ſtolã lectã eſſe in ecclĩa.Deniq; ſic dicit.Beatã ĩquit duximus ho diernã dominicã diem.inqua legimus epiſtolam ueſtram quã & ſemper ad noſtri cõmonitionem legimus.ſicut & illam priorem aclemente ad nos ſcriptam. Idem adhuc ipſe de epiſtolis ſuis tã quam falſatis a quibuſdam.hec ſcribit. Epiſtolas enim quaſdam fratribus rogantibus me ſcripſi. quas tamen apoſtoli ſathane

zizaniis repleuerũt

2009 Ministerio de Cultura

zizaniis repleuerũt.quedã auferentes alia autẽ addentes.quibus ue repoſitũ eſt in iuditio dei. Quid aũt mirꝝ ſi dnica uerba ſcẽ ſcripture falſare conati ſũt.qui uilia hec que nos ſcripſimus cor ruperũt.Fertur adhuc & alia preter iſtas Dioniſii ad Chriſopho rum fideliſſimã ſororẽ ſcripta.inqua cõueniẽtes uel ſexui uel mẽ ſure eius rõnabiles ei diuini uerbi exhibuit dapes. Sed de Dio‑ niſio ſatis dictum . Cap.xxiiii.

t Heophili uero quẽ Antiochie epm̃ ſupra diximus.ferunt̃ tres inſtitutionũ libri ad Autolicũ ſcripti.Et alius aduerſũ here ſim Hermogenis.inquo & teſtimoniis utitur de reuelatione Io‑ ãnis.Sed & alii extant eius inſtitutionũ uariarꝝ libri.Igitur ea tẽ peſtate hereticis per oẽm locũ zizanorꝝ modo pura uerbi dei ſe mina maculãtibus.& areas aplĩce doctrine adulterina admixtiõe fedantibus.ex oĩ parte ſacerdotes dnĩ uelut uigilãtes agricole.ex cutere eorꝝ & expurgare mala ſemina nitebant̃.& tanq̃ ſolliciti paſtores . inſidiantes lupos gregibus Criſti . clamoribus ſimul inſectationibuſq; repellere.cõmonendo fratres.inſtruẽdo. ſcribẽ do etiã longe poſitis.Ipſos quoq; interdũ ſicubi corã deprehẽdiſ ſent cõminus perurgendo.& uerborꝝ lucta ac diſputationũ certa mine proſternendo.Alii etiã poſteris cõſulentes.queſtiones eorꝝ & peruerſas obiectiones.editis cõmẽtariis cõfutando.Inter quos & Theophilus de quo nunc loquimur.non ignobili aduerſũ eos ideſt aduerſum martionẽ indicatur ex his que legimus diſputa tiõe cõgreſſus.Huic igitur ſeptimus ab apoſtolis in Antiochene ecclĩe ſacerdotio.Maximus ſucceſſit.Sed & Philippus quẽ Gor‑ tinenſis ecclĩe epm̃ ſupradiximus.nobile etiã ipſe monimẽtũ ad uerſũ Martionẽ dereliquit.Similiter & Hyreneus . Cap.xxv.

m Agnificentius aũt ceteris Modeſtus . qui oms̃ ipſius de ceptiones & fallatias retecto quo uelabãt̃ nequitie tegmine denudauit . Cap .xxvi.

m Elito quoq; Sardenſis antiſtites eccleſie .& Appollenaris apud Ierapolim eccliam regens.celeberrimi inter ceteros habe‑ bant̃.Qui & Impatori Romano apollogeticos ſimiliter libros pro noſtra fide luculẽtiſſime cõſcriptos porrexerũt. Horꝝ quãta

relicta ſint

2009 Ministerio de Cultura

reliſta ſint monimẽta que ad nrãm uſq; notitiã peruenerũt.infra oſtẽditur.Melitonis de paſca libri duo.De optima cõuerſatione liber unus.Sed & de prophetis. De ecclia.De die dnica.De fide hoīs.De figmẽto.De obediẽtia fidei.De ſenſibus.De aīa & corpore & mente.De lauacro.De ueritate.Item de fide.De generatione Criſti.& de prophetia eius.Item de aīa & corpore.De hoſpitalitate.Itẽ liber qui dicit̃ clauis.De diabolo & reuelatione Ioãnis.De deo corpore induto.Et poſt oīa liber ad Antoninũ Verum.In libello ſuo de paſca.tẽpus quoq; quo ſcribit inſinuans ita dicit.Sub Sergio inquit Paulo procõſule Aſie.quo in tẽpore Sagaris martyrio coronatus eſt.qſtio ingens oborta eſt apud Lauditiã de paſca.quibus diebus hec ſcripſimus.Huius etiã ipſius libelli mentionẽ facit Clemens Alexãdrinus in opere ſuo ubi de paſce rõne ſcribit.ꝙ ſe dicit ex occaſione huius ipſius libelli qui Amelitone prius editus fuerat ſcribere. In eo aũt libro quẽ ad Impatorẽ ſcribit.talia quedã memorat illis tẽporibus aduerſum nos geſta.Quod nũquã inquit factũ eſt.nunc perſecutionẽ patitur genus pioꝝ.Effugantur undiq;.nouis decretis per omnem Aſiã promulgatis.Impudentes nãq; hoīes & calũpnioſi qui rapere aliena deſiderant.occaſione accepta impialiũ preceptorum. more predonum die noctuq; craſſantur & diripiunt innocentes Et poſt aliquãta iterũ dicit.Et ſi quidẽ te iubente hoc faciunt.bonum credamus quicquid Iuſto Impatore iubente committitur Sed & nos libenter ferimus mortẽ quã a te cognoſcimus irrogari.Sed hoc eſt ſolũ qđ te obſecramus.ut ipſe prius miſtros ꝑteruitatis huius requiras.& ſi ate mãdate ſũt iſte quas inrogãt mortes.ipſe diſcutias.Si uero tuã quoq; cõſciẽtiã preceptũ iſtud tam ĩmane & tã barbarũ latet.obſecramus ne nos deſpitias & patiaris religioſos ciues tam publico latrocinio iugulari. Et iterũ poſt aliquãta addit etiã hec.Etenim philoſophia hec qua nos utimur.primo quidẽ florebat apud Barbaros. Introducta eſt autẽ etiã Romane ueſtre cõuerſationis Auguſti tẽporibus.Ex quo & regni ueſtri ſublimius culm̃ aſcẽdit.obſeruantie huius auſpitiis eleuatũ.Cuius imperii feliciter propagati.tu felix ſucceſſor exiſtis

& traditum tibi

2009 Ministerio de Cultura

& traditū tibi feliciter ſeruas una cū filio. Propter qđ & ſimul tibi cū Imperio traditū nrē philoſophie ritū pari religione cuſtodi. uelut qui ingreſſu ſuo partibus ſuis cauſā proſperitatis intulerit. & fidē que cū ipſius Auguſti felicitatibus adoleuit. integram tu quoq; nunc regnans illibatāq; conſerua. Quia nec ipſi Auguſto in ingreſſu eius uel ĩproceſſu triſte aliquid accidit. Sed & contrario leta oīa. & oīa magnis ſucceſſibus plena. obſecrantibus deū ſũmū pro Imperii eius ſtatu religionis huiuſce cultoribus. Nec quiſquā principū niſi Nero ſolus & Domitianus. nequam hoīm ſuggeſtionibus aduerſati ſũt dogmati noſtro. Ex quoꝝ tēpore accidit nos falſis calūpniis infamari. Sed illoꝝ errorē qui ex ignorātia uenerat. emendauerūt patres tui. qui frequētibus poſtmodū decretis. aīaduerterūt in eos qui auderēt moleſtie aliquid huiuſmodi cultoribus inrogare. In quibus auus tuus Adrianus & ad alios quidē multos iudices. precipue tam̄ ad Fundaniū procōſulē Aſie ꝓhoc litteras dedit. Pater uero tuus tecū pariter Romāi regni apicem regēs. oībus qdē generaliter ciuitatibus. maxīe tamē Adlatriſſeos & ad Theſſalonicēſes. & ad Athēiēſes. ꝓ his mittit edicta. Te uero multomagis eandē credimus ſeruare ſententiā. imo & multo clementius confidimus prouiſurū. tanq̄ qui uere philoſophie & pure religionis amator exiſtas. Hec & multa alia nobiliter ab eo ſcripta in libello de quo memorauimus inferūtur. In his aūt que & de explanatione ſcripturaꝝ ſcribit. quaſi ĩprefatione enumerat. que ſint uolumina ueteris teſtamenti que incanone debeāt obſeruari. Quā partē ſcripture. indere his neceſſariū puto. Melito Oneſimo fratri ſalutē. Qm̄ quidē frequēter me rogaſti pro ſtudio qđ habes erga uerbū dei. ut excerpam tibi teſtĩonia ex lege & prophetis de ſaluatore & de fide noſtra. ſimulq; indicē qui ſit ordo uel numerus ueteris teſtamēti uoluminū. Poſtulata libenter expleui. ſciens qđ ſit inte diſcēdi ſtudiū uel quāta fidei deuotio. & ut eterne uite deſiderio nihil prepōis Scias ergo perrexiſſe me uſq; ad orientis locū. ubi predicationis noſtre cepit exordiū. & ubi geſta ſũt illa oīa que legūtur ſcripta ibiq; diligēter de oībus exploraſſe. que eſſent ueteris teſtamēti uolumina. Ibi igitur que cū oī ĩueſtigatione cōꝑi hec ſũt. Moyſi

libri quinq;

2009 Ministerio de Cultura

libri quiqꝫ.Geneſis.Exodus.Numerus.Leuiticus.Deuteronomiũ
Tum deinde Ieſus naue.Iudicũ.Rut.Regnorum libri quatuor.
Paralippomenon libri.ii.Pſalmi Dauid.Salomõis prouerbia.que
& ſapiẽtia.Eccliaſtes.Cantica canticoꝝ.Iob.Prophete aũt.Iſaias.
Hieremias.Duodecim prophetaꝝ liber unus.Daniel & Ezechiel.
Eſdras.Ex his ergo & Eglogas tibi.ideſt excepta teſtimonia in
ſex libris digeſta tranſmiſi.De Melitõis monimẽtis iſta cõperimus
a Pollenaris uero cũ multa a multis habeantur. Ca.xxvii.
ad nos tamen iſta ſũt que uenerunt.Apollogeticus liber
ad predictũ Impatorẽ ſcriptus.Et aduerſũ paganos libri quinqꝫ
De ueritate libri duo.Et quos poſtmodũ edidit aduerſũ Catafri
gas.Montanũ ſcilicet.& pſeudo prophetiſſas eius.ꝗ tũc primum
deuiandi arecto itinere exordiũ ſumpſerant. Ca.xxviii.
ſ ed & Muſani cuius ĩ precedẽtibus fecimus mẽtionẽ.ferẽ
libellus multa elegãtia ſcriptus ad quoſdã fratres.qui de-
clinauerant ad hereſim que dicitur Encratitaꝝ.tũc nuper exor-
tã.Cuius auctorẽ extitiſſe Tacianũ ſermo aſſerit.illo ipſo de quo
inſuperioribus memorauimus beato Iuſtino teſtĩoniũ dante.cu-
ius eũ & diſcipulũ ferũt.De quo tam̃ Hyreneus in prĩo libro cõ
tra hereſes hoc refert.A Saturnĩo iꝗt & Martiõe deſcẽderunt
hii ꝗ uocãt̃ Encratite.nuptias refutãtes ꝗ̃ adeo antiꝗtus ĩſtitute
ſũt.& ſubtiliter accuſãtes illũ ꝗ abinitio maſculũ & feĩam ad re
ſtitutionẽ huãni generis fecit.Sed &ab aĩalibus abſtinẽdum pre
dicãt.ĩgrati exiſtẽtes deo.ꝗ hec huãis uſibus ꝓcreauit. C.xxviiii.
c Ontradicũt etiã plurimũ hoĩs ſaluti inimici.Et hoc nũc in
uẽtum eſt ab his ꝗbus Tatianus ꝗdã auctor extitit.& hu
iuſcemõi blaſphẽias ĩtroduxit.Q ui fuit ꝗdẽ adiutor Iuſtini.ſed
dõec cũ ipõ fuit.nihil tale ſẽtire ꝓdidit.Poſtea uero quã ille mar
tyr effectus ẽ.abſcidit ſe ab eccleſiis.doctoris adrogãtia tumidus
& elatiõe nimia ĩflatus.tãꝗ̃ ꝗ ſe ceteris duceret meliorẽ.ꝓprium
malẽs quã a ueteribus traditũ docẽdi ĩſtituere ſtilũ.ſeclã ꝗ̃dã ĩuiſi
bilia ſcd̃m Valẽtini fabulas ĩtroducẽs.Nuptias aũt & fornicatio
nẽ corruptionẽqꝫ.pari iudicãs lege.ſilĩa Martiõi Saturninoqꝫ con
firmãs.De ſalute uero Adã ĩdubiũ deducẽda.nouis ꝗõnibus cõ
mentatur. Et pauloPoſt idem Hyreneus addit etiam hoc. Nõ

Non multo

2009 Ministerio de Cultura

Non multo aũt inquit poſt. Seuerus quidã ſupradicte hereſi robur adiungens. fomẽta maxĩa eius ſectatoribus preſtitit. unde & magis Seueriani appellati ſũt. qui utunt̃ quidẽ lege & prophetis & euangeliis. ſed propria quadã interpretatione ſcripturarum ſenſũ peruertũt. Obtrectant aũt Paulo apoſtolo. & refutãt eius epiſtolas. Sed neq; actus apoſtoloꝝ ſuſcipiũt. Verũtamen prior eoꝝ auctor Tatianus collationẽ quandã faciens euãgelioꝝ. neſcio quomõ cõpoſuit euãgeliũ unũ ex quatuor qđ Diateſſerũ nomĩauit. quod etiã nũc habetur a multis. Dicitur aũt & nonnulla a ſermonibus apoſtoli ꝑmutaſſe. tanquã qui emẽdare uelit ordinẽ cõpoſitioneq; uerboꝝ. Reliquit aũt hic ipſe infinitũ libroꝝ numerũ. Sed ille quẽ aduerſũ gẽtes ſcripſit liber. ex oĩbus ſcriptis eius precipuus & ualde utilis cõprobatur. Sed de his ſatis dictũ.

p Er idẽ tpũs ĩnũeris hereſibus ubiq; pullulãtibus C.xxx. & precipue apud Meſopotamiã. Bardeſanes qdã uir diſertiſſimus in Siroꝝ lingua. & uehemẽs dialeticus. aduerſũ Martionẽ. alioſq; nonnullos dialagos ſcribit. quos propria lingua cõpoſitos edidit. Sed & plura alia eius extant uolumina. que diſcipuli eius in grecũ uertere ſermonẽ. Erat nãq; ita potens in uerbo & doctrĩa. & indiſputatiõibus ualidus. ut plurimos & nobiles uiros habuit ſectatores. Eſt & eius ad Antoninũ de Fato potentiſſimus dialogus. Sed & alia multa ſcribit que ſatis utilia & perneceſſaria perſecutionũ que tũc erãt tẽporibus extitere. Referũt aũt hũc ipſũ fuiſſe primo de Valentini ſcola. Sed cũ magiſtrum notaſſet erroris. & ineptas eius fabulas arguiſſet. uiſus eſt ſibi ad meliorẽ ſectã fidei ſentẽtiã cõuertiſſe. Nec tam̃ ex integro ueterum erroꝝ ſordes maculãq; depoſuit. Eiſdẽ uero tẽporibus etiã romane ecclĩe Soter epiſcopus uiuendi finem fecit.

Explicit liber. iiii. Incipiũt caplã li.v.

Cap.i. Quanti & queãdmodũ ſub Seuero apud Galliã. ꝓ pietate ſubierit mortẽ. Ca.ii. Vt martyres quãdiu habebant in uita. oms̃ qui in perſecutione laſpi ſũt reuocabãt. Cap.iii. Qualis Attalo martyri apparuit uiſio. Ca.iiii. Vt martyres Hyreneũ ſua cõmendatiõe proſecũtur. Ca.v. Quẽ admodũ

sub Marco

ſub Marco Aurelio Ceſare noſtroꝝ precibus exauditis pluuiã
preſtitit deus. Ca.vi. Enumerario epiſcopoꝝ q fuerint ro
me. Ca.vii.Quod uſq; ad illa tẽpora perfideles miracula fie-
bant. Ca.viii. Queãdmodũ Hyreneus canonẽ ſcriptura
rum diuinarum diffinit.& de .lxx. ĩterpretibus. Ca.viiii.
Enumeratio ſub Cõmodo ſacerdotũ. Ca.x. De Pantheno
philoſopho. Ca.xi. De clemẽte Alexandrino. Cap.xii.
De epĩs hieroſolimoꝝ. Ca.xiii. De Crodone & Martiõis
ſecta. C.xiiii. De pſeudo prophetis Catafrigaꝝ. C.xv.
De Sciſmate qꝫ ſublato factũ eſt rome. Ca.xvi. Que de
Montano & pſeudo prophetis ferũtur. Ca.xvii. De Mil-
ciade & ſcriptis eius. Ca xviii. Quanta etiam Apollonius
Catafrigas confutando proſequitur. Ca.xviiii. Serapionis
de ſecta Catafrigaꝝ. Ca.xx. Que Hyreneus contra hereti
cos apud urbẽ romam diſceptauit. Ca .xxi. Quod rome
Apollonius martyriũ paſſus eſt. Cap.xxii. Qui tunc epi
ſcopi nobiles habebãt. Ca.xxiii.De paſce queſtiõe. C. xxiiii.
De dubitatione que orta eſt apud Aſiã. Ca.xxv. Vt om
nibus una ſententia de paſca cõplacuit. Ca.xxvi. Que de
Hyrenei ſcriptis ad nos uſq; peruenerũt. Ca.xxvii. Que
etiã ceteroꝝ qui hiſdẽ tẽporibus floruerĩt. Ca .xxviii. De
his q Artemonis introduxerũt ſectã.qualis moribus fuerit.
Ca.xxix. Quo quo pacto ſacro ſcõs libros temerare auſus ſit.

Expliciunt capitula. Incipit liber.v.

IGITVR Soteri epiſcopo octo annis in urbe Ro
ma ſacerdotio miſtrato.duodecimus ab aplis ſucce
dit Eleuterius.ſeptiodecimo anno ĩperii Antonini
Veri.Quo in tẽpore ꝑ multas romani orbis ꝓuintias ex adcla
matiõe & ſeditiõe uulgi ꝑſecutiões aduerſũ noſtros diriſſie con-
citate ſũt.ita ut multa milia martyꝝ ꝑ loca ſinglã fierẽt.Qđ co
nicere ex his facile poſſumus.q̃ ad rerum geſtarum memoriam
conſeruandam.litteris mandata reperimus. Et quamuis de hoc
plenior nobis narratio quam de ſingulorum martyriis proſecuti
ſumus ſui

2009 Ministerio de Cultura

ſumus ſui ſub titulo uideantur expoſita.que inſtructionem pari
ter doctrine & ſcientie neceſſariā non minimā continet.tam que
etiā preſenti operi competere duximus pauca īſeremus emultis
Alii nāq; ſcriptores hyſtoriarū referant bella.trophea. uictorias
magiſtratuū.ducūq; fortia geſta concelebrēt.morteſq; ciuiū aut
hoſtiū narrēt.patriam.coniuges.liberos. diuerſis cuncta cedibus
confuſa deſcribāt. Noſter hic ſermo quia narrationē cōtinet de
his que ad deū pertinēt rebus.abſurdū non erit ſi bella deſcri-
bat.que caro pro aīe ſalute perpeſſa eſt.& pugnas quas aīa ut ce
leſtem patriā recuperaret excepit.ſi certamia eius referat que ꝓ
fide ueritatis exegit.in quibus non aduerſū mortales milites.
ſed aduerſum ſpirituales demōes dimicauit.nō pro libertate car
nis.ſed pro ſpiritus libertate.Si inquā monimentis litterarꝶ mā
demus prelia.que non pro terrarꝶ ſpatiis.nec prouītiarꝶ poſſeſſio
nibus.ſed pro celorꝶ regno & paradiſi hereditate peracta ſūt.Nō
regi mortali imperiū queſitura.ſed ab immortali rege omnium
deo triūphorꝶ gloria perceptura. Cap. i.
g Alliarū nobiliſſime urbes. Lugdunenſiū ciuitas habetur
& Viennenſium. Quas precipiti lapſu preterfluit Roda
nus nobiliſſimus fluuiorꝶ.In his que & quanta erga dei marty-
res geſta ſint ſupra memoratis Antonini Veri tēporibus.deſcri
pta per ordinē ab eis ad eccleſias Aſie & Frigie fideli relatione
tranſmiſſa ſūt.De quibus ut fides certior habeatur.ipſa ſcripto
rum exempla ſubitiā.Serui criſti habitātes apud Viennā.& Lug
dunū Gallie urbes.fratribus qui per Aſiā & Frigiā eandē quam
nos redēptionis criſti fidē & ſpecie gerunt.pax uobis & gratia &
gloria adeo patre.& criſto Ieſu dnō noſtro. Et cū nonnulla ue-
lut īprefatione proſecuti uiderentur.poſt aliquāta ita rerum ge
ſtarum ordiunt̄ initium.Tribulationis aiunt noſtre magnitudi
nem & gentiliū furorē quem ſanctis martyribus intenderunt ſi
cut eſt enumerare.ne preſentes quidē ipſi ſufficimus.ne dū ſcri
ptura cōprehēdere.Oībus eteni uiribus cōgreſſus ē inimicus.tāq
q iā ꝑ acerbitatē ꝑſecutiōis aduētus ſui oſtētaret initia & pro hoc
inſtitueret & informaret miſtros ſuos.aduerſus ſeruos dei oīne
miniſteriū ſceleris

2009 Ministerio de Cultura

miniſteriū ſceleris & crudelitatis explere.ita ut primo domorū
nobis prohiberet̃ habitatio. Tum deinde uſus balnearū. Poſt
etiā proceſſus ad publicū. Ad ultimum ne oīno inquolibet loco
domi foriſq; publico priuatoq; uideremur. Sed aderat dei gra
tia.que fragiliores quoſq; noſtrorum demanibus eorū eripiebat
Procedebāt aūt in mediū uiri ſtabiliores colūpnis.qui poſſint ꝑ
patientiā ſuā nō ſolū ferre impetus quos excogitabat inimicus.
ſed & ultro expetere.& ſpōte ſe oībus uel obprobrioꝝ uel tor
mentoꝝ crutiatibus obiectare.& laceſcētibus iam pene tortori
bus.ipſi adhuc parū putare.pro eo ꝙ morā ſibi hāc eſſe quodam
modo ad Criſtū feſtinātibus crederet. Rebus fere ipſis & patiē
tie uirtute clamātes.quia non ſunt condigne paſſiones huius tē
poris ad futuram gloriā que reuelabitur innobis. Ferebāt ergo
fortiter adclamationes aduerſū ſe & probra atq; iniurias populi
& contumelias eorū laudes ſuas ducebāt.Sed & uerberari ſe ab
eis ac lapidari.& concludi patienter accipiebant.equaminiter ſu
ſcipientes quicquid illud furentis uulgi excogitaſſet inſania. De
niq; quodā tēpore adſtante tribuno & prioribus ciuitatis.pro ſo
lis adclamationibus populi correpti & in carcerē truſi ſunt fra
tres.uſq; ad preſētiam preſidis cuiq; aduenīēti offerunt̃.In quos
ille tanta crudelitate uſus eſt.ut ſeuitie eius ſpēs ſingulas nemo
poſſit exponere. Vectius igitur Pagathus unus ex fratribus.
qui & in deum perfectā caritatē & in hoīes integrā cuſtodiret.
ciuius uita cū eſſet adoleſcens ita erat examinata rationibus &
probata ut etiā grauiſſimis ſenibus preferretur. Incedebat enī ī
oībus mandatis & iuſtificationibus domini ſine querela. Ad ob
ſequia quoq; ſeruoꝝ dei promtiſſimus erat. Is cum Zelo diuīo
& feruore ſpiritus plenus.tam crudelia ſeruis dei ſupplitia uide-
ret inferri.& contra ius faſq; tot penas humanis uiſceribus exco
gitari.indignitatē rei ultra non ferens.poſcit ſe audiri pro ciui-
bus optis qbus nihil īpietatis cōmiſſū ꝓbari poterat locuturū.
Erat enī & nobiliſſimus īter ſuos.& eruditiſſimus. Verū cū de-
fenſionem eius non reciperet obſtinatio iudicis.inquirit tantum
ab eo.ſi eſſet & ipſe criſtianus. Vtq; criſtianū ſe eſſe clariſſima
& libera uoce

2009 Ministerio de Cultura

& libera uoce teſtatus eſt.tanq̄ aduocatus inquit criſtianorũ &
ipſe uinctorũ numero ſotietur. Sed nihil illi quidẽ quid diceret
ignorabãt.Ille uero habẽs inſe aduocatũ pronobis Ieſum.hoc no
mine meruit honorari.ſãcti preſ biteri Zacharie qui erga ſãctos
plenitudinẽ caritatis oſtenderat ſecutus exẽplũ. Q ui & ipſe dũ
frĩbus adeſt.& defenſionẽ libertatis que in noſtra religione con
ſiſtit exſequitur . dominicũ ſecutus exemplũ.aĩam ſuã pro oui-
bus ſuis poſuit & pro amicis. Et ideo cũ hoc pariter uelut diſci
puli fideles Criſti.in regno uenturo ſequẽt agnũ quocũq; uadit
His igitur optimis & fideliſſimis ducibus uſus.om̃is reliquus ſã
ctorũ chorus . promti & alacres aĩas ſuas pro fidei libertate põe
bant. Aliqui aũt impares & infirmiores inuẽti.& ad inlate pſe
cutionis euehendũ pondus ĩualidi.decẽ ferme numero lapſu ſuo
luctũ nobis & ingentẽ triſtitiã reliquerunt.& multos aĩos quos
prioꝝ fides accenderat infregerũt. Vnde & om̃s ualde perterri
ti ſumus.nõ propter tormẽta que crudelius uidebant̃ inferri .
ſed pro exitu cõfeſſionis incerto.quia multo nos grauius lapſus
noſtroꝝ.quã ea que inferebãtur tormenta cruciabãt. Compre-
hendebãtur tam̃ cottidie.quos dignos dominus iudicabat in lap
ſorũ numero ſubrogari.ita ut exutraq; ecclĩa om̃s qui ſtudioſi &
magni uidebãtur.& quoꝝ labore & induſtria regebantur ecclĩe
uniuerſi pariter tenerẽtur. Accidit aũt etiã ſeruos comprehẽdi
quorũdã ex noſtris paganos.qm̃ quidẽ publice iuſſũ fuerat req
ri om̃s & teneri.Q uiq; demonis inſtinctu cũ tormẽta pertime
ſcerent que ĩferri ſcĩs uidebãtur.monẽtibus ſe ĩ hoc ipſo militi
bus quibus ita fuerat preceptũ.cõmenti ſunt aduerſũ nos.uelut
Thieſteaſcenas & inceſta edippia perpetrantes.& alia que nec
proloqui aut cogitare nobis fas eſt.& que ne credere poſſumus
aliquãdo apud hoĩes geſta .Q ue cũ de nobis diffamata fuiſſet
in uulgus.horrori maxĩo & execrationi apud om̃s hoĩes eſſe ce-
pimus.etiã apud eos qui prius aliquid moderatiõis erga nos ſer
uandũ eſſe cenſebant.Et omẽs ſimul fremere aduerſum criſtia
nos.atq; ĩſanabili odio furere ceperũt. Tũc uidimus cõpleri illud
qđ a dnõ dictũ ẽ.qa uẽiet tẽpus.ĩ quo oĩs q̧ occiderit uos putet
ſe obſequium

ſe obſequiũ offerre deo. Poſt hec iã ſupra omẽ narrationis ge-
nus. & ſuppliciorũ & cruciatuũ modũ. qui ſanctis martyribus
inferebatur perurgente ſathana. quo ſcilicet etiã illorũ confeſ-
ſione tale aliquid eliceretur a nobis eſſe cõmiſſum. in quo omẽs
pari atq; eodẽ furore perſiſtebant. uulgus. iudex. officiũ. milites
perurguentes precipue Sanctũ noĩe quẽdã diaconum Viennen-
ſem. & Maturũ neofitum quidẽ. ſed infide & patientia ro-
buſtiſſimũ. Sed & Attalũ pergamenũ ciuẽ. qui colũna & fir
mamentũ eccleſie noſtre in oĩbus fuit. & Blandinã feminã. p
quã criſtus oſtẽdit. qa ea que apud hoĩes deſpecta ſũt. & cõtẽptui
habent̃. in magna gloria apud deũ ducunt̃. & quia caritas eius
que fragilia ſũt per naturã. per gratiã facit eſſe firmiſſima. Cũ
enĩ oĩs nos de ea trepidaremus. ſed & ipſa eius carnalis dnã
que erat exnumero martyrũ uereretur. ne forte Blandina cede
ret intormentis. & pro debilitate corporis uix ad prime confeſ
ſionis tormenta ſufficeret. tanta tollerantie uirtute firmata eſt
ut reſoluerẽtur prius & cõciderent carnificũ manus. qui ſibi pro
contentioſa iudicis animoſitate inuicẽ ſuccedebãt. Deniq; apri
ma luce uſq; ad ueſperã tormenta ſemp̃ innouãtes. ad ultimũ
uictos ſe confitentur. ſtupentes quomõ in ea ſpiritus permane
ret. cũ nihil iam in illa ex corpore ſupplitio reſediſſet. Sed illa
uere beata. ut poſtmodũ nobis ipſa diſſeruit. quotiens uocẽ con
feſſionis emiſit. & criſtiana ſum proclamauit. totiẽs noue ui-
res corpori reddebant̃. & tanq̃ ablutis per confeſſionẽ dolori-
bus. ĩſtaurabatur recentior ad agones. Etq; quo magis intellexe
rat qđ uox pia ſenſũ doloris extingueret. ſepius & alacrius cri-
ſtiana ſum & nihil apud nos mali geritur proclamabat. Diaco-
nus quoq; Sanctus noĩe. etiã ipſe ſupraquã dici poteſt. & ſupra
quã humanã fas erat ferre naturã. acrius inſiſtẽtibus miniſtris
demonũ quo aliquid ab eo elicere poſſent cõfeſſiõis inlicite. no
ua penarum genera pertulit. & que longe ſubſtantiam huma-
ne conditionis excederent. At ille uir deo plenus intantum
crudelitates eorum riſit. & ferinam in queſtione ſeuitiam. ut
nunquam dignatus ſit. uel qs eſſet genere. unde nec domum

nec patriam

2009 Ministerio de Cultura

nec patriã . uel nomen ſaltim ſuũ eis fateri . Sed de his ſingulis interrogatus nihil aliud in oĩbus tormentis . niſi criſtianũ ſe eſ ſe reſpondit . Hoc mihi nomen . hoc genus & patria eſt . Ali ud inquit omnino nihil ſũ . quã criſtianus . Vnde & incredibi lis eos agitabat inſania . ꝙ tantis penaꝝ generibus conſumptis extorquere ei nec profeſſionẽ quidẽ proprii uocabuli potuiſſent Ad ultimũ cãdentes laminas eris & ferri erga iguinis loca & de licatiora queq; membrorũ inſtauratis ignibus adhibent . ex quo carnes quidẽ eius aduſte igni defluebãt . Ipſe uero permanebat ĩmobilis inconcuſſus . intrepidus . celeſtibus eterniſq; fõtibus qui procedũt deuentre Ieſu humanas inſe tẽperans flãmas. Ve rũtamẽ mẽbris oĩbus martyr erat . & toto corpore unnm uul nus horrebat . Perit in eo humane forme agnitio . & non ſolũ qui eſſet . ſed & quis eſſet tormẽtoꝝ crudelitas ne agnoſci poſ ſet abſtulerat . Criſtus tamen in eo ſolus per martyrii gloriam recognoſcebatur . qui per eius patientiã deſtruebat aduerſarias poteſtates . & ſuos milites per tollerãtie roborabat exemplum. oſtendẽs oĩbus quia nihil terribile ẽ ubi diligitur pater . nil do loſi eſt ubi fides criſti eſt . Sed artifices ſcelerũ nequaquã mar tyris erubuere uirtutẽ . Poſt paucos eteñ dies conſiderãtes ꝙ ſi tumentibus adhuc uulneribus que indignarẽtur etiã admolliſ ſimũ manus tactũ tormẽta rurſũ inferrent . & denuo mẽbra iã putrefacta uexarent . Vnũ eduobus fore . aut in ſua eũ impie tatis iura ceſſurũ.aut ſi intormentis aĩam poſuiſſet . terrotẽ cru delitatis & metũ ceteris intentandũ . Sed hoc longe cõtra quã impii cogitauere ceſſit . Nam ꝙ uix credi ab infidelibus poteſt reſtitutũ eſt in primã ſpeciẽ corpus per ſecunda tormenta . Et offitia membroꝝ que abſtulerat prima crudelitas . ſecunda re parauit . ita ut iterata ſupplitia nõ ei iã penã cõtulerint . ſed me delã. Sed & Blãdina quã paulo ãte mẽorauimus . ſimili exẽplo ad ſupplitia ſecunda reuocatˀ . Q ue cum ſemiuiua pene & in mor tis quodã cõfinio poſita iteratis fuiſſet pulſata cruciatibus.uelut eſompno quodã ſubito euigilãs . ĩmemoriã future beatitudinis uenit . & uoce conſtanti tanquã de excelſo edito contionaretur ad populum .

2009 Ministerio de Cultura

ad populum. Multum iq̃t erratis o uiri ꝙ putatis ĩfantum uiſce ribus ueſci eos. q ne mutoꝝ qdẽ aĩalium carnibus utunt̃. Et ſic ĩconfeſſione ꝑdurãs iteꝝ numero martyꝝ ſotiata retrudit̃. C. ii.

Sed poſtea quã ꝑ beatoꝝ martyꝝ patiẽtiã tyrannica eua nuere ſupplicia. aliis rurſus diabolus machinis oppugnare parat famulos dei. Quo ſcilicet afflictione carceris & penali ſqualore cõſumpti. ac ſeptĩo ut dicũt puncto in neruo pedes cõ tra quã credi fas eſt diſtenti. in intimo tenebraꝝ loco per oĩa pe naꝝ genera que furẽtium ſeuitia excogitare poterat deperirent Quãplurimi ergo hoc genere inergaſtulis cõſumunt̃. dn̄o ſuſci piẽte eoꝝ huiuſcemõi exitum. q̃bus nec ibi defuit diuine maie ſtatis auxilium. Aliq̃ti etenĩ ex his qui ſeuiſſima tormẽta ꝑtule rant. nec huãne aliquid medele ꝑmiſſi ſunt cõſequi. miꝝ in mo dum uirtute dn̄i cõualeſcere. & ſubitã m̃tis alacritatẽ ac deſpera tum corporis robur recuperare ceperunt. ita ut cohortatiõe ſua ceteros ad patiẽtiã confirmarẽt. & qui ĩpatientes erãt penarum illi magis qui nuper fuerant correpti. & quorum corpora non dũ torm̃ta ſolidauerãt. illi deniqꝫ erãt q pedoris horrore & cõ cluſionis tenebris necabant̃. Veꝝ beati Fotini Lugdunẽſis epĩ glorioſã martyrii confeſſionẽ. fas non eſt ſilẽtio preterire. Qui cum nonagenario maior eſſet etate & corpore. utpote illius cui inualidus. cetera pene iã mortuus. ſolo martyrii amore uiuebat. Ducit̃ autẽ ad tribunalia. ĩmo potius defertur. ſenio & languore reſolutus. Cuius adhuc ſolum aĩa ſeruabat̃. ut Criſtus ꝑ eã ma gnificentius ĩfragili corpore triumpharet. Statuit̃ interea ſenior pro tribunalibus ĩpie plebis. undiqꝫ clamor attollit̃. hunc ipſũ eſ ſe inſonãt criſtianum. Tum uero apreſide ĩterrogat̃. qs nã eſſet xp̃ianoꝝ deus. Reſpõdit. Si dignus fueris ſcies. Hinc uero cunc tos uelut rabies ĩmenſi cuiuſdã furoris inuaſit. ita ut qui prope aſtabãt. pugnis. alii calcibus ſubigerẽt ſenẽ. nec etati nec grauita ti aliq̃d reuerentie deferentes. Illi autẽ qui longius erãt. quicq̃d furentibus teli ueniſſet in manus eminus iaciebant. ita ut unuſ quiſqꝫ ſummi ſibi eſſe delicti duceret. ſi aliq̃d ĩſenem ſceleris nõ intuliſſet. In hoc enim uindicãdos deos ſuos eſſe credebãt. Quẽ

cum ſeminecẽ

2009 Ministerio de Cultura

cum ſeminecē proiecissent in carcerē.incōtamiatū paulopoſt ſpi ritū reddidit.Per idē tēpus īmenſa quedā dei diſpēſatio procura tur.& mīa ex inſperato criſti dnī arte conqritur. quod nūquā fere prius a perſecutoribus geſtū meminimus.Oms enī hii qui primo cōprehēſi negauerāt fidē correpti tradūtur in carcerē. Et quo infelicibus ne ſolam̄ quidē pēnalis preſtaret exitii.nō quaſi xpiani iā.ſed tanquā homicide & inceſti detinebant.habētes mi ſeri duplicē penā.Q̄m quidē ceterorꝝ ſupplitia mitigabat ſpes & corona martyrii Criſtiq; caritas & ſācti ſpūs gratia releuabat af flictos.Iſtos aūt ipſis penalibus cathenis & pondere carceris gra uius cōſcientia cruciabat.ita ut uultu ipſo & aſpectu diſcernerē tur a ceteris.qđ illi producebant de ſuppliciis leti & diuinū qd neſcio in ipſis uultibus preferentes.uincula ſua monilia pretioſa ducebāt.per ſqualorē carceris Criſti bonus odor effecti.ita ut ui derētur ſibi nō in ergaſtulo.ſed in miro odore thece cōcluſi.At illi alii triſtes.demerſis ipſis quoq; cōſpectibus horridi.& omī tur pitudīs deformitate fediores.ſed & ipſis gētilibus in multo obꝓ brio expoſiti erant.tanq̄ degeneres & ignaui.qui fidē perdiderit & crimen inuenerīt.Et qui xpianorꝝ quidē noīe caruerint homi cidarꝝ tamen penas nō effugerint.Que cū ita geri uiderent ce teri.incredibiliter corroborati ſunt.ita ut cōprehēſi abſq; aī nu tatione cōſtanter nihil aliud quā xpianos ſe eſſe faterent. Et cū quedā in his locis fuiſſent longius proſecuti poſt aliquāta iterū hoc ſubiūgit.Poſt hec iā per diuerſas ſpēs matyrii eorꝝ uelut co ronā quandā uariis floribus cōpoſitā dominus xpūs intexens. of ferebat patri.ut ab eo uelut uictores magni agonis. remunera tionē eternorꝝ ſumerēt premiorꝝ Nā Maturus.& Sāctus.& Blan dina.& Attalus numerꝝ diebus īnumeris milibus gentiū diuer ſarū adſpectaculū cōgregatis.ſtatuūt in medio arene.Et rurſum Maturus cū Sancto.tanquam nihil prius geſtum fuiſſet.ad om nia tormentorum & uerberum genera renouantur.certantibus omnimodis aduerſariis.quatenus eorum patientiam frangerent & ab ipſo ut ita dicam uertice coronas eorum diriperent inſanis populi uocibus inſtigati.Sed illis eo magis animos roborat ſpes uicine iam

2009 Ministerio de Cultura

uicine iã glorie.quã ſibi iã iãq; manu cõtingere & cõtrectare dex
teris uidebant᷑.Cũq; & ſuppliciorꝝ genera.& ſpectaculorꝝ iã pene
tempus fuiſſet abſũptum.nec moueri ullatenus a ſententia ua-
luiſſet.cũ etiã ſelle ferree ſuperpoſiti.cõſumptã uerberibus carnẽ
ignis ſubter miniſtratus exureret. Ad ultimũ infatigabiles mar
tyrũ ſpũs ferro ceſis ceruicibus effugarunt. Blandina uero reli-
gata ad ſtipitẽ atq; in crucis modũ diſtẽta. beſtiis pabulũ prepa
ratur. Que tamẽ in ligno pendens uultu interrito & ſatis leto
orationẽ fundebat ad dnm̃.qua & ſibi cõſtantiã.& ceteris agonis
ſui conſortibus perſeuerantiã precaret᷑. Et facile uota ſpabat im
plenda.que propriis iuuabat exemplis. Simul & illud edocens.ꝙ
paſſionũ xpĩ conſortibus certũ ſit etiã glorie eius donãda eſſe cõ
ſortia. Sed cũ nulla ex beſtiis corpus eius auderet contingere.de
poſita de ligno rurſũ reuocat᷑ ad carcerem.aliis adhuc agonibus
preparanda.ut per multas uictorias caput quidẽ tortuoſi ſerpẽ
tis attereret.fratrũ uero aĩos ad tollerantiã concitaret.per hoc ꝙ
ipſa in paruo & fragili corpore tot certaminibus permaneret in
uicta.& per ſingulos agones diſcederet coronata. Cap. iii.

a Ttalus quoq; populi uocibus poſtulatur. Erat enim ualde
nobilis. Et ꝙ cunctis nobilius eſt.uir optĩe conſciẽtie.& in
fide xpĩ per oĩa exercitia ſemp martyr. Cũq; circumactus fuiſſet
in amphiteatrũ.titulo ſe precedẽte inquo ſcriptum erat. Atta-
lus xpianus Fremere in eum uulgi ĩſanientis furor uehemẽtius
cepit. Sed cum preſidi indicatũ fuiſſet eſſe eũ romane ciuitatis
uirũ.iubet eum cũ ceteris in carcerẽ recipi.ſimul & ad Ceſarem
refert.eiuſq; ſentẽtiã quid de eo iuberet expectat Verꝝ ĩter mo
ras poſiti incarcere nõ ĩfructuoſum ſibi tempus tranſire patiun
tur.ſed uigore animi & alacritate fidei ſue.eos qui ĩfirmiores ui
debant᷑ animabant. Et ipſi nõdum martyres cohortationibus
ſuis martyres plurimos faciebant. Ex quo magnum gaudiũ ma
tri naſcebatur eccleſie.uidenti ſuos filios qui pene iam decidiſſe
in mortem uidebantur.per hos reparari ad uitã.& monitis eorꝝ
multi qui iam negando uelut aborſum quoddam effecti fuerãt
quaſi iterum parturiebantur.& Criſtus in eis iterum formabat᷑

Docebant᷑ enĩ

2009 Ministerio de Cultura

Docebantur enim ab his quia deus non uult mortem peccato-
ris.ſed ut conuertatur & uiuat.Igitur cũ a Ceſare reſcriptũ fuiſ
ſet.ut perſiſtentes quidem punirentur.negantes autẽ dimitte-
rentur . Die quodam celeberrimo in quo ex omnibus prouĩtiis
coeuntes nundinas apud nos agere ſolẽt.in ipſo frequentiſſimo
conuentu tribunal aſcendens.preparari ſibi iudex criſtianos . &
introduci ad ſuppliciorum pompam prebendam cunctis qui ad
erant iubet.Rurſum itaq; cruces . rurſum pene.rurſum tormẽ
ta reparantur. Et ſi q forte ciues romãi reperti ſũt.hos plecti ca
pite decernit.Ceteros uero beſtiis tradi.Ingens tamen ab omni
bus gloria Criſto conferebatur pro his qui ante negauerãt.& di
mitti neq; negantes potuerant. Nunc uero cũ negãtibus uenia
preſtaretur inconfeſſione perſiſterent.& deperditionis grege re
uocati innumero martyrũ iungerent.Igitur cum erga ſupradi-
ctos queſtio haberetur. Alexander quidam genere Frix. medi-
cus diſciplina.uir religioſus & prudens.& uite ac morũ probita-
te cunctis carus acceptuſq;.amore dei cõcitatus.cũ adſiſteret tri
bunali.nutibus ortabatur ad confeſſionem eos in quos queſtio
agebatur.ita ut oĩbus qui adſtabant palam fieret quid aĩo age-
ret.Cũq; id populi notauiſſent.indignantes maxime pro his qui
prius negauerant rediuiua nunc confeſſione reuocabant . con-
clamare aduerſum Alexandrum . hoc ipſo inſtigante comite.
Qui uiſus a preſide in medium ſtatui . & quis eſſet interroga
tus.Criſtianum ſe eſſe libera profeſſione teſtatur Quem conti
nuo preparandũ beſtiis cõdẽpnauit.Et poſtera die ſimul cũ At
talo producitur. Quẽ contra preceptum Ceſaris gratificari po
pulis uolens.etiam ipſũ tradi beſtiis iuſſit . Sed cũ ferarũ nulla
ſanctoꝝ corpora contigiſſet.oĩbus eos uerberum ceterarũq; pe
narum ſuppliciis cruciatos.ad ultimum ĩconſpectu populi in me
dio arene iugulari iubet.Beato Alexandro in oĩbus que perpeſ
ſus eſt penis.ne unum quidẽ penitus proferente ſermonem.ſed
ab initio uſq; ad finem infra ſemetipſum ſemper cũ deo loquen
te.& in laudibus eius ac precibus permanente.Attalus uero cũ
prunis ſubter ſubiectis inſella ferrea torreretur . cumq; nidor

aduſte carnis

2009 Ministerio de Cultura

aduſte carnis ad nares & ora inſpectantis populi pferretur. uoce magna exclamabat ad plebem. Ecce hoc eſt homines cõmedere qđ facitis uos. Quid anobis uelut occultum inquiritis facinus. qđ uos aperta luce cõmittitis. Nos enim neq; cõmedimus hoïes neq; aliud qd mali agimus. Et cum interrogaret̃ qđ nomẽ haberet deus. reſpõdit Qui plures ſũt nominibus diſcernũt̃. Qui unus eſt non indiget noïe. Poſt hos nouiſſimo iã nũdinarꝝ die. Banldina rurſus ĩducit̃ cum Pontico ãnorꝝ. xv. fere puero. Qui q; & in priorꝝ cruciatibus iuſſi fuerãt ſemꝑ adſtare. quo magis ceterorꝝ uidentes ſupplicia. terrerent̃. Statuunt̃ ergo in mediũ iubent̃ iurare per deos. Illi uero cõtrario nullos eſſe aiebãt iſtos per quos iurare cogerentur. Cũq; aliis quampluribus uerbis exprobrarent gentiũ deos. inſanire magis in eos cepit populi multitudo. neq; tenerã pueri etatẽ neq; ſexum femine miſerantes. ſed per oĩa tormentorũ genera quaſi quodã eos circulo peragẽtes. nihil deeſſe penis patiebantur. quas crudelitas inueniſſet. Tunc ponticus maximũ patientie robur materna cohortatione ſuſcipiens. & perſeuerans in confeſſiõe fidei. impollutũ ſpm̃ reddidit. Beata uero Blãdina ultima omniũ. uelut oĩum nobilis mater premiſſos martyrii ad coronã filios inſequi iam ſecura feſtinat. exultans & ouans uelut ad thalamum ſponſi inuitata & ad nuptiale cõuiuium. Ex quo fiebat ut in uerberibus tripudiaret. & craticulis exuſta gauderet. ac tã hilaris uideretur & leta. tãquã ſi inter dapes regias accubaret. Poſt hec ad beſtias traditur. ſed ab his intacta perdurat. Inde etiam aliud excogitatur crudelitatis genus. ut reti conſtricta obiceretur tauro ferociter inſtigato. A quo cum fuiſſet innumeris ictibus laceſſita. & toto arene ambitu iactata. nihil penitus leditur. ſed permanet leto ut ſemper uultu. mente conſtanti. ſpe ipſa & animi preſumptione cum criſto iam colloquens. Ad ultimum iugulari gladio iubetur. Stupentibus ipſis etiam impiis. & dicentibus. q̃ nunquam fuerit femina que tanta ac talia ferre potuerit. Sed nec ſic quidem ſatietatem aliquã capere crudelitas quiuit. Antiqui etenim ſerpentis uirulentia concitati feri ac barbari mores. manſueſcere neſciebãt

Ex ipſa quippe

2009 Ministerio de Cultura

Ex ipſa quippe ſanctorum patientia. ſeuior eis contentionis rabies accendebatur. Et uelut pudore quodam fatigabatur. quod maior ineſſet cruciatis quam crutiatibus uirtus. Et ex hoc ad nefanda odia iudex ſimul inſtigabatur & populus. ut ſcriptura cōpleretur que dicit. iniquus adhuc iniquus agat. & iniuſtus adhuc fatiat iniuſta. Igitur inaudito ſeuicie genere eorum qui necabātur in carcere corpora canibus iubebantur exponi. adhibita ſimul cuſtodia die noctuque. ne qui collectas reliquias humanitatis intuitu traderet ſepulture. Sed ſi quid forte uel beſtiis uel igni reliquū ex corporibus martyrū fuerat. ipſaque cum trūcis ſuis capita punitorum inſepulta per cuſtodiā militū ſeruabantur. Et querebatur ſi quid ultra poſſet humana crudelitas. etiā in eos qui iam uite huius lumen exceſſerant. Exultabant tamen gentes magnificantes ſimulacra ſua. quorum uirtute datā in illos uindictā dicebant. Si qui uero īter ipſos paulo mitior uel humanior uidebatur. ubi nunc eſt aiebat deus eorum. Et quid eis profuit iſta religio. pro qua etiā aīmas poſuerunt. Igitur apud illos erat uarium illud inſultationis genus Apud nos uero ingens luctus habebatur. precipue quod non poſſemus corpora humi tradere Quippe quibus nec noctis tempore aliqua adhoc oportunitas prebebatur. Neque muneribus ſuadere cuſtodes. neque precibus aut ullo alio genere copia erat. ita attente & ſollicite curabant. ne daretur extremis oſſibus ſepultura. Poſt aliquot aūt dies cū nullam ſepeliendi grām preſtitiſſent. incenſa oſſa martyrum & in fauillā redacta. cū reliquo terre puluere in Rodanum fluuiū diſperſere. ne uſquā eorum reliquie reſiderēt Quaſi uero hoc agentes deū uincerent. & ſicut dicebant. ſpem eis per hec reſurrectionis adimerent. Sperantes enim aiebant de ſepulchris quādoque ſe eſſe reſurrecturos. idcirco noua neſcio qua perſuadente ſibi ſuperſtitione leti ſe tormentis mortibuſque ſubitiunt. Nūc uideamus ſi reſurget. & ſi poteſt eis adeſſe deus eorum. & eripere eos de manibns noſtris. Hec ſunt que illis temporibus geſta ex epiſtola fratrū Lugdunenſiū declarātur. Ex quibus quid etiā per ceteras prouintias geri potuerit. coniectura capiendū ē. Referūtur adhuc in ipſa epiſtola quedā etiā de hūilitate

& māſuetudine

2009 Ministerio de Cultura

& manſuetudine beatoꝝ martyrū . que dignū puto adhoc ſuis ſermonibus ſicut cetera ſotiari. Quiqꝫ aiunt ad imitationē Criſti qui cū in forma dei eſſet nō rapinā arbitratus eſt eſſe ſe equalem deo. in tanta gloria poſiti ut ſemel & iterum ac frequētius martyres facti. poſt beſtias. poſt ignes & lamīas. neqꝫ ſe ipſi martyres dicebant neqꝫ aliis ita ſe appellātibus indulgebant. Sed ſi forte aliquis noſtrū uel in epiſtola uel inſermone eos martyres noīaſſet. increbabant acrius. dicētes. qđ hec appellatio ſoli Criſto debetur. qui ſolus ueritatis fidelis eſt martyr. & qui primogenitus eſt ex mortuis. & auctor uite eterne. Vel certe illis ſolis aptū hoc eſſe uocabulum. qui poſt bonam confeſſionem diſcedere de hac uita & pergere meruerunt ad deum. Nos aūt aiebant humiles & egeni. optamus ut ipſa ſaltim. in nobis confeſſio tuta ꝑmaneat. Inquo etiam ceteros fratres cū lacrimis obſecrabant. ut pro eis dnm̄ precarentur. quo perfecte confeſſionis ſignaculum martyriū mererentur accipere. Et tanta in eis humilitas erat. ut cum rebus ipſis eſſent martyres. nominis tamen iactantiam fugerent. Apud gentiles uero cum oī fidutia conſiſtebant. nobilitatem anime per contemptus iniurie & ſupplicioꝝ patientiam demonſtrantes. Erant ergo inter fratres humiles. inter perſecutores elati. ſuis mites. aduerſariis terribiles. Criſto ſubiecti. diabolo erecti Humiliabant ſe ſub potentiſſima manu dei. per quam nunc ſublimius exaltati ſunt. Placabant omnes. accuſabant neminem. Soluebant cunctos. ligabant nullū. Orabant etiam pro perſecutoribus ſuis . utentes ſermone ſācti Stephani primi martyris & dicentis domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Aduerſū quos eo uehementiora diabolus prelia concitabat. quod per nimiam caritatē quā habebant in Criſto Ieſu. etiam eos qui lapſi fuerant & quos iam ſe īmanis illa beſtia abſorbuiſſe crediderat rurſū uiuos de īternis eius uiſceribus educebāt. & uelut matres erga paruulos ſuos. ita erga eos totis profuſis miſerationū uiſceribus inherebant. oīpotenti deo effundentes pro ipſis fōtes ac flumina lacrimarū. Vitam petebant eis adeo. tribuebatur eis. Nec

ſibi gratum

2009 Ministerio de Cultura

ſibi gratum iter ducebant eundi ad dominũ. uel letam putabãt martyrii forte coronam. ſi partem membrorum ſuorum de eccleſiis raptam. uelut ſpolia quedam detemptari adiabolo per miſiſſent. Super omnia autem pacem & ipſi diligebant. & nobis ſeruare mandabant. Nec aliam ſibi niſi per pacem uiam ad martyrium conſtruebant. cauentes ne ullam poſt ſe diſſenſio nem fratribus. ne eccleſie matri meſticiam derelinquerẽt. ſed pacem ſemper habendam. pacem fratribus cuſtodiendam & caritatem precipue tenendam que eſt unitatis & concordie uin culum cõmonebant. Hec non inutiliter ut opinor a nobis ad hedificationem legentium memorie tradita ſunt. que extan torum uirorum auctoritate deſcendunt. propter eos qui tu midi & inflati aduerſum fratres feruntur. Et ſi qui forte titu bauerint. miſerationum Criſti uiſcera ab eis putant penitus excludenda. Refertur adhuc in eadem ſcriptura & alia narra tio. quam cognitionis cauſa his inſerere dignum putaui. Al chibiades quidam erat in numero eorum qui pro Criſto uincti tenebantur. Hic uitam ſatis arduam & auſteram gerebat. nihil cibo uolens accipere. ſed tantum ſale & pane cum aqua utebatur. Cumq; hunc uite rigorem uellet etiam in carcere poſitus obtinere. Attalo poſt primam confeſſionem ſuam quã in amphitheatro confeſſus eſt reuelatur. quia non recte face ret Alchibiades. creaturis dei & ipſe non uti. & aliis formã ſcandali derelinquere. Quibus cognitis Alchibiades cepit om nia cum gratiarum actione percipere. Quia que illi reuela bat ſpiritus ut doceret. & huic ut ſequeretur idem ſpiritus perſuadebat. Sed de his finis ſit. Igitur Montanus & Alchi biades & Theodotus in Frigie partibus tunc primum apud quamplurimos in prophetarum opinionem uenerunt. Et quia per illud adhuc tempus multe etiam alie uirtutes & gratie in diuerſis eccleſiis per donum ſancti ſpiritus miniſtrabantur facile accommodantes fidem etiam his potuiſſe prophetie gra tiam dari. Cumq; plurima inter fratres diſſenſio fuiſſet ex

orta rurſum

2009 Ministerio de Cultura

orta rurſum eccleſie galliarum iuditium ſuum & ſententiam
de his quoq; cum omni reuerentia & recte fidei expoſitione
decernunt . epiſtolas martyrum qui apud eos conſumati fue-
rant proferentes . Quas illis in uinculis poſiti . per Aſiã &
Frigiam fratribus conſiſtentibus ſcripſerant . & Eleutherio ur
bis Rome epiſcopo qui de pace eum eccleſie commonentes .
Quiq; etiam Hyreneum preſ biterum tuuc adhuc eccleſie Lu
gdunenſis ſupradicto urbis Rome Epiſcopo Eleuterio cõmen
dabant . teſtimonium uite eius perhibentes . ſicut ipſorũ etiã
uoces que infra ſcribuntur oſtendunt .

u Alere te in deo.iterum & Cap .iiii.
ſemper optamus pater Eleutheri . Rogauimus fratrem
& ſotium noſtrum Hyreneum hec tibi ſcripta deferre . Quẽ
deprecamur ut habeas commendatum . Emulator namq; eſt
teſtamenti Criſti . Scimus enim ꝙ ſolus offitii gradus non fa
cit aliquem iuſtum . quo tamen iſte recte utitur in preſ biterio
ſed plus eum ex uite merito commendamus . Enumerant
etiam poſt hec diuerſorum martyrum glorias . quanti fer-
ro ceſi . quanti beſtiis . quanti ignibus . quanti etiam ſqua-
lore carceris aſſumpti ſunt . Que ſi qui uult plenius noſcere
ipſas ex integro requirat epiſtolas .

i Gitur Antonini temporibus quibus Cap . v.
hec geſta referuntur . Marcum Aurelium fratrẽ eius
Ceſarem bella inferentem Germanis ac Sarmatis tradunt
hyſtorie . cum ſiti eius periclitaretur exercitus . eſtuantem &
querentem quid facto opus eſſet . repperiſſe in legione quoſ-
dam milites criſtianos . Quibus ut noſtris moris eſt pre-
cibus exauditos . pluuiam preſtitit deus. flexis genibus de-
precantibus . exaudiſſe deum deprecationes eorum . Et ſubi
to contra omnium ſpem . largiſſimis hymbribus perfuſis .
exercitus quidem periclitantis pro quo orauerant criſtiani ſi
tim ſedatam . hoſtes uero qui iam exitialiter imminebant.
fulminibus crebris . & celitus prolapſis ignibus effugatos .

ignibus effugatos

2009 Ministerio de Cultura

ignibus effugatos. Quod factum refertur quidem & ab hyſto ricis gentilium. Sed quia noſtrorum orationibus impetratum ſit non refertur. quippe apud quos etiam cetera miracula que a noſtris geſta ſunt.non habent fidem. Noſtrorū uero & Tertullianus hoc memorat. & apud grecos Apollenaris. Qui etiā ipſam legionem pro inſignis facti miraculo. mutato nomine uocitatam dicit ab Imperatore Fulmineā. Tertulianus uero Marci Imperatoris epiſtolas etiam nunc haberi dicit. quibus de his apertius indicatur. Sed nos iam ex hoc ad hyſtorie ordinem redeamus. Igitur Photino nonageſſimo uite ſue anno cum ceteris gallie martyribus conſumato. Hyreneus Lugdunenſis eccleſie ſuſcepit ſacerdotium. Quem Hyreneum Policarpi auditorem fuiſe impueritia comperimus. Hic intertio aduerſum hereſes libro. Eleutherii epiſcopi temporibus. que tempora nunc habemus in manibus. ſcribere ſe opus illud indicat his uerbis.

f Vndata igitur & hedificata eccleſia beati Cap. vii. apoſtoli Lino. offitium epiſcopatus iniungunt. Cuius Lini Paulus in epiſtola ad Timotheum meminit. Huic ſuccedit Anicletus. Poſtquem tertio loco epiſcopatum ſuſcepit Clemens. Hic autem cum beatis apoſtolis fuit. & cum ipſis uitam ſemper exegit. atq; ab ipſis inſtitutus recentem gerebat traditionis eorum memoriam. & predicationis eorū formam ſemper habebat in oculis. Sub hoc ergo Clemente. ſeditio non modica exorta eſt apud Corinthum inter fratres. ita ut ex perſona romane eccleſie. ſcriberet ipſe Clemens ad Corinthios epiſtolam neceſſariam. que eos reuocaret in pacem & fidem eorum que concuſſa fuerat renouaret. exprimens in ea apoſtolorum traditionē quam nuper ab eis ipſe ſuſceperat. Et poſt aliquanta iterum dicit. Huic autem Clementi ſucceſſit Enuariſtus. & Enuariſto Alexander. Et poſt hunc ſextus ab apoſtolis ordinatur Xyſtus. Poſtquem Teleſphorus. qui & illuſtre martyrium duxit. Poſt hunc Hyginus. Deinde Pius. Poſtquem Anicetus. Huic ſucceſſit Sother. qui nunc duodecimo

loco ab apoſtolis

2009 Ministerio de Cultura

loco ab apoſtolis epiſcopatus obtinet ſortem.& eaſdē quas apo-
ſtoli tradiderunt predicationes diuine fidei. integras illibataſq;
h custodit. Cap. vii.

Ec Hyreneus in ſupradictis libris complexus eſt. Sed &
in ſecundo nihilominus eiuſdem operis libro.dicens etiā ſuis tē
poribus reliquias quaſdam diuine uirtutis in eccleſiis īueniri hoc
modo ſcribit. Abeſt autē longe ab eis ut mortuū ſuſcitent.ſi-
cut domīus ſuſcitauit.& apoſtoli per oratiões. Sed & fratres fre
quenter fecerunt hoc implurimis eccleſiis.ita ut omni ſimul ec-
cleſia congregata.ieiuniiſq; & orationibus multis ad deum pro-
fuſis.conuerteretur ſpiritus mortui.& redderetur homo uiuus
per orationes ſanctoꝝ.Et iterū dicit poſt aliquanta.Q uod ſi do
minū per fantaſiam dicent feciſſe hec.ad prophetas ueniamus q
hec ab eo gerenda eſſe predixerant.& qui confirmarunt hūc eſ
ſe filium dei.Propter qđ &.diſcipuli ſui in ipſius noīe & ab' ipſo
accipientes gratiā faciunt hec.ab ſubueniendū ſaluti hoīm.prout
unuſquiſq; meruerit.Alii namq; demones fugant & ita eos qui
incurſati ſunt purgant.ut interdū ipſi illi qui curati ſunt.creden
tes in eccleſia permaneant. Alii autē preſcientiam accipiunt fu
turoꝝ.& uiſiones propheticas uident. Alii infirmos manu ſup
poſita reſtituunt ſanitati. Sed & mortui ab his aliquotiens ſu-
ſcitati ſuut.& permanſerūt nobiſcū per annos multos. Et quid
plura? non eſt numerus ſingularū uirtutum que per uniuerſum
mundū in eccleſiis dei geruntur.per gratiam & nomen Ieſu cri-
ſti ſub pontio pilato crucifixi.Q ue tamen cottidie fiunt nō ob
aliquam nundinationē.neq; ob pecunie queſtū. ſed ſicut gratis
gratia accipitur adeo.ita gratis eadē miniſtratur. Et iterū alio in
loco idē Hyreneus ita ſcribit.Sicut inquit audiuimus multos ex
fratribus in eccleſia gratiā habētes prophetaꝝ. & oībus linguis
loquentes per ſācti ſpūs donū. Q ui & miſteria & ſecreta dei in
manifeſtū cū expedit proferunt.Hec aūt inſeruimus.ut oſtende
mus diuerſas ſcī ſpūs grās uſq; ad illa adhuc tēpora apud dignos
quoſq; ī eccleſiis pduraſſe.qm̄ qdem ī initiis polliciti ſumus hoc
nos in tempore probaturos Cap. viii.

Sed & de ordīe

2009 Ministerio de Cultura

Matheus.

ſ Ed & de ordine canonis diuinarum ſcripturarū. quid etiā ſupradictus uir Hyreneus ſentiat. ipſius nihilominus ſermonibus proferamus. Primo inquit de ſanctis euangeliis uideamus. Matheus quidem hebreis propria eorum lingua conſcriptum edidit euangeliū. cū Paulus & Petrus in urbe roma euāgelizarēt. atq; eccleſie inibi fundamenta ſolidarent. Poſt quorū exitum. Marcus diſcipulus & interpres Petri. euāgeliū qđ ille predicauerat digeſſit in libro. Poſt hec Ioannes diſcipulus domini qui & ſupra pectus eius recubuit edidit euangelium apud Epheſum urbem Aſie poſitus. Hec intertio ſupradicti operis libro. In quinto uero de reuelatione Ioannis ſcribēs. & de numero nominis antixpī. hec refert. Cum igitur hec ita ſe habeant. & in oībus rectis & antiquis exēplaribus iſte numerus īueniatur. ſed & illi hec eadem conteſtantur. qui Ioannē uiderūt in corpore poſitum & uerbū dnī predicantē. quia numerus beſtie ſecundū grecorū cōputū & litteras que ī eodē cōſcribūtur. Et pauloPoſt iterū ſubiūgit hec. Nos ergo periculū incurrere nolumus. de antixpī noīe cōfidentius aliquid pronūtiātes. Si enī oporteret hoc euidēter & palā in hoc iā tēpore predicari. utiq; & ꝑ illū q apocalipſim ſcripſit. nomē eius euidēter fuiſſet expreſſū. qa nec ipſa reuelatio āte multū tēporis fcā eſt. ſed pene iā nrā etate prope finē Domitiani Ceſaris. Hec nobis etiam de apocalipſi uir ſupra memoratus expoſuit. Meminit aūt prime epiſtole Ioannis. & prime Petri plurimaq; ex ipſis ſumit exempla. Nec non & libellū qui dicitur paſtoris amplectitur dicens. Bene ergo refert ſcriptura que dicit. primo oīum credēdū eſt. qa unus ē deus qui oīa creauit atq; cōpoſuit. Vtitur autē & teſtimoniis de ſapientia Salomonis. Sed & apoſtolici cuiuſdam uiri cuius nomē reticuit ſermonū q̄ſi memoriter meminit. Iuſtini quoq; martyris & Ignatii memoriā facit. & ea q̄ ſcripſerūt producit in mediū. & promittit ſe quoq; aduerſū ſcripta martionis reſpōſurū. Sed & de ſeptuagita īterpretibus diuinarꝶ ſcripturarꝶ. audi qbus referat uerbis. Deus inqt hō factus ē & ipſe domīus ſaluabit nos. q dedit ſignū illud qđ de uirgīe ſcriptū ē. Et nō ſicut qdā dicūt eorꝶ q modo auſi ſūt

Aliter īterpretari

2009 Ministerio de Cultura

Aliter interpretari ſcripturas & aiunt. Ecce iuuencula in uen-
tre accipiet & pariet filium . Sicut interpretatus eſt Theodo-
tion Epheſius.& Aquila Ponticus.ambo iudei proſeliti. Q uos
ſecuti ſunt Ebionite.qui dicunt Criſtum de Ioſeph natum . Et
poſt pauca iterum infra ſubiungit . Prius enim inquit quam
romanorum inualeſceret principatus . cum adhuc Macedones
Aſiam poſſiderent . Ptolomeus Largi filius uolens bibliothece
ſue quam apud Alexandriam ex omnium ueterum grecorum
uoluminibus conſtruebat maiorem gloriam querere . petiit
etiam ab Ieroſolimitis.ut hebreas eoꝝ ſcripturas in grecam lin
guam interpretatas acciperet. At illi ſubiecti quippe erant ma-
cedonibus.electos & in ſcripturis ſcīs eruditiſſimos atq; inutraq;
lingua peritiſſimos uiros ſeptuaginta preſ biteros . miſerunt ad
Ptolomeum. In quos tamen dei uoluntas & conſilium gerebat̃
Tum ille ſinguloꝝ uolens accipere documenta.& uerens ne for
te per interpretationem occultarent inſertam diuinis uolumini
bus ueritatem.ſingulos aſe inuicē ſeparat.& eadem ſeorſum po
ſitos interpretari iubet.eūq; ordinem interpretandi in ſingulis
quibuſq; uoluminibus obſeruari. Q uoſq; rurſum ſe corā in unū
oīs reuocari.& conferre ad inuicem que ſinguli īterpretati ſūt
facit. Et tunc deus uere glorificatur & ſcriptura ſācta.q̃ uere di
uina eſſet agnoſcitur. Oīs enim eadem.hiſdē uerbis.eiſdemq;
noībus ac ſententiis ſcripſerant ab initio uſq; ad finem.ita ut &
ipſi qui aderant gentiles agnoſcerēt.quia dei nutu ſcripture tūc
interpretate ſunt. Et nihil mirum ſi diuina prouidentia hoc ita
fieri procurauit.cum in ea captiuitate que populo acciderat ſub
Nabuchodonoſor rege corruptis ſcripturis.cū poſt.lxx.annos iu
dei ad patriam ſuā redirent.temporibus Artarxerſis Perſarum
regis.inſpirauerit deus Heſdram ſacerdotem extribu leui.ut oīa
priorum prophetarum uolumina ac uerba repararet.ac reſtitue
ret populo legem que per Moyſen fuerat data. Hec Hyreneus.

Ca .viiii.

i Gitur decem etnouem annis Antoninus cū
inperio ꝑduraſſet.poſt exceſſū ſui prīcipatū Cōmdo de
reliq̄t. Huius prīo īperii āno. Iulianus apud Alexandriā ſacedotiū
ſuſcipit Agrippino

Los 70 interpretes, divisos, concordes en todo

2009 Ministerio de Cultura

ſuſcipit Agrippino exactis duodecī annis in epiſcopatu defuncto

c Vm per idē tēpus ſcole eccliaſtice & doctoris Ca.x.
offitio preeſſet uir in omī eruditiōe nobiliſſimus Panthenus. Exquo apud eos conſuetudo antiquitus tradita uſq; in hodiernū permanet. diuinarū ſcripturaꝝ doctores inibi ſcole eccliaſtice haberi uiros.dūtaxat inſcientia & eruditione probatiſſimos Huius ergo offitii uelut auctor quidā & dux de quo ſupra diximus.ſatis illuſtris habebatur.Quippe qui etiam in philoſophis prius qui Stoici appellantur.nobiliter claruiſſet.Cuius tantū ſtudii erga uerbū dei & tantum amoris fuiſſe traditur .ut etiā ad predicandū Criſti euangelium oībus gentibus que in oriētis ultimis receſſibus reconduntur.fidei & deuotiōis calore profectus ſit .& uſq; ad Indiam citeriorē uerbū dei predicando peruenerit Erant enim adhuc in illis tēporibus & euangeliſte nonnulli.qui ad imitationē ſanctoꝝ apoſtolorum indiuerſis orbis partibus oberrantes per gratiā dei & animi ſui uirtutem . uerbū dei & fidē Criſti ignorantibus quibus q; gentibus inferebāt. Inquibus precipuus & illuſtris Panthenus habebat̄. Quem ferūt cū ad Indos perueniſſet.repperiſſe ꝙ Bartholomeus apoſtolus apud eos fidei ſemīa prima condiderit.& Mathei euangeliū hebreis ſcriptū litteris dereliquerit . qđ per idem tempus ſupradictus Panthenus inibi repertum detulerit.Sed & in multis preterea aliis doctor.in eccliaſticis ſtudiis apud Alexandriam.claram ſatis & nobilem uitam.optimo & admirabili fine cōcluſit.Tam uiua uoce diſcipulos inſtruens quā & libroꝝ monimentis etiam poſteris theſauros ſcientie derelinquens . Cap.xi.

i N huius diuinarum eruditionum ſcolis.quā maxime efflouit apud Alexandriam Clemenes.eodē uocabulo quo & ille in urbe roma apoſtolorum & ſucceſſor & diſcipulus uocitatus.Deniq; hic ipſe Clemens in ſeptimo diſpoſitionum libro Pantheni tanquā magiſtri & preceptoris ſui mentionem facit . Sed & in primo libro Stromatum hunc eundem deſignat.in eo loco ubi enumerat . ꝙ plures apoſtolice predicationis reperit uiros . hoc dicens . Mihi quidem commentarii huius operis

operis non ad

2009 Ministerio de Cultura

opis nō ad oſtētationē ſcribūt᷑.ſed ad cōmemorationē ſecte & ad obliuionis remedium. Q uo ſcilicet in his ſit mihi adumbratio quedā rerꝝ magnificarꝝ diuinorꝝq; uerborꝝ.que audire merui auiris ſāctis & beatis.Quorꝝ ab alio apud Achaiā.ab alio apud Syriam.ab alio uero inoriēte & maxīe apud Paleſtinā inſtitutus ſū exhebreorꝝ origine ueniēte.Ad ultimum autē in egypto magiſterio uſus ſum.uiri uirtutis & ſciētie merito oībus preferendi. Poſt quē uelut theſauro in abſcōditis repto aliud querere ultra ceſſaui.Et illi quidē diuine doctrīe ueritatē mihi queſiui ab ipſis ſtatī primis auctoribus.Petro.& Iacobo.ac Ioāne.& Paulo ſāctis apoſtolis tradita fuerat.tanq̄ patrē filiis cōmendarunt. Sed pauci pribus ſimiles filii. Tamē deo fauēte.per ipſos innobis aplici germinis plātata ſunt ſemina. Cap.xii.

p Er idē tēpus ecclīe Ieroſolimorꝝ Narciſus preerat. Q ui fame merito noſtris adhuc tēporibus celebrat᷑ qntā decimā poſt eos qui excircunciſione fuerāt ſucceſſionē.uſq; ad tēpora Adriani obſidionis adducēs.Primum namq; inibi exgētibus epm̄ fuiſſe indicauimus Marcum.Poſtquē Caſſianum.inde Publium.Poſt hunc Maximū.& ſic Iulianum.Poſtquem Gaium.& iterꝝ alium Iulianū.Capitonē quoq; & Valentē. Inde Dolitianū Poſtquē triceſimum ab apoſtolis Narciſum. Cap.xiii.

u Erum ea tēpeſtate Rodo quidā ex Aſie prouītia oriūdus ut ipſe ſcribit.in urbe roma eruditus.refert a Tatiano cuius īſuperioribus īter ceteros ſcriptores meminimus.libros quā plurimos & maxīe contra Martionis hereſim ſcriptos. Q uā aſſerit idē Tatianus.indiuerſas ſciſſam eſſe ſentētias. Sed & qui.& quā obcauſā ex eadem hereſe ſciſſi ſint.ipſe per hec uerba deſignat.Propterea inquit etiā inter ſemetipſos diſcordant.quia id affirmare cupiūt.q̄d nō poteſt ſtare.Ex eorꝝ nāq; grege eſt Appelles.qui abſtinētie & ſenectutis prerogatiua uſus.unum quidē oīum eſſe fatet᷑ initium.Prophetas tamē contrario ſpū aſſerit īſpiratos.ſequēs ꝑſuaſionē uirginis cuiuſdā acte ſpū demonis nomine Philumīe.Alii autem ſicut ipſe nauta Martion. duo eſſe pricipia ītroducūt.Ex q̄bus ē & Potitus.& Baſiliſcus.Q ui & ipſi

ſecuti ſunt

2009 Ministerio de Cultura

ſecuti ſũt quidẽ ponticũ lupũ. Sed nõ inueniẽtes exitũ reꝶ ſicut
nec ille quidẽ. ad ea que putarũt eſſe faciliora conuerſi ſũt. & duo
principia introduxerũt. abſq; ullis hoc probationibus cõfirmãtes
Alii quoq; ex eiſdẽ rurſus indeterius deuoluti ſũt. nõ ſolũ duo
ſed tria principia & tres naturas cõfirmãtes. Q uoꝶ princeps &
auctor Sinerus ſicut ipſi defẽſores dogmatis huius dicũt. Sed &
ipſe deſcribit qđ cõgreſſus ſit cũ Appelle. ita referẽs. Nã & ſenex
Appelles hũit nobiſcũ ſermonẽ. & multa male docere conuictus
eſt. Vnde & aſſerebat nõ oportere oĩo fidei diſcuti rõnẽ. ſed unũ
quẽq; debere in eo ꝙ credidit ꝑmanere. Salutẽ nãq; his eſſe qui
incrucifixũ ſpant. tantũ ut inbonis operibus inueniant̃. Manife
ſte tam̃ decernebat de deo ſicut prediximus unũ eſſe principiũ
ut & nos dicimus. Et inde exponẽs eius oẽm ſentẽtiã. introducit
etiã ipſe ſuũ ſenſũ. Dicebã aũt inquit ad eũ. Vnde tamen inquit
oſtẽdimus unius principii rationẽ. aut quomõ hoc aſſerat̃ ediſſe
re. Tum ille prophetie quidẽ aiebat ſemetipſas coarguũt. qa ni-
hil oĩo cõtinẽt ueritatis. ex eo ꝙ inter ſe inuicẽ diſcordẽt. & utiq;
falſe ſunt. que ſibi metipſis aduerſant̃. Q uomõ aũt ſit unũ pri
cipiũ. ſe quidẽ ſcire denegabat. Itatam̃ ſibi uideri. Cũq; ad iura-
retur ame. ut ꝙ ueꝶ eſt diceret. ſacramẽto cõfirmauit. ſe neſcire
quomõ unus ſit unigenitus deus. ſed tantũmodo credere. Tum
ego deriſũ plane eũ & notatũ habui. qui ſe doctorẽ profiteretur
eoꝶ que ignorare fateret̃. In eodẽ quoq; opere refert̃ Calliſtion
quidã in urbe roma diſcipulus extiſſe Tatiani. qui ſcripſit cõpoſi
tum eſſe a Tatiano propoſitionũ uel q̃ſtionũ libꝶ. ĩquo oĩa que
obſcura ſũt & difficilia in ſcripturis diuinis abſoluat. Sed idẽ Ro
do in cõmentariis ſuis propoſitiões eius probaturũ ſe. & cõfuta-
turũ promittit. Eſt aũt eiuſdẽ & in exemeꝶ cõmentarius. inquo
refert. ꝙ Apelles quãpluria aduerſũ legẽ Moyſi cõſcripſerit im
pia. & aduerſũ totã legẽ blaſphemas protulerit uoces. coarguens
ut ſibi uidetur. & deſtruens ea que ſcripta ſunt. Cap. xiiii.

h Ec & multa alia ex ſupradicti ſcriptoris cõperimus libris.
Cũ tamẽ hoſtis huãni generis ad ſalutẽ hoĩm debellandã.
nihil uſquã ocii gerit. ſed diuerſas & uarias hereſes ꝑſingula q̃q;

ſuſcitat loca

2009 Ministerio de Cultura

ſuſcitat loca. Inquibus maximū ſui generis ſerpentē apud Aſiā
Frigiāq; producit mōtanū. qui ſe paraclitū noīaret. Ec cū eo mu
lieres priſcam & maximillā. quas prophetiſſas uelut ex ipſius fa
ctas inſpiratione iactabat. Cap. xv.

ſ Ed in urbe Roma Florinus quidā gradu preſbiterii de ec
cleſia cōlapſus. una cū Blaſto ſotio & criminis & furoris.
plurimos de ecclīa in ſuū baratrū deducebāt. noua aduerſū ueri
tatem figmēta machinantes. Sed aduerſū hereſim catafrigarum
ſcutū ualidiſſimū protulit Apollinaris Hyerapolites. de quo ſu
pra memorauimus. aliiq; quāplurimi ad id locorū eruditiſſimi
uiri aduerſū eos pro ueritatis defenſione certarūt. Qui etiā no
bis ad hyſtorie textū munimenta ualidiſſima reliquerūt. Interi
ut diximus Apollinaris ſcribēs aduerſus hanc hereſim. & deſi-
gnās īprefatione. ꝙ per ecclīas Galatie uicinarūq; ꝓuintiarū digre
diens. & plurimos ab eis inretitos uidens. multos quidē & corā
diſputādo correxerit. rogatus tamē a frībus etiam hec ad ipſos
ſcripta tranſmiſerit. Inquibus poſt aliquanta cū auctorē huius he
reſis deſignaſſet. progrediēs etiā hec addidit. Cap. xvi.

o Rigo inquit huius hereſis que aduerſū ecclīam nuper ex
orta eſt. inde deſcendit. Vicus quidā eſſe dicit̄ apud Meſ
ſiā Frigie ciuitatē qui appellat̄ Ardabau. Inquo aiūt Montanū
quedā noīe qui nuper ad fidē Criſti uenerat. ſub Grate Aſie ꝓ
cōſule cupiditate nimia primatus accenſū. contrariis ſpībus in ſe
metipſo locū dediſſe. ac repente in quodā exceſſu mētis effectū
& uelut ſpū actū proloqui cepiſſe noua quedā & diuerſa ab his
que ex ſucceſſione maiorū ecclie tradita fuerant. uelut propheta
li ſpecie proferentē. Que cū ita uiderēt fieri hii qui per idem tē
pus aderāt auditores. alii eū uelut demone repletum. & erratico
perflatū ſpū ad decipiendos populos iudicātes obiurgabāt. & pro
loqui omīno prohibebant. memores dnīci precepti & commina
tionis eius qua iubet obſeruari a falſis prophetis. Alii aūt uelut
ſācto ſpū repletū. & prophetica grā donatū putabāt. Et inmemo
res dnīci precepti. erratico & ſeductori ſpūi eatenus indulgebāt.
ut etiā prouocare eum ad dicenda aliqua delectarentur. Et hoc

fiebat arte

2009 Ministerio de Cultura

ſiebat arte diabolica.qua indiſciplinatis perditio parabat̃. A qui
bus Mōtanus cū ſupra quā dignum eſt inueneratione haberet̃
intantū temeritatis progreſſus eſt.ut etiā duas quaſdā mulieres
inſano ſpiritu quo ipſe replebat̃ particeps ſibi faceret ad inſaniē
dum ſecū pariter & doceret.quo facilius uterq; ſexus in errorē
ꝑ utrūq; caperet̃.Hic etiā beatificare eos qui ſibi familiarius ad
herebāt.& promiſſionū magnitudine tumidos reddere.Interdū
etiā obiurgare quoſdā.uti ne in oībus adulatores deprehēderēt̃
Tamen perpauci erāt ex Frigibus qui eoꝝ deciperentur inſania
Quibus & perſuadebat.uniuerſā eccliam que per orbē terre eſt
blaſphemare.& non ſolum nihil ei deferre reuerētie.ſed ne limē
quidē eius incedere.Frequēter tamē aduentantibus ex Aſia fra-
tribus . ueſani & contra fidem Criſti bachātes.cōfutati ut here
tici corruptoreſq; ueritatis.ab ecclie conuētu & ſotietate depul-
ſi ſunt.Hec in primo libro ſcribens . & per oīne opis ſui corpus
fraudes hereſis in ſingulis quibuſq; cōuincens.In ſcđo quoq; uo
lumīe de eiſdem etiā hoc ſcribit.Quale eſt autē īquit qđ & ꝓ-
phetaꝝ percuſſores nos uocāt.pro eo ꝙ inſanas eoꝝ non ſuſcipi
mus fantaſias? Dicunt enī hos eſſe quos promiſerit domius ad
populum ſuū ſe eſſe miſſuꝝ prophetas.Reſpondeāt ergo nobis
ſi adeo miſſi ſunt prophete Montanus & mulieres eius.qs eoꝝ
a iudeis perſecutionē paſſus eſt? Aut quis abiniquis occiſus eſt?
uel quis eoꝝ pro noīe dnī tentus eſt? Et ante reges & preſides
ſtetit? Aut quis inſinagogis iudeoꝝ flagellatus eſt? Vel qs la-
pidatus eſt? Quinimo & ecōtrario tradit̃.ꝙ finē uite exemplo
iude traditoris acceperit.Dicunt̃ enī ipſo demone quo īſpirabā-
tur id agente.diuerſis quiq; tēporibus.uitā laqueo finiſſe.Illū ue
ro admirabilē uite ueluti prophetie ipſoꝝ primogenitum Theo
dotum noīe.tradunt quodā tēpore uiſum ſibi eſſe uelut in celo
aſſumi.& crediſſe ſe ſpiritui erroris.quo euectus in excelſum.&
inde deductus ad terrā finē uite exitu peſſimo terminaſſe. Sed
hec ipſi de Mōtano uel Theodoto ac mulieribus ita geſtum ne
gant.Tam̄ a plurimis affirmat̃.Quod tum īter negantes & cō
firmātes.nos rei fidē relinquimus in medio.Item poſt aliquanta
ſubiungit etiam

ſubiungit etiā hec.Sed & ſcī epī probatiſſimi uiri qui per idē tē
pus fuerāt.Zoticus de Cumana.& Iulianus de Apamia.aggreſſi
cohibere ſpm̄ qui loquebatˀ in Maximilla.iuſſerunt Themiſonē
obturare os eius.& excludere uocem falſi & erratici ſpiritus.
Quod & ita factum eſt.Et iteꝝ coarguēs falſā fuiſſe Maximille
prophetiā.que bella quāplurima īminere predixerat.his utitˀ uer
bis.Et quomodo nō eius mēdatium euidēter arguitˀ:Tredecim
nāqꝫ iā exacti ſunt anni uſqꝫ ad preſentē diē.ex quo mortua eſt
iſta mulier.& nuſquā prorſus uel priuatī uel publice bellum ali-
quod exortum eſt.Sed & criſtianis per dei miſericordiā pax iu-
gis & firma ꝑdurat.Sed & in tertio libro de his qui ſe iactabāt
ꝙ multi martires ex eoꝝ hereſi extitiſſent. hoc dicit.Cū inquit
oībus que ſupra diximus cōuicti nihil reſpōdere potuerīt.ad mar
tyres cōfugiunt.dicētes ſe multos habere martyres.& hoc eſſe ī
ditium ꝙ uerus ſit apud ipſos propheticus ſpiritus. Qđ ergo:
Quia multi & alii heretici plurīos martyres hn̄t.ideo adqeſcen
dū ē eis .qđ etiā ueritas apud ipſos ſit: Nā primi ꝗ dicūtˀ Mar
tioniſte.habēt plurīos martyres.Sed que eſſe poterit apud eos
martyrii ueritas.ubi Criſti ueritas nō ē. Et poſt aliq̄ta iteꝝ ſub
iūgit.Deniqꝫ ait.Scī martyres ꝗ pro uera fide martyriū ducūt
cum de ecclia ꝓcedentes ad paſſionē ducuntˀ.ſi qui forte inuen
ti fuerint cum eis de hereſi catafrigum . ſecernunt ſe ab eis &
reſpuunt eoꝝ ſocietatē.nec ullo genere cū iā martyrii palmā te
neāt.ſpūi Montani & Maximille adquieſcēdum putāt. Sicut &
nr̄is tēporibns apud Apamiā que ē ſupra Meādꝝ poſita.geſtū
ſcimus a Gaio & Alexādro·qui de Eumenia martyres extiterūt.

i N eodē aūt opere meminit Meltiadis Cap.xvii.
ſcriptoris tanquā qui & ipſe libꝝ aduerſū hereſim ſupra-
dictā conſcripſerit.Deniqꝫ & inſerit ex eius dictis ſuo operi hec
uerba.Neqꝫ enī credendū eſt īquit.in exceſſu mētis ideſt ꝑ amē
tiā prophetari.qđ eſt proprie pſeudo prophetaꝝ.Vbi enim quis
amens efficitur.iuſti rectiqꝫ eſſe non poteſt tenax.Qui ſine du
bio initiū ſumūt ex īperitia.ad finē uero deuoluuntˀ amentie.ſi-
cut ſupra diximus.Hoc aūt modo neqꝫ īueteri teſtamēto queq̄
neqꝫ in nouo

2009 Ministerio de Cultura

neq; nouo per dei ſpm̄ extitiſſe prophetā poterūt demonſtrare Quia neq; Agabus.neq; Iudas.neq; Silas.neq; q̄tuor filie Philippi.neq; Ammia q̄ ī Philadelphie ecclia ꝓphetauit.neq; Quadratus.neq; alius quiſquā ex numero ipſoꝝ.hoc modo dinoſcit̄ prophetaſſe.Et poſt pauca iterū ſubiungit & dicit.Si enim poſt Quadratū & Ammiā Philadelphie ut aiūt.mulieres iſte Mōtani acceſſerūt in propheticā grām.& ſicut confirmabant uniuerſe ecclie date ſunt ad prophetandū uſq; ad aduentū dnī.decipitur eoꝝ confirmatio. Quartū decimū &enī iam pene habet annū ex quo defuncta eſt Maximilla.Hec ex ſupradicti uiri cōmentariis.Ipſe uero de quo indicat Melciades.etiam alia nobis proprii operis non cōtēpnenda monimenta dereliquit. Scripſit namq; & aduerſus gentes librū.& aduerſus iudeos alium . & ad principes Romani regni Apolegeticū ꝓ fide nrā . ſcribit & aduerſus catafrigas hereticos. Cap .xviii.

ſEd & Apollonius quidā eccliaſticus nihilominus ſcriptor. libellū aduerſum eos edidit.inquo ſatis uigilanter prophetias ipſoꝝ falſas eſſe cōuincit.& ſingula in eis uerba coarguit.ſimul & uitam moreſq; eoꝝ qui auctores hereſeos extiterūt exponit per hec uerba.Sed uideamus inquit.quis eſt hic nouus magiſter.& primū nobis doctrinam eius ſcd̄m dnī ſententiā actus ipſius & opera cōmendēt.Hic eſt qui docuit nuptias ſolui.& qui ieiunioꝝ leges primus impoſuit. Qui Pepuzam & Thimiū oppida frigie Ieruſalē noīauit.atq; in hec oīs congregandos diſcernit.Qui exactores pecunie ſtatuit.Qui ſub noīe oblationū munera artifitioſius accipit.Qui ſalaria preſtat predicantibus uerbum ſuū.ut per hoc inuitati enixius doctrine eius operā prebeant.Hec de Montano.De mulieribus uero eius poſt aliquāta ita ſcribit.Oſtendemus aūt primo oīm has prophetiſſas.ex quo ſpiritu replete ſūt.uiros ſuos reliquiſſe.Quomodo ergo mentiunt̄ priſcam uirginē fuiſſe? & poſt aliquāta iterū dicit.Non tibi uidetur ꝙ oīs ſcriptura prohibet.prophetā munera accipere uel pecunias? Si ergo uideam prophetem accepiſſe aurū & argentū.& ueſtes precioſas.quomodo eā prophetem putē? Et iterum poſt aliquanta ſubiungit

2009 Ministerio de Cultura

aliquãta ſubiũgit dicẽs. Sed & Themiſus qui apud eos noĩe tan
tum confeſſionis ĩflatus eſt.uere aũt cõfeſſionis fructibus caret.
qm̃quidẽ per multã pecuniam uincla depoſuit.quem oportebat
utiq; humiliter ſe agere.Hic arrogantia elatus. apoſtolice ſibi ali
quid auctoritatis aſſumẽs.epiſtolas ad om̃s ecclias ſcribit. Inqui
bus docere conatur eos qui multo rectius quã ipſe credebant .
Et cohortatur om̃s ad nouas uerboꝝ adinuentiões accõmodare
aurẽ ſuã.Blaſphemat aũt dnm̃ & apoſtolos eius.& ſcãm eccliam
Sed & de aliis quibuſdã qui apud eos ut martyres honorantur
ita ſcribit.Verũ ne in pluribus ĩmoremur.dicite nobis de Ale-
xandro qui ſemetipſũ martyrẽ dicit.quẽ cõuiuã hẽt hec prophe
tiſſa.quẽ adorat ut deũ.non ne hic pro latrociniis aliiſq; nefariis
actibus reus extitit? Non nos dicimus.ſed acta hec publica con
tinent.Quis ergo eoꝝ cui donat peccata? Prophetiſſa ignoſcit
martyri latrocinia.an martyr ignoſcit ꝓphete rapacitatis & aua
ritie crimina? Cum enĩ domĩus dixerit nolite habere aurũ.neq;
pecuniã.neq; duas tunicas.iſti in oĩbus cõtraria gerũt.adquiren
tes & congregantes ea que dominus etiã habentes iuſſit abice-
re.Probamus nãq; eos qui apud ipſos uel prophete uel marty-
res noĩantur.non ſolũ adiuitibus.ſed etiã pauperibus.pupillis ac
uiduis pecunias cõgregare.Aut ſi habẽt cõfidentiã adſint.& pro
his habeant nobiſcũ diſceptationẽ.ut ſi cõuicti fuerint.uel de ce
tero deſinant talibus ſi implicare cõmertiis. Oportet enĩ ex fra
tribus uel agnoſci uel etiã probari prophetã.Sicut & domĩus di
cit.qa arbor ex fructibus cognoſcitur.& propheta uerus proba
tur ex fructibus.Vt aũt de Alexandro certius cognoſcat̃.ſcien
dum eſt quia iudicatus eſt apud Emiliũ Frontinũ proconſulem
Epheſi.non propter nomẽ Criſti.ſed propter quedã latrocinia .
Nam a Criſti noĩe iã apoſtata extiterat.Sed poſt hec ut fideles
quidã frẽs qui per illud tẽpus apud iudicem aliqd poterant pro
ipſo intercederent.ſimulauit ſe propter nom̃ domini laborare.&
per hoc dimittit̃.Nec tamẽ in ecclia patrie ſue receptus eſt.ubi
latro eſſe ab oĩbus noſcebatur.Quod ſi qui forte minus his q̃
dicimus accõmodandã exiſtimat fidem. ĩ archiuis publicis apud

Epheſum geſta

2009 Ministerio de Cultura

Epheſũ geſta ſeruant. Que tamen ibi ſeruari. hii optimi prophete qui ei famulantur ignorant. Qui utiq; cũ in his conuincitur. ſine dubio prophetarũ ignorãtia cũ ipſo pariter redarguitur Hec & multa alia in eo ſimilia poſſumus edocere. Aut ſi confidunt. cõminus ueniãt. excipiant intentiones noſtras. & exuant ſe ab his ſi putant ſe eoꝝ poſſe effugere conſcientiam. Item poſt pauca de ipſis prophetis iſta ſubiungit. Quod ſi negant ſe prophete ipſoꝝ munera accepiſſe. ſtatuant hoc. ut ſi conuicti fuerĩt prophetas ſe eſſe ultra non ſimulent. & mille deferã probamenta. Verũtamen neceſſariũ puto etiam reliquos hoꝝ prophetaꝝ fructus probari. Dicite mihi o uos propheticiſſe. uultus prophetantis candoribus & ruboribus aliquando fucatur? propheticiſſa ſtibiis tingitur? propheticiſſa ornamentis utitur. & ornatibus delectatur? Deinde propheta ad tabulam & ad teſſeras ludit? Propheta pecuniam ſuã ad uſuras dat? Dicant ſi licet hoc facere prophetis? Ego aũt uniuerſa hec eis probabo. Hec & multa alia idẽ Apollonius ad confutandos eos ſatis probabiliter & conſtanter intexuit. deſignans etiam hoc. ꝙ quadrageſimus iſte quo hoc ſcribebat ageretur annus. ex quo Montanus falſe huius uaticinationis initium dederat. Refert etiam de quodã Zotico. ꝙ apud Pepuzã cũ prophetare ſe Maximilla ſimularet. repente ĩgreſſus cepit imperare ſpũi qui in ipſa loquebatur. ita ut eũ penitus cohiberet. Sed obſtiterũt hii q eis adulabãt. Meminit aũt & Tharſee cuiuſdã martyris. qui quaſi extraditione prioꝝ ſe accepiſſe aſſeruerit. ſaluatorẽ precepiſſe diſcipulis ſuis. uti ne ãte duodecimũ annũ abieroſolimis diſcederent. Refert preterea & apud Epheſum mortuos a Ioãnne ſuſcitatos. & alia quãplurima. Ex quibus omĩbus uehemẽter ſupradicta hereſis cõfutat. Hec Apollonius.

ſ Erapion aũt qui poſt Maximinũ epiſcopus Cap. xix. apud Antiochiã fuit. in epiſtola ſua quã ad Caricũ & Ponticum ſcribit. de hac ipſa hereſi poſt aliquanta hoc dicit. Vt aũt etiã hoc ſciatis. ꝙ iſta que nũc noua prophetia uel potius exſecratio noua proceſſit. ab omĩ fraternitate que in uniuerſo mundo eſt reſpuitur & refutatur. Tranmiſi uobis Claudii Apollenaris

Ierapolitani Aſie

2009 Ministerio de Cultura

Ierapolitani Aſie prouĩtie epĩ litteras.qbus de his plẽius ĩſtrua mini.In hac aũt ipſa Serapionis eplã . ſubſcriptionẽ quorũdã epi ſcopoꝝ & martyrũ continet.Ex qbus unus hoc modo ſcripſit. Aurelius Cyrinus martyr.opto uos bene ualere. Alius quoq; hoc mõ.Aurelius Publius Iulius a de Beltho Colomatratie epi ſcopus.Viuit deus incelis.quia beatus Sothas qui eſt Manchia lo.uoluit demonẽ priſcille eicere.ſed adulatores eius nõ permiſe rũt.Sed & multorũ ſimul epõꝝ eadẽ declarantiũ ſubſcriptiones ſupradictis litteris inherebant.Verũ de his ſatis dictũ Ca.xx.

p Er idẽ tempus in urbe Roma diuerſis nihilominus noui tatibus per nõnullos regula traditionis eccleſiaſtice uexa batur. Pro quibus Hyreneus addiuerſos ſcripta prerogauit.Ex tat igitʳ unus eius libellus qui ſuperſcribitʳ ad Blaſtũ deſciſmate Alius ad Florinũ de monarchia.& ꝗ nõ ſit deus maloꝝ creator Hoc enim ſupradictus uir uidebatur aſſerere. Qui tamen po ſtea in errorẽ deuolutus eſt Valentini.Scribit aũt idẽ Hyreneus & de Ogloade libꝝ inqua ſignificat conſecutũ ſe eſſe quoſdã ex ſucceſſoribus aplõꝝ.cuius libelli ſubſcriptionẽ ſatis elegãter adfi xam .his inſerere dignũ duxi. Adiuro te inquit qui trãſcripſeris libꝝ hũc per dnm̃ noſtrũ Ieſũ xpm̃.& aduentũ eius in gloria.cũ ueniet iudicare uiuos & mortuos.ut cõferas hec que ſcribis. & emẽdes diligenter ad exẽplaria de qbus trãſcripſeris ad fidẽ. Et ut ſacramẽtũ adiuratiõis huius ſimiliter trãſcribas.& ĩſeras his ꝗ̃ trãſcripſiſti. Hoc aũt utiliter ab illo dicta ĩſerere opi nrõ neceſſa riũ credidi.quo ꝑ hec diligẽs efficiatʳ oĩs q hoc uel legere uel de ſcribere dignũ duxerit.ſciens exemplũ diligentie.a ſcis uiris & il luſtribus traditũ.Verũ in his que ad Florinũ ſcripſiſſe Hyreneũ ſupradiximus.facit Policarpi mẽtionẽ.Cũ quo ſe etiã conuerſatũ eſſe deſignat ꝑ hec uerba.Hec inqt dogmata florine que aſſe ris.cõfidenter dico.quia nõ ſũt conſona eccliaſtice fidei hec dog mata.ne illi quidẽ qui de ecclia pulſi ſũt heretici.potuerũt aliquã do cõmentari.Hec dogmata ĩpietatẽ docent.Hec dogmata ſan cti illi preſbiteri qui ante nos fuerũt nũquã ꝓtulere.illi q & apo ſtolos uiderũt.quos & tu noſti. Vidi enĩ te dũ adhuc puer eſſẽ

in Aſia apud

2009 Ministerio de Cultura

i Aſia apud Policarpũ. tũc qdẽ preclara agẽtẽ dũ adhuc eſſes ĩtra palatiũ & ſtudẽtẽ placere Policarpo. Multo enĩ magis mihi illius tpr̃is rer̃ geſtar̃ inheret memoria. quã preſẽtis. Quia hec que a puero diſcimus. cũ aĩa ipſa coaleſcũt & adherẽt ei. Vnde etiã locũ ipm̃ tibi poſſũ dicere. ĩquo ſedẽs diſputabat beatus Policarpus. & inceſſũ illius. & uultũ ac totius uite modũ. & ipſius quoq; corporis habitũ. Sed & diſputationes quas hẽbat ad populũ. & cõuerſatõnẽ q̃ fuerat ei cũ Ioãne. quomodo narrare ſolitus erat. uel ceterorũ q ipm̃ dnm̃ uiderãt. & quomodo recordabat̃ oĩa ac recenſebat uerba q̃ ſunt dicta a dñõ ab eis audierat. & de uirtutibus eius ac doctria. Et tamẽ oĩa hec cũ ſcripturis cõſona ꝓferebat. Que tũc ego ꝑ mĩa dei quã mihi donare dignatus ẽ. attẽtius & ſtudioſius audiẽs deſcribebã. nõ incartis. ſed incorde meo. queq; ꝑ grãm dei fideliter cuſtodio. & mecũ ipſe ſine intetmiſſiõe quodãmodo rumino. Deum ergo teſtor. & incõſpectu ipſius tibi affirmo qa ſi qd tale audiſſet beatus & aplicus uir Policarpus. exclamaſſet ſtatĩ & aures ſuas obturaſſet. ac ſicut moris erat ei dixiſſet. Deus bone. ĩ que me tprã reſeruaſti ut hec audiã? Nõne etiã ipm̃ cõtinuo locũ fugiſſet. in quo ſedẽs uel ſtans huiuſcemodi uerba audiſſet. Sed ex eplĩs eius quas ſcripſit uel ad uicinas eccleſias uel ad aliquos ex frĩbus cõmonẽs & cõfirmãs eos & cohortans ad fidẽ. poteſt ſẽtẽtia eius euidẽter agnoſci. Hec Hyreneus.

Ca. xxi.

u Erũ ea tẽpeſtate. Cõmodo Romani regni apicẽ gubernãte. pax eccleſiis ꝑ oẽm terrã propagabat̃. & ſermo dnĩ ex oĩ genere hoĩm ad agnitionẽ & pietatẽ dei ſũmi aĩas congregabat. Deniq; & in urbe Roma multos ex illis illuſtribus & prediuitibus uiris. cum liberis & cõiugibus ac propinquis atq; oĩ pariter familia ſotiauit ad fidẽ. Sed hoc non equis oculis ille antiquus humane ſalutis hoſtis aſpexit. Cõtinuo deniq; aggredit̃ uariis nrõs machinis ĩpugnare. Primo ĩ urbe Roma huius Apollonii martyris defenſionẽ fidei. apud grecos paſſionis eius hyſtoriã cognoui. ſatis eleganter contionaſſe de ſupſtitioſa prauitate hoĩm. Apolloniũ quendã uirũ in fide nrã & in oĩbus philoſophie eruditiõibus illuſtrem ad iuditium ꝑtrahit accuſator eius. citato

quodã ĩfeliciſſimo

2009 Ministerio de Cultura

quodã infeliciſſimo & deſpate ſalutis hoie. Q uiq̧ qm̄ lex que oblatos puniri iuſſerat criſtianos.in delatorem prius animaduertendum cenſebat.a Perhennio iudice ut eius crura cōminuerentur ſententiam primus excepit. Tum deinde exortatur beatus Apollonius martyr.uti defenſionem pro fide ſua quã audiente ſenatu atq̧ omĩ populo luculenter & ſplendide habuerat.ederet ſcriptam.Et poſt hec ſecundũ ſenatuſconſultum.capite plexus ē Ita nãq̧ a prioribus lex iniquiſſime promulgata cenſebat.

i Gitur ſub eiuſdē Cōmodi prĩcipatu.Eleutherio Ca.xxii. in urbe Roma tredecim annis ſacerdotio functo Victor ſuccedit.Sed & Iuliano apud Alexandriã poſt decē annos defūcto Demetrius ſubſtituitur.Apud Antiochiã quoq̧ octauus ab apoſtolis epiſcopus conſtituitur Serapion. De quo ĩſuperioribus memorauimus.Tunc apud Ceſaream Paleſtine Theophilus. Et Narciſſus in Ieroſolimis eccleſias procurabant. Apud corinthũ uero Baccilus. Et apud Epheſum Policrates nobiles in epiſcopis habebantur. Sed & multi in aliis locis erant per idem tempus egregii ſacerdotes. Nos tamen eoꝝ facimus mentionem quoꝝ fidem & ſcientiam ex proprii operis inditiis poſſumus habere compertam.

q Cap.xxiii. Vibus ea tempeſtate eccleſiis preſidentibus.in prouintiis Aſie queſtio non minima exoritur.uelut ex antiqua eoꝝ obſeruatiōe deſcendens. ꝙ quartadecima luna putarent omni genti paſca obſeruandum. Quando ſcilicet iudeis paſca precipitur ĩmolari uelut neceſſario cōfirmãtes.quacũq̧ die ſeptimane quartadecĩa luna ueniſſet.ſolui debere ieiuniũ.cũ talis cōſuetudo in nullis ꝓrſus aliis unquã obſeruata fuiſſet eccleſiis.Ob quã cauſã cōuētus epōꝝ & cōcilia per ſingulas quaſq̧ prouintias cōuocantᷣ prorogatiſq̧ ad ſe inuicē eplis de ſingulis qbuſq̧ locis.unũ oīs eccleſiaſticũ dogma confirmãt.ne liceat aliquando niſi ĩ die dnĩca inqua domĩus reſurrexit a mortuis dominicũ paſce celebrare miſterium.& ĩ hac ſola ſoluendum eſſe paſcale ieiuniũ.Extat deniq̧ uſq̧ ĩ hodiernũ cōcilii apud Ceſareã Paleſtĩe hĩti decretũ in quo primus eſt Theophilus ipſius Ceſaree epūs.& Narciſſus

Ieroſolimoꝝ ſacerdos

2009 Ministerio de Cultura

Ieroſolimoꝝ ſacerdos.hētur & ī urbis Rome cōcilio ſimile aliud decretum.cui prefuiſſe Victor epiſcopus indicatur.Et Ponti prouintie Palmeas.Galloꝝ quoq; ſacerdotalis cōuentus extat.Hyreneū preſulē ſcribens.Achaie uero Bachilū corinthiorum ecclīe epiſcopū.qui oms̄ diuerſis locis unā eandemq; iuditii ſui ſententiam protulere Cap.xxiiii.

ſEd epiſcopi regionis Aſiane ſeruandā magis aueteribus ſibi traditam conſuetudinē confirmabant. In quibus Policrates qui in eis primatū agere uidebatur.ad Victorem epiſcopum Romane eccleſie ſcribens.morē traditiōis antiq; ad ſe uſq; delatū.per hec uerba deſignat.Nos ergo inquit intemeratū paſce colimus diem.neq; addentes neq; auferentes aliquid . Etenī magna quedam luminaria apud Aſiam dormierūt.ſūmi & electi uiri quos dominus ſuſcitabit in aduentū ſuū cum ueniet de celis in gloria.& requiret oms̄ ſāctos ſuos.In quibus eſt Philippus euangeliſta.qui dormiuit apud Hyerapolim.ſed & due filie eius que uirgines ſenuerunt. Et alia eius filia ſpiritu ſancto repleta que apud Epheſum dormiuit.Nec non & Ioannes qui ſupra pectus domini recubuit.qui fuit ſūmus ſacerdos.& pōtificale petallum geſſit.martyr & doctor eccleſie. Qui & ipſe apud Epheſū dormiuit.Policarpus quoq; apud Smyrnam & epiſcopus & martyr . Similiter & Traſeas epiſcopus apud Eumeniam. ſed apud Smyrnam martyrio conſumatus.Quid autē dicā etiam Sagarē nihilominus ſacerdotē & martyrem.qui apud Laudotiā quieſcit in pace? Sed & Papiam.& Macharium.& Melitonem . propter regnū dei & eunuchum & ſpiritu ſancto repletū.qui iacet in ciuitate Sardēſiū.expectās aduenūt de celis dnī.ut reſurgat a mortuis.Iſti ergo oēs diē paſce īquartadeciā die mſ̄is obſeruauerūt ſcd̄m euāgeliū nihil oīno extrīſecus agētes . ſed & fidei regulā p oīa cōſeruātes.Sed & ego oīm urm̄ minimus Policrates.ſcd̄m traditiōnē prm̄ meoꝝ obſeruo.eoꝝ dūtaxat.quos & abinitō ſecutus ſū. Septē nāq; exparētibus meis.p ordinē fuerūt epī ego octauus.Qui oēs ita obſeruauerūt hūc diē. ut cōueniret cū illo quo fermēta iudeoꝝ populus auferret. Vnde frēs kmī.ſexagita qnq; annos etatis

2009 Ministerio de Cultura

annos etatis gerens in nomine dnī . multorū quoq; orbis terre
epiſcoporum notitiam pleniſſime habens.& ſanctis ſcripturis in
tendens.non perturbabor ex his que adterrorē proferunt̄ . qa
& maiores mei dixerūt.obtemperare oportet deo magis quam
hoībus.Et poſt pauca de his qui ſecum aderāt epiſcopis.iſta ſub
iungit.Poterā aūt etiā preſentiū epiſcopoꝝ facere mētionē.quos
ipſi petiſtis ut euocarē.ſicut & feci. Quoꝝ nomina nō ſcribam
nā multitudo eſt.Qui oīs ſcientes paruitatē meā cōſenſu ſuo
que ſcribimus confirmāt.certi ꝙ non inaniter canos attulimus.
ſed indiſciplina Criſti ſemper conuerſati ſumus.Sed adhuc Vic
ctor Romane ecclīe epiſcopus pertinatius agens . paſſim totius
Aſie ac uicinarū prouinciaꝝ ecclīas acōmunionis ſocietate abſci
dere nititur.tanquā in hereſim declinātes.& litteras mittit.qbus
oēs ſimul abſq; diſcretiōe ab eccliaſtico federe ſegregaret. Sed
hoc nō oībus placebat epiſcopis.qn potius & ecōtrario ſcribētes
ei iubebant.ut magis que pacis ſūt ageret.& cōcordie atq; una
nimitati ſtuderet.Deniq; etiam extant ipſoꝝ littere.qbus aſpe
rius obiurgant Victorē.uelut inutiliter ecclīe cōmodis conſulen
tem.Nam & Hyrenus cū ceteris quibus preerat galliaꝝ epiſco-
pis ſcribens.confirmat quidē ut in dnīca die reſurrectionis domi
nī miſteriū celebraret̄.Victorē tamē arguit.ꝙ non recte fecerit
abſcidere a corpore inuitatis tot & tantas ecclīas dei . que morē
antiquitus traditū cuſtodirent. Sed & de multis aliis cōmonet
per bec uerba .Non ſolum inquit de die paſce agitur controuer
ſia.ſed & de ipſa ſpecie ieiuniorum. Quidam enim putant una
tantum die obſeruari debere ieiunium.alii duabus.alii uero plu
ribus. Non nulli etiā quadraginta.ita ut horas diurnas noctur-
naſq; computantes diem ſtatuant . Que uarietas obſernantie
non nunc primum neq; noſtris temporibus cepit.ſed multo an
te nos ex illis ut opinor . qui non ſimpliciter ꝙ abinitio traditū
eſt tenentes.in alium morem uel per negligentiam uel per īpe-
ritiam decidere . Et tamen nihilominus omnes iſti etiam cum
obſeruantiam uariarent inter ſemetipſos . & nobiſcum paci-
fici fuerunt ſemper & ſūt.nec diſſonantia ieiunii .fidei cōſonātiā

conſonantiā rupit

2009 Ministerio de Cultura

conſonantiã rupit.Poſt hec inſerit etiã hyſtoriã quandã.que pro
ſui oportũitate nec a nobis debet omitti.Deniq; ait.Et illi om̄s
ãte Soterem preſ biteri . q eccleſie tũc cui nũc prees ſacerdotiũ
tenuerũt.Anicetũ dico.& Piũ Iginũq; & Theleſphoꝝ.& Xyſtũ
Neq; ipſi ita tenuerũt.neq; hii qui cũ ipſis erãt.Et tam̃ cum ipſi
ita nõ obſeruarẽt.pacẽ ſemꝑ habuerũt cũ illis eccleſiis.que hunc
obſeruantie morẽ tenebant.Cũ utiq; & ipſis cõtrariũ uideretur
ꝙ non etiã ceteri ſimiliter obſeruarẽt.nũquã tamẽ obhoc repul
ſi ſũt aliqui ab ecclie ſocietate.aut ueniẽtes ab ipſis partibus nõ
ſunt ſuſcepti.Immo potius & om̄s preſ biteri qui fuerũt ante te
omĩbus ſemꝑ qui non ita obſeruabant.preſ biteris eccliaꝝ. eu-
cariſtiam ſolẽpniter tranſmittebãt.Beatus aũt Policarpus cũ ad
urbẽ Romã ueniſſet ſub Aniceto.cũq; de aliis nonnullis parum
quid habuiſſet inter ſe.ſtatim tamẽ coiſſent in pacẽ.de hac que
ſtione ita egerũt.ut non unus quiſq; ſententiã ſuã obſtinata cõ
tentione defenderet.Neq; enĩ aut Anicetus Policarpo ſuadere
poterat.ut non obſeruaret ea que nouerat Ioannẽ diſcipulũ dnĩ
uel ceteros apoſtolos cũ quibus ſemper fuerat obſeruaſſe. Neq;
rurſum Policarpus Anicetũ perſuaſit ea deſerere que ille dice-
bat ſe maioꝝ more ſeruare.Cũq; hec ita inter ſe habuiſſet com
municarunt ſibi ĩuicẽ.ita ut cederet Anicetus Policarpo. etiam
ſacerdotali miniſterio honoratus dũtaxat cõtemplatione ꝑfungi
Et ita abinuicẽ plena fide.pace integra.& firma caritate diſcedũt
ut om̄s ecclie ſiue que ita de paſca ſiue que non ita obſeruarent
inter ſe tamẽ concordiã cuſtodirent.Hec Hyreneus aiens nomi
nis ſui opus.pacem uidelicet dei eccleſiis colligans ſcribit. Et nõ
ſolum Victori.ſed & diuerſis eccliarum doctoribus ſimiliter per
epiſtolas aſſerit.ꝙ nulla pro hac queſtione in eccleſiis dei diſſen-
ſio debeat oboriri . Cap.xxv.

a Pud Paleſtinã quoq; cõueniẽtes ĩ unũ ſacerdotes dei Nar
ciſſus Ieroſolimoꝝ & Theophilus de qbus iã ſupradiximus. ſed
& cũ ipſis Caſſius Tyrius.& Clarus de Ptolomaide.& ceteri per
multi pariter congregati.cũ de hac queſtiõe ageret̃.qd etiã apud
ipſos aplica traditio cõtineret.circa finẽ decreti qđ incõcilio eorũ
ſtatutum eſt

2009 Ministerio de Cultura

ſtatutũ eſt. Hoc modo indicãt. Epiſtole aiũt nrẽ exẽplaria p oms eccłias tranſmittãtur. uti ne rei effitiamur animaꝝ. que diuerſis erroribus inmerguntur. Deſignamus igitur uobis. quia & apud Alexandriã eadẽ qua apud nos die paſce ſolẽpnitas geritur. quia & ipſoꝝ nobis littere deferunt. & ipſi nrã ſcriptura ſuſcipiũt. ut pariter & cõſonanter diẽ feſtũ celebremus. Hactenus de ſupradi cta queſtione ex his que in ueteꝝ ſcriptis haberi repperimus.

e Xtat aũt adhuc Hyrenei preter eos quos Cap. xxvi. ſupra enumerauimus libellos etiã aliud uolumen egregiũ aduerſũ gẽtes qđ de diſciplina attitulauit. ad Martionẽ quendã ſcribens. Sed & dialogi de diuerſis in quibus teſtimonia de eplã ad hebreos ponit plurima. & de ſapientia que dicit Salomonis. Hec ſũt q̃ ad noſtrã notitiã etiã de Hyrenei opuſculis puenerũt

c Ommodus aũt tredecim ãnis ĩperio Cap. xxvii. gubernato. Pertinaci poſt ſe regnũ reliqt. Quo ſex ſolis mẽſibus retento idẽ Pertinax diem obiit. & Seuerus poſt hunc ſuſcepit principatũ. Cuius tẽporibus plurimi eccłiaſtici uiri nobi les & ſtilo illuſtres extiterũt. ſicut ex eoꝝ monimẽtis agnoſcimus

e X quibus eſt Eraclitus. qui in apoſtolo Cap. xxviii. cõmẽtatus eſt. Et Maximus. q de famoſiſſima oĩm hereti corũ diſſeruit queſtione. qua ſemp inquirit unde ſint mala. uel unde malitia. Et ꝗ materia facta ſit. & non infecta. Sed & Cãdi dus. qui in examerõ ideſt de principio geneſis ſcripſit. Appius quoq; de hiſdẽ ſimiliter cõmẽtat. Sextus etiã qui de reſurrectio ne diſſeruit. & de ceteris nonnullis. Arabianus quoq;. & alii ĩnu meri quos longũ eſt uel enumerare. uel etiam pro aliquo illuſtri unũquẽq; uel dictoꝝ ſuoꝝ inditio deſignare. Plurimi tamẽ ipſoꝝ exortas tẽporibus ſuis hereticoꝝ perfidias cõfutantes. fidẽ rectã & apoſtolicã monimẽtis ſuorũ uoluminũ mandauere. Vt Arte monis illius hereſeos auctorẽ. quam poſtmodum Paulus Samo ſatenus noſtris iam pene temporibus inſtaurare conatus eſt. de qua dignũ ẽ que uel qualis ſit hyſtoria cõprehẽdere. Hec here ſis purũ hominẽ ideſt abſq; deo fuiſſe ſaluatorẽ confirmat. Idq; antiqtus ab ipſis etiã aplis traditum eſſe mẽtit. Aduerſũ quos

unus ex his

2009 Ministerio de Cultura

unus ex his quos ſupra memorauimus eccleſiaſticus ſcriptor ita
reſpõdit. Aiunt inquit aliqui ipſos etiã apoſtolos ita uel ſuſce-
piſſe uel ceteris tradidiſſe ſicut nunc ipſi aſſerũt. Et hanc uerita
tem predicatiõis eſſe ſeruatã uſq; ad Victoris tẽpora. Et quomõ
ſucceſſores eoꝝ ſcribentes aduerſũ gentiles uel aduerſũ hereti-
cos ideſt Iuſtinus .& Melciades. & Tatianus. & Clemẽs & alii q̃
plurimi de deitate Cirſti aptiſſie diſſerũt. Hyrenei uero & Me
litonis. ceteroꝝq; qui per idẽ tẽpus fuerũt uolumĩa qs ignorat:
Quibus dñm & hoĩem ſimul predicãt xpm̃. Sed & pſalmi uel cã
tica q̃ a frĩbus fidelibus ex initio ſcripta ſũt. uerbũ dei eſſe xpm̃
& deum tota hymnoꝝ ſuoꝝ laude cõcelebrãt. Quomodo ergo
tot ſeculis fidem predicatã. nũc iſti aſſerũt qđ a Victoris tẽpori
bus exordium ſumpſerit. Cap. xxix.

q Vomodo aũt Victori de hoc calũpniã faciũt qui ſciãt ui
ctorem. Theodotũ Coriariũ qui princeps & pater extiterat ĩpie
tatis ipſoꝝ decõmunione eccleſie repuliſſe. qui primus rome au-
ſus eſt dicere purũ hoĩem fuiſſe xpm̃. Si eni ſicut dicũt ita cre-
debat. quomodo eitiebat de ecclĩa Theodotũ. blaſphemie ipſius
ĩuentorẽ: Sed de Victore hoc cõmemoraſſe ſufficiat. Cui decem
ãnis epãtu functo Zepherinus ſacerdotii ſucceſſor extitit. nono
prĩcipatus Seueri ãno. Dequo Zepherino eadẽ ſcriptura qua ĩſu
perioribus uſi ſumus. talia quedã refert. Cap. xxx.

Git cõmonebo uos frẽs de his que geſta ſũt apud nos. q̃
ſi forte ĩſodomis accidiſſẽt. etiã illos emẽdare & corrigere
potuiſſẽt. Confeſſor erat qdã apud nos Natalis noĩe. nrã adhuc
cõfeſſus memoria. hic deceptus aliq̃do ab Aſclepiodoto quodã
& Theodoto collectariis. qui ãbo diſcipuli erant Theodoti Coria
rii illius qui primus pro hac ſtulta aſſertione ab ecclĩe ſocietate
depulſus ẽ. Victore tũc urbis Rome epõ. adqeuit ut accepto ab
eis ſalario. epũs illius hereſis noĩaretur. certa pactione. id eſt cen-
tum quinquaginta denariis mẽſtrue preſtationis. Quiq; natalis
cũ ſe inhoc deceptus locaſſet. frequenter admonebatur ĩſomnis
a domino. Quia miſericors deus & dominus noſter Ieſus Cri
ſtus nolebat martyrem ſuum qui ſibi in multis paſſionibus
teſtis extiterat.

2009 Ministerio de Cultura

teſtis extiterat.de ecclia perdere.Sed cū neglegētius ſuſcipet ui
ſiōes.prīatus amore & turpis lucri deuictus illecebra.ad ultimū a
ſcīs anglīs ꝑ totā noctē uerberatus.& pēis grauibus excruciatus
mane cōſurgēs cilicio ſe īduit.& cinere ſe cōſpergit.ac multis la
crimis errorē ſuū deflens.ante pedes ſe Zepherini epī proſter-
nit.& ueſtigiis oīm non tantūmodo clericoꝝ. ſed etiam laicorū
multa cū lamentatione prouolutus.in lacrimas & miſerationes
oēm prouocauit eccliam.ut indulgētiā ſibi a Criſto continuis &
iugibus pro ipſo precibus īplorarent.oſtendēs ſimul in cōſpectu
dnī liuores corporis & cicatrices quas pronoīs ipſius confeſſione
ſuſceperat. Vix aliquādo in cōmunionē eccliaſtici corporis reuo-
catus eſt.Sed & poſt aliquāta idem ſcriptor adiungit hec etiam
Scripturas aūt diuinas.abſq; ulla timoris dei reuerentia corrupe
runt.Antiq; uero fidei regulā proterue & impie reſpuunt.igno
rantes Criſtū.Q uē idcirco nō inuenerūt.quia non recte queſie
runt.& intantū ſtultitie īpietatiſq; prolapſi ſūt.ut ſi quis eis ſer
monē de ſcripturis propoſuerit.illi ecōtrario proponāt.utrū hic
ſermo dequo agitur cōiunctū aut ſepatū genus ſilogiſmi faciat.
& derelinquētes ſcās dei ſcripturas geometriā tractāt .tanq̄ qui
uere de terra ſint.de terra loquūtur.Et ideo eū qui deſurſū eſt
& de celis uenit.ignorāt Deniq; Euclides apud eos.uel maxime
in geometrie diſciplinis uiget.Sed & Ariſtoteles & Theofra-
ſtus.ab his in āmiratione habēt̄.Galienus uero a nonnullis eoꝝ
& adoratur & colitur. Quorū artibus & doctrinis. hereſeos ſue
īpietatē nitunt̄ aſſerere.& deceptionibus hoīm ignorantiū deū.
ſimplicitatē diuinarū ſcripturarū & ſinceritatē fidei ſubtrahunt.
Sed hoc faciūt.quia nec uicini effecti ſūt fidei.Propterea & diui
nas ſcripturas abſq; ullo timore contēpſerūt.& corrūpentes eas
emēdare ſe dicūt.Verum ne qui me putent falſa aduerſum eos
proferre palā eſt oībus noſcere.ſi quis uult exēplaria eoꝝ accipe-
re.& cū aliis nihilominus eorum exemplariis conferre.inuenient
etiam inter ſe ipſa multum diſſonare . quia unuſquiſq; ut ſi-
bi uidetur emendat . Deniq; Aſclepiodoti non conueniunt
omnino cum Theodotis . Tum deinde etiam diſcipulis ipſoꝝ

ſi qui forte

2009 Ministerio de Cultura

ſi qui forte cōſcripſerūt.qđ eis uiſū ē uel addere licuit uel aufer re.& omibus preferūt habere ſe emēdata.magis aūt inquinata exēplaria Rurſū Hermofili exēplaria non cōſonāt cū Apollonidis.Sed ne ipſa quidē ſibi ipſis concordāt.ſi priora cū poſteriori bus conferas.Semp enī emēdāt quibus ſemp diſplicet qđ emē dant.& noua queq; perquirūt.cū eis que in uſu ſūt uidebuntur aduerſa.Quid aūt temeritatis habeat iſtud admiſſū.neq; ipſos arbitror ignorare.Aut enī nō credūt diuino ſpū ſcripturas eſſe cōſcriptas.& ſunt infideles.aut ſemetipſos arbitrant̄ ſapientiores eſſe ſpū ſancto. Et quid aliud indicāt per hoc.niſi ꝙ a demone arguūtur? Neq; enī negare poſſūt factū ſuū.quādo quidē etiā manus eoꝝ in ipſis exēplaribus teneant̄.& nouerint ipſi ꝙ a magiſtris ſuis & doctoribus ſcripturaꝝ.ſcđm illud corruptele genus etiā explanationis ſuſceperint intellectū.Quidā aūt ex ipſis nec corrūpere iam ſcripturas dignati ſūt.ſed penitus abnegare.legē ſcilicet & prophetas.& obtentu impie huius aſſertionis in ultimum perditionis gurgitē deuoluti ſūt.Deniq; hec ſufficiant hyſtoriis eſſe mādata. Explicit liber.v. Incipiūt caplā libri.vi.

Cap.i. De perſecutiōe Seueri. Ca.ii. De martyrio Leonidis prīs Origenis & de ipſius Origenis a puero īſtitutiōe. Ca.iii. De eo ꝙ a puero uerbū dnī predicabat. Ca.iiii. Quāti per ipſū docti hoīes facti ſūt. Ca.v. De Potamiana. Ca.vi. De eo ꝙ Origenes ſe caſtrauit. C.vii. De Alexādro & Narciſo. Ca.viii. De epīs hyeroſolimoꝝ. Ca.ix. De Alexandro. Ca.x. De Serapione & libris eius. Ca .xi . De libris Clemētis. Ca.xii. De Eracla. Ca.xiii. Quantū ſtudii fuerit Origeni erga ſcripturas diuinas. Ca.xiiii. De Simacho īterprete. Ca.xv. De Ambroſio & ſtudio origenis. Ca.xvi. De epīs qui tēpore Origenis fuerūt. C.xvii. De Ypoliti libris. Ca.xviii. Quomodo Origenes preſ biter factus eſt. Ca.xix. Quomodo Eraclas apud Alexandriā ſuſceperit ſacerdotiū. Ca.xx. De perſecutione Maximini. Ca. xxi . De ordinatiōe Fabiani epiſcopi.& mirabilibus que in ea geſta ſunt. Cap.xxii.

2009 Ministerio de Cultura

Cap.xxii. Q uāti diſcipuli fuerint originis. Ca.xxiii. De
Africano. Ca.xxiiii. De Berillo. Ca.xxv. De Philippo
Imperatore. Ca.xxvi. De Dioniſio epiſco. Ca.xxvii.
De Araboꝝ diſceſſione. Ca.xxviii. De hereſi eccleſitarum.
Ca.xxix. De Decio. Ca.xxx. De paſſionibus Dioniſii.
Ca.xxxi. De martyribus qui apud Alexandriā paſſi ſunt.
Ca.xxxii. De his que ſcribit Dioniſius. Ca.xxxiii. De no
uato. Ca.xxxiiii. De Serapione. Ca.xxxv. De his q̄ adno
uatū ſcribit Dioniſius. Expliciūt capitula. Incipit liber vi.

T cū Seuerus quoq; perſecutiones agitaret eccleſiis
a preclara a militibus Criſti pro pietate certamina
martyrii gerebantur.precipue tamē apud Alexan
driā.quo ex omī egipto ac Thebaide.uelut in quod
dam ſtadium pietatis atlete deducebant᷑. Q ui pro ſuppliciorū
mortis q; patientia.conſequebant᷑ a deo īmortalitatis coronas.

i N quibus & Leonides Origenis pater pro Cap.ii.
martyrio Criſti capite plexus.tenere adhuc etatis ſupradi
ctum pueꝝ dereliquit.Q uiq; qualibus animis ex eo erga diuina
legis ſtudia uiguerit.non erit īportunū paucis exponere. Preci-
pue quia & apud quāplurimos opinio de eo celeberrima peruul
gata eſt.Et ſi quidē uelit quis oēm uitam uiri huius literraꝝ tra
dere monimētis.certū eſt quia tanta ſūt de eo ac talia que pro-
prium de eo & opus requirāt & otiū.Nos tamē in preſēti quan
ta poſſumus breuitate inſeremus huic opi etiā que ad ipſū ſpec
tant pauca de multis.Q ue uel ex ipſius eplīs ad nos uſq; ſerua
tis.uel ex alioꝝ hyſtoriis indicata cognouimus.Cuius geſta ſi res
pateret᷑.etiā ex ipſis cunabulis digna mihi uidentur poſteritatis
memoria.Decimū namq; īperii agebat Seuerus ānū. Alexādrie
uero per idem tempus oīq; egipto preſidebat Letus.Epiſcopatū
in ea poſt Iulianū Demetrius ſuſceperat. Cum ſupra modū accē
ſo perſecutionis incendio.& multis ea tēpeſtate martyrio coro-
natis.intantū ardorē capeſcendi martyrii puerulus tunc adhuc
Origenes exarſerat.ut ſpōte ſe ꝑiculis īgereret.& aliis ī certamīe
poſitis. preceps

2009 Ministerio de Cultura

poſitis preceps in medios rueret.ita ut inſectari ipſã mortẽ & ra
pere uelle uideretur.Quã & adipiſci oĩmodis potuiſſet . niſi ꝙ
diſpenſatiõe dnĩ ad utilitatẽ multoꝝ putatur pro totius eccleſie
edificatione ſeruatus.per ſollicitudinẽ matris.que glorioſe mor-
tis eius deſideria ĩpediuit.Que cũ primo maternis obſecrationi
bus ſupplicaret.ut ſibi cõſuleret.ut parceret matri.& ille ex his
precibus ĩflãmatior ad amorẽ martyrii redderet᷑.maxime ex eo
ꝙ patrẽ iam teneri cognouiſſet in uinculis.& ipſe propere ſoti-
us effici uinculoꝝ eius ac martyrii feſtinaret.arte quadã mater-
ni affectus inhibetur.Etenim cũ maturare eũ uelle & ante luca
num prorũpere ad agonũ certamĩa preſenſiſſet.noctu cubicu-
lum filii dormientis ingreſſa.oĩa eius indumẽta quibus procedi
ad publicũ poterat furata ſubtraxit.ut ꝑ hec domi reſidere neceſ
ſitate cogeret᷑.Ille maternis ĩpeditus dolis.cum nihil aliud agere
poſſet.nec tamẽ mens quieſcere pateret᷑ . audet aliqd ſuꝑ etatẽ
Eplãm ſcribit ad patrẽ.ſe quidẽ maternis artibus detineri.ſed il
lum tenere debere qđ cepit.Et addit etiã hec.Vide pater ne pro
pter nos aliud aliqd uelis.Hec ſũt pria puerilia Origenis rudim̃
ta.Hic ludus eius ĩfãtie.hec a tenero religionis & pietatis indi-
tia.Talis in eo erga deũ coaluit affectus.Hinc tã lectioni ſe cepit
diuinoꝝ uoluminũ mãcipare.& ĩ eruditiõibus fidei diuine ſemet
ipſũ haud ſegniter exercere.Quoniãqdem iã & aparente in his
imbui ceperat.qui ei ſenſũ inter ſeculares libros quibus ĩ prima
etate erudiebatur.etiã noſtraꝝ ſcripturaꝝ nonnulla interim le
genda ſubitiebat.Tum deinde paulatim etiam preferre hec ſeco
laribus ſtudiis cõmonebat.Nã inde etiã lectiones exigere ꝑ dies
ſingulos & memorie cõmendare.pueꝝ nõ inuitũ. immo potius
erga diſcenda promtiorem cogebat. Quippe qui legens hec.nõ
ſolo ſimplici intellectu uideretur eſſe contentus.ſed negotia pa-
tri de ſcripture ſenſibus ac queſtionibus cõmouere . Inquirens
ab eo quid ſibi uideretur.ꝙ per ſpiritum ſanctum ſcriptura dici
tur inſpirata.uel quid diuini conſilii tegat ſimplicitas iſta uerbo
rum.At ille ſimulabat quidem increpare ſe eum.& uetare ul-
tra etatem aliquid querere. Apud ſemetipſũ tamẽ ĩcredibiliter
exultabat.oĩpotẽti

2009 Ministerio de Cultura

exultabat.oĩpotenti deo grãs referens.qui ei talis ſobolis eſſe do
nauerit patrẽ.Deniqꝫ frequenter dicitur dormiẽti puero religio
ſus & ſollicitus ſuperueniẽs pater.opimentũ pectoris detraxiſſe.
& uelut dei ſpũ intus incluſo.pectus eius tanquã tẽplũ quoddã
ueneratus & demulcẽs oſculis abſceſiſſe.beatũ ſemetipſũ adeo
effectum pro tanta prolis felicitate gratulatus.Hec & multa his
ſimilia in puerili etate Origenis extitiſſe memorãt̃. Vt uero pa
ter eius martyrio conſumatus eſt.puer ipſe cum matre uidua &
ſex aliis paruulis frĩbus ſeptimũdecimũ agens etatis annũ. inſũ
ma facultatũ penuria derelictus eſt. Quoniãquidẽ cenſus pater
nus qui uel maximus fuerat.fiſco per proſcriptionẽ ſotiatus eſt
Nec tamẽ ei defuit oĩpotentis dei prouidentia.Ob inſigne nãqꝫ
uel litterarꝝ uel religionis ſtudiũ a quadã nobili & locupletiſſima
femina ꝓfamiliariter foueri cepit. Que tamẽ Paulũ quẽdã An
tiochie ortũ.ãtique hereſeos famoſiſſimũ ſectatorẽ.adoptiuũ do
mui ſue illo ĩ tẽpore habebat.Inqua adoleſcẽtulus Origenes cũ
neceſſitatẽ haberet apud predictã feminã una degeret.documen
tum iam inde a puero fideliſſime & catholice ſue mẽtis oſtẽdit
Nam cum ad ſupradictum uirꝝ uelut ad magiſtrum & ſummi
nominis doctorẽ ꝑ dies ſingulos ĩmenſe multitudines cõuenirẽt
non ſolum hereticorꝝ uerũ & ex noſtris multorꝝ pro eo ꝙ eru
ditionis eius ſũma ab oĩbus crederet̃.nullo tamẽ pacto uel pro
honoris grã uel etiam pro neceſſitate coniunctionis flecti potuit
Origenes.ut cũ eo ſaltim in oratione cõſiſteret. Ita ei a prĩa eta
te eccl̃iaſtice regule obſeruãtia honorabilis fuit.& hereticorꝝ ſo-
cietas execrabilis.Sicut ipſe in quodã loco opis ſui ait.quia here-
ticorꝝ execrãda doctrina eſt . Nec tamẽ deerat ei erga cõmunes
litteras ſtudium.in quibus pater eũ erudiendũ tradiderat.ſed ex
ercitabatur & in his multo attentius etiã poſt cõſumationẽ prĩs
In arte nãqꝫ grãmatica ita fuerat inſtructus.ut & ad docendum
plene ſufficeret.& ex hoc ei que ad neceſſitatẽ trãſigẽde domus
uidebant̃.neceſſaria pararẽtur. Cap.iii

u Erum cũ preeſſet auditorio & grãmaticam doceret ſicut
ipſe in quibuſdam ſcriptis ſuis refert.& cum eccl̃ie apud
Alexandriam

2009 Ministerio de Cultura

Alexandriã magiſterii deeſſet officiũ.cũq; om̄s deturbati perſe
quutoꝝ minis & ferocitatibus aufugiſſent.aliquanti gentilium
cõueniebãt ad Origenẽ.tũc adhuc grãmaticã docentẽ.audire ab
eo uerbũ de noſtra fide ac religione cupientes.Quos ille non ſo
lum ad fidẽ de perfidia cõuertebat.uerũ etiam perfecte uite ĩſti
tutionibus informabat.Quoꝝ primus extitit Plutarchus qui ꝑ
ipſum conuerſus ad fidem noſtrã.non ſolũ perfecte uite inſtitu
ta ſeruauit.uerũ etiam que eſt ſũma beatitudinis martyrii con-
ſequutus eſt palmã.Secũdus cũ hoc fuit Eraclas.& natura Plu-
tarchi frater & meritis.Qui cũ ab eo infide noſtra atq; ſcien-
tia ſed & uite purioris inſtitutionibus ad perfectum fuiſſet in-
ſtructus.Alexandrine ecclĩe preeſſe poſt Demetrium ſubroga-
tus eſt.Sed ea tẽpeſtate qua Aquila Alexandrine atq; Egypto
preſidente ꝑſecutionũ rabies increſcebat.octauuũdecimũ Orige
nes agebat etatis annũ.quo intẽpore perfamoſiſſimũ apud om̄s
uel incredulos uel infideles domi foriſq; nomen eius effectum eſt
Precipue per id ꝙ ſanctos om̄s inconfeſſionis uĩculis poſitos.nõ
ſolum ſermone & cohortatione ꝑfecte & ſpũalis doctrĩe ad mar
tyrium roborabat.uerum etiam multos ſuis officiis ac miniſte
riis.uinculoꝝ penis & ſqualore carceris ſubleuabat. Sepe deniq;
etiam ante tribunalia iudicum & in ipſis eoꝝ crutiatibus aderat
aduerſũ profanas interrogationes iudicum affectu eis ac mente
cõpatiens.uultuq; & nutibus ſi dici poteſt uelut firmiores eis re
ſponſiones ſubicere geſtiens.Sed & cũ ſententiã ſuſcepiſſent.ea
dem licentia utebatur.oĩbus ſe periculis inferens nec repudians
perſequutoribus intuentibus extremis quoq; oculis martyres ſa
lutare.ita ut non nũquã pro his etiã impetus in eum gentilium
fieret.Sed diuina dextera cũ admiratione oĩum protectus euade
ret.Verum nec enumerari facile nec referri poteſt. quotiens &
quam crebro ĩmo per ſingulos pene dies.de quantis eũ & quali-
bus periculis dũ erga predicationẽ uerbi dei impiger & promtus
eſt.eadem illũ diuina dextera confirmauit.quotiens in ĩſidiis po
ſitis qui eum clam interimerent effugit. Et intãtum aduerſum
ſe dum in opus dei promtus eſt.infidelium concitauit inſaniam

ut turme militũ

2009 Ministerio de Cultura

ut turme militum diſpoſite domũ in qua cõmanere uidebatur obſederint.nec tamen eum capere aut tenere potuerint diuina protectione ſeruatum. Tanta rabies contra eum mentes hominum inceſſerat.pro hoc ſolo ꝙ plurimos per eum uidebant ad fidem noſtram ab incredulitate conuerti. Et intantum cottidie aduerſus eum perſequutio cumulabatur.ut tota urbs maxima Alexandria eum tegere non poſſit. ſed de domo ad domũ trãſiret . & tamen undiq; fugaretur.cum uiderent per loca ſingula multitudines plurimas per eum ad fidem dei ſotiari. Obtinebat aũt hoc.quia non ſolum in uerbo erat ei perfecta doctrina . uerum etiam in opere cõſumate diſcipline prebebat exempla. Et dicebatur ſicut aiunt de eo.qui hic eſt qui quale habet uerbum talẽ habet uitam.& qualem habet uitã tale habet uerbũ. Q m̃ que docet agit.& que agit hoc docet. Manifeſte autem & euidẽter aderat ei diuina gratia.per quã innumeros ad imitationẽ ſui in fidem dei prouocabat. Vnde & uidens Demetrius epiſcopus ꝙ ad ipſum precipue doctrine gratia & predicationis uerbi dei multitudines plurime cõuolarent.catetizandi ei.ideſt docẽdi magiſterium in ecclĩa tribuit caput deterſum. Q uod primus poſt apoſtolos apud Alexandriam Panthenus. Secundus ꝑ ordinem Clemẽs. Tertius adminiſtrauit Origenes ipſius diſcipulus Clem̃tis.qui Clemẽs in oꝑe Stromateo ubi etiam tempora quibus libros deſcribebat in prohemiis deſignauit.ad finẽ imperii cõmodi pertendit. Vnde certum eſt ꝙ Seueri tempora hec ipſa que nunc habemus in manibus continebat. Qua tempeſtate etiam Iudas quidam alius ſcriptor.de ſeptimanis que in Daniele referuntur diſſeruit. Q ui & ipſe decimũ Seueri Imperatoris annũ regni cõmemorat. Is etiã diuulgatã antixpĩ preſentiam iã iamq; eſtimans imminere ex pſecutionnum nimietate . multorum ex noſtris fidelium animos pturbauit. Igitur Origenes iniuncto ſibi a Demetrio epiſcopo magiſterii officio . grãmaticã ſcolam negligere cepit.magis ſe uerbo dei conferẽs. V titur ſane etiam cõſilio non puerili. Bibliothecam gentilium librorum tradit cuidam fideli amico.pactus cum eo quatuor ſibi obolos ex eius precio

p dies ſingulos

per dies ſingulos īferri.quo ſcilicet nec grauis eſſet cuiq̄ inſuſten
tāda uictus neceſſitate. nec cōgregandā pecuniā domi reſeruare
uideret̃.Igitur ī talibus īſtitutis plurimū tēporis exigēs.uita mo
ribus.exercitiis.per oīa criſtianus philoſophus habebat̃.Cum &
pro iuuenilibus cupiditatibus reprimēdis.& pro ſapientie profe
ctibus capeſcendis.die noctuq; artioribus ſe abſtinentie conſtrin
geret frenis.& indeſinēter diuinoꝝ libroꝝ meditationibus inhe
reret.In abſtinentia plurima.in ieiuniis indeſinētibus. in uigiliis
pene iugibus.ita ut ſi quando parū aliquid ſomni neceſſitas na
turalis exigeret.hanc ille non ſupra ſtratū quo oīno nullo uteba
tur.ſed ſupra nudi ſoli dependeret ſuperficiem. Ante oīa uero
precepta euāgelica & uoces ſaluatoris ſūmo amore.& ſtudio im
plendas eſſe cenſebat. quibus precipitur duas tunicas nō haben
dum.neq; calciamētis utendū.de craſtino cogitandū.Que ille &
ſingula ſūma cū diligentia in fide contendebat explere.Et ſupra
uires atq; etatē ſuā ſcd̄m apoſtoli monita in frigore & nuditate
agones patiētie deſudabat.Ita cūctis auditoribus ſuis renūtiādi
oībus que poſidebāt.& beate paupertatis prebebat exempla.Erat
igitur per hoc carus oībus & acceptus.In hoc uno nonnullos of
fendens.q cupientes de facultatibus propriis aliquid ſibi ſaltim
uictus grā miniſtrare.pro diſtricta cōtinētie diſciplina refutabat
Cū utiq; pro labore quo in uerbo dei deſudabat.non ſolū dupli
ci ſcd̄m apoſtolū.ſed & multiplici honore dignus ab oībus duce
retur.Sed ille honorē ſibi ſūmū incontinētia deputabat. Deniq;
& per multos annos traditur abſq; omī calciamēto nudis inceſ
ſiſſe ueſtigiis. Vini quoq; uſum ceteroꝝq; ſimiliū. niſi ex ea ſola
que uite neceſſitas depoſcebat..nullum penitus habuit.uſq; quo
incōmodo ſtomachi īmo iam pene periculo cogeret̃. Talibus igi
tur uite atq; inſtituti ſui exēplis informans eos quos a gentili
uita & ſtulta philoſophia ad uerā xpī philoſophiam ſapientiamq;
conuerterat.nō ſolū in intimis aīe archanis fidē habere docuit.
per hec q geri ab eo uidebant que docebātur.uerū etiā ad mar
tyrii eos amorē per ea quibus cottidiano roborabant̃ exercitio
prouocabat.Ex quibus & multi cōprehēſi in perſecutiōe.palmā
martyrii conſecuti

2009 Ministerio de Cultura

i martyrii conſecuti ſunt. Cap. iiii.

N his primus erat Plutarchus. de quo ſuperius memora uimus. Quē cum uidiſſet populus admortē duci. & adſiſtere ei Origenē. qui ortatu ſuo ad magnanimitatē aīos eius erigeret. uelut mortis eius auctorē diſcerpere eū pene & interficere uulgus irruerat. niſi & tunc ope diuine prouidētie e furentiū manibus fuiſſet ereptus. Poſt Plutarchi martyriū. ſecundus ex Origenis diſcipulis martyr efficit̄ Serenus. Tertius ex eius nihilominus auditoribus Eraclides martyrio coronatur. Quartus Heros neofitus. Nam ſuperior Serenus adhuc catecuminus conſumatus eſt Quintus eiuſdem ſcole martyr efficitur alius nomīe Serenus. Qui poſt multa ſupplitia pro Criſto etiam capite plexus traditur. Sed & mulieres plurime. In quibus erat quedam catecumīa de qua ipſe in quodā loco ait. quod ignis baptiſma conſecuta ſit

ſ Ed & Potamiana famoſiſſima feminarum & Ca.v.

martyrum. & ipſe eius carnifex Baſilides. Etenim ī noſtrā uſq; memoriam. ab incolis loci perhennis uirtutum potamiane fama celebratur. ꝙ immenſos & innumeros agones primo pro uirginitate & pudicitia deſudauerit. Deinde etiam pro martyrio exquiſita atq; inaudita tormenta pertulerit. Atq; ad ultimum una cum uenerabili matre Marcella. ignis ſuppliciis conſumata ſit. Tradunt igitur Aquilam. hoc enim enim erat tyrannici iudicis nomen. poſteaq̄ crudelibus eam ſuppliciis lacerauit. ad ultimum ob iniuriam & nobilitatis eius & caſtitatis cōminatum eſſe Potamiane. ꝙ eā uel crudeliſſimis gladiatoribus uel impudiciſſimis lenonibus traderet. At illa cum ad ea qd mallet uel qd eligeret quereretur. protuliſſe aduerſum tyrannū uocem liberam. que ob ſupſtitionem romani ritus ſacrilega uideretur. Et ideo ſine mora in eam illatam eſſe ſētentiam. Cūq; Baſilides unus ex his quibus implere ſpiculatoris offitium mos eſt ſuſceptam eam duceret ad ſuplitium. ac multitudo impudicorū pariter impioꝝ Potamiane uerbis & iniuriis conarētur illudere Baſilides abigere impudentius irruentes ac deturbare cepit hūanitatis & miſerationis obtentu. At illa religioſum uiri uotum

erga ſe &

2009 Ministerio de Cultura

erga ſe & propoſitū hūanitatis amplexa.certus eſto inquit.ꝙ cū abiero ad dnm̄ meū. ſine mora boni huius tibi remunerationē parabo Poſt hec aūt uerba.conſtāter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia. picis calide paulatim per artus ac mēbra diffuſe. Et hoc modo beata uirgo eterris migrauit ad celum.Non multis aūt poſt diebus Baſilides cum inter collegas ſuos obcauſā quandā iuramentū poſceretur.ait ſibi non licere oīno iurare.pro eo ꝙ eſſet xpianus.Et hoc publice fatebat̄.Ioco eſtimatus eſt primo dicere.Tū deinde cū conſtantius adfirmaret.pertrahitur ad tribunal. Vbi cum perſeueraſſet in cōfeſſione.uinculis traditur.Tum uero uiſitantibus eum noſtris.& cauſā ſubite ac laudabilis huius ꝑmutationis īquirentibus.dixiſſe tradit̄.ꝙ Potamiana poſt diem tertium martyrii ſui.noctu adſiſtens.coronā capiti ſuo īpoſuerit.dicens deprecatā ſe pro ipſo dnm̄.& īpetraſſe.ut ſcd̄m ꝙ ſcriptum eſt.qa qui recipit martyrē.mercedē martyris conſequet̄. Quibus auditis confeſtim frēs ſignum ei dnīcum tradūt.& die poſtera ob dnī martyrium capite punit̄. Sed & aliis pluribus per illud tempus apud Alexandriā cōdiſcipulis ſuis cum qbus uerbo dei in Origenis ſcola operam dederat Potamiana.ſimile munus traditur preſtitiſſe.adſiſtens eis per uiſum.& coronas martyrii īpetratas a dnō deferēs.Sed de his iſta ſufficiant. Ca.vi.

i Gitur per idem tēpus cum docendi officio apud Alexandriam preeſſet Origenes geſtū quid ab eo traditur.qd̄ iuuenilis fortaſſe & minus perfecti ſenſus uideatur.ſed perfecte fide ac nimie caſtitati inditiū cōtinens.Illud nāq; qd̄ ſcriptum eſt in euangelio.Quia ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtrauerunt propter regnum dei.etiam ſecundum hyſtoriam implēdū credidit Non ſolum caſtitatis obtētu.uerum qm̄ perſecutionis tempore tam in publico quā ī occulto ac ſecreto.& tam uiris quā feminis uerbum dnī predicabat.uidelicet quo omēm occaſionem turpis maledicti gratia infidelibus uideretur excludere. dominicā uocē re atq; opere in ſemetipſo aggreſſus eſt implere.Cūq; id pro eone ab hominibus laudem quereret.ſed adeo mercedē ſperaret.

in occulto eſſe

in occulto eſſe uoluiſſet. tam̄ latere nō potuit. ſed rei geſte īditiū
ad Demetrium epiſcopum peruenit. Iſq; ingenti primo ſtupo-
re admiratus eſt audaci anini uirtutem. Tum deinde collau-
dans fidei eius magnitudinem uel calorem & tam grande in
opere dei propoſitum. Nunc maxime ait cepto operi doctrine &
predicationis inſiſte. quando aduerſariis nulla obtrectandi ſuſpi
tio derelicta eſt. Sed tunc quidem talis erat Demetrii ſenten
tia. cum nihil animos inceſſerat. qđ recti iuditii regulam in par
tem alteram declinaret. Poſtea uero cum uidiſſet adoleſcentis
famam ſatis fieri claram. & magno eum domi foriſq; preconio
extolli. humane infirmitatis aliquid paſſus. opus qđ ipſe prius
cum ingenti admiratione laudauerat. infamare poſtmodum ce
pit. Nam cum apud Paleſtinam precipui & eminentes inter epi
ſcopo uiri ideſt Ieroſolimorum Alexander & Theotiſtus Ceſa
ree. uidentes diuinum opus eius in uerbo dei. ordinaſſent eū
preſ biterum. ac ſummo eum ſacerdotio iam iamq; dignū pro
barent. idq; digniſſime factum ab omnibus laudaretur. & ne
ſic quidem dignus honor ſapientie eius ac uirtutibus in eum
collatus diceretur. uehementiſſime momordit hic ſermo De
metrium. Et non inueniens in eum cauſam alterius criminis.
hoc qđ aliquando puer adhuc ille egerat. & epiſcopus iam iſte
laudauerat. poſtmodū criminis loco protulit. etiā in illos culpā
qui eum ordinauerant conatus inflectere. Sed hec poſtmodum
geſta ſunt. Tunc porro Origenes apud Alexandriam doctor
eccleſie ualde clarus habebatur. omnibus quos fama eius ad
audiendum eum conuenire prouocabat uerbum dei predicās
ſicut apoſtolus dicit. oportune. importune. per diem. per no
ctem. publice & priuatim. uelut abſciſis omnibus impedimen
tis. liber prorſus & cum omni fiducia rem gerebat. Cum ue
ro decem & ſeptem annis Seuerus tenuiſſet imperium. An
toninus ei filius ſuccedit. Quo in tempore quamq̄ plurimi
erant qui inconfeſſionibus gloriam queſierant. dei tamen pro-
uidentia fuerant reſeruati.

In quibus Alexāder

2009 Ministerio de Cultura

i N quibus Alexander de quo Paulo ante Cap.vii.
memorauimus cõfeſſionis titulo ſatis clarus. Ieroſolimoꝝ
ecclie ſubrogatur epũs.cũ ſupeſſet adhuc Narciſſus qui prius
inibi fũctus eſt pontificatus officio. Veꝝ qm̃ Narciſſi memoriã
ſermo progrediẽs attulit.cõgruũ mihi uidet̃ aliquid de eius ge-
ſtis inſignibus memorare.dequo abincolis quidẽ loci perpluri-
ma memorie tradũt̃.Nos uero unũ opus eius memorabimus.
ex quo ceteris que de eo narrãtur merito fides poſſit abhiberi.
Accidit aliquando in die ſollẽpni uigiliaꝝ paſce. oleũ deeſſe lu
minaribus.Cũq; id per miniſtros innotuiſſet.meror plebi maxi
mus fuit.Sed Narciſſus fide fidẽs.miniſtris ĩperat haurire aquã
ſibiq; deferri.Cũq; ptuliſſet.orauit & benedixit aquã.& infundi
luminaribus precepit. Tũc repẽte miro & ſclĩs inaudito genere
uirtutis.natura aque in olei pinguedinẽ uerſa.ſplẽdorẽ luminum
etiã ſolito reddidit clariorẽ.Ad fidẽ aũt rei a plurimis religioſo-
rum frm̃ ex eodẽ oleo qđ uerſũ de aqua fuerat reſeruatũ eſt.ita
ut ad nos uſq; miraculi huius inditiũ perueniret. Et in hoc qdẽ
fidei eius ac meriti habebatur exẽplũ. Animi uero uirtus quan
ta in eo fuerit.alio nihilominus uno de eius geſtis ope declarabi
tur.Is nãq; cũ intercetera uirtutũ ſuaꝝ bona eſſet ualde conſtã
tis aĩ.& iuſti rectiq; indeclinabiliter tenax. quidam homũculi ne
quã.male ſibi conſcii.metuentes ne criminũ ſuoꝝ ſi arguerentur
nõ poſſent effugere uindictã.preueniũt factionibus & circũueni
re parant eũ.cuius iudiciũ uerebant̃. Cõcinauerunt igit̃ aduerſũ
eũ infame ſatis & noxiũ crimẽ.Conueniũt auditores.teſtes ex ſe
metipſis producũt.qui ſubſacramẽto iuramẽti que obiciebantur
confirmarent.Quoꝝ unus teſtis.ita ut non igni cõſumeret̃ ue
ra ſe dicere teſtabat̃.Alius ita.ne regio morbo corrumperetur.
Tertius ita.ne luminibus orbaret̃.Et quãuis ne iuramẽtis qui-
dẽ iſtis qſq̃ fideliũ & deũ timẽtiũ crederet.eo ꝙ uita Narciſſi & ĩ
ſtitutio ac pudicitia ab oĩbus noſceret̃.ipſe tam̃ eoꝝ q̃ mota ſũt
ĩdignitatẽ ac moleſtiã non ferens.ſimul & ſecretã ac philoſophicã
uitã ſẽp hẽre deſiderãs.ſubterfugit eccleſie multitudinẽ. & ĩ de
ſertis locis atq; agellis ſecretioribus deliteſcit ãnis q̃plurimis.At
nõ ille magnus

2009 Ministerio de Cultura

non ille magnus diuine prouidentie oculus quieſcit in longũ.ſed
in ĩpios ultionẽ per ea ipſa que ſibi in periuriis ſtatuerãt maledi
cta molit᷑.Primus nãq; ille teſtis parua ignis ſcintilla noctis tem
pore domo ſuo ſuccẽſa cũ oĩ genere omĩq; familia flãmis ultrici
bus cõflagrauit.Alius repente abimis pedibus uſq; ad ſũmũ ca
pitis uerticẽ morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atq;
cõſumitur.Tertius aũt prioꝝ exitũ uidens.& oculũ diuinũ non
ſe latuiſſe perſpitiens.prorũpit in mediũ.& audientibus cũctis ſe
ra penitẽtia uniuerſũ cõcinnati ſceleris ordinẽ pandit.Tãtis aũt
lacrimis ĩmanis cõmiſſi facinus deflet.& ĩtantũ die noctuq; per
durat infletibus.uſq; quo luminibus orbaret᷑.Hii igit᷑ figmenti
n ſui huiuſcemodi penas dederunt. Cap.viii.

Arciſſus uero cũ ita deſertũ petiſſet.ac locis ſemet ſecre
tioribus.abdidiſſet.ut ubi nã degeret nullus agnoſceret.neceſſa
rium uiſũ eſt epis.ut aliũ pro ipſo ordinarẽt.cui nomẽ erat Dius
Cuiq; cũ paruo tẽpore prefuiſſet ecclie.ſuccedit Germanius.Et
germanio Ingordius. Cũ ecce ſubito uelut rediuiuus celoq; red
ditus.ex in prouiſo apparuit Narciſſus.Et rurſũ a frĩbus ad pre
ſidendũ rogat᷑ ecclie.Multo enĩ uehemẽtius erga eũ amor oĩm
fuerat incitatus.uel pro eo ꝙ criminoſis innocens ceſſit.uel ꝙ ſe
cretã & philoſophicã uitam dilexit.& ꝙ in eo cõpleuit domĩus di
cens.mihi uindictam.ego retribuam dicit domiuus. Cap.viiii.

u Erum cũ ipſe iã ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſuffi-
cere non poſſit. Alexandrũ de quo ſuperius memoraui
mus qui iam eſſet epũs alterius loci.diuina diſpenſatio in adiuto
riũ Narciſſi ſenis euidẽtiſſimis reuelationibus euocauit. Is nãq;
Alexander ex gente Cappadocũ ubi erat preclare urbis epũs Ie
roſolimã adorandi & ſanctoꝝ locoꝝ uidendi gratia properaue-
rat.Q uẽ loci incole mentes eoꝝ inſtigante deo cũ oĩ amore &
offitioſitate ſuſcipiunt.ac ui caritatis & dilectionis nexibus uĩctũ
domum redire non ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a
domino.non ſolũ ipſi beato uiro Narciſſo.ſed & aliis plurimis ꝑ
reuelationes in plebe.ut ipm̃ in loco ſãcto epm̃ detinerẽt. Prete
rea ꝙ ſupra cetera oĩa magis clarificũ fuit.Eo die quo ĩgreſſurus
in urbẽ Alexãder

2009 Ministerio de Cultura

in urbem Alexander nuntiatus eſt.& multitudo fratrum pluri
ma extra portas in occurſum eius egreſſa eſt . uox celitus mani
feſtiſſime oĩbus audientibus facta eſt dicens. Suſcipite epm̃. qui
uobis a deo deſtinatus eſt.Cũq; ex his oĩbus euidẽter apud cũc
tos fuiſſet dei diſpenſatio declarata.epiſcopi urbiũ uicinarum cõ
pertis oĩbus qbus de eo res geri dei iuditio docebatᷣ.reſidere in
ibi eum neceſſario compulerũt.Ipſe ergo Alexander ĩ eplĩs ſuis
ad Antionoitas ſcriptis.que uſq; ad preſens ſeruantᷣ apud nos
meminit Narciſſi tanquã ſotii & conſortis in epãtu.his ipſis uer
bis de eo ſcribens.Salutat uos Narciſſus qui ante me epiſcopa
tum huius ecclĩe regere cepit.quiq; mecum poſitus orationibus
ueſtris.centum iam &.xvi.annos uite ſue gerit.Q ui & ipſe uos
mecũ pariter deprecatur.eſſe cõcordes.De his quidẽ talia.Apud
Antiochiã uero defuncto Serapione epõ.Aſclepiades loci illius
ſuſcepit ſedẽ.Q ui & ipſe unus ex preclaro cõfeſſorum numero
fuit.Meminit etiã huius ordinationis ſupradictus Alexãder An
tiocenis ſcribens hoc modo.Alexander Seruus & uinctus Ieſu
Criſti.beate ecclĩe que eſt apud Antiochiã in dnõ ſalutem.Re-
leuauit domĩus uincula mea.& carceris huius mei dilatauit angu
ſtias.ꝗ cõpi ſancte ecclĩe ueſtre Aſclepiadẽ uiꝝ digniſſimũ ſa-
cerdotiũ ſuſcepiſſe.Hãc aũt eplãm ĩdicat ſe ꝑ Clementẽ Antioce
ne ecclĩe preſ brm̃ trãſmiſiſſe.ſcribẽs ĩfine epiſtole hoc mõ.Hoc
aũt uobis dnĩ frẽs ſcripta tranſmiſi per Clementẽ beatũ preſ bi
terũ.uiꝝ in oĩbus probatiſſimũ. Q uẽ noſtis uos & eo amplius
cognoſcetis.Cuius preſẽtia apud nos ꝑ dei prouidentiã procura
ta.& confirmauit & auxit eccleſiam dnĩ. Cap.x.

i Gitur Serapionis epĩ eruditi uiri.puto quidẽ etiã alia opu
ſcula apud alios haberi.Ad nos aũt illa tantũmodo uenerũt que
ad Dõnum quendã ſcribit.qui in tẽpore ꝑſecutionis a fide Cri-
ſti recedẽs ad ſupſtitionẽ iudaicã declinauit.& ea que ad Pontiũ
& ad Cariciũ ecclĩaſticos uiros ſcribit.Et alie nihilomĩus eius ſũt
ad alios eplẽ.Sed & ille liber uenit ad nos quẽ ſcribit de euãge
lio Petri.ubi arguit ꝗdã falſa ĩ eo cõſcripta.emẽdare cupiẽs frẽs q
erãt apud Roſſũ.q ꝑ occaſionẽ ſcripture ipſius ĩ hereſim dᷣclĩabãt

Dignũ tam̄

2009 Ministerio de Cultura

Dignū tamē uidet᷑ mihi pauca quedā de eius libello inſerere.ex quibus innoteſcat que fuerit eius de ipſa ſcriptura ſentētia. Scribit ergo inquodā loco ita. Nos enī frēs.& Petrū & alios apoſtolos recepimus ſicut xpm̄. Que aūt ſub eoꝝ noīe falſa ab aliis cōſcripta ſūt.uelut gnari eoꝝ ſēſus ac ſentētias declinamus .ſciētes ꝙ talia nobis nō ſunt tradita.Ego enī cū eſſē apud uos . putabā om̄s recte fidei eſſe inter uos.& nō decurſo libello qui mihi offerebat᷑.inquo noīe Petri cōſcriptū euāgeliū ferebat᷑ dixi.Si hoc eſt ſolū qđ īter uos ſimultatē uidet᷑ inferre legat᷑ codex.Nunc aūt cōperto ꝙ hii qui codicē illū legi debere aſſerūt.proſpectu cuiuſdā occulte hereſeos hoc fieri popoſcerūt.ſicut mihi dictū eſt Feſtinabo iteꝝ uenire aduos.Nos enī nouimus fratres cuius hereſeos fuerit Martianus.q etiā ſibi ipſi cōtrarius extitit. Nō ītelligēs que loqueret᷑.que etiā uos diſcetis ex his que ſcripta ſūt uobis.inueſtigata per nos ab illis qui hoc ipſū euāgelium ſecundū illius traditionē didicerant.& ſucceſſores extiterunt ſētētie eius Quos nos uocamus.q in hac ipſa doctrīa illoꝝ ſūt quā plurimos ſenſus & ab ipſis mutuati. Nā certum eſt ꝙ plurima ſcđm recti rationē ſētiunt de ſaluatore. Alia uero aliter.que ſub c iecimus.Hec Serapion ſcribit . Cap.x.

Lemētis uero libri habētur plurimi.apud nos tamen hii ſunt q inueniri potuerunt. Stromatū libri octo quos hoc modo pretitulauit. Titi flauii Clemētis de uera philoſophia cōmentarii ſciētie Stromatis. Stromatū autē nos poſſumus ītelligere tanq̄ opus uarie cōtextū.Sūt & alii eiuſdē libri.viii.quos nos poſſumus informationum uel diſputationum noīare.In quibus noīati Pantheni meminit.tanq̄ proprii magiſtri.& expoſitiones ipſius plurimas ſcribit.& traditiones eius opi ſuo īſerit.Eſt etiā liber eius adgētiles exortatorius.Et alius liber q dicit᷑ pedagogus.Et alius q ſupſcribit᷑.q eſt qui poſſit ſaluus fieri.diues eſt. Et alius libellus de paſca & diſputatio de ieiunio. & de obtrectatione.Et alius exotatorius ad patientiam.Et alius ad neofitos.Sed & ille qui ſupſcribitur Canon eccliaſticus. Item alius de his qui iudaicū ſenſū īſcripturis ſecut᷑.quē ad Alexādrū

ſupradictum epm̄

2009 Ministerio de Cultura

ſupradictum opũ ſcribit.In ſtromatibus aũt.non ſolum ea que ex diuinis ſcripturis ſũpſerat ſternit.ſed ea que apud grecos auc tores habent̃.Vtile nãq; ei uiſũ eſt in illo ope cõparare ac cõfer re ſibi inuicẽ dogmata.uel ea que diuinitus ſanccita ſũt.uel que a ſapientibus grecoꝝ inuenta.uel etiam que ceteris barbaris ui ſa ſunt.Arguit etiam hereticoꝝ errores.Hyſtoriam quoq; inibi plurimã texit.& ex oĩbus materiã nobis eruditionis perfecte con poſuit.Vnde merito libros ſuos Stromateas appellauit.ideſt la cinioſa quadã & uaria diuerſitate contextos.Vtitur ſane exem- plis etiã ex his libris.quia nonnullis minime recipiẽdi uidet̃.ideſt ex ſapiẽtia que dicit̃ Salomonis.& ex ſapiẽtia Syrac.qui appellat̃ eccliaſticus apud latinos. Sed & de Barnabe & Clemẽtis epiſto la ponit exempla.Vtit̃ etiã de epiſtola iude. Meminit preterea & ſcriptoꝝ antiquoꝝ.Tatiani cuiuſdã & Caſſiani uelut qui chro nicas ſcripſerit.Philonis quoq;.& Ariſtoboli. uel Eieſippi.ac De metrii.& Eupolemi.iudeoꝝ ſcriptoꝝ .conferens etiã antiqſſimis grecoꝝ . Moyſaicum & iudeoꝝ genus antiquius eſſe cõprobat Multaq; alia inſtrumenta optimaꝝ inſtitutionũ illo opere cõte xuit.Et intercetera hec in primo libello indicat.ꝙ ipſe non lõge poſt apoſtolos fuerit.Promittitq; cõmentarios ſe in ingeneſim ſcripturũ.In libello aũt quẽ ſcribit de paſca.cõfitetur extorqueri ſibi a frĩbus.ut ea que a preſ biteris ideſt a ſucceſſoribus apoſto lorum uoce ſibi ſola tradita ſunt.deſcriberet in libris ac poſteris traderet.Meminit ibi Melitonis.& Hyrenei.ceterorumq; quo- rum etiã quaſdã narrationes inſeruit.In libris uero

ideſt ĩformationũ.ut breuiter dicã uniuerſã pariter ſcri pturã diuinã compẽdioſis diſertiõibus explanauit. In qbus ne ea qdẽ q̃ apochripha a qbuſdã habet̃ preteriit. Vt ẽ Petri reuelatio De eplã uero ad hebreos ita diſſerit.ꝙ maĩfeſte Pauli ſit apli.ſcri pta ſit aũt hebreo ſermõe tanquã hebreis.a Luca uero qui erat Pauli diſcipulus ĩterpretata in grecũ. Vnde & ſtilus eius magis ſimilis uideat̃ libello illi quẽ Lucas de apoſtolorũ actibus ſcripſit Quod autem ſuperſcriptionem ſolitam inibi non habet ideſt Paulus apoſtolus . hoc eſſe rationis oſtendit . ꝙ preiudicatum

hebreis erat

2009 Ministerio de Cultura

hebreis erat de Pauli nomine.ne eius dicta ſuſciperent. Et idcir
co prudenter declinaſſe ne ſtatim in pricipio Pauli noie inſpecto
lectio eius repudiaret̃.Poſt pauca uero addit etiã hec.Et ſicut ĩqt
beatus preſbiter dicebat.quia domĩus apoſtolus oĩpotentis dici
tur miſſus ad hebreos.Pro humilitate ergo Paulus qui ad gen
tes fuerat deſtinatus.non ſcripſit ſemetipſũ hebreoꝝ apoſtolũ
uel propter honorẽ dñi qui ſe miſſũ dixerat ad oues iſrael . uel
quia gentiũ uidebat̃ apoſtolus.Exponit preterea idem Clemens
in ipſis libellis.de ordĩe euangelioꝝ traditionẽ ſibi a ſenioribus
preſbiteris traditã.& dicit priora eſſe poſita illa euãgelia.que de
generationibus cõtinent.ideſt Mathei & Marci.Cauſã uero fuiſ
ſe euãgelii ſcđm Marcũ huiuſmodi.Cum Petrus Rome publi-
ce predicaſſet uerbũ dei.& in ſpũ expoſuiſſet euangeliũ.audito-
res rogaſſe Marcũ qui olim iã ſectator ipſius fuiſſet.conſcribere
ea que ſciebat ab apoſtolo predicata. Cũqꝫ id factũ Petrus poſt
modũ cognouiſſet.licet fieri ipſe nõ iuſſerit.tm̃ factũ non prohi
buerit.Ioãnem uero poſtmodũ dicit.cũ uidiſſet ꝙ ea magis que
ſcđm carnẽ ſunt in euãgeliis haberẽt̃.deprecatũ a diſcipulis.ſcri-
pſiſſe etiam que ad ſpm̃ pertinẽt. Vnde & repletus ſpũ euange
lium ſpũale cõſcripſerit.Hec Clemens. Alexander uero de quo
ſuperius memorauimus.Clemẽtis ſimul & Pantheni ad Orige-
nem ſcribẽs meminit.uelut qui ſibi etiam ĩ corpore noti fuerĩt
Scribit aũt hoc mõ.Hoc enĩ & uolũtatis dei fuit ſicut ipſe noſti
ut amicitie q̃ mihi a prĩbus fuerũt ĩuiolate durarẽt.ĩmo uero &
ardẽtius ac robuſtius augerẽt̃. Patres aũt nouĩus beatos illos q
nos preceſſerũt.ad quos paulopoſt nos etiã abibimus.Pãthenũ di
co dnm̃ meũ.uere beatũ.& ſcm̃ dnm̃ meũ Clemẽtẽ.q me ĩ mul
tis ĩſtruxerũt.Sed & ſi q alii tales ſũt.ꝑ quos etiã te cognoui ui
rũ ꝑ cũcta egregiũ.& dnm̃ mihi & frm̃.Hec qdẽ ita ſe hẽnt.Ad
amantius aũt erat & hoc nom̃ Origeni.cum ꝑ illud tẽpus Ze-
pherinus Romane eccľie preſideret Romã ueĩt.ſicut ipſe in quo
dã loco ſcripſit dicẽs.uoti ſibi fuiſſe ut antiqſſimã Romanorum
uideret eccľiam. Vbi nõ multo tẽpore pacto.ad iniũctũ docendi
officium Alexãdriã redire feſtinat. Ibiqꝫ cum omĩ ſollicitudine
& ſtudio

2009 Ministerio de Cultura

& ſtudio religioſo.ſuſceptũ opus explebat. Demetrio tũc epiſco
po nõ ſolũ cohortante ſe & cõfouente.uerũ etiã preferente.qua-
tenus frĩbus diuine eruditionis non deeſſet inſtitutio. Ca.xii.

i Nterea cũ uideret Origenes ſe non ſufficere ad oĩa.ideſt
uel ĩprofundioribus & diuinioribus pertractãdis uel in ſã
cte ſcripture explationibus diſſerendis.uel etiã in eorꝝ q cottidie
fidei addebant inſtructionibus uel inſtitutionibus adimplendis
Ex quibus oĩbus ne reſpirare quidẽ ei unius ſaltim hore liberũ
tempus dabatur.dũ ſemꝑ ex aliis ĩ alia uocaretur.ita ut a prima
luce uſq; ad profundã ueſperã nũquã ceſſaret auditoriũ ſuũ.aliis
accedentibus.aliis uero non recedentibus. Dũ uerbi dei dulcedi
ne conligati ſũt.utilius eſſe ratus eſt.ſegregare ĩcipientiũ turbas
Et uni ex diſcipulis ſuis plene iam & optime inſtructo uiro atq;
in oĩbus uirtutibus ſibi probato Heracle tradere . participemq;
eum officii ſui ac laboris adſumere Erat enĩ inſermone diſſertiſ
ſimus.& ĩ oĩbus philoſophicis eruditionibus adprime inſtitutus
Huic ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat offi-
tiũ.Sibi uero perfectorꝝ inſtructiones reſeruat. Cap.xiii.

i Ntercetera quoq; eruditionũ ſuarꝝ ſtudia.ne illud quidem
omiſit Origenes perſcrutari & addiſcere etiã hebręe ligue
uirtutẽ.ut agnoſceret uel ea que a iudeis hebręis litteris legũt
qualia ſint.uel ceterorꝝ interpretũ qui preter.lxx.ĩterpretati fue
rant.quanta eſſet editionũ diuerſitas . ita ut preter iſtas que in
uſu ſũt Aquile.uel Simachi.uel Theodotionis . inueniret etiam
alias in abſconditis ac ſecretis latentes.In quibus nec noĩa qui-
dem interpretũ repperit ſcripta.hoc aũt ſolũ dicit de eis. qđ aliã
quidẽ in Actiaco littore apud Nicopolim . aliam in Hierico.atq;
in aliis alias repperit locis. Vnde & illos famoſiſſimos codices pri
mus ipſe cõpoſuit.In quibus per ſingulas colomellas.e regione
ſeparatim opus interpretis unius cuiuſq; deſcripſit.ita ut prima
oĩm ipſa hebrea uerba hebraicis litteris poneret.Secũdo in loco
per ordinẽ grecis litteris eregione hebrea uerba deſcriberet.Ter
tiã Aquile editionẽ ſubiungeret.Quartã Simachi. Quintã.lxx.
interpretum que noſtra eſt. Sextã Theodotionis collocaret. Et
propter huius

2009 Ministerio de Cultura

propter huiuſcemodi cõpoſitionẽ exemplaria ipſa noĩauit.

ideſt ſex ſimplici ordine ſcripta. Inpſalterio autẽ & aliis nonnullis.interſerit aliqua etiã de ceteris iſtis editiõibus. Q uas qm̃ ſine noĩe auctoꝝ repperat.ſextã & ſeptimã editionẽ noĩauit

ſ Ciendũ tamẽ eſt.ꝙ ex iſtis ipſis interpretibus Ca.xiiii.

Simachus Ebioneus fuerit.Q ue ẽ hereſis aſſerẽs xpm̃ de Ioſeph & Maria natũ hoĩem purũ fuiſſe.& legẽ ritu iudaico eſſe ſeruandã.ſicut iã & ſuperius memorauimus.Sed & cõmentarios quoſdã Simachus ipſe cõſcripſit.in quibus conatur de euangelio ſcđm Matheum auctoritatem ſue hereſeos cõfirmare. Hec ipſe Origenes cũ interpretatione ipſius Simachi ſcribit ſe apud Iulia num quendã reperiſſe.qui ſe diceret hos libros ab ipſo Simacho

i ſuſcepiſſe Cap.xv

N his & Ambroſius quidã uir genere & litteris ſatis cla rus.cũ Valentini dogmatis ſectator exiſteret. ſcđm ueritatẽ ca tholice fidei ab Origene cõuictus.& tanq̃ ueri luminis ſplendo re radiatus.relictis erroꝝ tenebris.ad ecclie ſe catholice lucẽ ſplẽ dorẽq; cõuertit. Sed & alii plures eruditi uiri.& ſcientia littera rum admodũ nobiles.cũ de Origene glorioſiſſima per oẽm locũ celebraretur opinio.certatim cõfluebant ad eũ uel ob certamina cõmouẽda.uel quibus rectior inerat mentis ſentẽtia adaudiẽdũ tenendãq; uirtutẽ. Innumeri etiã ab hereticis uenientes conuicti per eũ & penitentes ab errore ceſſabant. Philoſophorum quoq; opinatiſſimi quiq; & qui iſũmo noĩe habebãtur.tã ĩ noſtris eum quã in ſuis magiſtrũ incõparabilẽ fatebant̃.Erat nãq; ei mos iſte ut ſi quos noſtroꝝ adoleſcentuloꝝ ingenioſos uideret & lectiõi ſatis deditos.traderet eis etiã ea quibus philoſophi uelut primis elementis diſcentes imbuere ſolent. Ideſt uel Geometrie partes uel Ariſmetrice diſcipline.& ſi qua alia adinſtructionẽ pertinent diſputandi. Si quãdo igitur neceſſitas popoſciſſet.ut aliqua de li bris philoſophicis explanaret.etiam ab ipſis eruditiſſimis in illa diſciplina uiris cũ tanta admirãtione audiebatur.ut ſũmus apud illos & quaſi unus ex ueteribus & primis illis auctoribus philo ſophus haberet̃. Multos etiã ideotas & imperitos addiſcendum

cohortabatur

2009 Ministerio de Cultura

cohortabatur.dicens non parū ad intelligentiā ſcripturaꝝ emo-
lumēti eis cōferri.ſi aut in liberalibus litteris.aut etiā philoſophi
cis exercerent̃. Dicebat enī hanc nrām uerā eſſe philoſophiā. cū
partes illas grecorum que uera non eſt philoſophia precepiſſet
Nō ergo aiebat idcirco debere partes ſuas omittere ueritatē.qa
eas ſibi preueniēs falſitas uendicaſſet. Deniq; exiſtūt teſtes ſtu-
dioꝝ eius plurimi etiā apud philoſophos.quoꝝ nōnulli libros ſu
os ad ipſū ſcribebant. Alii aūt uiditio eius cōprobandos defere-
bant.Deniq; etiā ille qui apud Siciliā aduerſū nos libros cōſcripſit
Porphirius.quibus diuina uolumina criminat̃. cū ad explanato-
res eoꝝ ueniſſet . nec inueniret aliquid incōmentariis Origenis
cui culpā poſſit adſcribere.ad conuitia & maledicta ſe uertit.&
maculas ei infigit omī apud nos laude digniſſimas.in quibuſdā
quidē uera dicendo.inquibuſdā autē more ſuo falſa dicendo. Et
nunc quidē eum tanq̄ philoſophū miratur.nūc uero tanquā cri-
ſtianū notat. Audi deniq; quibus de eo uerbis proſequitur. Ad
herent inquit de xpīanis loquēs.ineptiis iudaicaꝝ ſcripturaꝝ. In
quibus cū abſolutio uel explanatio nulla ſit. ad quaſdā ſe narra
tiones incongruas inconueniēteſq; conuertūt.que non tā expla
nationi ſint his que obſcura ſūt.quā laudē plauſūq; diſſerētibus
conferāt.Nam ea que Moyſes agreſti & ſimplici ſermone cōſcri
pſit.diuinitus ſanccita & figuris atq; enigmatibus obtecta confir
mant.atq; ingentibus repleta miſteriis . inflati mente ac tumidi
obturbato inſemetipſis rationis hūane iuditio.ſacramēta putāt.
inquibus imperitus & agreſtis ſcriptor explicare ſe nō ualet. Et
poſt aliquanta iterū dicit. Huius aūt abſurde expoſitionis initiū
proceſſit auiro.quē etiam adhuc ego cū eſſem ualde paruulus ui
di arcem totius eruditionis tenentē.ſicut etiā ex his que poſteri
tatis memoriā tradūt uoluminibus cōprobatur.Origenes hic eſt
cuius ingens gloria īter eoꝝ magiſtros habet̃ .Hic nāq; auditor
Ammonii fuit.q ſūmā inter philoſophos preceſſores noſtros te
nuit.Sed Origenes quantū quidem ad eruditionē pertinet litte
rarū.totū pene inſemetipſū tranſfudit magiſtrū . Q nantū uero
ad uite recte lineā & ſanum propoſitū ſpectat doctori cōtrarium
iter abiit

2009 Ministerio de Cultura

iter abiit. Amonius quippe cũ xpĩanus fuiſſet aparuulo. & xpĩa
nis parentibus genitus. poſtquã ad etatem ſapiendi uentum eſt
& philoſophie ianuã contigit. cõtinuo ad legittimũ uite ſe cõtulit
curſum. Origenes econtrario cũ eſſet paganus. & gẽtilibus ideſt
grecoꝝ ſtudiis eruditus. ad ritum religionis barbaꝝ declinauit
Quo ſe conferens. omẽ preclarum illud ĩgenium philoſophicis
litteris expolitum uiciauit atq; corrupit. dum uitã quidẽ tanquã
xpĩanus & ĩpius agit. Doctrine uero & eruditionis grecoꝝ preful
gidum lumẽ. ineptis & fabuloſis narrationibus occupauit. Adſe
cutus quippe fuerat oĩa Platonis ſecreta. Inſtitutus fuerat in li-
bris Numerii. & Chronii. & Apollofanii. ac Longini. Sed & Mo
derati atq; Nichomachi. In Pitagoricis uero ſũmoꝝ uirorum nõ
eum latuere cõmẽtarii. Attigit etiam Ceremonis Stoyci & Cor
nuti uolumina. Ex quibus oĩbus quecũq; ſecreta & miſtica apud
grecos habent̃ aſſumens. ritui barbaro & ſupſtitionibus iudai-
cis coaptauit. ac philoſophoꝝ gl̃iam ad dogmata externa & pere
grina conuertit. Hec Porphirius intercio libro aduerſus xpĩanos
ſcribit. in uno uera. in altero falſa cõmemorans. Nam de ſtudii
& ĩgenii potẽtia ſupradicti uiri. haud procul quã ſe habet ueri-
tas retulit. Quod uero deſuperſtitione gentili. ad xpĩanoꝝ cul-
tum cõmemorat eum eſſe tranſlatũ. & Ammoniũ a xpĩanis ad
errores paganoꝝ dilapſũm anifeſtiſſime fefellit. Origeni quippe
fides & diſciplina xpĩ ab auis atq; attauis ſeruabat̃. Nã de pa-
tre martyre pauloante retulimus. Ammonius uero fidẽ xpĩ q̃
etiã inter philoſophica ſtudia integrã illibatã q; ſeruauerit quo
ad uſq; ultimũ uite ſpm̃ exalaret. teſtes ſũt libri eius qui etiam
nunc habent̃. luculentiſſime de noſtra religione cõſcripti. Et pre
cipue uolum̃ illud. qđ de Moyſi atq; Ieſu conſonãtia ſcripſit. Sed
& multa alia eius preclara opuſcula. que abſtudioſis quibuſq; ꝑ
magnifica habent̃. Hoc aũt diximus etiã inimicoꝝ teſtĩoniis pro
bare cupientes. quã mira & apud ipſos habita ſit Origenis eru
ditio uel doctrina. Ipſe uero de ſe reſpondẽs quibuſdã qui ei pro
huiuſcemodi ſtudiis obtrectabãt. ita ſcribit. Cũ uero ad uerbi dei
me ſtudia cõuertiſſem. & fama de nobis celebrior haberet̃ atq;
ob id nõnulli

2009 Ministerio de Cultura

ob id nonnulli philoſophorꝝ uel ad percontandū uel ad obſiſten
dum adire nos & congredi cōuenirent. hereticorꝝ quoqꝫ quāplu
rimi ad īpugnādos nos excitarent̃. uiſū mihi eſt. uel philoſopho
rum hereticorum dogmata diligētius ꝑſcrutari. ne ad conuincen
dos eos. ſi ignorarē que apud ipſos ſūt. īparatior inuenirer. Hoc
aūt facimus. exēplū ſequentes prioris noſtri apoſtolici uiri Pan-
theni. qui ingrecorꝝ ſtudiis & philoſophie eruditionibus quā ma
xime effloruit. Sed & Heraclee qui nūc apud Alexādriā cathe-
dram preſ biterii adornat. quē ego apud magiſtrū philoſophorū
reppi. illis ſtudiis aliquot iā ānis operā dantē priuſq̄ ego oīno uel
inciperē. Intantū aūt nihil ex hoc ſupradicto uiro obtrectationis
exortū eſt. ut etiā cōmunē habitū quē prius geſſerat deponens
philoſophica adſumeret indumenta quibuſqꝫ ad preſens uti nō
deſiſtit. libros quoqꝫ philophorꝝ legere. & in his exerceri pro uiri
bus nunquā ceſſat. Hec ipſe proſe querulis q̄buſdā reſpondens
ſcribit. Per idem uero tempus cū apud Alexandriā in uerbi dei
ſtudiis exerceretur. adeſt uir quidā militaris. epiſtolas ei & De-
metrio epiſcopo. ſed & prefecto tūc Egypti aduce Arabie defe
rēs cū omī uelocitate & īſtantia Origenē illo uſqꝫ optātis emitti
ut ſibi de fide xpī quā per eum clariſſime predicari frequens nū
tiabat fama diſſereret. A quibus exortatus. abiit. edocuit. credi-
derūt. rediit. Poſt aliquantū uero tēpus apud Alexandriā bello
ciuili exorto. alius alio. ipſe ad Paleſtine partes ſucceſſit. & apud
Ceſaream morabat̃. Vbi & diſputandi in ecclīa atqꝫ interpretan
di ſcripturas diuinas. ei ab epīs iniungebat̃ officiū. Et quidē nec
dum preſ biterii ſibi ordinatione collata. ſicut relatū inuenimus
in eplā Alexandri reſcribentis Demetrio. poſt multū tēpus hec
ipſa culpanti. Scribit aūt hoc modo. Quod aūt addidiſti in litte
ris tuis. ꝙ nunquā auditū nec aliquando factū ſit. ut preſentibus
epiſcopis laici diſputent. neſcio quā ob cauſā tā apertū mendatiū
adſerere uolueris. cū conſuetudo exiit. ut ſicubi inueniant̃ q poſ
ſit etiam frēs inſtruere in ecclīa & conſolari populū. adtractandū
ſemꝑ a ſanctis epīs inuitentur. Sicut Euelpius a frē nrō Neone
apud Larandos. Et Paulinus a Celſo apud Yconium. Et apud
Sīnadan theodotus

2009 Ministerio de Cultura

Sinnadan Theodotus ab Actico. Nõ autẽ dubium eſt ꝙ & alii plurimi in aliis locis ſi qui ſũt q poſſint opus dei in uerbo & doctrina cõpetenter explere.ad hoc ipſum a ſcis epis inuitẽt. Sed hec poſtmodũ geſta ſunt. Tunc uero rurſũ Demetrius litteras miſit ad eum per electos uiros diaconos ecclie. Alexandriã reddire.& cõſueto operi iſiſtere oĩ cũ affectione depoſcẽs. Ca.xvii.

f Lorebant autẽ per idẽ tẽpus plurimi diſſertiſſimi in eccleſiis uiri. Quoꝝ eplãs quas ad ſe inuicẽ dabant reperimus in Ieroſolimoꝝ bibliotheca ad nos uſqꝫ ſeruatas.quas conſtruxerat uir eruditiſſimus de quo ſuperius memorauimus Alexãder loci ipſius epiſcopus. Vnde & nos ut fateamur qđ ueꝝ ẽ.totius huius opis nrĩ & hyſtorie cõſcribende materiã ſumpſimus.Erat ergo inter ceteros & Berillus ſcriptoꝝ precipuus.qui & ipſe diuerſa opuſcula dereliquit.Epũs hic fuit apud Boſtrã Arabie urbem maximã. Erant nihilominus & Ypolitus.qui & ipſe aliquãta ſcripta dereliquit epũs. Venit ad nos etiam Gaii cuiuſdã diſertiſſimi uiri diſputatio aduerſũ Proculũ Catafrigã.habita ĩ urbe Roma preſẽte epõ Zepherino. Qui cum argueret Catafrigam ꝙ nouas ſibi quaſdã ſcripturas preſumeret. ipſe ĩtercetera Pauli aplĩ tredecim eplãs aſſerit.eam que ad hebreos ſcripta eſt non cõmemorãs. Que etiã nunc apud latinos putat᷑ nõ eſſe apoſtoli Pauli. Veꝝ Antonino ſeptẽ ãnis & ſex mẽſibus Imperio conſumato Macrinus ſuccedit. Qui cum poſt ãnum fuiſſet defunctus.alius Antoninus regni Romani ſuſcepit principatum. Cuius primo Imperii ãno epiſcopus urbis Rome Zepherinus diẽ obiit.xviii.ãnis ſacerdotali functus officio. Poſt hunc Caliſtus ſacerdotium ſuſcepit. Quo qnqꝫ ãnis adminiſtrato.poſt ſuum finem ſedẽ reliqt Vrbano. Poſt Antoninum uero. Romanũ Imperiũ qđ ipſe quatuor ſolis ãnis tenuerat . Alexãder ſuſcepit. Tunc etiã Aſclepiade apud Antiochiã defuncto. Philetus ĩ epiſcopatum ſuccedit. Alexãdri uero Impatoris mater Mãmea nomine de Raris religioſa femina.cũ de Origene fama magnifica ubiqꝫ & celebris haberet᷑.ita ut ne principum qdẽ lateret aures compta opinione uiri.ſũmo inſugeſtire cepit. quatenus ſibi eius

preſentia fieret

2009 Ministerio de Cultura

preſētia fieret.ut ī litteris.in ſermōe.īfide.īprudetia .oīq; doctrīa quā cūctis in admiratione eſſe cernebat .per ſemetipſā ſumeret documenta.Igit̄ Antiochiā ubi per idem tēpus degebat.miſſis militaribus uiris.cū omī honore & ſupplicatione ad ſe tanq̄ ue-re diuini uerbi interpretem famulumq; dei orat uenire. Quo cum ueniſſet.& quantū oportebat operis expleſſet ac tēporis.oī bus rite peractis que ad uerbū dei & gloriā dnī ſpectāt.ſtabileſq; ac firmos infide quos inſtruxerat derelinquēs.preſentia quā fa-ma longe clarior factus.ad proprias ſcolas Alexādriam rediit.

i N illis diebus Ypolitus de quo Paulo ante memorauimus.intercetera ſcripta ſua libellū de paſca ſcriptū edidit Inquo cū deſcriptionē quandā tēpoꝝ faceret. de xvi. annoꝝ circulo qui in paſce ratiōe obſeruari ſolet.neſcio quā ſupputationē ſecutus.uniuerſa tēpora inter primū Alexādri imꝑatoris annū cōcludit.Sed & alii libelli eius ꝑuenerūt ad nos ideſt ī Exemerū.& Enea que poſt Exemerū ſcripta ſūt.Et cōtra Martionē.Et in cantica canticoꝝ.Et īpartē quandā Ezechielis prophete.Et contra oīs hereſes. Sed & alia apud alios opuſcula eius inueniri certū eſt.Ex illo tēpore etiā Origenes cōſcribendi cōmentarios in ſcripturas ſcās initiū ſumit cōpellente ſe Ambroſio.& multa ui precū obſecrationūq; cogente.Quiq; Ambroſius tantum ſtudii adhibuit.ut oīa que in hoc opus eſſent neceſſaria.affatim atq; afflueuter preberet.Notarios ſeptē adhibuit.qui ei inceſſabiliter aſtarent.quiq; ſibi inuicē illo pene indeſinenter dictāte ſuccederent.Scriptores quoq; alios tantos. Sed & puellas ad prime eruditas inſcribendo totidē numero in hoc ipſū uacare fecit.Omībus quoq; extrinſecus neceſſariis abundātiſſime miniſtratis.cottidianū de illo opus uerbi dei uiolētus & religioſus cōpulſor exigebat.Sed & ipſe ex ſe ingens ſtudiū in eruditiōe uerbi dei adhibebat.unde maxīe dignus uidebat̄.cui iſtud īpēderet̄ officii.& cui quicqd archanū & abſcōditū in ſacris litteris tectum eſt panderetur.

Cap.xvii.

i Nterea Vrbanus epūs in urbe Roma.viii.annis adminiſtrato ſacerdotio.Pontiano ſedē reliquit. Poſt Philetum autem

Cap.xviii.

apud antiochiā

apud Antiochiā Zebennus eccliam ſuſcepit. Quo in tempore
Origenes rogatus eſt ab eccleſiis que ſūt apud Antiochiā. ut illo
uſq; pro cōuincendis hereticis qui inibi liberius cōualuerant per
ueniret. Quo cū pergeret. & iter neceſſario ageret per Paleſtinā
preſ biter apud Ceſareā ab illius prouintie epis ordinatˀ. Pro hoc
aūt que aduerſū eum inhumanus liuor accenderit. & rurſū pro
defenſione eius que geſſerint hii qui eccleſiis preſidebāt. quanta
q; alia pro eo ꝙ in predicatione uerbi dei ſatis clare effloruerat
maiora ſint. propriā quidē ſingula queq; hyſtoriā requirūt. Tam̄
& nos in ſcđo libro tres Apologias exparte quadā perſtruxi-
mus. unde facilius agnoſcere poteſt qui ſcire deſiderat. Interea
iugi & cōtinutato labore in explanatione diuinoꝝ uoluminū per
ſiſtebat ſiue Alexādrie. ſiue apud Ceſareā poſitus. ſicut ex ipſis
eius cōmentariis indicatur. Exponens ſane primū pſalmū. Deſi
gnat etiā ipſe qui ſit Canon ueteris teſtamēti. hoc modo ſcribens
Non eſt ignorandū inquit uiginti duos libros eſſe incanone ue
teris teſtamēti. ſicut hebrei tradūt. ſcđm numeꝝ ſilicet elemēto
rum que apud ipſos habentˀ. Et paulopoſt addit. Hii ſūt autem
uiginti duo libri Geneſis. Exodus. Leuiticus. Numerus. Deute-
ronomium. Ieſu naue. Iudicū. Regnoꝝ primus & ſecūdus unus
liber eſt apud illos. quē nomiant Samuel. Item tertius Et quar
tus unus eſt apud ipſos. quē appellant regnū Dauid. Et Paralip
pomenon primus & ſcđs in uno habentˀ. quē dicunt ſermones
dieꝝ. Heſdras primus & ſcđs in uno eſt. Item liber pſalmorum
Salomonis. prouerbia. & alius Eccliaſtes. Et tertius eiuſdē cantica
canticoꝝ. Sed & duodecim prophetaꝝ liber unus eſt. Eſaias pro
pheta. Hieremias. Ezechiel. Daniel. Iob. Heſter. In his cōcludūt ca
nonē uoluminum diuinoꝝ. Machabeoꝝ uero libros extrinſecus
habent. De noui aūt teſtamenti canone in primo libro cōmenta
riorum euangelii ſcđm Matheum. hoc modo ſcribit. Ex traditio
ne īqt didici de quatuor euāgeliis. qa hec ſola abſq; ulla cōtradi
tiōe ſuſcipi debent in omībus que ſub celo ſunt eccleſiis dei. Ita
& enī tradiderunt patres. quia primo oīm ſcriptū ſit euangelium
a Matheo. qui aliquando fuerat publicanus hebraicis litteris. &
traditum hs

2009 Ministerio de Cultura

traditũ his qui ex circũciſione crediderant. Secũdũ uero ſcriptũ eſſe a Marco iuxta ea q̃ ſibi tradiderat Petrus. De quo & ĩ epiſtola ſua cõmemorat dicẽs. Salutat uos filius meus Marcus. Tertium eſſe ſecundũ Lucam ꝙ Paulus apoſtolus conlaudat. tãquã his qui exgẽtibus crediderant ſcriptũ. Sup omĩa uero eſſe euangelium Ioannis. De apoſtolicis quoq; litteris ita dicit. Is uero qui idoneus dicit̃ factus eſt miniſter noui teſtam̃ti. non littera . ſed ſpiritu Paulũ dico. qui repleuit euangeliũ ab Ieruſalem incircuitu uſq; ad Illiricũ. nec ad omnes eccleſias quas docuerat ſcripſit. ſed quatuordecim ſolas eplãs. & in ipſis plures breuiſſimas ſcripſit. Q uãuis & nonnulli de ea que ad hebreos ſcripta eſt dubitauerint. pro eo ꝙ non uideatur in ea ſeruari eius illa ſentẽtia quam de ſe ipſe pronũciat dicens. ſe ĩpitũ eſſe ſermone. Sed ego dico ſicut mihi a maioribus traditũ eſt. quia manifeſtiſſime Pauli eſt. & ſemp omẽs antiqui maiores noſtri ita eam ut Pauli eplãm ſuſceperunt. Si uero requiras ame per quẽ ſit eius ſermo cõpoſitus. procerto quidẽ deus uidet. Opinio tam̃ que ad nos uſq; peruenit. huiuſmodi eſt. Aquibuſdam dicebatur. ꝙ Clemẽs apoſtoloꝝ diſcipulus & epiſcopus urbis Rome. greco eam ſermone nõ tamen ſenſibus expoliuerit. Alii uero ꝙ Lucas. qui euangelium ſcripſit & actus apoſtoloꝝ. Petrus uero ſup quẽ xpi fũdatur eccleſia. duas tantũmodo eplãs ſcripſit. E quibus a nonnullis & de ſecunda dubitat̃. Ioannes quoq; qui ſupra pectus dnĩ recubuit. poſt euangelium ſcribit & apocalipſim. Inqua tamen reticere iuſſus eſt ꝙ. vii. tonitruoꝝ locute ſunt uoces. Scripſit autem & tres eplãs. Inquibus due perbreues . De quibus & apud quoſdã dubia ſententia eſt. De his quidẽ talia. Cap. xix

i Nterea decimus erat ãnus ſupradicti principis Romanoꝝ in quo Origenes ex Alexandria profugus Ceſareã uenerat. Eracle uni ex diſcipulis probatiſſimo de quo ſuperius dixi Catheceſeoſ auditoriũ derelinquens. Non multo aũt poſt. & Demetrius epũs defunctus eſt. quadraginta tribus annis epãtu illius eccleſie miniſtrato. Cui ſuccedit ſupradictus Eraclas. Per idem tempus erat in epiſcopis magnificus Firmilianus Capadocũ gentis urbis Ceſaree. Hic

2009 Ministerio de Cultura

Ceſarre. Hic tātū uenerationis erga Origenē ſciētie & doctrīe grā
hēbat. ut īdeſinēter eū cōſtrīgeret ſecū morari. Sed & ipſe dereli
cta ecclia ad ipm̄ ꝓperabat. & utebat̄ religioſa quadā uiciſſitudīe
dū ipſe mō adſtructionē ſue ecclīe illū euocaret. mō ipſe ſui ꝓfec
tus grā ad ipſū ꝑgeret. & docēti ei diebus ac noctibus adſideret.
Sed & Alexāder quā Ieroſolimoꝝ ecclīe preeſſe ſupra docuimus
& Theotiſtus q apud Ceſareā gubernabat eccleſiā. oē pene uite
ſue tēpus ad audiēdū eū mācipabāt. atq; ipſi ſoli īdiuinis ſcriptu
ris & eccliaſtica doctria ſūmā magiſterii cōcedebāt. Cap. xx.

a Lexādro uero Impatore poſt. xiii. ānos pricipatus ſui defū
cto Maximinus Ceſar ſuccedit. Qui dū odio fert̄ aduerſū
deceſſoris ſui Alexādri domū. ꝑſecutiōes cōmouit eccleſiis. Ita ta
mē ut eos tātūmō q populis preerāt & doctrīe puniri iuberet. ue
lut q cām ceteris huiuſcemōi ꝑſuaſiōis preberēt. Tūc Origenes li
brū de martyrio ad Ambroſiū ſcribit. Qui cū ad plurimos cōue
niſſet. tanq̄ neruis qbuſdā ualidiſſimis ſtabiliti. ſpōte ſe ad cōfeſ
ſionē xpi nōis offerebāt. Ex quo & maxius numerus extitit con
feſſoꝝ. tribus ānis a Maximīo ꝑſecutiōe cōmota. In qbus finē &
ꝑſecutiōis fecit & uite. Poſt quē Gordianus īperiū ſuſcepit. Pon
tiano uero ſex ānis epātu urbis Rome fūcto. ſuccedit Antheros
Qui cū mēſē unū nō āplius miſtraſſet. Fabiāo ſacerdotiū dereliqt

c Radūt aūt Fabianū Anthero defūcto cū de Cap. xxi.
agro reuerteretur una cum amicis ſuis. & uniuerſus eccle
ſie populus pro epiſcopo delegendo in unum coiſſet. atq; alius
de alio ut fieri ſolet intalibus conclamaret. nec tamen uulgi ſen
tentia certi aliquid optineret. aſtitiſſe etiam ipſum interceteros
ſcire cupientem. qui rei exitus foret. Et ſubito per dei prouiden
tiam. columbam celitus lapſam figuram ferentē illius q̄ ī ſci ſpi
ritus imagine ſup Ieſū deſcēderat apud Iordanem. ſup caput aſti
tiſſe Fabiani. Ad qđ ſpectaculū ora cūctoꝝ oculoſq; conuerſos. &
oēs ut uno ſpiritu cōmotos hunc eſſe epiſcopatu dignum ꝑ dei
iudiciū decreuiſſe. eumq; continuo cathedre impoſitū. & legittīo
ſacerdotio confirmatū. Quod alii ſuper huius. alii ſuper Zephe
rini noīe geſtū tradūt. Tunc etiam apud Antiochiam epiſcopo
Zebenno defūcto

2009 Ministerio de Cultura

Zebenno defuncto. Babilas eccl̃ie ſuſcepit prĩcipatũ. Ca.xxii.

a Pud Alexandriã uero cum Eraclas Demetrio ſucceſſiſſet auditoriũ Catheceſeos qđ ab Origene ſuſceptũ tenuerat. Dioniſio tradidit. eo ꝙ & ipſe unus ex diſcipulis eſſet Origenis Ipſe aũt cum apud Ceſaream moraretur. innumeri ad eum non ſolum regionis ipſius uiri. ſed ex prouintiis procul poſitis cõcurrebant. & derelicta patria ac parentibus. ſequebant̃ eũ uiam dei docentem. Inquibus fuit & uir famoſiſſimus Theodorus. ipſe qui non longe a noſtra memoria nobiliſſimus in epiſcopis apud Pontum Gregorius noĩatur. fide & uirtutibus atq; ſcientia per oĩa apoſtolicus. Sed & eius frater Antenodorus. quos Origenes adoleſcentulos de auditorio rethoris retractos. ſtudia communiũ litterarꝝ in diuinã ſuaſit philoſophiam cõmutare. Q uiq; apud eum per quinquẽnii tempus uerbo dei operam dantes. in tantum profectũ diuine eruditionis atq; ſcientie peruenerũt. tantumq; uite merito & morꝝ cultu enituerũt. ut ab ipſis ſcolis eius immatura adhuc etate ad prouintie epiſcopatus Ponti ſacerdotium uterq; raperetur. Cap.xxiii.

p Er idem tempus erat etiam Affricanus uir ĩterſcriptores eccl̃iaſticos nobilis huius epiſtola fertur ad Origenẽ ſcripta obicĩetis ei & proponentis. ꝙ hyſtoria Suſanne que in Daniele eſt. ficta uideat̃. & aliena a ſcriptura ꝓphetica. Cui Origenes magnificẽtiſſime reſcribẽs. aſſerit nequaq̃ iudeorꝝ cõmẽtis & fraudibus auſcultãdũ. Sed hoc ſolũ pro uero habẽdũ ĩſcripturis diuinis. qđ lxx. ĩterpretes trãſtuliſſẽt. qm̃ id eſſet ſolũ qđ auctoritate aplica cõfirmatũ ſit. Venerũt ad nos etiã alia ſupradicti ſcriptoris Africani opuſcula. & maxĩe chronica ualde diligẽter ſtudioſeq; cõpoſita. Inquibus cõmemorat ſe Alexãdriã ꝓperare. Heracle opinione celeberrima ꝓuocatũ. quẽ & indiuinis & in philoſophicis ſtudiis atq; oĩ grecorꝝ doctrĩa ĩſtructiſſimũ fama loqueret̃. Q uẽq; inibi epãtus officiũ ſuſcepiſſe ſupius memorauimus. Idem quoq; Affricanus ſcribit ad Ariſtitidẽ quẽdã. de ea q̃ uidet̃ euãgeliorũ diſſonãtia. & cur Mathei & Luce ĩ generatiõe xpi ferat̃ diuerſa cõſcriptio. Vbi oſtẽdit euidẽtiſſimã utriuſq; conſonantiã. ſicut iã

in primo libro

2009 Ministerio de Cultura

in primo libro huius operis edocuimus Per idē tēpus Origenes
triginta cōmētarioꝝ libris ī partē quādā Yſaie prophete editis.
in Ezechielē xxv. Athenas proficiſcens.conſumare ſe memorat.
Vbi & qnqꝫ libros primos incantica canticoꝝ ſcribit. Alios aūt
qnqꝫ regreſſus ad Ceſareā cōſumauit.Sed nunc nō opus eſt opu
ſcula eius enumerare.que pene īnumerabilia ſūt.cū idoneo ope
fecerimus.ubi beati Panphili uitam deſcripſimus.referātes quan
ta ab eo antiquoꝝ ſcriptoꝝ uolumina.& precipue Origenis.Bi-
bliotheca Ceſarienſi quā ipſe precipuo & nobili ſtudio cōpoſuit
cōſecreta ſunt.Si quis ergo noſſe uult quāta Origenis uolumīa
in manus nrās uenerit.inde ſumat indiculū. Nunc aūt ad hyſto
rie nobis ordinem properandum eſt. Cap.xxiiii.

b Erillus de quo pauloante memorauimus.Boſtrene urbis
Arabie epūs.eccleſiaſticā docendi regulā uiolare conatus.peregri
na quedā & aliena a ueritate docere cepit.aſſerens dnm̄ & ſalua
torē noſtrum.neqꝫ extitiſſe ante carnis natiuitatē. neqꝫ propriā
diuinitatis habere ſubſiſtentiā. ſed hoc ſolum ꝙ paterna deitas
in eo habitaret.Proquo quāplurimi epī cōgregati diſceptationes
cum eo nō minimas habuere.Sed īterceteros Origenes magno
pere exoratus eſt uenire in cōflictū uiri. Is quoqꝫ primo ſenſim
cum eo diſputans.que ſentiret diligentius ꝑſcrutat̄.Quo cōper
to cōtinuo qd abſurdi ineſſet huiuſcemodi ſenſibus. & quid im
pietatis talia aſſerentē cōſequeret̄ oſtendens. Abicere ac reſpue
re male cōceptum ſuaſit errorē. & redire ad fidē ueram ſanāqꝫ
doctrinam. Quodqꝫ pene in cauſis talibus inauditum eſt.ita er
rorem ab ecclīa depulit.ut & emendaret non ꝑderet erroris au
ctorē.Deniqꝫ fertur etiā nunc deſcripta ipſa diſputatio Orige-
nis & Berilli.que per ſemetipſā preclari opis eius inditio eſt.Sed
& multa alia eius ſimilia ad nos geſta dictaqꝫ ſatis clara & magni
fice peruenerunt.que nos uel litteris ipſius uel maiorum rela-
tione cōperta.nunc interim pro hyſtorie breuitate preterimus
Que tam̄ agnoſci poſſūt ex ea que ſcripta eſt a ſācto Panphilo
martyre Apologia pro ipſo una mecū quā ob cohibēdos queru
los in inuicē nos iuuantes.cōmuni ſtudio ac labore cōſcripſimus

At Gordianus

2009 Ministerio de Cultura

a T Gordianus cũ per ſeptẽ annos romanũ Cap.xxv.
gubernaſſet imꝑium. Philippus una cũ Philippo filio ſuc
cedit. De hoc traditum nobis eſt. ꝙ xpianus fuerit. & ĩdie paſce
ideſt in ipſis uigiliis cũ ĩtereſſe uoluiſſet & cõmunicari miſteriis
ab epõ loci nõ prius eſſe ꝑmiſſus. niſi cõfiteret̃ ꝑeccata ſua. & in
tra penitentes ſtaret. Nec ullo modo copiã ſibi miſterioꝝ futu-
rum niſi prius per penitẽtiã culpas que de eo ferebant̃ plurime
diluiſſet. Fert̃ igitur libẽter eũ ꝙ a ſacerdote imꝑatũ fuerat ſuſce
piſſe. diuinũ ſibi ineſſe metũ & fidẽ religionis pleniſſimã rebus
b atqꝫ operibus comprobans. Cap.xxvi.
Vius tertio Impii anno. Eraclas apud Alexandriam ſexto
anno epiſcopatus ſui diem obiit. locũqꝫ ſacerdotii Dioniſius ſu-
ſcepit. Q uo tẽpore ſexageſimo agens Origenes etatis anũ. po-
ſtea q̃ & uſu & periculis & laboribus. plurimũ fiducie in uerbo
dei acceperat. permiſiſſe fertur ea que ex tẽpore in eccleſiis diſſe
rebat anotariis excipi. nec ante unquã dediſſe hanc copiã. niſi cũ
id ſibi. & uite grauitas. & etatis maturitas. & multe experientie
cõceſſit auctoritas. Tunc aduerſum quendã Celſũ Epicurũ philo
ſophum qui cõtra nos libros cõſcripſerat. viii. uoluminibus reſpõ
dit. Tũc & in euangeliũ ſcd̃m Matheũ libros. xxv. cõmentarioꝝ
edidit. Et in. xii. prophetas quã plurima cõmentatus eſt. Ex qbus
ad nos uſqꝫ ad. xx. tantũ &. v. uolumĩa ꝑuenerũt. Sunt eius & ad
ĩpatorẽ Philippũ eplẽ & ad uxorẽ eius Seuerã. abſqꝫ ullo adula
tiõis fuco ſcripte. Scribit & ad Fabianũ urbis Rome epm̃. & ad
alios quãplurimos eccliaꝝ prĩcipes. de catholica fide ſua. De quo
euidẽtius in ſexto Apologie nrẽ pro ipſo uolumine cõprehendi
mus. Sũt alie eius eplẽ ad diuerſos ſcripte. quaꝝ nos interĩ cẽtũ
numero ĩuẽire potuius. atqꝫ ĩ libros digeſtas memor e tradere.
c A tẽpeſtate ĩ Arabie partibus extiterũt qdã ĩCa.xxvii.
adſertores dogmatũ peruerſoꝝ. dicẽtes animas hoĩm per
mortem cum corporibus interire pariter & corrumpi. Rurſum
in tẽpore reſurrectionis denuo ſuſcitari cũ corporibus. Adquem
morbũ ab ecclĩa depellendũ. cũ ingens epiſcopoꝝ cõcilium cõue
niſſet. iterũ Origenes rogatur ab omnibus intereſſe. & facere
ſermonem. Cũqꝫ

2009 Ministerio de Cultura

ſermonē. Cūq; corā omī ſacerdotū cōcilio diſputaret.tā magniſi
ca fuit eius oratio.ut omēs eos quas noui dogmatis error inuol
uerat ad fidē rectā & ſenſū catholicū reuocaret. Ca .xxviii

e Xtitit etiā alia heresis per illud tempus.que dicit̄ Helche
ſaitaꝝ.Quam ille ſtatim ut uiſa eſt appariuſſe reſtrinxit
Facit aūt eius mētionē.cū de octogeſimo & ſcđo pſalmo ī eccle
ſia diſputaret hoc modo dicens. Venit quidā in his diebus . qui
ſibi magnū aliquid & ſupra ceteros ſapere uideretur . aſſerere
uolens quedā impia & abſurda.defendens hereſim quandam El
cheſeitaꝝ que nuper exorta eſt.& tam̄ qui ſint qui ipſas hereſes
aſſerant indicabo uobis.necui forte ueſtrū ſubripiat̄ ignaro. Iſti
ergo quedā de ſcripturis ſanctis refutāt.Et rurſū utuntur teſtīo
niis denouo & ueteri teſtamēto quibus uolūt. Apoſtolū tamen
Paulū ex integro reſpuūt . & aſſerūt ꝙ inperſecutionibus ſi qui
negauerit . nihil criminis habeat.ꝙ pro eo is qui fixus eſt in cor
de ſuo.etiā ſi ore negauerit pro neceſſitate.corde tam̄ infide per
manet.Hec aſſerūt.& librū quendā circūferunt.quem dicunt de
celo lapſū.Cuius uerba ſi q audierit remiſſionē accipiat peccato
i rum aliam preter illam quā xpūs dicit. Ca .xxix.

Nterea Philippo ſeptē annis prīcipatu adminiſtrato.De-
cius ſuccedit.Qui ꝙ infeſtus eſſet Philippo.perſecutionē eccleſiis
ſuſcitat.Inqua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus ſe-
dem ſui Epiſcopatus Cornelio dereliqt.In Ieroſolimis uero Ale
xander epiſcopus rurſū pro confeſſione xpī iudici ſiſtitur.& uin-
culis carceris traditur.quiq; cum longeue etatis ueneranda cani
cie prefulgeret.poſtea quā frequenter paſſionibus ſuis & crucia
tibus glorificauerat dnm̄.de uīculis adtribunal.& atribunalibus
reuocat̄ aduīcula.īter ipſa uiciſſim ſibi ſuccedentia tormenta de
fecit.Huic ī ſacerdotio Marabbanes ſuccedit. Apud Antiochiā
uero.ſimilē per oīa Babilas Alexādro.poſt confeſſionē glorioſe
uite finē ſortit̄ inuīculis.Poſt quē Fabianus epātus offm̄ ſuſcipit
Sed ī hac pſecutiōe q̄ta aduerſū Origenē geſta ſit.qbus q; cōtra
eū peſſimus demon artibus cū uniuerſo exercitu ſuo & quanta
contentiōe pugnarit.ut que ſup om̄s ceteros qui per illud tēpus

pro xpī noīe

2009 Ministerio de Cultura

pro xpi nomine tenebant̃.nouas cruces.noua penaꝝ genera.ac
ſeculis oĩbus inaudita tormenta pertulerit.atq; pro eo ꝙ in doc
trina fidei & ueritatis.firmiſſimus uidebat̃.omĩa aduerſus eum
demoniaci furoris arma cõmota ſint.& ignibus ĩtentatis.Ita ut
mille mortibus uexatus ſit.ne tamẽ una ei quã exoptabat acci
deret.quiq; exitus eũ ſuſceperit.perſecutore ſũmo ſtudio id ge-
rente.ut nec interitus preſtaret̃.nec pena ceſſaret.& quales poſt
modũ de his ipſis eplãs ſcripſerit. quas oĩ miſeratiõe & lacrimis
plenas ex ipſis manifeſtius que ſcripta ſũt.integram qui agnoſce
re cupit hoꝝ notitiam ſumet. Cap.xxx.

d Ioniſius uero Alexandrinus epũs per illud tẽpus ſicut ex
ipſius eplĩs ueriſſime cõperimus.in multis ſepe cõfeſſioni
bus ſatis clarus efficitur.& pro paſſionũ tormentoꝝq; diuerſita
te magnificus.Deniq; refert̃ inſectantibus ſe quibuſdã reſpõdiſ
ſe.Quid inſectãdo laboratis? Caput meũ pro quo magnope fati
gamini auulſũ ceruicibus ſũite.& donũ magnũ ad tyrãnũ referte

ſ Ed & idẽ ipſe.ad Fabianũ Antiocenum epm̃ Ca.xxxi.
ſcribens de his qui ſub Decio apud Alexandriã agones
martyrii deſudauerant.hoc modo refert.Non ex precepto ĩquit
Impatoris apud nos perſecutio ſũpſit exordiũ.ſed anno integro
principalia preuenit edicta miniſter demonũ.qui dicebat̃ in ciui
tate noſtra diuinus.ſupſtitioſũ cõtra nos exagitans uulgus.aquo
multitudo ſuccenſa.nihil aliud quã pioꝝ ſanguinẽ ſitiebant. Pri
mo ergo religioſũ quendã ſenem Metranũ noĩe corripientes.
iubẽt impia uerba proferre.Quod ille cum facere recuſaret.oẽ
corpus eius mẽbratim fuſtibus conliſerũt. Vultumq; & oculos
acutis calamis terebrantes.extra urbẽ eum cruciatibus eiecerũt
Ibiq; qui in eo ſupererãt ſpũs lapidibus eiecerunt. Poſt hec mu
lierẽ quandã nobilẽ Cointhã noĩe ad ydola pducentes. adorare
cogebãt.Recuſantẽ ĩmo potius execrantẽ.uĩcula pedibus ĩnectẽ
tes.& p plateas totius ciuitatis trahẽtes.fedo orrẽdoq; ſupplicii
genere diſcerpũt.Dehĩc oẽs ſimul irruerũt p domos ſeruoꝝ dei
diripiẽtes & euertentes.atq; hoſtili crudelitate cuncta fedãtes.ita
ut precioſioribus quibuſq; direptis.ſi quo ulla uiliora reppiebãt.

in unũ cõgregata

De s.ta Apolonia v. & m.

in unũ cõgregata.igni ĩplateis cremarẽt. Noſtri tamẽ direptionẽ hanc bonoꝝ ſuoꝝ.ſicut apoſtolis de illis dixit antiqs.cũ gaudio ſuſceperũt. Sed & ãmirandã uirginẽ longeue etatis Apolloniam noĩe cũ corrupuiſſent.dentes ei primo oĩs effoderũt. Congeſtis deinde lignis extruxerũt rogũ cõminantes uiuã ſe eam incenſuros.niſi cũ ipſis pariter impia uerba proferret. At illa ut rogum uidit accenſũ.paululũ quid in ſemetipſa molitur. Repente uero ſe emanibus erupit impioꝝ. atq; in ignẽ quẽ minabant̃ ſponte proſiliuit.ita ut perterrerẽtur etiam ipſi crudelitatis auctores.ꝙ promtior inuenta eſt ad mortẽ femina.quã perſecutor ad penã. Syrapionẽ quoq; domui ſue repertũ.crudeliſſimis affecere ſupplicíis.ita ut oĩs ei iuncturas mẽbroꝝ prius ſoluentes. de ſuperioribus eũ precipitarẽt Nullum nr̃is iter erat ꝑ uicum. nullius platee trãſitus ĩdulgebat̃. Neq; die neq; nocte· ꝓcedẽdi uſq̃ libera erat facultas. Vt enĩ qs nr̃oꝝ apparuiſſet ĩ publico.ſtatĩ clamor uulgi & ſeditio naſcebat̃.ut uel pedibus traheret̃ q uiſus eſſet. uel igni ſuccenderet̃. Verũ cũ hec mala per dies ſingulos augerẽtur.ſubito ĩter ipſos perſecutores rabies quedã belli ciuilis exarſit.Et dũ ĩter ſe ſeditionibus preliiſq; decertãt.interĩ nobis paululũ licuit reſpirare. Sed non in longũ uenia fuit. Continuo nãq; crudeliſſima principũ mittunt̃ edicta. Quibus tanta aduerſum nos ferebat̃ ĩmanitas.ut ſcd̃m ꝙ predictũ eſt a dn̄o. ſi fieri poſſet ſcandalizarẽtur etiã electi. Ex quo preterritis pene omĩbus. qdam ex ipſis nobĩlibus ſtatim ſe ſponte ĩpiis actibus ĩgeſſerũt Alii conuẽti tantũmodo.nonnulli a domeſticis proditi ad ſacrificia execranda & ad ĩmundas hoſtias properabãt. Aliq ex his pallentes & tremẽtes.ut magis ĩmolari ipſi. quã ĩmolare ydolis uiderent̃. Ita ut etiã ab ĩſpectãti uulgo riderent̃.eo ꝙ & ad moriendũ & ad ſacrificandũ iuxta meticuloſi uidebantur & alii ſane tã ĩpudenter ad aras proſiliebãt ut & affirmare niterẽtur ſe nũquã xp̄ianos fuiſſe. Hii erãt de qbus predixerat dominus. Q m̃ pecunias hẽntes.difficile ſaluabũt̃. Ceteri uero aut iſtos ſeq̃bãt̃ ĩpreceps.aut certe uertebãt̃ ĩfugã Exquibus nõnulli cõprehenſi & ĩcarcerẽ miſſi.alii ad primã ſtatĩ iudicis fatiẽ negauerũt fidem

Aliquãti paululũ

2009 Ministerio de Cultura

Aliquanti paululū ſuppliciis tolleratis.ad ultimū deciderūt .Hii uero qui beati effecti ſunt.tanq̄ colūne fortiſſime dnī ipſius ſpiritu cōfirmati.pro fidei ſue merito uirtute adnō percepta.admiranda deo & angelis martyrii ſui ſpectacula prebuerunt. Quoꝝ primus uenerabilis Iulianus podagra cōtractus.ita ut neq; incedere neq; ſtare poſſet.cū his qui eū inſellula portabant offertur Q uoꝝ unus quidē ſtatim negauit. Alius uero noīe Eunus cū Iuliano ſene in dnī noſtri Ieſu Criſti confeſſione perdurat Qui q; iubent̃ camelis impoſiti per oēm circūduci ciuitatē.& flagris hic inde uerberātibus.populo ſpectante laniari.uſq;quo finē uite in ipſis uerberibus ponerēt.Sed uir quidā militaris cū aſſiſteret & quoſdam uolentes etiā mortuis illudere cadaueribus prohiberet.clamor repente aduerſū eum totius uulgi extollit̃.Offertur iudici fortiſſimus miles iam dnī.& nuſq̄ ſe inferior factus.inconfeſſione perſiſtēs capitis proprietate dāpnat̃. Alius quidā uir nominis ſui Macharius gēte Libicus.cū multis uerbis a iudice ad negandū ſuaderet̃.& eo maiore cōſtantia fidē ſuā profiteretur . uiuus ad ultimū iubet̃ exuri.Epymachus quoq; atq; Alexander cū multo tēpore & in uinculis & incruciatibus carceris torti etiā frequēter & diuerſis ſuppliciis cōfecti perduraſſent ī fide.ignibus ad poſtremū cōſumi iubent̃. Sed & mulieres cū ipſis quatuor. in quibus Admonaria ſcā uirgo aduerſū quā ſūma cōtione iudice perſiſtēte.& īmenſis eam atq; exquiſitis cruciatibus affligēte eo maxīe q; eius ſentētiā uincere cupiebat. Q uā laudabili uoce decreuerat.nihil ſe prorſus eoꝝ que ſibi cōtra fas īperabant̃ acturā.Q ue ſtatuti ſui tenax.ad ultimū capite punit̃.Secūda uero fuit uirgo Mercuria noīe. Anus uenerabilis & fecundiſſima infiliis.ſed quos non pretulit Criſto Dioniſia.& alia Admonaria Q ue dū nimia utunt̃ cōſtantia apud iudicē.& ille uinci erubeſceret a feminis. inauditis tormētoꝝ generibus tolleratis.finem oīm ferro cedēte ſuſcipiunt.Heron quoq; & Arſinus & Yſidorus egyptii cū puerulo annoꝝ.xv.Dioſcoro iudici offeruntur.Et primo oīm Puerulū Dioſcoꝝ.tanq̄ pro etate facile flecti āte uerbis.poſt etiā uerberibus cogit.Q uē cū ī nullo ſibi cedere uideret

ferotius eum

2009 Ministerio de Cultura

6

104.

ferotius eũ crutiare contẽpnit. Tũc deinde ceteros uariis tormẽtis dilaniatos. cũ pari modo cõſtantia fidei uideret armatos. tradi ignibus iubet. Dioſcorꝝ uero puerꝝ ꝙ ſibi conſtanter & ſapiẽter in oĩbus reſpondiſſet admiratus. differri precipit. ſperãs eum pro etate penitudinẽ geſturũ. qđ nõ tã tyrani miſeratione quã dnĩ prouidentia ita geſtũ eſt. Nunc enĩ nobiſcũ eſt Dioſcorus. adeo nobis conceſſus ad conſolationẽ & firmamẽtum populi ſui Nemeſius quoq; etiam ipſe Egyptius. primo per calumniã quaſi latro delatus eſt. Qui crimine abluto. poſt hoc ꝙ xpianus eſſet defert̃. In hoc uero nulla a iudice moderatio reſeruatur. Sed geminatis ſuppliciis excruciatum. cũ latronibus iuſſit incẽdi. Ignorans ꝙ crudelitate ſua. optimo martyri ſaluatoris ſimilitudinem detulit. qui pro ſalute humani generis. una cum latronibus ꝑtulit crucẽ. Turma autẽ quedã ĩ unum cõuenerat militũ. ĩter quos Ammon & Zenon. & Ptolomeus. & Ingenuus & grandeuus Theophilus. Qui tribunalibus adſtantes. cũ quidam xpianus a iudice torqueret̃. & iam pene adnegandum declinaret. dirũpebãtur intra ſemetipſos. & uultu oculis ac nutibus. uelut erigere conabantur illum qui in ſuppliciis poſitus trepidabat. Interdũ etiã manus ꝓtẽdere. ac totius reliqui corporis motibus & habitu diuerſe inclinati. tanq̃ ſubleuare lapſantes aĩos geſtiebant. Conuerſi uero ad eos om̃s. & quid deſemetipſis profiterẽtur ex eorum motibus agnoſcentes. prius pene quã in eos uulgus clamoribus inſiliret. ipſi in medium prorũpunt. ac ſe ſe xpianos eſſe teſtant̃ Tunc uero uerſa uice ex eorꝝ cõfidẽtia perſecutoribus terror. noſtris cõſtantia animi adcreſcit. dum hii qui per tormẽta uinci putabant̃. ſponte ſe crutiatibus offerunt. & ab his ꝙ illi pro terroribus inferebãt. uelut pro quadã ſpecie uoluptatis expetitur. deo triumphante per ſãctos ſuos. Sed nec Scyrionis opus memorabile fas eſt ſilentio preterire. Is nãq; cum rem cuiuſdã potentis ſub mercede procuraret. iubet̃ ab eo ydolis ĩmolare. Recuſans cogebatur iniuriis. Perſiſtens rurſum blãditiis mulcebat̃. Cum uero utrũq; cõtempneret. preacuta ſude ualidiſſime tranſuerberatus. per media uiſcera neci tradit̃. Quid uero memorẽ quãte

multitudines

2009 Ministerio de Cultura

multitudines indeſertis & ĩmontibus oberrantes.fame.ſiti.frigo re.languore.latronibus.beſtiiſq; cõſũpte ſunt. Qui oĩs imita ti electos dei prophetas.gloria martyrii coronati ſunt.Deniq; & uenerandus ſenex Ceremon epũs hic erat urbis Egypti que di citur Nylopolis.cũ ad arabicum montẽ una cũ grandeua cõiuge diſceſſiſſet.nulli ultra apparuit.Et cũ ad perquirendũ eũ plurimi frm̃ frequentiſſime proceſſiſſent.perſcrutatis omibus locis.neq; ipſos ultra quiſq̃.nec corpora eoꝝ potuerũt inuenire. Hec autẽ nõ fruſtra cõmemoraui frater kme.ſed ut ſcias quãta apud nos a ſanctis martyribus ad dei gl'iam geſta ſint. Cap.xxxii.

e T poſt pauca addit etiam hoc dicens. Iſti igit' diuini mar tyres qui cũ xpõ in celeſtibus ſedent.& regni eius partici pes ſũt atq; iuditii.qui cũ ipſo de lapſis fribus iudicãt.iſti inquã ipſi ſuſceperũt lapſos.& penitẽtiam cõuerſionẽq; eoꝝ non reſpue runt.ſciẽtes ꝙ deus noſter cuius ipſi erant martyres. nõ uult oĩ no mortẽ morientis.ſed conuerſionẽ eius & penitẽtiã querit. Si ergo iſti receperũt quoſdã.& in ecclĩa ſtatuerũt.ĩ oratione quoq; eis & in uerbo cõmunicauerũt.qd nos uultis facere frẽs? Quid nobis augendũ putatis? Nõne ſequi eoꝝ ſententias & iudiciũ cõ uenit.atq; erga eos quos illi miſerati ſunt.nos exiſtere crudeles & truces? Non puto ꝙ expediat nobis ſententias eoꝝ inirritum reuocare.miſerationes infringere.benefacta turbare.& recte reli gioſeq; inſtituta uiolare. Cap. xxxiii.

h Ec Dionſius delapſis faciẽs ſermonẽ. Quo tẽpore Noua tus Romane ecclĩe preſbiter elatione quadã tumidus. ſpem pe nitus eis ſalutis adimebat.etiã ſi digne penituiſſẽt.Ex quo & prĩ ceps hereſeos extitit nouatianorum.Qui ab ecclĩa ſepati.ſupbo noĩe ſemetipſos catharos ideſt mũdos appellarunt. Obquã rem concilium ſardotale celeberrimum in urbe Roma congregatum eſt.Epiſcopoꝝ quidẽ ſexaginta numero.Preſbiteroꝝ quoq; toti dem.cum diaconis plurimis. Preterea etiam p ſingulas quaſq; ꝓuintias de hac re magna deliberatione habita decretis ſignifica tur.quid facto opus eſſet.Statuit' ergo Nouatus quidẽ cum his qui eum mẽtis elatione tumidũ ſequerent'.quiq; ad inhumanã

iſtam & nihil

2009 Ministerio de Cultura

iſtã & nihil fraterne caritatis cõtinentẽ ſentẽtiã declinarẽt.alienũ eſſe ab eccl'ia.Eos uero qui lapſi incertamine fuerãt fraterna miſeratione curãdos & fomentis penitentie medicandos . Scribit de hac re & Cornelius urbis Rome epũs ad eccl'iam Antiocenã indicãs Fabiano eius epiſcopo qd ſtatuerit ĩ urbe Roma cõciliũ cõgregatũ·quid etiã Italis.Affris.ceteriſq; occidentalibus uiſum ſit.Cyprianus uero de his librũ magnificetiſſime ſcriptũ edidit . in quo & lapſos ad penitentiã cohortandos.& cõtradicentes alienos eſſe axpĩ uiſceribus ſtatuit.Extat aũt & alia eplã Cornelii ad Fabianũ Antiochie epm̃ ſcripta.edocẽs ſingula queq; denouato quis qualiſq; fuerit uel uita uel moribus.& quomodo ab eccleſia xpi declinauerit.inqua refert ꝙ ex epãtus cupiditate quã ĩtra ſe latenter gerebat.in hec oĩa mala deciderit. Ex eo aũt maxĩe elatus ſit.ꝙ quoſdã de cõfeſſoribus uiros optimos inter ipſa initia ſibi ſotios aſſũpſerat.Inquibus fuit Maxĩus quidã preſ biter Romane eccl'ie.& Vrbanus qui ſcd'o cõfeſſores extiterãt.Sed & Sidonius.& Celerinus.qui ualde clariores incõfeſſoribus habebãt eo ꝙ oĩa tormẽtoꝝ genera ſupauerãt. Sed iſti inqt cũ diligentius pſpexiſſent agere eũ cuncta fraudibus & dolis mẽdatiis atq; periuriis.& quia bonitatẽ adhoc ſolũ ſimularet ut deciperet ignorantes.relicto eo uel potius execrato.ad eccl'iam cũ magna ſatisfactiõe reuertunt.& preſentibus epĩs ac preſ biteris.ſed & laicis uiris.primo quidẽ errorẽ ſuũ.tũ deinde & illius fraudes ac falatiam cõfitẽtur.Addit preterea etiã hoc ĩ eplã.ꝙ cũ ſemp fratribus iurare ſolitus ſit epãtum ſe oĩno non cupere.ſubito & ex inprouiſu uelut nouũ plaſma.epũs apparuit. Scilicet qui diſciplinã & inſtituta eccl'iaſtica uendicabat.epãtum quẽ non adeo acceperat preſumebat. Tribus nãq; epĩs ſimpliciſſimis hoĩbus & oĩm ignaris.de remota Italie parte adhibitis.ĩmo potius ſubtili ab eo circũuentione deceptis.imaginariã magis quã legittimã ab eis extorquet manus ĩpoſitionẽ.Ex quibus tamẽ unus cõtinuo ad eccleſiam redit confeſſus peccatũ ſuũ.& in cõmunionẽ laicã populo etiã pro hoc interueniẽte ſuſceptus eſt.In locũ uero reliquoꝝ duoꝝ qui nouato manus ĩpoſuerãt. ordinati ſũt alii epĩ & miſſi

Is ergo

2009 Ministerio de Cultura

Is ergo q euāgeliū uēdicabat.neſciebat in ecclīa catholica unum
epm̄ eſſe debere.ubi uidebat eſſe preſ biteros.xlvi.diaconos.vii.
Subdiaconos.vii.Acolitos.xlii.Exorciſtas & lectores cū hoſtiariis
lii. Viduas cū indigētibus mille qngentas.quos om̄s deus alit ī
ecclīa ſua.Addit aūt hec ꝙ idē ipſe Nouatus.iniuuentute ſpū in
mundo uexatus ſit.Et cū tēpus aliquantū cōſūpſiſſet apud exor
ciſtas.egritudinē incurrerit grauē ita ut deſperaret̄. Et ꝙ iacens
in lecto pro neceſſitate perfuſus ſit.nec reliqua in eo que baptiſ
mū ſubſeq ſolēt ſolēpniter adimpleta ſint . nec ſignaculo chriſ-
matis cōſumatus ſit.Vnde nec ſpm̄ ſanctum ūquā potuerit pro
mereri.Deniq; inqt cū priuata quadā grā diligeret̄ ab epō.& uel
let eū ordinare preſ biteꝝ.clerus uero om̄is & quāplurimi exlaicis
ꝓhiberēt dicētes.nō licere clericū fieri eū q in neceſſitate poſitus
inlecto grām cōſecutus ſit.epm̄ ab oībus ſpecialē grām popoſciſ
ſe.ut ſibi hoc de uno iſto cōcederet̄.Scribit etiā de ipſo.ꝙ ꝑſecu
tiōis tēpore cū īcellula quadā lateret.& a diacōis ut moris ē ſub
uenire in exitu catecuminis rogaretur timēs procedere.denega-
bat ſe eſſe preſ biterū.Et ꝙ ſacramēta diuidens populis.accipien
tiū manus teneret.nec prius ꝑmitteret ſumere.quā ſibi per ea
que unus quiſq; tenebat īmanibus iuraret.ꝙ nūquā ſe relicto ad
Corneliū remearēt. Hec & multa alia huiuſmodi Cornelius de
uita ac moribus ac prophanis eius actibus ſcribit. Cap.xxxiiii

d Ioniſius uero de hoc reſcribēs ad ſupradictū Fabianum.in
texit etiā quandā hyſtoriā dignā memoria.dicens Serapio
nē quendā fuiſſe apud Alexādriā unum ex his q lapſi ſunt.eun
dēq; ſepe deprecatum ut ſuſciperet̄.nec tam̄ īpetraſſe.Oppreſ-
ſum deīde hunc eſſe egritudine.ita ut triduo iā ſine uoce proſ-
ſus iaceret.Paululum uero quarta die reſpirantē.uocaſſe ad ſe fi
liā ſuā & dixiſſe.Quouſq; me detinetis : Queſo uos cito aliqs
preſ biteꝝ roget.ut poſſim aliquādo dimitti. Et cum hoc dixiſ
ſet.rurſum ſine uoce ꝑmanſit. Abiit curſu puer ad preſ biterū
noctis tēpore.Infirmabat̄ preſ biter.uenire nō potuit. Tam̄ quia
preceptum fuerat ame.ut lapſis in exitu nemo recōciliatiōis ſo-
latia denegaret.& maxīe his quos prius id rogaſſe cōſtaret.parꝝ

euchariſtie puero

2009 Ministerio de Cultura

eucharistie puero dedit q ad ſe uenerat. Quod īfuſū iuſſit ſeni
preberi. Regrediēte adhuc puero āteq̄ ingrederet̃ domū rurſus
Serapion reſpitiēs rediſti inqt fili. Et licet preſ biter uenire non
potuit. tu tam̄ īple qđ tibi preceptū ē. ut poſſim diſcedere. Cūq;
eſſet cōpleta ſolēpnitas. uelut catenis quibuſdā uinculiſq; dirup-
tis. letiorē iā ſpm̄ reddidit. Ex quo inquit cōſtat certiſſime. huius
boni auxilio nullū debere fraudari. Scribit etiā ipſi nouato Dio-
niſius eplām cuius exēplū inſerere his dignū putaui. Cap. xxxv.

d Ioniſius nouato frī ſalutē. Si inuitus ut ais inhoc ueniſti.
oſtēde in eo ſi deſinas uolens. Oportuerat quidē etiā pati
oīa ne ſcinderet̃ ecclia dei. Et erat nō inferior glīa ſuſtinere mar
tyriū. pro eo ne ſcindat̃ ecclia. quā ē illa ne ydolis īmolet̃. Immo
ſcđm meā ſentētiā. maius hoc puto eſſe martyriū. Ibi nāq; unuſ
quiſq; pro ſua tantū aīa. In hoc uero pro omī ecclia martyrium
ſuſtinet. Sed nūc ſiue tu ſuadere ſiue etiā cogere potes frēs redi
re ad concordiā. maius tibi erit emēdationis meritū quā fuerat
culpa cōmiſſi. Quia illud iā non imputabit̃. hoc etiā laude dignū
ducet̃. Si uero illi in īcredulitate permanſerint. ſaluās ſalua aiam
tuā Vale pacē deſiderās quā tibi īprecor. Hec eadē etiā Nouatiāo
ſcripſit. Dedit & ad Egiptios eplām de lapſoꝝ penitētia. īqua & re
gulas eis ſtatuit penitēdi. Sed & multa alia probatiſſima ferunt̃
ſcripta Dioniſii. Scribit de penitentia. & cohortatoriū libellū. de
martyrio ad Origenē. Ad laudicēſes & Armenios de penitentia
Ad Corneliū quoq; urbis Rome epm̄ plurima ſcribit. in qbus
etiā hoc indicat. inuitatū ſe a multis epis ideſt ab Heleno Tarſo
Cilicie. & Firmiliano Cappadotie. & Theotiſto Paleſtine. ut ad ſi
nodū Antiochiā ꝑgat. ꝙ ibi Nouati dogmata quidā aſſerere co
narent̃. Et addit ꝙ & Fabiano Antioceno epō defūcto. Deme-
trianus in epātu ſucceſſerit. Sed & de Ieroſolimoꝝ epō his uerbis
ſcribit. Ammirabilis aūt uir inqt Alexāder īcarcere poſitus. bea
to fine preceſſit ad dnm̄. Eſt & alia ipſius Dioniſii eplā ad Ro-
manos ſcripta de miniſteriis. Et alia itē adipſos de pace & de pe
nitentia. Et ad quoſdā cōfeſſores q adhuc in urbe Roma Noua
tum ſequebant̃. Et rurſū ad eoſdē poſteaq̄ ad eccliam conuerſi
ſūt. duas

2009 Ministerio de Cultura

ſũt duas eplās ſcribit. Sed & ad multos alios uaria ac diuerſa ſcribens. ſtudioſis qbuſq3. inſtructionũ & doctrine copioſiſſimã materiã dereliquit. Explicit liber. vi. Incipiũt capitula. vii. libri.

Ca. i. De Decii & Galli male geſtis rebus. Ca. ii. De Cypriano & ꝙ ſtatuit hereticos rebatizãdos. ſed Cornelius papa cõtradicit. Ca. iii. Q đ Stephanus papa ſimiliter ſẽtiat. & de cõcordia ecclĩaꝝ. Ca. iiii. De Sixto papa & hereticis nõ rebaptizãdis. Ca. v. De hereſi Sabelli. Ca. vi. De reuelatiõe q̃ Dioniſio epõ adnõ facta eſt. propter electionem hereticoꝝ librorum Ca. vii. De nouati ſciſmate. Ca. viii. De hereticoꝝ baptiſmate. Ca. viiii. De ꝑſecutione Valeriani. Ca. x. De his q̃ ad Dioniſiũ uel ceteros egyptios epõs teſtati ſũt. Ca. xi. De his q apud Ceſareã Paleſtinã martyres facti ſũt. Ca. xii. De martyrio Mariani. Ca. xiii. Relatio de Aſtirio. Ca. xiiii. De ſignis que uirtute ſaluatoris apud Paneadã fiebãt. Ca. xv. De trono Iacobi. Ca. xvi. De pace a Galiẽo reddita eccleſiis Ca. xvii. Q ui epĩ tũc fuerũt. Ca. xviii. De his que apud Alexãdriã acciderũt. Ca. xviiii. Q uomõ Dioniſius de paſca ſtatuit. Ca. xx. De morbis qui acciderunt. Ca. xxi De Gallieni regno. Ca. xxii. De Nepote & ſciſmate eius. Ca. xxiii. De apocalipſi Ioãnis. Ca. xxiiii. De eplis Dioniſii. Ca. xxv. De Paulo Samoſateno & de Gregorio. & de hereſi eius. ca. xxvi. Q ui epĩs qui per illud tẽpus nobiles habebĩtur. ca. xxvii. De hereſi manicheorum tunc exorta. ca. xxviii. De eccliaſticis uiris nobilibus quoꝝ aliquãti etiã uſq3 ad nrãm memoriã ꝑdurarũt. ca. xxviiii. De epis martyribus & doctoribus eiuſdẽ tẽporis. ExplicIũt caplã Incipit liber. vii.

f Eptimũ nobis eccliaſtice hyſtorie librũ. ſcriptorum ſuoꝝ cudat elogius nobiliſſius patrũ & clarus ĩ epiſtolis Dioniſius. Q ui poſteaq̃ Decius nõ totis duobus ãnis principatu Romani apicis miniſtrato. cũ filiis pariter interẽptus eſt. & Gallus ſuſcepit imperiũ. Q uo tẽpore etiã Origenes ſeptuageſimo etatis ãno nõ ad integrũ expleto defũctus eſt

2009 Ministerio de Cultura

defūctus ē. Scribēs Hermāmōi cuidā de Gallo hoc refert. At ne Gallus īqt malū Decii aut uidere potuit aut cauere. ſed ī eūdē la pidē offēſiōis īpegit. Cuius regnū cū floreret īnitio. & cūcta ei ex ſētētia cederēt. ſcōs uiros q ꝓ pace regni eius deo ſūmo ſupplica bāt. ꝑſecutus eſt. cū qbus & ꝓſpitatē ſuā ꝑiter effugauit & pacē

I N urbe uero Roma cornelio epātu gerēte. & apd' Ca. ii.
Cartaginē Cypriano. ābobus fide & uirtute pietate preſtā tibus q̄ſtio exorta ē ī Affrice magis ꝑtibus. ſi oporteret hereti cos rebaptizari. Cumq; id a Cypriāo & ceteris pene oībus ꝑ Af fricā ſacrrdotibus oportere fieri decerneret̄. Cornelius & ceteri oms̄ ꝑ italiā ſacerdotes. huiuſmōi decretū manēte ſacerdotali cō cordia refutarūt. ſtatuētes ātiqtus a pr̄ibus ſuꝑ hoc traditā regu lā debere ſeruari. Que cōtinebat poſt abiectionē praui & cōfeſ- ſionē recti dogmatis. ſola eos manus īpoſitiōe purgādos Ca. iii.

ſ Ed poſt Cornelii cōſumationē q tribus circiter ānis ſacer- dotio fūctus eſt. epātus ſedē Lutius ſuſcepit. Cui octo ſo- lis mēſibus ſacerdotio admīſtrato Stephanus ſuccedit. Quiq; ſi militer Cornelio de nō rebaptizādo ſētentiā tulit. Ad quē Dio- niſius multa & ſepe ſcripta direxit. de multis eccliaſticis diſſerēs cāis. Inqbus ītercetera etiā hoc īdicat. qđ oms̄ ecclie abiecta No- uati preſūptiōe. pacē inter ſe īuicē ſeruēt. Scribit ergo de hoc his uerbis. Scito aūt frater oēs ecclias ī oriente q̄ prius cōturbabāt̄ nūc rediſſe īconcordiā. & oēs ſibi unanimiter coherere. gaudētes & exultātes de pace q̄ ultra ſpē ecclie reddita ē. Idē Demetrianū apud ātiochiā. & Theotiſtū apud Ceſareā. Mazabbanen ī Ieroſo limis. dormiēte ī pace Alexādro. Marinū apud Tyrū. Heliodorꝝ apud Laudotiā. Helenū in Tarſo. Firmilianū in cappadotia. Verꝝ ne ſermo eplē lōgior fieret. nobiliū tantūmō urbiū tibi epōs īdi caui. ut etiā ceteros cū ipſis pariter unū ſētire nō dubites ꝑ uni- uerſā Syriā uel arabiā. ſed & hii qbus nūc ſcripſiſtis Meſopota- mie epī idē ſapiūt. Pōti quoq; & Bithinie. oēs pariter unanimes & cōcordes. & multa ſibi īuicē caritate conexi glificāt dm̄ noſtrū

ſ hoc Dioniſius ſcribit. Cap. iiii.
Tephāo uero duobus ānis īpleto ſacerdotio Rome Sixtus ſuccedit. Ad quem ſcribit nihilomnus Dioniſius de baptiſmate

cōmemorans

2009 Ministerio de Cultura

cõmemorãs q Stephãus qdẽ deceſſor ſuus ſcribens ad Firmilianũ & Helenũ ceteroſq; illa℞ ꝑtiũ epõs ſtatuerit. nec coĩcandũ eſſe his q re baptizãt. ſed debere cõſiderari magnitudinẽ rei. qa nõ qcũq;. ſed ꝑma gni & nobiles ĩ epĩs uiri ſit. qbus hoc uiſũ ſit. Dicit etiã q ſup hoc ſcri pſerit plenius ad dioniſiũ ac filemonẽ pbrõs urbis rome Indicauit aũt pariter etiã de ſabelli hereſe q̃ tẽporibus ipſius exorta ſit ſcribẽs hec.

q Vid aũt dicã de ea doctrĩa q̃ apd' ptolomaidã pẽtapoleos. C. v. ciuitatẽ nuꝑ exorta ẽ. plena blaſphemiis ĩ dm̃ prẽm. & in dnm̃ nrm̃ Ieſũ xpm̃. negãs uere eſſe eũ filiũ pris. nec priogenitũ oĩs creatu re. Simul & ſci ſpũs auferẽs ĩtellectũ. Pro qbus cũ utreq; ꝑtes adme ueĩſſent. & preſẽtibus frĩbus q̃ cõmota fuerãt diſcuſſiſſet. etiã litteris ꝓut deus dedit paruitati mee ꝓſecutus ſũ. & ſcripſi ſingula queq; di ligẽter exponẽs quo℞ tibi exẽplaria trãſmiſi. Sed & in tertio libro de baptiſmo quẽ ſcribit ad Phileõnẽ pbrm̃ urbis rome. ẽt hoc cõmeõrat

e Go ĩqt & tractatus heretico℞ lego & traditiones eo℞ Ca. vi. pſcrutor. etiã ſi uidear ad horã uerbis eo℞ pollui. Sed multum mihi cõfert hoc ipſũ. q ex ipſo℞ uerbis arguere eos poſſũ. Deniq; cũ aliqs ex frĩbus cõpbrĩs ꝓhiberet me. ne heretica lectiõe tãq̃ ſceni ali cuius fetore polluere. uiſio mihi q̃dã adeo oſtẽdit̃ q me cõfirmaret. & ſermo ad me factus ẽ. Hic mihi euidẽter ꝓloquẽs. Lege oĩa q̃cũq; in mãus tuas uenerit. qa ꝓbare ſigula q̃q; & diſcernere potes. quandoq dẽ & ex initio hec tibi fuit cã credẽdi. Amplexus ſũ uiſionẽ. qa & apo ſtolice ſẽtẽtie cõcordabat dicẽti. oĩa lege q̃ bona ſũt tene. In ipõ quoq; libello cõmemorat. nõ tũc primũ ĩ affrica de hereticis baptizãdis ab epĩs decretũ eſſe. ſed & ãtea iã ĩ nonnullis eccleſiis & cõciliis epo℞ ue lut in Iconio atq; aliis locis de hoc fuiſſe tractatum. Ca. vii.

ſ Cribit adhuc & ĩ quarto de baptiſmate libro ad Dioniſiũ ur bis Rome preſ bite℞. plurima denouati ĩpietate cõmemorãs. In qnto uero libro ad Sixtũ urbis rome epũm ſcribẽs. aduerſũ ſupradictã he reſi q̃dã diſſerẽs. etiã tale aliqd accidiſſe cõmemorat his uerbis. Vere aũt frater cõſiliũ peto. & reqro ſciẽtiã. quid tibi uideat̃ ĩ ea cã que in ecclĩa nrã exorta eſt. Vereor enĩ ne forte fallar in aliquo. Cap. viii.

e Rat apud nos frater qdã fidelis ãtiquitus. ãte etiã quã ego epi ſcopus ordĩarer. ĩmo & anteq̃ deceſſor meus Eraclius. qui cum

interessẽt his

2009 Ministerio de Cultura

īteresſet his q baptizabāt.& audiret uel qd īterrogēt. uel qd reſpon deāt. Flēs acceſſit adme.& ꝓcidēs ad pedes meos.cōfiteri cepit baptiſ ma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſſe Q đ tamē ſcđm ea q̄ nūc uideret anobis miſtrari.nec baptiſma duceret.eo ꝙ eſſet repleta blaſphemiis oīs illa cōfeſſio.Simul & hoc addebat ſe ītantū ꝑhoc errore ſtimulari ut ne oculos quidē ad deū auderet erigere.Propter qđ exortabat̄ mū dari ſe & purificari eccliaſtico baptiſmate.ut & grām cōſeq poſſet ſpi ritus ſcī.Q đ ego facere auſus nō fui.ſed dixi poſſe ei ſufficere tam multi tēporis cōmunionē quā ī ecclia cōſecutus ē.ꝑ hec ꝙ anobis eu charistie ſuſcipiēs donū.reſpōderet amē.ex quo & ꝑ ſigula potuiſſet ipſa ſacramētoꝝ uirtute purgari.Cohortabar igit̄ eū debere cōfidere fidei ſue & cōſciētie iā purgate.& āte oīa ꝙ tā diu ī ſacramētis nobis iā ꝑticeps fuerit.Sed ille neq3 aluctu ceſſat & lacrimis. neq3 ultra ad menſā dnīcā audet accedere.ita ut uix a nobis cohortatus & cōpulſus orationi audeat īteresſe.Hec & multa alia de huiuſcemōi q̄ſtionibus per diuerſos libros ſuos Dioniſius ſcribit. Ca. ix.

g Allus uero nō ītegris duobus ānis īperio detēto rebus hūanis exēptus ē Poſt quē Valerianus cū filio Galieno ſuſcepit prīcipatū.De quo Dioniſius ſcribēs iteꝝ ad Hermāmonē hoc mō refert. Sed & Io āni ſimiliter reuelatū ē ut diceret.Et datū ē īqt ei os loq̄ns magna & blaſphemias.Et data ē ei poteſtas ꝑ mēſes.xl.& duos. V traq3 aūt cō plēt̄ ī Valeriano. Vere enī mirādū ē quomō ſupra ceteros qui āte ſe fuerūt hic & hūanus & bēignus extitit erga famulos dei.ita ut ī ini tiis multo etiā illis bēignior uideret̄ q noīe ſalti xpiani dicebāt̄.Intātū uenerabat̄ ſeruos dnī.& oīs eius domus erat eccleſia dei.Deprauatus ē aūt & aueritate deiectus ꝑ q̄ndā doctorē peſſimū magrm̄ & prīcipē egyptioꝝ magoꝝ.ut iuſtos & ſcōs uiros ꝑſeq & īterimi iuberet.tāq̄ q aduerſarēt̄ magicis artibus qbus ſe ipē ſubdiderat. Erāt enī reuera & ſūt etiā nūc q poſſint uirtute meritoꝝ ſuoꝝ reſtinguere fallatias dēonū.Nā ille ut impuros ritus & inſecrāda myſteria ac ſacra inceſta cōficeret pueros inueſtes iugulari iubebat.& orbari liberis prēs.atq3 ītenerıs uiſceribus hūanas rimari ꝑ piaculū fibras & uocē illic q̄rebat ubi fugauerat uitā. Sed & multa alia huiuſcemōi de ualeriāi piaculis mēorās addit etiā hoc ꝙ ipē abarbaris captus.& lumībus orbatus filios

ſceleris &

2009 Ministerio de Cultura

i ſceleris & īpuritatis ſue reliquerit ſucceſſores. Cap. x.

Pſe uero Dioīſius q̄ta ī eius pſecutiōe ptulerit.& qbus af fectus ſit cruciatibus ,ppter nom̄ dei.ſcribēs ad q̄ndā Germanū epm̄ q q̄ſi obtrectator eius eſſe uidebat̄ refert. ubi & acta cōfeſ ſiōis ſue iſeruit.apud Emilianū preſidē geſta.Inqbus cū Dioniſi us unū ſolū dm̄ q celū feciſſet & terrā diceret adorandū.ceteros aūt neq; eſſe deos neq; adorari debere.ī caſtrū qddā deſerti qd̄ Ceſro appellat̄ ī exiliū trudit̄ ob hoc precipue electū.ꝙ loci īcole gētiles erāt.& ydoloꝝ ſupſtitiōibus ſatis dediti.Q uiq; exulē Dio niſiū.prīo hoſtili aīo.& ſatis aduerſa m̄te ſuſcipiūt.Poſt uero cū paulatī p dnī grām uerbū dei his ſeīare cepiſſet.pars maxīa tru cis & barbari populi relictis ydolis cōuerſa eſt ad dm̄ ueꝝ.xpō q; ſubiecta.Q uo cōpto.rurſus eū ad aliū locū uicinū qdē Alexan drie.ſed īcolis deſertū.ac pene hītatoribus uacuū trāſtulerūt.Sed & ibi cū pro urbis uicinitate nroꝝ populi eū freq̄ntarēt.& tanq̄ odore paſtoris recepto. grex letior & cōſtātior agonibus reddere tur.rurſū miſſis cū cēturiōe militaribus uiris.ipſū Dioīſiū.& cū eo Gaiū.& Petrū catenis cōſtrictos & diuerſis cruciatibus afflictos. īdeſertū qddā Libie ptraxerūt.Ibiq; eos ī loco ſqualidiſſio & oī uſu hūanitatis carēte.a Paretonio triū dieꝝ itīere īdeſertū ,pten to.nexos uīculis reliq̄rūt.Hec ī diuerſis ſuis eplis ſupradictus uir ſcripta dereliqt.In qbus mēorat etiā Maximū preſ biteꝝ.& Dio ſcoꝝ Demetriūq; & Lutiū.nec nō & Fauſtinū.atq; Aqlā ſatis cla ros & īſignes titulo cōfeſſiōis effectos.Sed & ex diacōibus quoſ dā ī īſula poſt penas cōfeſſiōis eſſe defunctos. Supfuiſſe uero ex his Fauſtū & Euſebiū.Q uibus etiā refert tantū fidutie & ma gnanimitatis p dei grām datū.ut cū ad eos q īcarcere tenebāt frēs nemo ,prſus hūanitatis & miſterii cā pmiteret̄ accedere.iſti tam̄ īdeſinēter & reuiſerēt & neceſſaria miſtrarēt. Et cū p dies ſigulos preſidis furor creſceret iugulādos alios.alios ſuppliciis & diuerſis cruciatuū generibus affligēdo.ſqualore carceris & cate naꝝ pōderibus enecādos.& ſup oīa precipiēdo neqs ad eos pror ſus accederet.ut ex īedia q̄ſi aliud tormti genus adhiberetur. Cōceſſit tam̄ deus ſupradictis diacōibus grām. cōfeſſoribus ſuis ,puidēs.ut īuitis oībus.iſtis tam̄ nō negaret̄ īgreſſus.Sciēdū tam̄

eſt ꝙ hic

2009 Ministerio de Cultura

eſt ꝙ hic Euſebius quē diaconū ſupradiximus. poſtmodū epiſcopus apud Laudotiā Syrie ordinatus eſt. Maximus uero quē preſbiterꝝ noīauimus. ipſi Dioniſio apud Alexādriā ſucceſſit īepātū Fauſtus aūt & qcūq; ipſis tūc cōfeſſor enituit. uſq; ad pſecutionē q̄ nr̄is tēporibus facta eſt. grādeuus & plenus dierꝝ pdurans pfecto martyrio obtrūcatione capitis cōſumatus ē. Hec a Dioni

i ſio certiſſima fide memorantur. Cap.xi.

Git in Valeriani pſecutiōibus apud Ceſareā Paleſtīe multa adiuerſis martyria conſumata ſūt. Inqbus tres qdā admirandi adoleſcētes. quorꝝ unus Priſcus. alius Malcus. tertius Alexander uocabat. Cū in ſuburbanū Agellū ſupradicte urbis habitarēt. diuino fidei calore ſuccēſi. ceperūt ſemetipſos ſegnitie atq; ignauie icuſare. ꝙ cū celeſtes ī urbe martyrii proponerēt corone. ipſi nō deſiderarēt. nō raperēt. cū q; domīus & ſaluator regnū celorꝝ uiolēter diripi debere teſtatus ſit. ipſi inglorios & deſides aīos humi gereret. His igit ſemetipſos alloquiis incitātes. urbē petūt & adorto iudice truculēto. cur tantū ī ſanguinē piorꝝ deſeuiret īcuſāt. Ille cōtinuo nobiles aīos iuuenū quā dignis remuneratur affatibus. deuorādi inqt beſtiis ſubrogent. qbus nō placet piorꝝ ſanguinē fundi. Sed & mulier quedā ſupradictorꝝ iuuenū ſecuta fert audatiā. & magnanimitatis exemplū. ſimileq; ſortit exitum pene. Quā tam̄ de Martionis ſcola fuiſſe loquebant. Ca.xiii.

m Arinū quoq; uirū militarē. Ieroſolimorꝝ ciuē honore & diuitiis clarum. cū in ſupradicta urbe inter collegas ſuos per ordinē gradus ſui honor quidā cōtingeret militaris. ut fieri ſolet in ſequētē collegā ſuū ſubit īuidia. & exclamat Nō poſſe marinū adipiſci ſuperiorē gradum. ꝙ eſſet xpīanus. Interrogatur a iudice marinus. ſi ita res ſe haberet. Ita ille eſſe. & uere ſe eſſe xpianum clariſſima uoce teſtatur. Tres ei deliberandi hore decernuntur a iudice. ut eligat utrū uelit īmolare diis & imperatori an xpīanus interimi. Cumq; atribunalibus fuiſſet egreſſus Theotignus loci adprehēſa manu eius perducit eū ad eccliam. Ibiq; multis uerbis infide cōfirmās. ad ultimū initeriora perducit altaris. gladiūq; ſuū quo precictus erat oſtēdēs ei. Et rurſū offerēs euangelium quid

eduobus mallet

2009 Ministerio de Cultura

eduobus mallet interrogat. Marinus uero promptiſſima fide cũ
manũ ad euãgeliũ tetẽdiſſet. optine inqt Theotignus qđ elegiſti
o fili. & cõtẽpnens preſentẽ uitã eternã ſpato. Cõfidẽs pge. & ſu-
ſcipe coronã quã tibi domius preparauit. Regreſſus cõtiuo ad tri
bunal euocat̃ p preconẽ. Aderat enĩ tẽpus ſtatutũ. Ille uero nec
moras patit̃. nec expectat interrogantẽ. ſed cõtinuo ſibi & delibe
ratũ aſſerit. & expaternis legibus cõfirmatũ. ꝙ deo obtemperare
oporteat magis quã hoĩbus. Q uem iudex ilico capite puniendũ
ſ pro tali reſponſione pronuntiat. Cap. xiiii.

Ed inter eos cũctis clarior. & meritis fidei ſupra ceteros ĩ
ſignis memorat̃ Aſtirius uir Romane urbis ſenator patricius.
nobilitate facultatibus propiquitate etiã regia. & oĩ bonoꝝ fama
ſatis clarus. Qui cum ſupradicti martyris extremis ĩtereſſet exe
quiis & capite ceſũ cadauer ſubiectis humeris ſuis & ſubſtrata
ueſte qua ĩduebat̃ excipet. honorẽ quẽ martyri detulit. continuo
ipſe martyr aſſeqt̃. Sed & in multis aliis eũ preclaꝝ geſtis inſi-
de xpĩ enituiſſe. tradiderũt nobis hii q eũ ĩ corpore adhuc poſitũ
uiderũt. in qbus etiã tale aliqd p eũ geſtum memorabãt. Apud
Ceſareã Philippi quã Paneadã Phenices uocãt. adiũctã ſub radice
mõtis qui appellat̃ Pauius. ex quo fluuii Iordanis prima fluenta
proſiliunt. morẽ fuiſſe gẽtilis erroris. certa ac ſolẽpni die ĩmolari
uictimã. Q ue uictima arte quadã demonis ſubito nuſq̃ cõpare-
bat. Et erat hoc famoſiſſimi miraculi genus. quo pſuaderi aſtãti
bus uideret̃ ĩ celũ hoſtiã ĩuiſibiliter eſſe ſublatã. Accidit igit̃ dũ
hec gererẽt̃ adeſſe Aſtiriũ. Q ui cũ uideret oĩs miraculi huius
ſtupore cõſtringi. hũanos miſeratus errores. cũ gemitu & ſuſpi-
rio oculos ad celũ pariter tẽdit & palmas. xpm̃ q ẽ ſup oĩa deus
tota fide profuſis lacrimis ĩuocat. ut preſtigia fallacis dẽonis ar
guat. miſeriſq; mortalibus erroris huius ſoluat archanũ. Hoc illo
cũ fletibus ſupplicãte. ſubito uictĩa q̃ ĩuiſibiliter credebat̃ aſſũpta
ſupferri aqs uidet̃. & ĩ cõſpectibus oĩm reddit̃. nec ultra ĩ illis lo
cis error huiuſmõi potuit reparari Ita unius xpĩani prece. tãtoꝝ de
u ceptionũ machina cũ auctoribus ſuis dẽonibus diſſoluta ẽ.

Erũ qa urbis huius fecimus mẽtionẽ. iuſtum Cap. xv.
uidet̃ cõmemorare

uidetur commemorare etiã illud in ea q̃d hyſtoria dignũ duximus. Mulierẽ quã ſãguinis profluuio laborantẽ a ſaluatore curatam euãgelia tradiderũt. huius urbis ciuẽ conſtat fuiſſe. domuſq; eius in ea etiã nũc oſtẽdit̃. Pro foribus uero domus ipſius baſis quedã in loco editiore collocata mõſtrat̃. ĩqua mulieris ipſius uelut genibus prouolute. palmaſq; ſuppliciter tendentis imago ere uideret̃ expreſſa. Adſtat uero alia ere nihilominus fuſa ſtatua. habitu uiri ſtola cõpta circũdati. & dexteram mulieri porrigẽtis. Huius ad pedẽ ſtatue ebaſi herba quedam noua ſpecie naſcitur Q ue cũ exorta fuerit. excreſcere uſq; adſtole illius erei indumẽti frimbriã ſolet. quã cũ ſũmo uertice creſcẽs herba cõtigerit. uires inde ab depellẽdos oĩs morbos languoreſq; cõquirit. ita ut q̃cũq; fuerit illa infirmitas corporis hauſtu exiguo madefacti ſalutaris graminis depellat̃. Nihil oĩno uiriũ gerens. ſi anteq̃ eree fimbrie ſũmitatẽ creſcẽdo cõtigerit decerpat̃. Hãc ſtatuã ad ſimilitudinẽ uultus Ieſu formatã tradebãt. Q ue permãſit ad noſtra uſq; tẽpora. ſicut ipſi oculis nr̃is inſpeximus. Et nihil mirũ ſi hii qui exgentibus crediderãt. pro benefitiis que a ſaluatore fuerãt cõſecuti. huiuſmodi uelut munus uidebant̃ offerre. cũ uideamus etiã nũc & apoſtoloꝝ Petri & Pauli & ipſius ſaluatoris imagines deſignari tabulaſq; depingi. Sed & antiquas ipſorum imagines a quibuſdã conſeruatas nos uidimus. Quod mihi uidetur exgẽtili cõſuetudine indifferenter obſeruatũ. ꝙ ita ſoleant honorare quos honore dignos duxerint. Inſignia enim ueterũ reſeruari ad poſteroꝝ memoriã. illoꝝ honoris. hoꝝ uero amoris inditiũ eſt.

d Eniq; & Iacobi cathedra qui primus inter epõs Ca. xvi. ab ipſo ſaluatore & ab aplĩs ĩ Ieroſolimis eſt electus. queq; frẽ xpĩ uolumĩa diuina deſignãt. uſq; ĩ hodiernũ inibi cõſeruat̃ atq; in ea ſedẽt oẽs. q uſq; adpreſẽs tẽpus ſedis illius ſacerdotiũ ſortiũt̃. Seruat̃ ergo cũ ĩgẽti ſtudio uelut a maioribus tradita memoria ſcitatis. Et cũ ueneratiõe magna hẽtur. uel uetuſtatis. uel primi ſacerdotii ſcificatiõis optẽtu. Sed de his iſta ſufficiãt. C. xvii.

g Alienus uero Valeriãi filius. poſteaq̃ reꝝ ſũmã ſolus optinuit lenius ac moderatius erga nr̃os agere ĩſtituit. Datiſq; decretis inhiberi

2009 Ministerio de Cultura

decretis.inhiberi ſupplicia.pſecutioneſq; ceſſare.& quo quiſq; pu
tat more exorare qđ diuinũ eſt ſinit . Cap.xviii.

p Er idẽ tẽpus cũ Romão adhuc ſacerdotio Sixtus preeſſet
& apud Antiochiã Demetrianus . Firmilianuſq; adhuc Ceſaree
Cappadotie ſup eſſet.Põti ecclĩas Gregorius q prius Theodorus
dictus eſt ex Origenis diſcipulis cũ frẽ Anthenodoro ſuſcepit
gubernandas.Apud Ceſareã uero Paleſtine.poſt Theotiſtũ Dõ
nus epãtum ſortitus.& breui defunctus.Theotigno iam nrẽ me
morie uiro ſedem tradidit.Qui & ipſe Origenis auditor fuiſſe
dicebat̃.In Ieroſolimis uero poſt Mazabbanẽ.ſacerdotiũ ſuſce-
pit Hyreneus.Et hii oms̃ in pace ecclĩas gubernabãt. Ca.xviiii.

ſ Ed apud Alexandriã etiã ſi nulla extrinſecus mali cauſa ſit
eo ipſo ꝙ genus hoĩm ferox ſeditioſũ.& ſemp̃ ĩquietũ eſt
ciuiles inter ſe motus & bella.nõ uirtutis merito.neq; ob defen
ſionẽ.ſed obnecẽ atq; interitũ ciuiũ cõmouebãt. De quibus Dio
niſius in epl̃is ſuis cõmemorãs refert . ita a propriis ciuibus eſſe
uaſtatã deletãq; urbẽ.ut illa que cõſtipatione populoꝝ uix ſole-
ret digrediẽtibus ĩcedẽdi ſpatiũ dare.nũc eo uſq; peruenerit.ut
cõſpicere ĩplateis hoĩem ualde rarũ ſit.madere oms̃ ciuiũ ſangui
ne uias.cadaueribus obtegi.& ne ad ſepeliendũ quidẽ ſufficere q
ſuperſũt.Vnde & poſt belli rabiẽ ferriq; uaſtationẽ. corrupti ae
ris & fetore cadauerũ peſtilẽtia increuerit . ita ut ſi qs ferro ſup̃
fuerat.idem morbus abſumeret. Cap.xx.

ſ Cripſit aũt de his idem Dioniſius in eplã paſcali.que ſolẽ
pniter p ãnos ſingulos legi ſolet his uerbis. Aliis fortaſſis homi
nibus nõ uideat̃ tẽpus hoc.tẽpus eſſe ſolẽpnitatis.qm̃ quidẽ luc
tus ubiq; & acerba lamẽtatio ĩplateis cũcta circũſtrepit.gemitus
uero ineſt & mugitus in domibus propter multitudinẽ morien
tium.Sicut enĩ de primogenitis quondã egyptioꝝ refert̃.ita etiã
nũc ingẽs ubiq; clamor adtollit̃.Nõ enĩ eſt domus ſicut ſcriptũ
eſt.inqua nõ ſit in ea mortuus Prĩo nãq; ipſi manibus ſuis par-
tem maximam & meliorem populi ceciderũt.perſequendo ſan
ctos.Partem alterã bella inteſtina rapuerunt.Partem uero que
ſuperfuerat . peſtilens nunc egritudo conſumit . Sed nos nec

in perſecutionibus

2009 Ministerio de Cultura

i pſecutióibus cū iugularemur a feſtiuitate ceſſauimus.nec umq̄ nobis poteſt ſollēpnitas īpediri.quibus precipit̄ in tribulatione gaudere. Oīs igitur nobis locus quicūq; a tyrannis eligebat̄ ad penā.ſiue ager ille ſeu deſertū fuit.ſiue inſule.ſiue carcer . ſolempnitatē nobis impedire nō potuit. Letiſſimā uero ſuper oīs habuere ſolēpnitatē beati martyres.qui cū ſanctis angelis in celo paſca curarūt.Poſt hoc perſecutores noſtri in ſemetipſos manus ac tela uerterūt.Sed ne ſic quidē noſtroꝝ feſta turbata ſūt. Inſecutus eſt hic peſtilēs morbus & plaga terribilis.ſed illis multo terribilior & grauior.quos nec ſpes erigit futuroꝝ. Nobis uero hec oīa exercitia quedā uirtutis.& fidei probamēta ducūt̄.Quā uis enī denſior ſeuiorq; paganos magis quā noſtros morbus inuaſerit.tam̄ ne a nrīs quidē penitus abſciſus ē. Et poſt pauca addit dicens.Multi nāq; ex frībus noſtris pro nimia caritate dum abſq; ulla cunctatione infirmos uiſitare non deſinūt.& non ſolū uiſitare.ſed & miniſtrare.& exhibere officia que domīus precipit.repente morbi contagione.cū illis pariter quibus miniſtrare uoluerāt interibant.Affectu enī quodā dilectionis attracti & uelut participare dolores cū dolentibus cupiētes.alienas īſe mortes haud ſegniter tranſferebāt.effectiq; ſūt eoꝝ ut dicit aplī ſermo pipſema.Deniq; plurimi noſtroꝝ precipui & electi uiri.īter quos preſ biteri nōnulli & diaconi multiq; alii de plebe conſtātiſſima & ardētiſſima fide tāq̄ ſi martyrii tēpus īſtaret.miſerādo īfirmos ſemetipſos huiuſcemodi mortibus inſerebāt.miſericordie ex hoc martyriū capere preſumentes.Et dum curandis egris.defunctis exportandis.humādiſq; corporibus operā dabant . inſequebant̄ pene eos.quos ſuis humeris ad ſepuchra deuexerāt. Ca.xxi

p Agani uero econtrario.ſuos continuo ut egrotare ceperant deſerebāt.parentes caros liberos.uxorē cōiunx. filiiq; nihilominus parētes.ſtatim ut tremere mēbra uidiſſent.& morbo ora pallere domo propulſos . implateas ſemineces eiciebant. ibiq; inſepulta eoꝝ cadauera relinquētes.uim morbi quā p hec ſe effugere opinabant̄ dupliciter incurrebāt.dū adpeſtilentie rabiē etiā fetor inſepultoꝝ cadauerū iungeret̄. Cap.xxii.

Refert idem

2009 Ministerio de Cultura

r . Efert idē Dioniſius de Galieni tēporibus.ꝙ eo regnāte ec
cleſie dei in pace durarūt.& ꝙ mediis eius tēporibus Ma
crianus uelut nubes quedā tenebroſa & tetra.ſubito regni eius
obſcurauerit lucē.quo rurſū ad uicē eſtiue nubis abolito. Galie
nus nouum ut ipſe ait exueteri uniuerſo mūdo lum̄ effulſit.Si
mel enī atrocē tyrannū & regno deturbauit & uita. Deſignat
aūt etiā tempus.ꝙ nono anno imperii Galieni hec ſcriberet. Ex
tant & alia quāpluria neceſſaria ſatis & admiranda Dioniſii opu
ſcula. que utilitatis plurimū legentibus cōferant.inter que ſcrip
ſit etiā de repromiſſionibus futuris.exiſtente cauſa huiuſmodi.
e Piſcopus qdā erat īpartibus Egypti Nepos noīe. Ca.xxiii
hic iudaico intellectu de futuris repromiſſionibus ſentie
bat.eaſq; corporaliter exhibēdas docebat.Et mille ānis indeliciis
corporalibus in hac terra ſanctos regnaturos eſſe cū xpō.huiuſq;
ſui dogmatis probamenta ſūptis ex reuelatione Ioānis teſtimo
niis conabat̄ aſſerere.De quibus etiā libellos edidit.īterpretatio
nes huiuſmodi cōtinentes.Igitur Dioniſius de repromiſſionibus
ſcribēs adhūc Nepotē ſtilū ſue intentionis obuertit.& in primo
ſtatim libro ſuā ſentētiā que ei de diuinis repromiſſionibus uide
batur exponit. In ſcđo uero uolumīe de reuelatione Ioannis diſ
ſerens facit mētionē Nepotis his uerbis.Et cōmētarios īqt quoſ
dā proferūt Nepotis.quibus innitunt̄ plurimū.& per quos pu
tant ineffabili quodā ſacramēto oſtendi.qualiter regnū xpī futu
rū ſit ſup terras.Sed in aliis qdē multis etiā ego āplector & dili
go Nepotē uel pro fide ſua.uel pro eruditione & ſtudio ſcriptu
rarū.& precipue pro exercitio pſallēdi.qm̄ quidē plurimi frūm li
benter pro hoc eius elegere conſortia.Eſt ergo etiam mihi erga
eū multa reuerentia.& īde magis quia iā preceſſit ad dnm̄. Sed
reuera plus omībus & amāda & preferenda eſt ueritas. laudare
oportet.& abſq; inuidia amplecti ſi quid recte dictū eſt . Diſcuti
uero & diſcerni.ſi quid minus ſane ſcriptū eſt. Et ſi quidē pre
ſens eſſet is de quo ſermo eſt.ſufficeret ſolo ſermone diſcutere
que minus recte dicta uidebātur.dū interrogatione precedēte re
ſponſio ſubſequēs inconcordiā qđ cōtrariū & diſcrepās uidebat̄
adduceret. Vbi uero

2009 Ministerio de Cultura

adduceret. Vbi uero ſcripta edita ſūt.& ut uidet̃ quibuſdā ſatis
ſuaſoria.& ubi doctores procedūt q legē & prophetas pro nihilo
ducāt.euāgelia nō ſequāt . aplorꝝ ſcripta deſpitiāt.Hos aūt ſolos
libros atqꝫ iſtā doctrinā uelut magnū aliqđ & ocultū miſterium
uenerent̃.ac ſimplices quoſqꝫ frūm nrōꝝ doceāt nihil excelſū ni
hil magnificū ſẽtire de aduētu & preſẽtia dei & ſaluatoris nrī Ie
ſu xpī.neqꝫ de reſurrectiōis glīa.& nrē cōgregationis ī ipſū ac ſi
militudinis repromiſſe.ſed parua quedā.& ſemp mortalia. & nō
alia quā ſūt ea q̄ nūc uidemus ſperari ſuadēt in regno dei.Neceſ
ſariū uidet̃ adhec oīa reſpōdere frī noſtro Nepoti.Et poſt aliquā
ta rurſū ſubiūgit hec.Et enī cū ī Arſenoite eſſemus.ubi multo tā
tēpore uoluebat̃ iſta doctrīa.ita ut ſciſmata inter frēs & diſcor-
die nō fierēt.cōuocaui pbrōs & doctores qui erāt ī eccleſiis.& pu
blice cepi habere tractatū.Simul & cohortatus ſū frēs . ut ſi qd
eos moueret.obicerēt nihil reuerētes.Tū mihi illi ut ſcutū uali-
diſſimū & murū ī expugnabilē.codicē Nepotis obtiūt. Suſcepi
patiēter & tribus cōtinuis diebus reſidēs.a prima luce uſqꝫ ad ue
ſperā cū ipſis coepīs ſingula eius ſcripta cepi diſcutere. & unūqđ
qꝫ quid ī ſe abſurdi haberet oſtēdere.Et uere ſatis admiratus ſū
patiētiā & cōſtantiā atqꝫ ītelligentiā frūm.qa cōſequenter & per
ordinē de ſingulis q̄ſtionibus proponebāt.ualidiſſime his q̄ ano
bis reſpōdebant̃ occurrentes.Poſt hec. cū quid eſſet ī uero pa-
tuiſſet.accōmodabāt nihilominus abſqꝫ cōtentione cōſenſū. iudi
cantes hoc ꝙ cōtinuo ſi qd ſemel aīo uiſū fuerit. oī id ſtudio &
cōtentione ſeruandū eſt .ſed eſſe rectius tūc mutare ſentētiā.cū
eā melior & rectior ſuperauerit.Patefactis &enim cordibus ſuis
deo audiebāt uerbū.cuius probatio nō ex hūana perſuaſiōe neqꝫ
ex eloquētie fuco.ſed ex diuinaꝝ ſcripturaꝝ aſſertione ueniebat
Et ita euidēs fuit aſſertionis nrē probatio. ut is qui īter eos ma
ximus doctor & uite meritis preſtantior habebat̃ Corātion no
mine.ſurgēs in medio cunctis audiētibus proclamaret & ꝓteſta
retur.neminē debere ultra eius doctrine facere mētionē.Suffice
re ꝙ erratū eſt.decetero nō ſolū nihil hoꝝ tenendū uel ſequēdū
ſed ne cōmemorandū quidē de talibus. Si quidem tam euidens

& manifeſta

2009 Ministerio de Cultura

& manifeſta contra hec de ſcripturis diuinis patuiſſet aſſertio. Oms uero reliqui frēs gaudio & letitia repleti corde pro emēdatione ſui inexplebiles dnō grās referebant. Ca.xxiiii.

p Oſt aliquāta uero ueniens ad apocalipſin Ioānis hec de ea ſcribit. Nonnulli ex preceſſoribus nrīs penitus libellū hūc refutandū acanone ſcripturaꝝ atq; abitiendum putarūt. ſingula queq; eius capitula arguētes. Et dixerūt pretitulationē libri non eſſe uerā. ſed aliene ſcripture. Ioānis tantū nomē impoſitū. Vnde neq; Ioānis hūc eſſe librū. nec reuelationē uideri poſſe. que craſſo quodā uelamine ignorantie contegatur. Addiderūt etiā hec ꝙ nihil dignū ī ea grauitate aplīca cenſeatur. Sed ne alicuius quidem eccliaſticoꝝ ſaltim uiroꝝ ſcripturam eſſe dixerūt. Sed cherinthū quendā auctorem Cherintiane hereſeos uolentē dogmatis ſui fidē aplīci noīs opinione firmare. libello a ſe cōſcripto Ioānis titulū pretuliſſe. Deniq; īquiunt Cherinthi dogmata hec cōtinēt. interris futurū eſſe regnū xpī. Et qm̄ ipſe carnis & libidinis amiciſſimus dicebat᷑. ea in repromiſſionibus futuri regni ſanctis prebenda cenſebat. que ſui animi libido dictabat. uentris & uoluptatis opera manſura ciboꝝ ſacietatem. & abūdantiā poculoꝝ. nuptias. & cetera que hoꝝ cōſequentiā ſeruāt. Et reparari rurſū ſperabat feſtiuitates & ſacrificia iudaica. uictimaſq; legales. Ego uero quantū ad meā ſententiā pertinet. ſpernere aut abicere ſcripturā libri huius nullatenus audeo. maxīe cū multi ex fratribus ita mecū ſentiant. Sed hoc magis de eo iudico. ꝙ excedāt atq; emineāt. que in eo ſcripta ſūt hūane auditionis modū. & ſit in eo arcanus quidā & recōditus atq; admirādus oībus ſenſus Quē & ego admiror ac ueneror. etiā ſi nō ītelligo. Et ita ſentio ꝙ diuina aliqua ſacramēta ſermonibus cōtegant᷑ hūanis. nō tam iuditio meo diſcernēs. quā fide credens. Et ideo nō reprobo que nō intelligo. ſed tanto magis admiror. quanto minus aſſequor. Poſt hec uero totius libelli diſſerens corpus. & ſingula queq; diſcutiēs. atq; euidenter oſtendens. nullo modo fieri poſſe. ut ſcḋm litterā dignus in eo intellectus appareat. Addit etiā hoc dicens. Conſumata igit᷑ oī prophetia. beatos dicit propheta eos qui hoc cuſtodiūt. Sed

2009 Ministerio de Cultura

cuſtodiũt.Sed & ſemetipſũ beatũ dicit.Ait enĩ beatus q ſeruat uerbum prophetie huius. Et ego Ioãnes qui uideo & audio hec Vocari eum Ioannẽ.& eſſe hanc ſcripturã Ioãnis nõ nego. Sancti nãq; alicuius eſt.& ſine ulla dubitatione per dei ſpm̃ ſcripta. etiã ſi nõ ſit ille apoſtolus filius Zebedei Ioãnes frater Iacobi.cuius euangeliũ ſcd̃m Ioãnem ſcriptũ eſt. & eplã catholica. Vtitur ergo Dioniſius plurima aſſertione.diuinitus quidẽ inſpiratã reuelationẽ non eſſe dubitandum & Ioãnis eſſe. Non tam̃ ſibi liquido uideri ꝙ illius ſit Ioãnis qui euangeliũ ſcripſit. quia ille nuſq̃ noĩs ſui fecerit mentionẽ ac ſeſe ſignauerit noĩatim. Hic autem qui apocalipſim ſcribit.tertio mẽtionẽ ferme noĩs ſui facit. Sed & ex ipſo ſcripture ſtilo diſcretionẽ faciens.dicit potuiſſe fieri in illis tẽporibus fuiſſe & aliũ aliquẽ Ioannẽ unũ ex ſcĩs cui hoc reuelauerit deus. Multa uero & alia inſtructionis eccliaſtice monimenta.nobis ĩ libris digeſta beatus Dioniſius dereliquit.Q uorum lectio magnopere abſtudioſis quibuſq; expetẽda ſit. Sed iã ad hyſtorie ordinẽ reuertamur. Syxto Romane ecclĩe per ãnos xi.ſacerdotio procurato.ſuccedit Dioniſius. Et Demetriano apd̃ Antiochiã defuncto Paulus de Samoſate ſacerdotium ſuſcepit. Q ui Paulus abiecta ſatis & ĩdigna de xpõ ſentiẽs . traditionem doctrĩe eccleſiaſtice corrũpebat.dicens eum cõmunis nature hominem tantum fuiſſe .

t Cap.xxiiii .

Vnc Dioniſius de Alexãdria rogatus uenire ad cõcilium & ſenectutis ĩpedimento & ĩcõmoditate corporis inhibitus.Per eplãm tam̃ preſentẽ ſe reddidit.& qd fidei ac uenerationis erga xpm̃ teneret expoſuit.Ceteri uero eccliaꝝ paſtores.diuerſis e locis & urbibus uelut aduerſum latronẽ quendã xpi gregibus inſidiantẽ.cõueniunt Antiochiã.In quibus inſignes & ceteris precellentes erant.Firmilianus a Ceſaria cappadotie . Gregorius & Athenodorus frẽs Ponti prouĩtie ſacerdotes.Helenus Sardẽſis ecclĩe epũs.& Nicomas abyconio. Et Ieroſolimoꝝ precipuus ſacerdos Hymeneus.& uicine huic urbi Ceſaree Theotignus. Sed & Maxius Boſtrenſis epũs dignus eoꝝ cõſortio coherebat.Multi uero & alii quos lõgũ eſt enumerare per ſingulos.Sed & pbrĩ

quãplurimi & diacõi

2009 Ministerio de Cultura

& diaconi adſupradictã urbẽ cauſa cõpeſcendi ĩmo delendi noui huius dogmatis cõuenerunt. Cap.xxvi.

h Ii ergo oms ſepius in unũ coeuntes. Paulũq; Samoſatenũ ſtatuentes in medio. atq; eius hereſim quã ille nũc ocultare nũc etiã diſſimulare conabatᷣ. frequẽti tractatu & aſſiduis diſputationibus denũtiãtes. arguere blaſphemie & publicare nitebãtᷣ. Nec tam uno id aut ſcđo tantũ cõcilio ad finẽ perducere potuerunt Sed & cõuentũ ſepe ẽ. & abſq; opeprecio diſceſſũ. Verꝝ quoniã beati Gregorii hyſtorie textus attulit mtionẽ. digniſſimũ puto tanti uiri geſta que ſub orientali & ſeptẽtrionis axe cũctorꝝ ſermone celebrãtᷣ omiſſa neſcio quo caſu huic narratiõi ad memoriã poſteritatis inſerere. Stagnũ qđdã erat in Ponti regionibus ſitũ piſcibus copioſum. ex quorꝝ captura prediues redditus dñis preſtabat. Iſta poſſeſſio duobus frĩbus ſorte hereditatis obuenerat. Sed pecunie cupiditas q̃ pene oĩm corda mortaliũ ſupat. etiã fraternã neceſſitudinẽ uiolauit. Cõueiebatᷣ a frĩbus tẽpore captionis nõ tã ad capiẽdos piſces. quã ad hoĩes đcipiẽdos. cedes ac bella mouebãtᷣ. hũanus ſanguis pro piſcibus fũdebatᷣ. Sed dei prouidẽtia affuit aliquando auxiliũ. aduentuſq; Gregorii. Videt prelia & mortes uirorꝝ. furẽteſq; germanos. qđ cauſe exiſteret. pro qua in exitiũ ſui ſuorũq; frẽs accẽderetᷣ inqrit. nullã niſi capture piſcium cõpit. Tũ ille cũ pro honore aduentus ſui utreq; partes paululũ ſiluiſſẽt. nolite inqt o filioli rõnabiles aĩas ꝓmutis aĩantibus uiolare. fraternã pacem queſtus cupiditate diſſoluere. dei leges & nature piter iura temerare. & una mecũ ad oram ſtagni exitialis accedite. Ego iã uos per uirtutẽ dnĩ oĩ certamĩe cruẽte cõtentionis abſoluã. Et cũ hec dixiſſet. incõſpectu oĩm uirgam quã tenebat ĩmanu ad pñas littoris undas defigit. Et ipſe poſitis geĩbus palmas tendit ad celum. atq; his uerbis excelſo ſupplicat deo. Tu deus patrũ nrõrꝝ qui cũ tibi primus hõ Adam peccaſſet. & mãdatũ tuũ preteriſſet. penã culpe illius moderatus. ad terrã maledictiõis ſentẽtiã detorſiſti dicẽs. maledicta terra ĩ opibus tuis. & nũc ergo miſeratus horꝝ iuuenũ fraternũ ſãguinẽ q periclitãtur precipe ut maledicte ſint aque iſte in opibus iſtorꝝ. pro quibus

furore ſucceſſi

Greg. Tharmaturgo

furore ſucceſſi fraterne pietatis obliti ſũt. ita ut nũquã in hoc lo co uel piſcis appareat uel aqua reſideat. Sed ſit cãpus aratri pa-tiens. ac frugũ ferax. & cuſtos ineternũ fraterne cõcordie pſeue ret. Simul ut ille orandi finẽ fecit. ſtatim ſe unda ſubducens. & curſu uelotiore fugiens a cõſpectu ſupno iuſſa diſcedere. abyſſis ſuis redditur. & arentẽ campũ germanis iã cõcordibus derelinqt Sed & in hodiernum frugũ ferax eſſe dicit' ſolum. qđ ante fue rat nauiũ ferax. Memorat' etiã aliud inluſtrius ab eo & diuini tus geſtũ. In quodã loco ruris anguſti cũ res popoſceret eccliam conſtrui. rupes quedã uicini montis exparte orientis obiecta. ex alia uero preterfluens fluuius. ſpatiũ quantũ ecclie ſufficeret de negabat. Et cum alius omino nõ eſſet locus. omſq; meſticiã age rent. q ſolum adcõſtruendã eccliam nõ haberent. ille fide plenus pernoctaſſe in oratione dicit'. & dnm̃ Ieſum promiſſionis ſue ad monuiſſe fideliter qua dixit. ſi habueritis fidẽ ſicut granum ſi-napis. dicetis monti huic tolle te & mitte te ĩmare. & fiet utiq; Cumq; hoc fide plena ac deuotione depoſceret. ad lucẽ coeunti-bus populis. inuenta eſt rupis ĩportuna ſeceſſiſſe tantũ quãtum ſpatii ad cõdendã querebat' eccliam. Tradunt' eius & alia quam plurima. Sed ne in longum uideamur trahere ſermonẽ. ĩtermiſ ſis ceteris. unũ adhuc de eius geſtis aditiã. Iter eius fuiſſe quon-dam per alpes dicit' hyemis tẽpore. Et cum pueniſſet ad ſũmũ alpium iugum. niuibus repleta erant oĩa. nullum uſquã diuerſo-rium. Fanum ibi tantum apollinis erat. Cui ſuccedẽs trãſacta no cte diſceſſit. Sacerdos uero erat quidã Fani eius. cui cõſulere ſi-mulachrorum Apollinis mos erat. & reddere reſpõſa poſcẽtibus. Ex quo etiã alimonie queſtus eſſe uidebat'. Igit' poſt digreſſũ Gre-gorii. offerre cõſulta. & reſpõſa poſcere ſacerdos acceſſit exmore nihil ĩde reſponſum ueniebat. Repetit uictimas. ſilẽtium perma net. Iterum atq; iterum litat'. ſurdis ingerit fabulã. Cumq; ſtupore noui ſilentii eſtuaret ſacerdos. noctu ei adſiſtens demonium di cit ĩſomnis. Quid me illic ĩuocas. quo iã ueire non poſſum? Per cõtanti cãm. aduẽtu ſe Gregorii dicebat expulſũ. Quid nunc re medii daretur cũ perquireret ait. Non aliter ſibi licere ingredi

locum illum

2009 Ministerio de Cultura

locum illũ niſi Gregorius permiſiſſet. Quibus auditis, ſacerdos
occupat uiam. multa apud ſemetipſũ uoluens. atq; aĩo recuſante
pertractans peruenit ad Gregoriũ. adortuſq; eũ rẽ pãdit exordie.
hũanitatis ſue atq; hoſpitalitatis admonet. querelam depulſi nu
minis promit. ademptam facultatem ſui queſtus deplorat. ac
reddi ſibi omĩa in priſtinũ ſtatũ depoſcit. At ille nihil moratus
ſcribit eplãm in hec uerba. Gregorius Apollini. Permitto tibi re
dire ad locũ tuũ & agere que cõſueuiſti. Hanc eplãm ſacerdos ac
cipit. & ad fanũ defert. Poſitoq; ea iuxta ſimulachrũ. adfuit de-
mon. & dedit reſponſa poſcenti. Tum ille inſemetipſũ conuerſus
ait. Si Gregorius iuſſit. & deus iſte diſceſſit. nec potuit redire ni
ſi iuſſus. & rurſus iubente Gregorio reſtitutus eſt. quomodo nõ
multo melior iſto Gregorius. cuius hic obtẽperat iuſſis? Clauſis
igitur ianuis fani deſcendit ad Gregorium. epiſtolã ſecum quam
acceperat referens. omẽmq; apud eũ rei geſtũ ordinẽ pãdens. Si
mulq; ſe ad pedes eius proſternens. rogat ut illi ſe deo offerat
cuius uirtute diis gẽtiũ Gregorius imperabat. Cũq; enixius &
pertinatius exiſteret. catecuminus ab eo factus eſt. Et cum ſe ui
te caſtiſſime & abſtinentiſſime derelictis oĩbus non ſolũ errori-
bus demonũ. ſed & ſeculi actibus mancipaſſet. etiã baptiſma con
ſecutus eſt. Et intantum uite merito ac fidei uirtute profecit. ut
ipſe beato Gregorio in epãtu ſucceſſor extiterit. Sed & ingenii
ſui nobis imparuo maxima monimẽta dereliquit. In eccliaſten nã
q; metafraſim idem Gregorius magnificentiſſime ſcripſit. Et ca
tholice fidei expoſitionẽ breuiter editã dereliquit. quã pro edifi-
catiõe eccliaꝝ ſociare his cõmodo duxi. Gregorii martiris & epõ
pi Neoceſarie fides.. Vnus deus pater. uerbũ uiuentis. ſapientie
ſubſiſtẽtis. & uirrutis ſue & figure perfectus. Perfecti genitor pa
ter filii unigeniti. Vnus deus ſolus ex ſolo deo. figura & imago
deitatis. uerbũ perpetrans. ſapientia cõprehendẽs omĩa. & uirtus
qua tota creatura fieri potuit. Filius uerus ueri & inuiſibilis ex ĩ
uiſibili & incorruptibilis ex incorruptibili. & immortalis ex ĩmor
tali. & ſẽpiternus ex ſempiterno. Vnus ſpiritus ſcũs. ex deo ſub
ſtantiã habẽs. & q per filiũ apparuit. imago filii perfecti. Perfecta

uiuentium cauſa

2009 Ministerio de Cultura

uiuentium cauſa.ſcitas ſcīfationis preſtatrix.Per quem deus ſuper omīa & in omībus cognoſcitur.& filius per omēs. Trinitas pfecta.maieſtate & ſempiternitate. & regno minime diuidit̃ neq; abalienatur .Igitur neq; factum quid.aut ſeruiens intrinitate neq; ſupinductum tanq̄ ante hac quidē non ſubſiſtens . poſtea uero ſuper ĩgreſſum.Neq; itaq; defuit unquā filius patri.neq; filio ſpūs ſanctus.ſed in conueretibilis & immutabilis eadem trinitas ſemper.Sed de Gregorio ſatis dictum eſt. nūc ad hyſtoriā redeamus.Interea Dioniſius apud Alexandriā quieuit in pace. duodecimo anno imperii Galieni.decem & ſeptem ānis functus ſacerdotio.Succedit uero ei Maximus.Igr̃ Galienus cū p annos xv.Romanū gubernaſſet imperiū. Claudio regni ſucceſſore defunctus eſt.Qui duobus ſolis ānis in imperio tranſactis. Aureliano rerum apicē dereliquit.Huius tēporibus ultimū apud Antiochiam epōꝝ concilium congregatur. In quo Paulus arguitur manifeſteq; conuincitur hereticus. & dāpnatur ab omibus que ſubcelo ſunt eccleſiis xpī.inſiſtente plurimū & diſceptationibus ualidiſſimis perurguente Alchione pbrō Anthiocene ecclie.uiro fideliſſimo & omibus uirtutibus adornato cui accedebat etiā hoc.ꝙ erat diſertiſſimus & potens in uerbo.atq; in oī eruditiōe perfectus.Deniq; oratoriā in eadē ipſa urbe docuerat. Huic igit̃ ab omī epōꝝ concilio permittit̃ diſputatio cū Paulo. excipienti bus notariis.Que ita magnifice ab eo & accurate habita eſt.ut ſcripta ederet̃.& nunc quoq; in ammiratione ſit oīmbus.Solus &enī potuit diſſimulantē & occultantē ſe Paulum confeſſiōibus propriis publicare.Quibus ita geſtis cōmuni cōſilio uniuerſi pariter ſacerdotes ſcribunt eplām ad perſonā Dioniſii epī urbis Rome.& Maximi Alexandrie epi.que per oīs mitteretur ecclias per quā cunctis & ſuā diligentiam cōprobarent.& Pauli hereſim cōfutatam eſſe atq; deiectā in uniuerſoꝝ notitiā prouocarent.Simul etiā que cū eo queſtiones habite ſint indicant . Sed & uitā ipſius intemperatā pariter moreſq; deſcribunt.Ex quibus pauca aliqua inſerere huic operi noſtro dignū iudicauimus. Dioniſio & Maximo & omibus qui per uniuerſū orbem ſunt ſacerdotibus

& coepiſcops

2009 Ministerio de Cultura

& coepīs.una cū cōpreſbiteris & diaconibus atq; om̄i eccl̄ie ca-
tholice q̄ ſub celo ē.Helenus & Hymeneus.Theophilus.Theo-
tignus.Maximus.Proculus.Nicomas.Helianus.Paulus.Bolaſus
Protogenes.Ieras.Eutitius.Theodorus.Malcion.Lutius.preſbi
teri.& ceteri om̄s qui nobiſcū congregati ſūt ex uicinis urbibus
& gētibus epī & pbrī & diaconi.dilectiſſimis frībus in dnō ſalu
tem.Et poſt pauca addiderūt mittētes hāc eplām.Deprecamur
om̄s ut ſi qui forte tali doctrina infecti ſūt.curētur a uobis ſicut
& beate memorie uir Dioniſius Alexādrinus & Firmilianus ex
Cappadotia.iam prius ſcripſerant ad Antiochie plebē.dedignan
tes īmo potius declinātes ad perſonā ipſius ſcribere qui erat au
ctor erroris.Ipſe aūt beate memorie Firmilianus cū adhuc ſuper
eſſet.ſcd̄o adfuit.& preſēs eū arguit ac notauit.ſicut om̄s noui-
mus & teſtamur qui ſimul cū illo ueneramus.Sed repromitten
te eo corrigere errorē credidit.ſperās poſſe fieri.ut abſq; religio-
nis nrē obprobrio & diſſenſionū nota res ueniret in melius.Et
ideo diſſimulauerat.cū tam̄ Paulus dolo differret.& hoīem qui-
dem falleret.deū aūt negaret.ac fidē in qua renatus fuerat uiola
ret.Deniq; & nūc beatus Firmilianus ueniebat antiochiā.& cum
Tarſū uſq; peruēiſſet.& nos om̄s Antiochie poſiti aduentū illi
us opperiremur.nuntiatus eſt nobis exceſſiſſe de mūdo.Poſt ali
quanta uero deſcribentes eius uitam moreſq; aditiunt etiā hoc.
Poſtea uero quā a doctrine regula ad aliena ſe dogmata & adul-
terina conuertit.non opus eſt enumerare actus eius priores.quo
modo cū prius egens fuerit & pauperrimus.neq; ex parentū ſuc
ceſſione.neq; ullam queſtus occaſionē habuerit honeſtā.nunc ad
ſūmas diuitias peruenerit.non aliūde niſi ex ſacrilegiis.Et ex his
que per fraudē diripuit.cōcutiens frēs.uendēs patrocinia.& fidē
negotioꝝ ſuſceptoꝝ.nec accepta mercede cuſtodiēs.exiſtians ſe
cundum ꝙ ſcriptum eſt queſtū eſſe pietatē.Superbiā uero eius
quis ferre poſſet.cū ſe magis ducenariū quam epiſcopum uidi
uellet? Nam & incedēs per plateā ſtili quadam ambitione ute-
batur publice epiſtolam relegens.atq; ī auditu omīum & oculis
dictans adſiſtētibus

2009 Ministerio de Cultura

dictans adſiſtenbus ſibi in platea notariis. Directio quoq; prete
reuntium & conſtipatio inſequentium quamplurima quereba
tur.ita ut omnes qui uidebant horreſcerent & deteſtarentur
per illius adrogantiam religionem diuinam. Hec inpublico.
Intra eccliam uero tribunal ſibi multo altius quam fuerat extrui
& thronū in excelſioribus collocari iubet. Secretarium quoq;
ſterni & parari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbum uero faciens
ad plebem. iactare ſupra modum dexteram.ac palmam femo
ri inlidere. pede quoq; ſubſaltare. ac ferire ſcabellum cum
ſonitu. Ab auditoribus uero non fauorem neq; plauſum ſpe
rare ſolum. ſed theatrali more oraria moueri ſibi expetebat. &
uoces tanquam de caueis dari. Hec non ſolum auiris. ſed etiam
amulieribus indecenter expetebantur. Si qui uero auditorum
honeſtius & uerecundius agens aclamore nimio temperaſſet.
uelut iniuriam faciens patiebatur iniuriam. Sed & antiquis
& defunctis iam tractatoribus inſultabat. & illis derogans.
ſuas laudes inuerecunde impudenterq; iactabat. rethorem
ſe magis quam eccleſie doctorem laudari cupiebat. Pſalmos ue-
ro qui in dominum noſtrum Ieſum criſtum dicebantur ceſſare
fecit.uelut Neotericos & nuper īuentos. In ſemetipſum uero cō
poſitos.diebus paſce in medio eccleſie canere mulieres maxime
quas ipſe prius ad canendū pro more inſtituerat faciebat.ita ut
horreſceret ſi quis audiret. Nam cū ipſe filium dei negaret de-
ſcēdiſſe de celo.ſed a Maria cepiſſe & initium habuiſſe de terra
pſalmi qui in ipſum dicebantur.& quibus in populo laudabatur
angelum eum dicebant deſcendiſſe decelis. Et hec ipſe adſiſtens
& audiens.non ſolum dici nō prohibebat. ſed elato ſupercilio
delectabatur audire. De mulieribus uero que cū ipſo ſimul ma
nebant.quas niſanctas Antioceni appellant.quid opus eſt dici?
Ex quarum ſocietate & contubernio ut ſibi nulla queſtio moue
retur.etiam preſ biteris & diaconis ſuis his dumtaxat qui ei mo
rem gerebant habendi mulieres ſecum ſimilē licentiā dedit. Sed
& cōgregādi diuitias tribuit facultatem.quo ī ſimilibus obnoxii

magiſtro nequaq̃

2009 Ministerio de Cultura

magiſtro nequaquā crimē īpingerent.Nos aūt idcirco hec ſcribi
mus frēs kmī.quia nouimus quam ſacroſanctū debeat eſſe epā
le ſacerdotium.qđ & clero & plebi eſſe debeat exemplo .neq;
enim ignouimus quoſdam dum incautius ſibi adcohabitandum
iungūt mulierculas cecidiſſe.Quod etiā ſi non fiat. certe inſu-
ſpitionē uenire de talibus ſacerdoti grauiſſimū eſt. Quomodo
aūt uetare poterit eos qui infirmiores ſunt a mulierꝝ conſortio
quibus ex his que gerit auctoritatē prebet? Tantus uero ac tam
immitis ſuis fuit inpotentatu.& ita ſpecie q̄dā tyrānidis elatus eſt
ut ne ad arguēdū quidē quiſquā.uel accuſandū auderet accedere
Sed & que diximus.condēpnari poſſent etiā in eo qui fidē catho
licam ſeruat .& in eccliaſtici dogmatis ueritate perdurat.Hic ue
ro qui ab īiurato fidei miſterio adpollutiſſimā ſe arcem hereſim
contulit.neceſſarium enī fuit etiam partē erroris ipſius deſigna
ri.quomodo habēdus.uel quomodo execrādus eſt. Et poſt mul
ta in fine epiſtole addunt etiā hoc.Igit̄ neceſſarium uiſum eſt
hunc reſiſtentē deo neq; adquieſcentē uere fidei.abici & abiura
ri.Alium uero pro ipſo ecclie catholice cōſtitui epm̄ per dei gra
tiam prouiſū.filiū beate memorie Demetriani.qui huic ipſi eccle
ſie īculpabiliter prefuit Dōnum noīe.uirū oībus bonis ornatum
Indicauimus aūt uobis de eo ut ſciatis ad ipſū uos ſcribere debe
re.& ab ipſo cōmunionis ſcripta ſuſcipere.Hic autē qui īdignus
habitus ē eſſe in ecclia catholica. anahtema ſcribat̄.& illius hēſe
os ſectatores excoīcēt̄ .Dōno igitur in epātum ſubrogato . Pau
lus a ſacerdotio abſciſus & cōmunione. cū de domo ecclie nol
let exire īterpellatus īperator Aurelianus religioſe ſatis de hoc
ſancteq; decernit.his precipiens ecclie domū tradi . quibus Italie
ſacerdotes & Romanus epūs ſcripſerāt. Et iterū predictus Pau
lus ad cetera mala etiā hoc dedecoris adquiſiuit ,ut manu publi
ca de ecclia pelleretur.Et tunc quidem talis erga nos exiſtebat
Aurelianus.Proceſſu uero tēporis immutare propoſiti ſui bonū
cepit.& malis cōſiliis deprauatus.perſecutionem erga dei ecclias
meditari eo uſq; ut dicatur.ꝙ dictatis iā litteris & ſcriptis.cū ſup
eſſet ſola ſubſcriptio.diuina dextera īterueiens ſubſcriptionem
nefande dextere

2009 Ministerio de Cultura

nefande dextere deturbauerit . Morte etenim ſubita condem
pnat̃ qui de pioꝝ morte cenſebat .ut oſtenderet deus.qui ante
cũ uoluerit tyrãnus cruciamur.ſed cum probauerit ipſe corripi-
mur.Igit̃ ſex ãnis Aurelianus cũ gubernaſſet pricipatũ Probus
poſt hũc ſuſcepit. Cui cũ tantũdẽ tẽporis expleſſet ĩperium Ca
rus una cum filiis Carino & Numeriano ſuccedit.Aquibus tri-
bus ãnis nec plenis Romano regno adminiſtrato .Diocletianus
ſuſcepit principatum.Is uero maxĩas inrõs perſecutiones & ec
ſ cleſiaꝝ ſubuerſiones molitus eſt. Cap.xxvii. Diocletianus

Ed pauloante quã hic imperium ſumeret ni urbe Roma
defuncto Dioniſio poſt nouem ãnos ſacerdotii.Felix ſuſcepit ſe
dẽ.Q uo tẽpore Manes quidã ſcd̃m nom̃ ſuũ inſaniẽs. & iſtinc
tu dẽonis agitatus.inuiſã & exſecrabilẽ oĩbus hereſĩ docet.Hic
aũt Manes gẽte Perſes . uita & moribus barbarus fuit.tã acer
ĩgenio.ut ĩſaniret uel dmone adipleri uideret̃.Deniq; ut rei exi
tus docet.xpi ſe nũc gerere formã conabat̃. oſtendere nũc ipm̃
ſe eſſe paraclitum predicabat.Et elatus ininſania.ad ſimilitudinẽ
xpĩ duodecim diſcipulos eligẽs ad predicãdum mittebat.dogma
ta ſtulta & impia adiuerſis hereticis qui iã prius extincti fuerant
mutuata diſſeminãs.& ĩ nrõ orbe Perſica uenena propinans.

e X hoc ergo Manicheoꝝ hereſis uſq; in ho Ca.xxviii.
diernũ diffundit̃.eo tẽpore exorta.quo Felix ĩ urbe Ro-
ma ecclĩe preerat.Q ui p̃ qnq; ãnos adminiſtrato ſacerdotio Eu
ticiano ſedẽ reliquit.Is decẽ mẽſibus ſolis tranſactis. Gaio epãtũ
tradidit.Q ui nr̃is iam tẽporibus qndecim ãnis ſacerdotio per-
functus.Marcellinum ſucceſſorẽ reliquit.Quem iam perſecutio
nis tẽpus ĩueĩt.Ea tẽpeſtate apd̃ Antiochiã ſacerdotiũ poſt Dõ
nũ ſuſcepat Timeus.Poſt Timeũ uero Q uirillus.Q uirillo aũt
ſucceſſit Dorotheus.Q ui ad noſtram uſq; memoriam perdura Dorotheus.
uit.uir eruditiſſimus & in ſcripturis diuinis ſatis intentus . qui
pro multa diligentia.etiam hebream linguã didicerat. Greca au
tẽ eruditiõe liberali a puero fuerat ĩſtitutus. Is eunuchus a nati
uitate fuit.Ex quo etiã ĩpator ĩ ãmiratiõe eũ hũerat . & honorẽ
ei cõtulerat purpure prepoſiturã.Huius etiam nos cũ in eccleſia
ſcripturas exponeret

2009 Ministerio de Cultura

ſcripturas exponeret auditores ĩpueritia fuimus. Poſt hũc autẽ Tyrãnus apud Antiochiã ſacerdotiũ ſuſcepit. ſub quo eccliarꝫ pſecutio ĩcreuit. Apud Laudotiã poſt Socratẽ Euſebius Alexandrinus genere epũs fuit. Qui in cauſa Pauli Samoſateni ad partes Syrie cũ ueniſſet. qꝫ eſſet in ſcripturis diuinis eruditus. a fratribus ſtudioſis uelut theſaurus quidã repertus. ultra nuſquam abire permiſſus ẽ. ſicut Dioniſius ĩ eplis ſuis ſcribit. Huius quoqꝫ Anatholius ſucceſſor ut aiũt bonus boni extitit. Qui & ipſe genere Alexandrinus erat. eruditione uero liberaliũ litterarum & in philoſophicis apuero adprime eruditus. ita ut apud Alexãdriam dialeticã docere ab omĩbus eruditis uiris & philoſophicis cogeretur. Hunc etiam belli tẽpore qđ ĩter ciues exortũ ẽ apud Alexandriam. ferunt multa bona ciuibus in conſiliis & prouiſionibus preſtitiſſe. Ex quibus unũ tantũmodo factũ breuitatis cauſa memorabo. Frumentũ aiũt cum deeſſet obſeſſis. & fames grauius quã hoſtis urgeret. tertia pars cũ due ſe inuicem impugnarent erat populi ſeparata. que quaſi fidem Romãis ſeruabat In qua parte. tunc etiam ſupradictus Anatholius erat abſqꝫ impugnatione. Hic ad magiſtrũ militie refert. eumqꝫ defamis neceſſitate que obſeſſis acciderat edocet. & impetratam gratiam ciuibus defert. eamqꝫ hoc modo diſtribuit. Primũ quidẽ utraſqꝫ partes inter ſe diſſidentes alloquitur. ac Romanis redire in gratiã ſuadet. Sed cum reluctantes uideret. hoc ſaltim inquit credo uos libenter accipere. ut omẽm uirorũ manum imbellem que belli quidem uobis nequaquã cibi tamẽ neceſſario particeps eſt. exire portas ſinatis. Conſilium ab utraqꝫ parte gratãter acceptum eſt. Decernunt imbellẽ manum egredi caſtris debere. Data occaſione. omnes pene quos inedia conſumebat. pariter cũ imbellibus erumpunt. Precipue noſtri quibus bellum gerere contra propoſitũ erat. Quos oẽs Anatholius ſuſcipiens. parẽtis ſimul ac medici fouebat affectu. & ita multitudini per cibum ſalutem propere contulit. Reliquis uero qui pauci remanſerant. formidinẽ belli & deſiderium pacis incuſſit. ita miſericordi prudentiqꝫ conſilio urbem maximam fame pariter abſoluit & bello. Hunc ergo

ſecundũ de

2009 Ministerio de Cultura

ſcđm de Alexandria dei munere Laudicenorum ciuitas accepit
epm̃ poſt tranſactũ qđ ſupra memorauimus bellũ. Multa quoq;
opuſcula ſupradicti Anatholii magnifice cõpoſita ad nos uſq; ue
nerũt. Ex quibus mihi dignũ uidet̃ de paſca quid ſenſerit. ipſius
uerbis proferre. Eſt ergo inquit ĩprimo ãno initiũ primi menſis
q eſt. x. & viiii. ãnoꝝ circuli prĩcipium. Secundũ Egyptios quidẽ
menſis Famenoth uiceſimaſexta die. Secũdum Macedões dicti
menſis uiceſima ſcđa. ſcđm uero Romanos undecimo kal. apri-
lis. Inqua die inuenit̃ ſol non ſolũ cõſcendiſſe primã partẽ. uerũ
etiã quintã iam in ea die habere. ideſt in prima ex duodecĩ par
tibus. Hec aũt particula prima exduodecim uernale eſt equinoc
tiũ. Et ipſa ẽ initiũ mẽſiũ & caput circuli. & abſolutio curſus ſtel
larũ que planete ideſt uage dicunt̃. ac finis duodecime particule
& totius circuli terminus. Et ideo nõ parũ delinquere dicimus
eos qui ante initiũ hoc noui anni. paſca putant eſſe celebrãdum
Sed nec anobis primis exordium ſumit. hec ratio antiqs iudeis
fuiſſe cõprobata demoſtrat̃. & ante aduentũ xpĩ obſeruata. ſicut
euidenter edocet Philo & Eieſippus. Sed & hoꝝ ãtiqores Aga-
thobolus. & ab eo eruditus Ariſtobolus ex Paneada. qui unus
ex illis. lxx. ſenioribus fuit q miſſi fuerãt apontificibus ad Ptolo
meum regẽ. hebreoꝝ libros ĩterpretari ĩ grecũ ſermonẽ. Q ui &
multa extraditionibus Moyſi. proponẽti regi percũctatiq; reſpõ
derãt. Ipſi ergo cũ qõnes exodi exponerẽt. dixerũt paſca nõ prius
eſſe ĩmolãdũ. quã eqnoctiũ uernale trãſiret. Ariſtobolus uero etiã
hec addit. ĩ die paſce non ſolũ obſeruandũ eſſe. ut ſol eqnoctiũ
uernale tranſcendat. ueꝝ & luna. Cũ enĩ duo ſit eqnoctia iqt
ueris & autũni eqs ſpatiis direpta. & quartadecĩa die menſis
primi ſit ſtatuta ſolẽpnitas poſt ueſperã quãdo luna ſoli oppoſita
e regiõe deprehẽditur. ſicut etiã oculis ꝓbari licet. Inuenitur uti
q; uernalis equinoctii ptẽ ſol obtinẽs. luna uero ecõtrario autũp
nalis. Legi & ĩ eoꝝ libris alia multa de his ualidiſſis aſſertiõibus
expoſita. q̃ euidẽter oſtendãt paſce ſolẽpnitatẽ oĩ genere poſt eq
noctiũ celebrãdã. Multa & alia preterea nõ ſolũ religioſis uiris. ſed
& philoſophis ãmirãda ſcripta anatholius dereliqt. qbus ſalutaris
eius eruditio

2009 Ministerio de Cultura

eius eruditio ſcire uolentibus innoteſcat. Huic primus Theoti-
gnus ſacerdotiū Ceſaree tenēs in epātu manus īpoſuit. & uiuens
ipſe ſibi eū ſucceſſorē ſue cathedre ſtatuit. Vnde & aliquāto tē-
pore pariter cū ipſo Theotigno Ceſarieſi ecclie prefuit. Ca. xxix

ſ Ed eū aduerſū Paulū Samoſatenū Antiochiā cōueniretur
ad conciliū pretergredientē Anatholiū defuncto Euſebio
Laudocenſis ecclia Sextū ſibi uendicauit epm̄. Poſt quē ultimus
uſq; ad perſecutionis tēpus apud Laudotiā Stephanus eccliam
gubernauit. Et ipſe eruditiōe & eloquētia prioribus nō inferior
ſed fidei uirtute longe diſſimilis. ſicut perſecutionis ignis proba
uit. Nihil enī philoſophie in neceſſitate tēptationis oſtēdit. ſed nō
cōtinuo in illius infirmitate dei paupertas oſtendit̄. Poſt huius
nāq; caſū. prouidit deus ecclie illi epm̄ Theodotū noīe. uiꝝ non
ſolū uerbis. ſed rebus & uirtutibus ornatū. Hic arte quidē medi
cus fuit. ſed ad aīaꝝ adnō trāſlatus eſt medicinā. Vere incōpa
rabilis. qui ſup omēs pene hoīes. fide. miſericordia. ſtudio. uigilā-
tia. atq; oībus optimis inſtitutionibus claruit. In ſcripturis quoq;
diuinis. laborē quāplurimū geſſit. Interea apud Ceſareā Paleſtine
Theotignus cū epātum ſollertiſſime peregiſſet Agapius ſucce-
dit. Qui & ipſe multo labore multaq; diligentia & gubernatio
ne populi adhibita. & precipue erga indigentes paterna prouidē
tia ferebat̄. A quo & uir per oīa prudentiſſimus uita eruditione
moribus adornatus Pamphilus ecclie ipſius preſ biter ſubroga
tur. Sed iſte Pamphilus quis ue ſit & quātus. & unde oriundus.
qm̄ non erat dignū breuiter tranſcurrere. oēm eius uitā inſtitu
tionēq; a puero. & quanta ī pſecutionibus per diuerſas confeſſio
nes ptulerit. quoſq; agones deſudauerit. & qualiter ſup oīa coro
nam martyrii adeptus ſit. proprio id opuſculo cōprehendimus.
De hoc ergo quā mirabilis fuerit. illa lectio doceat. Sed & alios
quamplurimos per illud tempus ammirabiles in preſ biteris
uiros noſtri iam memoria tenet. Vt apud Alexandriam Hieri
um. Meletiū uero apud Pontū. qui epūs poſtmodū factus ē. Sed
Hierius quidem acer īgenio indiuinis ſcripturis nobiliter erudi
tus. uita puriſſimus. atq; ad criſtianam philoſophiam nudus
& penitus

2009 Ministerio de Cultura

& penitus expeditus .doctor ecclie incōparabilis.priuatim & publice mirabiliter diſputās.Meletius uero tante fuit ſuauitatis in moribus, & tante dulcedinis.ut Mellaticus aſodalibus uocaret̃ In oī eruditione perfectus. in Rethoricis talis erat. ut aliis ſtudiis nūquā uacaſſe putaret̃ .In cunctis uero philoſophie generibus que ī qnq; diuidunt diſciplinas ita erat per ſingulas cōſumatus.ut cū in una quaq; quis experiri uoluiſſet.in hac eum ſola a puero habuiſſe exercitiū iudicaret.Cumq; eſſet eruditionū prerogatiua magnificus.uirtus tam̄ aī & uite ſinceritas longe in eo magnificentior habebat̃.Quē nobis perſecutionis tēpore īfuga poſitū apud Paleſtinā diligētius & plenius agnoſcere licuit. Igit̃ in Ieroſolimis poſt Hymeneū de quo pauloante memorauimus epm̄ zapdas ſacerdotiū ſuſcepit.Q đ paruo tēpore adminiſtratum Hermoni poſt ſe tradidit.Hic uſq; ad nrī tēporis perſecutionē aplicam inibi quā ſuſceperat cathedrā conſeruauit. Apud Alexandriā uero.maxīo q ſucceſſerat Dioniſio.cū in decē & octo ānis ſacerdotiū tranſegiſſet. Theonas ſuccedit. Cuius tēpore Achillas eiuſdē ecclie preſ biter eccliaſtice ſcole magiſteriū tenuit.eruditione.fide.cōuerſatione.& moribus inſignis. Theonas uero cū decē & nouē ānis ſacerdotiū inculpabiliter miniſtraſſet. ſedem tradidit Petro uiro inter precipuos egregio.Hic duodecim ānos in epātu illius urbis exegit.Q uoꝝ tres ante pſecutionem reliquos uero nouē.diuerſis intēptationū generibus duxit. Cūq; ſēper in omī agone perſecutionū poſitus artioribus ſe uinculis cōtinentie diſtringeret.& ad utilitatē atq; inſtructionē ecclie in uerbo dei nobiliter inſiſteret.ſatiſq; uigilanter erga oēm ſacerdotii curā diebus ſudaret ac noctibus . nono pſecutionis anno. epātus uero ſui duodecimo.martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit.Hucuſq; ſucceſſiones epiſcopoꝝ geſtaq; diuerſa a dnī & ſaluatoris noſtri natiuitate uſq; ad tempus perſecutionis inqua eccleſie quoq; deſtructe ſunt . hyſtorie mandauimus. De reliquo uero agones martyrum quos ipſi per noſmetipſos uidimus deſcribentes poſteris ad memoriā relinquamus .

Explicit liber.vii.eccliaſtice.

Incipiūt capitula

2009 Ministerio de Cultura

Incipiunt capitula libri.viii.

Cap.i. De nrī tēporis ac Dioclitiani & Maximiani & Maximi ꝑsecutiōe Ca.ii. De ecclīaꝝ ſubuerſionibus. Ca.iii. De q̄litate perſecutionū. Ca.iiii. De martyribus. Ca.v. De his qui apud Nicomediā paſſi ſūt. Ca.vi. De his qui ī domibus regū erāt. Ca.vii. De egyptiis qui apud Fenicē paſſi ſūt. Ca.viii. De ipſa egypto. Ca.viiii. De Thebaide. Ca.x. De Filea martyre. Ca.xi. De quadā ciuitate apud Frigiā pro xpī noīe tota coronata. Ca.xii. De his q̄ apud Alexandriā & Antiochiā geſta ſūt. Ca.xiii. De his que in Frigia apud Pontū geſta ſunt.aliis quoq; diuerſis uiroꝝ ac mulieꝝ paſſionibus. Ca.xiiii. De propoſitis ecclīaꝝ. Ca.xv. De mortibus perſecutoꝝ. Ca.xvi. De his que extrinſecus acciderūt. Ca.xvii. De perſecutionibus Maximi imperatoris. Cap.xviii. De his que in melius cōuerſa ſunt.rurſū inidipſum uerſa ſunt.

Expliciunt capitula. Incipit liber.viii.

Poſtoloꝝ ſucceſſionibus intra.vii.libros anobis con
a cluſis.in hoc octauo uolumine dignū credidi etiā ea que nrīs tēporibus geſta ſunt.poſterioꝝ memorie derelinquere.& hinc iā nobis ſermo ſumat exordiū

e T eni ante nrī tēporis perſecutionē.quā mirabiliter Ca.i. quāq; magnifice per uniuerſū mundū ſermo xpī pietatis doctrina profecerit.& inquantū ſublimitatis aſcenderit.narrare uires nrās ſuperat.Noſci tamē & exhoc poſſibile ē.ꝙ aliquāti ex principibus Romanis.& facultatē regēdi prouintias iuriſq; dicēdi nrīs prebebāt.Et cōiugibus ac miniſtris atq; uniuerſe domui ſue nō ſolum credere in dnm̄ nrm̄ Ieſū xpm̄.ueꝝ cum omī fidutia ac libertate infide agere ſinebant.ita ut illos ſibi fideles ac familiares ducerēt.de quibus certi erāt q pro fide xpī nihil perfidum ſaperēt.Sicut fuit opinatiſſimus ille Dorotheus incubiculo regum.qui propter fidē dnī fideliſſimus in oībus habebatur Vnde & cunctis preferri & honore meruit & amore.Cum quo & Gorgonius ceteriq; cum ipſis in dnō fideles uel q ītra palatiū ī ſūmis honoribus

2009 Ministerio de Cultura

in ſũmis honoribus erant.uel qui ad prouintias gubernãdas pre
ferri ceteris fidei contẽplatione merebantur. Iã uero multitudi-
nes coeuntium intra ecclĩas populoꝝ & precipue ĩ diebus feſtis
innumerabiles cateruas per loca ſingula confluentes.quis digne
poterit explicare? cũ ne ipſa quidẽ antiqua receptacula ſufficerẽt
ſed cotidie orationũ domus dilatarent̃.ita ut amplitudo earum
cõcludere inſtar urbiũ uideretur. Sic per tẽpus plurimũ eccliaꝝ
ſtatus incrementis proſperioribus augebat̃ .ac gloria eaꝝ terris
excedens & cuncta ſupereminens. feſtinare uidebatur ad celum
Nulla enĩ occurrebat inuidia . nullus liuor nequiſſimi demonis
obuiabat.quoniã quidẽ celeſtis dextere fulciebat̃ auxilio.populus
etiã tũ bene de deo ꝓpietatis cultu & iuſticie obſeruatiõe pro
meritus. Verũ ubi ex multa libertate multaq; indulgentia uicia
ti ſũt mores.& diſciplina corrupta eſt. dum alter alteri inuide-
mus.& alter alteri derogamus.dumq; nos inuicẽ mordemus &
incuſamus.& aduerſũ noſmetipſos ĩteſtina prelia cõmouemus
dũ uerboꝝ iaculis proximoꝝ corda terimus.dum prĩcipes cum
principibus.populi cum populis ſeditiones & certamina concita
mus.dũ ſimulatio in uultu.dolus incorde.fallatia profertur ĩ uer
bis.& maloꝝ per ſingula cumulus intumeſcit.diuina prouidẽtia
iacturam diſcipline populo ſuo illatam ex plurima pace & nimia
ſui lenitate perſpitiens.aggredit̃ primo ſenſim refrenare lapſan
tes.& integro adhuc ecclię ſtatu congregationibus qꝫ manenti-
bus.indulget interim eos qui erant in militia tantũ gentiliũ per
ſecutione pulſari.Sed cum nullus exhoc clemẽtie eius ĩtellectus
populis redderetur.quin potius uelut ignorantes deũ.abſq; diui
na prouidentia res agi ducerent.& per hoc eoꝝ magis perſiſterẽt
in malis ſuis.atq; ipſi qui duces populi uidebant̃ & principes di
uini mandati.immemores effecti.aduerſũ ſe inuicẽ contentioni-
bus zelo.liuore.ſuperbia.inimicitiis.atq; odiis inflãmarentur. ita
ut tyrãnidem potiuſquã ſacerdotium tenere ſe crederẽt. xpiane
humilitatis & ſinceritatis obliti.ſacra miſteria prophanis menti
bus celebrarẽt. Tunc demũ ſcđm uocem Hyeremie prophete .
obſcurauit dominus inira filie ſion.& deiecit de celo gloriã iſrael

nec rememoratus

2009 Ministerio de Cultura

nec rememoratus eſt ſcabellū pedū ſuoꝝ in die ire ſue. Et ſicut iterꝝ dicit. Sūmerſit domius oēm decorē iſrael.& om̄s macerias eius deſtruxit.Et rurſū ſicut dicit ipſalmis.Deſtruxit teſtamētū ſerui ſui.polluit ī terra ſcīficationē eius.per ecclīaꝝ ſcilicet ſubuerſionē.Et deſtruxit om̄s macerias eius.poſuit munitiones eius in timorē.diripuerūt populū eius om̄s qui tranſierūt per uiam.Pro quibus cūctis obprobriū facti ſumus uicinis nrīs.Exaltauit enim dexterā inimicoꝝ nrōꝝ.& auertit adiutoriū gladii ſui. & nō adiuuit nos in bello.ſed & deſtruxit eū ab emundatione . & thronū eius eliſit interra.Paucos fecit dies nrōs.& ſuꝑ oīa effudit ſuper nos cōfuſionē.Sūma nāq; maloꝝ nobis affuit oīm tūc.cū domus orationis & ecclīe dei uiui ad ſolū deducte ſūt.atq; ab ipſis ſubuerſe ſūt fundamētis.Diuine uero ſcripture in medio platearum igni cremate ſūt. Prohnephas.ipſi hec nrīs uidius oculis.Sacerdotes dnī & paſtores ecclīaꝝ publice denudatos inuerecunde & inhoneſte huc atq; illuc ab īpiis trahi.ita ut cōpleretur ille ſermo propheticus qui ait.Effuſa eſt cōtumelia ſuꝑ principes. & ſeduxit eos in inuio & nō in uia. Sed nō eſt nrm̄ deſcribere. quanta in ſacerdotes dei iniuriaꝝ genera collata ſūt.Sicut ne illud quidē nrm̄ duximus exponere ſingulatim.quanta prius inter nrōs rabies diſſenſionis exarſerit.Hoc ſolū hyſtorie tradere licuit.ꝙ iuſto dei iuditio & neceſſaria correptiōe diuinā ſenſimus manū.Neq; enī refert in medium proferre.pro quibus uel turbo perſecutionis īuectus ē.uel quos quantoſq; īfidelitatis ꝓcella ſubmerſerit.Sed illa ſola cōmemorabo.que uel nos ipſos dicētes.uel alios edificent audientes.Propter qđ hinc iā diuinos agones beatiſſimoꝝ martyꝝ breuiter inquātū poſſumus explicabimus. C.ii.

n Onus decimus agebat᷑ annus imperii Dioclitiani menſis martius & dies ſollēpnis paſce īminebat. cū edicta principis per oēm terrā proponebant᷑ ut cuncte que uſquā ſunt ecclīe ad ſolū uſq; deſtruerent᷑. Scripture ſacre igni exurerent᷑.Si quis īter nrōs alicuius honoris prerogatiua muniret᷑. ſublata hac maneret infamis.Si quis ſeruoꝝ permanſiſſet xpianus .libertatem cōſequi nō poſſet.Hec oīa his que primo aduerſū nos lata ſunt cōtinebant᷑ edictis

2009 Ministerio de Cultura

continebantur edictis. Cap.iii.

p Oſt nõ multũ uero tẽporis.adduntᷣ & alia.Iubetur ut oẽs
qui per loca ſingula eccleſiis preſũt.primo quidẽ coniiciantᷣ ĩuin
cula.tũ deinde oĩbus ſuppliciis.ſimulacris ĩmolare cogantᷣ. Hinc
uero ingens exſpectaculũ ſacerdotes dei effecti ſũt huic mundo
& angelis & hoĩbus.cũ perſecutoꝝ crudelitate ad ſupplitia rape
rentur.& agones mirandos oĩbus deſudarẽt.Illos aũt q & mul-
to plures fuerũt quos metus oppreſſit.& ante cõgreſſionẽ ſolus
terror eliſit preterire melius puto. Ceteri uero quoꝝ mẽs prom
ptior & fides ualidior fuit.tormẽta patiebantur.flagris alii diſcer
pebantᷣ.alii ungulis fodiebantᷣ.alii ignitis laminis urebantur.Ex
quibus nõnulli quidẽ fatigati cedebãt.alii uſq; ad finẽ patientiã
cõſeruabant.Ex ipſis aũt perſecutoribus quidã tanq̃ miſeratione
uſi.adhibebãt nõnullos nr̃oꝝ adiceſta ſacrificia.& quaſi ſacrificaſ
ſent cõclamabãt cũ non ſacrificaſſent. De aliis uero cum ne ap-
propiaſſent quidẽ ĩdignis hoſtiis.acclamabãt ipſi ꝙ iam ĩmolaſ-
ſent.& abſcedebãt.in eo tantum culpabiles.ꝙ crimẽ ſibi obiectũ
cum ſilẽtio paterentᷣ. Alii ſemiuiui ſublati.tanq̃ mortui proiicie
bantᷣ. Alii pedibus tracti ĩter eos q ſacrificaſſẽt deputabãtᷣ. Aliq
ſane exclamabãt ĩgenti uoce.& teſtabantᷣ ſe non ſacrificaſſe.ſed
eſſe xp̃ianos.tali ſe gaudentes cõfeſſione decorari. Nonnulli etiã
maiore fiducia.neq; ĩmolaſſe ſe.neq; umquã ĩmolaturos eſſe te
ſtabantᷣ. Quibus tam̃ ab aſſiſtentibus militibus ora continuo
atq; oculi cõtundebantᷣ ut tacerent.uiolenterq; expellebantᷣ tan
quã acquieuiſſẽt. Tantum erat ĩpiis ſtudii.ut propoſitum ſuum
uiderentᷣ ĩpleſſe.Sed nõ aduerſũ beatos martyres ĩpune hoc fa
cere licebat.quoꝝ patientie & magnanimitatis uirtutẽ.quamuis
nullus digne proferat ſermo. tam̃ promediocritate uiriũ noſtra
rum que poſſumus enarrabimus. Cap.iiii.

i Gitur primo oĩm qm̃ ſicut diximus ignis huius exordiũ
inter ſolos militares parua ſcintilla cõflauerat.cũ delegerentᷣ ſi q
eſſent inter milites xp̃iani.ut aut ĩmolandũ ſibi ſcirẽt. aut mili-
tiã pariter uitãq; ponendã.plurimi ex ipſis militiam pro fide xp̃i
pauci etiã aĩas poſuere. Cũ uero ĩde flãma ſumens initium tota

per populos

2009 Ministerio de Cultura

per populos & ſacerdotes exaggeraſſet incendia. poſſibile nō eſt numero cōprehēdi. quāti cottidie pene perſingulas quaſq; urbes & prouintias martyres efficiebantur. Cap .v.

e Tenim apud Nicomediā uir quidā de nobilibus . honore & dignitate ſeculi illuſtriſſimus. ſimul ut uidit aduerſū cultores dei in foro crudelia edicta pendere. calore fidei nimio ignitus. publice populo īſpectante. iniecta manu libꝝ iniq; legis detrahit. ac minutatim diſcerpit Auguſto īeadē urbe ſimul cū Ceſare cōſtituto. Ad quos cū relatum eſſet religioſi & illuſtris uiri factū. cōtinuo omī in eum crudelitatis genere deſeuientes. ne hoc quidē ſolū efficere quiuerūt. ut eū meſtum aliquis uideret in penis. ſed leto atq; hylari uultu. cū iā uiſcera ī ſuppliciis defeciſſent. ſpūs tamen letabat᷑ in uultu. ex quo tortores ſui grauius cruciabantur. qđ omīa ſuppliciorꝝ genera cōſumebant in eū. quē ne triſtē quidem ex his reddere poterant. Cap. vi.

p Oſt hūc ad unū ex Dorothei ſodalibus qui incubiculo regis erant. quiq; ſemꝑ in affectu habiti fuerant liberorꝝ. intentionis tranſfertur inſania. Etenim cū de immenſis ſupra memorati martyris ſuppliciis liberius cauſaret᷑. educi ipſe iubetur in medium. atq; īmolare cōpellitur. abnuens imꝑatur adpendi. & flagris toto corpore. laniar iuidelicet ut doloris neceſſitate faceret: qđ precipiebat᷑ inuitus. At ille cum maneret immobilis uiſceribus iā pelle nudatis. iubet᷑ aceto & ſale perfundi. Cumq; etiā hoc tormenti genus conſtanter ac fortiter tolleraſſet . craticula prunis ſubſtrata poni iubetur ī medio. ibiq; qđ reliquū fuerat ī uerberibus abſūpti corꝑis ſuperponi. et non adſubitū. ſed ſenſim paulatimq; ſuccendi. quo ſcilicet pena protelaret᷑ in longū. Cūq; miniſtri ſcelerū in hūc modum corpus modo inde uerſantes ꝑ mēbra ſingula penas inciperēt. & ſupplicia renouarent. ſperantes ſe ab eo elicere poſſe conſenſum. Ille firmus infide. & ouans in ſpe conſumptis iam & igni reſolutis carnibus ſuis. ultimū ſpm̄ īfide letus exalat . Tali Petrus hoc enim ei nomen eſt martyrio decoratus. uere Petri extitit & fidei heres & noīs. Huius īſtitutor indiſciplina & magiſter in offitiis que intra palatium exhibebāt

Dorotheus erat.

2009 Ministerio de Cultura

Dorotheus erat.cubiculi regis prepoſitus.habēs ſecū offitio fide
& magnanimitate parē Gorgoniū. Quoꝝ īſtitutiōibus optimis
oēs pene cubiculi miniſtri in fide dei uigilanter & libere perſiſte-
bant.Dorotheus igit̄ & Gorgonius cū Petrū tā crudelibus uide
rēt atq; īmāibus ſuppliciis cruciari.cōſtāter & libere.cur aiūt Im
perator punis ī petro mētis ſentētiā q̄ inobis oībus uiget. Vt qd
ī illo crimē ducit̄.qđ a nobis oībus cōfitet̄. Hec nobis fides.hic
cultus.& unanimis eadāq; ſentētia.Quos ille cū īmedio nichilo
minus uenire iuſſiſſet.ſimilibus pene ut priores ſuppliciis affec-
tos.adultimū laqueo appenſos necari iuſſit. Tunc & Anthimus
ipſius urbis epūs in dnī nrī Ieſu xpī cōfeſſione perdurans.mar-
tyrii gliam capitis obtruncatione ſuſcepit. Hūc aūt tanquā uere
bonū paſtorē.uiā martyrii preeūtē.uniuerſa pene gregis ſui mul
titudo proſequitur.Accidit nāq; apud Nicomediā in ipſis diebus
partē aliquā palatii īcendio cōflagrare.Hoc Imperator a nrīs fac
tum falſa ſuſpitione preſūpſit. Exquo in extimabili furore ſuccē
ſus.iubet oms nrōs aceruatim collectos.alios quidē gladio obtrū
cari.alios ignibus conflagrari.Sed in illis per diuinā grām maior
fidei ignis ardebat. Deniq; cū aſſiſtentes miniſtri interrogarent
ſingulos.ſi qui forte ſacrificaturi uellēt dimitti.tā uiri quā mulie
res ne interrogari quidē ſe patiebant̄.ſed ultro uel flāmis irrue
re.uel cedētibus gladiis certatim obiectare ceruices. Cūq; iam il
lis ipſis ſpectatoribus nimietas crudelitatis horreſceret.miniſtri
ſcelerū partē populi nauiculis iniectā in mediū pelagi abducunt.
Ibiq; in ſentētia fidei perſiſtentes precipitāt īprofundū. Intantū
uero apud eos rabies crudelitatis exarſit.ut regios pueros mar
tyres effectos.cū ſcđm hūanitatis ordinē fuiſſent ſepulture mā-
dati.effoderent denuo.& corpora eoꝝ proiicerent īmare.Hoc di
centes.ne forte dii efficiant̄ xpianoꝝ.Et illi qui deos adorare no
lunt.ſeruos nrōs incipiant adorare.Putant enim ꝙ diuinus apud
c nos honor martyribus deferatur. Cap.vii.

Vm hec apud Nicomediā gererētur.ubi cruētus & ferox
auctor ipſe crudelitatis pioꝝ carnibus īhiabat.haud ſegnius etiā
apud Meleten ꝓuītiam Syriāq; omēs eccliaꝝ prīcipes carceribus
retrudi & in

2009 Ministerio de Cultura

retrudi & in uincula conici edictis principalibus urgebantur. Si-
mulq; cū his ex plebe uiri ac mulieres nobileſq; & ignobiles ra-
piebantur. & fiebat ubiq; ſpectaculū miſerabile ac fedum. Subito
nāq; inueniebatur in urbe ſilentium. incarceribus cōſtipatio. ī ur
be per plateas hō nullus. incarceribus uacuus locus nullus. ut nō
tam rei ad ergaſtulum duci. quā ciuitas tota migraſſe uideretur
ad carcerem. Catene que homicidis. adulteris. uenenariis. & ſepul
chrorum uiolatoribus fuerant fabricate. nunc epiſcopoꝝ & preſ
biteroꝝ. diaconoꝝq;. & lectoꝝ. atq; omīum religioſorū hominū
colla conſtringunt. ita ut criminoſis nec uincula ſupereſſēt. nec
locus ergaſtuli reſideret. Verum cū perueniſſet ad pricipē eſtua
re carceres. & per innocentium penas locū deeſſe criminoſis. no-
ua rurſum decreta mittuntur. ut ex his qui concluſi erant ſi qui
immolare uellet. liber abſcederet. Q ui uero abnueret. diuerſis
penarū generibus interiret. Tum iam quante per ſingulas pro-
uintias multitudines martyrū. & precipue in affrice ac maurita
nie. thebaidis quoq; atq; egypti regionibus extiterit. numero cō
prehendere quis ualeat? Sed ne illoꝝ quidem quoꝝ agones apd
Paleſtinam uel Tyrū que eſt urbs maxima Fenicis. preſentes in
ſpeximus. ut dignū eſt memorare ſufficimus. Tanta etenim ab
eis uirtute perſeuerantie aduerſū illata ſupplicia pro pietate cer
tatum eſt. ut niſi quis prius dnō & ſaluatori noſtro credat dicē
ti. quia ecce ego uobiſcū ſum omībus diebus uſq; adcōſumatio
nem ſeculi. & eius uirtutem martyribus ſciat eſſe preſentem re
bus geſtis deroget fidem. At nos ut dixi non audita. ſed oculis
noſtris inſpeſta narramus. Exquirebant diuerſa tormentoꝝ ge-
nera ſibi inuicem ſuccedentia. Flagris primo per omē corpus dei
martyres carpebant. Poſt hec tradebantur ad beſtias. Adhibe-
bantut Leones. Vrſi. Pardi. atq; omē ferarū genus. Apri quoq;
ſed & tauri. Q uibus ferro & igni feritas addebatur. Preparabā
tur hec omīa aduerſū cultores dei. & omīs contra eos hoīm be-
ſtiarūq; & elementoꝝ crudelitas armabatur. Adhoc dei culto-
res denudati ſtatuuntur in medio arene loco. Additur adhuc ar
te intra caueas beſtiis furor. Et ita ſeuiores ſemetipſis effecte
proruūt clauſtris

2009 Ministerio de Cultura

proruūt clauſtris.Replēt ſubito ſtadiū.circūdāt eccliam martyꝝ
īmedio ſitā.Circūeunt ſepius & obluſtrāt.& diuine uirtutis adeſ
ſe eis cuſtodiā ſentiētes.procul ab eoꝝ corporibus abſcedūt.Sed
ilico furor qui reprimebatˀ in beluis.trāſit ī hoies.Nemo preſētē
dei uirtutē.nemo diuinū piis adeſſe ſentit auxiliū. Sed mittuntˀ
quibus hoc artis eſt.īſtigare beſtias aduerſū eos quos diuina dex
tera defendebat. Verū ille ut oſtenderetˀ oībus non feritatē de
eſſe beſtiis.ſed diuinā dei cultoribus adeſſe cuſtodiā.illos ipſos q
ad inſtigandū mittuntˀ incredibili uelocitate diſcerpūt.Et cum iā
nullus ex huiuſmodi artificibus auderet accedere . iubentur ipſi
ſancti martyres cōmotis manibus.& uelut prouocantibus incita
re aduerſū ſe beluas.Sed ne ſic quidē pati aliquid poterant. Ve
rum & ſi forte aliqua fuiſſet exbeluis cōcitata cū ueniſſet ad pro
ximū.protinus inſemetipſā conuerſa repedabat. Tunc uero ſtu-
por ingens & pauor oīs qui inſpectaculis conſidebāt inuaſerat
uidētes hoies nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis.ī me
dio tot ac tantaꝝ poſitos feraꝝ.intrepidos oīs & īpauidos.ex-
tenſis ad celum palmis & oculis ac mente.totos cū deo.nō ſolū
nihil curare terrena.uerū ne carnē quidē ſuam magnipendere &
ipſis iudicibus pauore tremētibus.reos leto & hylari uultu ī me
dio perſiſtere beſtiarū.Sed o dure & impie mortaliū mentes.Be
ſtiarum feritas dei uirtute manſueſcit.hūana uero rabies.nec fe
rarū miteſcit exemplis.Sed tēptatur adhuc ab hoībus deus.Iu-
bentur aliiˀ uero criminoſi beſtiis ſubigi.qui tamen ilico ut appa
ruerūt.alius aleone.alius apardo.aburſis alius exeſus.aut a tauro
in aera diſperſus eſt.Et ita oīs intra momētū tēporis pereunt .
Sed nec ſic quidē incitate beſtie cultoribus dei aliquid moleſtie
generabant.diuino ſpū eos uelut muris ualidiſſimis ambiente .
Verax nāqꝫ ille eſt qui dixerat.ubi fuerint ex uobis duo uel tres
ibi ero in medio eoꝝ. Cū igitur nec ſic quidē aliquid egiſſet hūa
na ſeuitia.iubentur mutari fere.& ablatis prioribus.alie rurſum
dimitti. Que cū & ipſe ſimiliter ut priores nihil triſte dei culto
ribus intuliſſent.amotis etiā his ſeuiores feris martyribus hoīes
mittūt.q ſolū poſſēt īmāitate beluas.crudelitate feras.atrocitate

beſtias ſuperare

2009 Ministerio de Cultura

beſtias ſuperare. Gladiis igitᷣ peragunt qđ beſtiis nequiuerunt. Et ut in oībus ſe oſtenderēt beluis eſſe nequiores. prohibebant etiā cadauera mādari terre. ſed iubebāt fluctibus dari. Hec apđ Tyrum uenerandi martyres qui ad illā urbē de egypti partibus uenerant mirifica certamina deſudarunt. Cap. viii.

i N ſua uero prouintia apud egyptum īnumerabiles alii nō inferiori glīa tā uiri quā femine. ſed & pueri & ſenes. pro fide dnī noſtri Ieſu xpī preſentē uitam paruipendentes. future glīe beatitudinē queſiuere. Quidam ex ipſis poſt uerbera. poſt ungulas. poſt flagella. alioſq; diuerſi generis horribiles crutiatus flāmis traditi ſunt. Alii in mare precipitati. Nonnulli etiā capite ceſi. ita ut ſponte ceruices ſuas ſecuribus darent. Nonnulli īedia conſūpti. Alii patibulis affixi. In quibus quidā more peruerſo capite deorſum preſſo. pedibus inſublimibus ſublatis. Ca. viiii.

a Pud Thebaidā uero oēm narrationē ſuperat agitata crudelitas. pro ungulis teſtas fictiliū uaſculoꝝ adhibebant tortores. qbus omē corpus eo uſq; lacerabāt. dōec totā carnis eraderent cutē. Mulieres quoq; nudas. ita ut ne pudenda quidē cōtegerērur. arte quadā cōpoſitis machinis uno pede ī excelſū ſuſpēſas. & capite in terram demerſas. indigniſſimo ſpectaculo expoſitas pendere per diem continuum ſinebant. Alias ſicubi uicine ſibi due arbores inueniebantur. ui quadā ab utraq; inflexis cōtra ſe inuicem ramis. eiſq; ſingulis ſingulos pedes martyris obligantes. ſubito ramos quos ui inflexerant relaxabāt. Qui cum ad ſitum ſuum naturali impetu referrentur. diſcerptis diſſecatiſq; uiſceribus. auulſa ſecum mēbra rapiebant. Et hoc non paucis aliquibus diebus aut paruo tempore. ſed per annos aliquot cottidie. quando minimum decem. interdum & cētum in una die uiri uel mulieres. ſed & paruuli ſupradictis penarū generibus trucidabantur. Verum & nos ipſi per idem tempus cum ī egypti partibus iter ageremus. oculis noſtris inſpeximus. ut ſedenti pro tribunalibus ſeuiſſimo preſidi offerebantur innumeri fidelium populi. Quos ille ſingulos per ordinem confeſſos ſe criſtianos capite plecti iubebat. Cūq; hii certatī ſe & ſpōte gladio ſubicerēt

cōfeſſione premiſſa

2009 Ministerio de Cultura

confeſſione premiſſa.ille inhumanus & crudus nec multitudi-
nis contemplatione.nec uirtutis eorum magnanimitate per mo
tus.duci nihilominus omnes.& cedi capite iubet. Egrediuntur
cuncti pariter ad contiguum menibus campum.non carnificum
nexibus tracti.ſed fidei uinculis colligati. Nemo defuit.cum ne-
mo ſeruaretur . ſponte omnes . immo & alter alterum preue-
nientes ceruices cedentibus obiectabant.Defecerunt carnificum
manus.& ſuccedentes ſibi inuicē fatigati ſunt. Hebetata eſt aci-
es gladii. Videbam feſſos reſidere carnifices.uires reſumere.ani
mos reparare.mutare gladios. Diem quoq; ipſum non ſuffice-
re ad penam. Nullus tamen ex omnibus.nec paruulus quidem
infans deterreri potuit amorte. Sed hoc ſolum ſinguli paueſce
bant.ne forte dum properum ſol uergens clauderet diem.ſepa
ratus a conſortio martyrum remaneret. Sic confidentia fidei cō
ſtanter & fortiter cum leticia & exultatione.mortem preſentem
uelut eterne uite principia rapiebant. Deniq; cum priores quiq;
iugularentur.reliqui non deſidie aut torpori animos indulgebāt
ſed pſallentes & hymnos deo canentes. locum quiſq; ſui marty
rii expectabat.ut hoc agentes etiam extremos ſpiritus ī dei lau
dibus exhalarent. Cap.x.

o Vere mirabilis & omni ueneratione dignus grex ille bea
torum.turma uiroꝝ fortium.corona ſplendoris gloria xpī
Hanc ſane coronam precioſior omnium lapis & gēma nobilior
Fileas adornabat.Hanc turmam preibat ductor illuſtrior.Hunc
gregem paſtor nobilior decorabat. Huius Filee martyris paſſio
nem.apud Gregorium hyſtoriis egregie conſcriptam recognoui.
atq; mirabiliter eū apud impios de diuina religione nimiū diſpu
taſſe.ut & necem Socratis philoſophi quā apud Athenas ꝓ ue
ritate tulerit.inteſtimoniū illis protuliſſet.Fileas huic nomen eſt
qui erat epūs urbis ipſius.que appellatur Thimnis.Hic nobilita
tē primi generis.ſcđm aī uirtutē de celeſtibus trahebat.De terre
nis uero q̄tū ad ſcđm ꝑtiet.prius ī romana republica fuerat ho
noribus fūctus.Eruditiōe quoq; liberaliū litteraꝝ.& oībus q̄ ad aī
uirtutē ꝑtinēt exercitiis apprime eruditus.nouiſſimā hāc q̄ prior

eſt omnium

2009 Ministerio de Cultura

eſt oĩm ſcd̃m dnĩ philoſopiam ita ſuſcepit.ut om̃s qui preceſſe
rant anteiret.Cũq; plurimos propĩquos & cõſanguineos nobiles
uiros in eadẽ urbe haberet.frequẽter ad preſidẽ ducebatᷣ.Eiuſq;
monitis adqeſcere tot & tantis propĩquis exorantibus. reſpectũ
habere uxoris & cõtẽplatiõem ſuadebatᷣ ſuſcipere liberoꝝ . neq;
cepta preſũptione perſiſtere.Ille uelut ſi ſaxo ĩmobili unda adli-
deretᷣ garrientiũ dicta reſpuere.animũ ad celũ tendere.deũ ĩ ocu
lis habere.parentes & propĩquos ſanctos martyres & aplõs du-
cere.Aderat tũc quidã uir agẽs turmã militũ romanoꝝ Filoro-
mus noĩe. Qui cũ uideret Fileã lacrimis propinquoꝝ & preſidis
calliditate fatigari.nec tam̃ flecti aut infringi ullatenus poſſe ex
clamat.Quid inaniter & ſupfluo cõſtantiã uiri tẽptatis? quid eũ
qui fidẽ deo ſeruat.infidelẽ uultis efficere? Quid eũ cogitis ne
gare deũ.ut hoĩbus adquieſcat? Nõ uidetis ꝙ aures eius ueſtra
uerba non audiunt.ꝙ oculi eius ueſtras lacrimas non uident?
quomõ poteſt terrenis lacrimis flecti.cuius oculi celeſtẽ gloriam
cõtuentᷣ? Poſt hec dicta cunctoꝝ ira ĩ Filoromũ cõuerſa.unã ean
demq; eũ cũ Filea ſubire ſententiã poſcũt.qbus libenter annuens
iudex utrũq; plecti capite iubet. Verũ qm̃ Filee fecimus mẽtio
nem.& ingenii atq; eruditionis eius ſtudiũ predicauimus.nõ ui-
detᷣ abſurdũ.ſi aliqua exopuſculis eius ĩ quibus de martyꝝ paſ-
ſionibus memorat. hyſtorie huic que ad rẽ uidelicet ptinẽt inſe
ramus.Scribẽs igitᷣ ad Thimnitas idẽ Fileas.poſt aliquãta hec re
fert.Hoꝝ uero nobis bonoꝝ exẽpla prebuerunt beati martyres
qui una nobiſcũ in agonibus pdurantes.ſcd̃m ꝙ ex diuinis ſcrip
turis fuerãt inſtituti.oculũ mentis ſue in deo habentes defixum
mortem pro pietate abſq; trepidatione cupiebant.Indeſinenter
etenim conſiderabant dominũ noſtrũ Ieſum xp̃m propter nos
hoĩem factum hec nos docuiſſe.ut uſq; ad mortem obluctemur
aduerſũ peccatũ. Siquidẽ ipſe nõ rapinam arbitratus ſit eſſe ſe
equalẽ deo.ſed ſemetipſũ exinnaniuerit.formã ſerui accipiens.&
habitu reptus ut hõ. humiliauit ſemetipſũ uſq; ad mortẽ.mortẽ
aũt crucis.Cuius exẽplũ ſecuti beati martyres oẽs cruciatus & pe
nas ſuſcepũt.ne fidei ſue cõſciẽtiã macularẽt.qm̃ qdẽ pfecta ĩ eis
caritas foras

2009 Ministerio de Cultura

caritas foras eiciebat timorē. Quoꝝ ſi uelim nūc tollerātie enumerare uirtutes. & exponere robur cōſtātie. nec mihi copia tanta ſermonis eſt. nec puto aliis niſi his ſolis qui oculis ſuis ītuebanť que geſta ſunt uideri credibilia. Erant enī expoſiti oībus uolentibus pro libidine īferre ſupplicia. & ſi quod aliquis per otium excogitans nouū genus ſupplicii detuliſſet licebat inferre. Verberabantur ergo alii fuſtibus. alii uirgis. flagris quoq; alii. Nonnulli loris diſtricti. uel funibus appenſi. Et erat ſtudiū per ſingulos pene nouū genus īuenire ſupplicii. Poſt tergū alii uictis māibus appendebanť. & Trocleis diſtenti mēbratim diuellebāť. Iā uero ūgulis exarari. uetus & leue ducebať. Quod ſi forte genus ſupplicii cuiq̄ fuiſſet adhibitū. nō ut latronibus & homicidis ſolet tātum latera fodiebantur. ſed & uenter & femora ac tibie. & uſq; ad ungues ungula perueniebat. Sed ne facies quidē ac uultus & frons a tormētis remanebat īmunis. Addebať & hoc ſup omīa ut poſteaquā fuiſſēt hūana corpora abſq; omī hūanitate laniata expoſita īpublico & nudata nō ſolum ueſte ſed etiā cute crudele cunctis pretereūtibus ſpectaculū fierēt. quoſdā colūpnis diſtrictos. & poſt tergū diſtortis brachiis uinctos relinquebant. Iam uero hi qui ante preſidē ſuſpendebātur. non id ſolum tēporis quo ab eo diſcutiebanť uel crutiabanť. ſed totum pene diē cum alii actus agerenť in eculeis exigebant. ſi forte aliqui ex his iugis pene continuatione appoſiti firmitate deciderēt Tanta uero in his crudelitas erat. & intantū ab eis oīs penitus hūamitatis ſēſus aufugerat. ut poſteaquā omē corpus uel tormētis uel uerberibus fuiſſet abſūptū. trahi nudū pedibus rurſū iubereť ad carcerē. atq; ibi neruo pedibus concluſis recentibus adhuc terga uulneribus reicerentur in ſolum teſtarum fragmentis ſubter inſtratum. Interea quamplurimi uſq; ad mortem conſtanter & fortiter perdurantes. inuentoribus ſcelerum inaniter intentate crudelitatis pudorem non minimum conferebāt. Alii uero recepta corporis ſanitate ad reparandos denuo agones diſpenſatores penaꝝ ſponte prouocabant. Quos illi erubeſcentes rurſum ad tormenta reuocare. ipſa eorum audatia perterriti. capite eos cedi iubebant

Iſte ſūt ueri

2009 Ministerio de Cultura

Iſte ſunt ueri in deo philoſophi beati martyris Filee uoces.quas in uinculis poſitus & ĩ carcere retruſus cõmiſſe ſibi ecclie ſcribebat.quibus una ſecũ ſotios eos martyrum.& conſortes faceret
i celeſtium coronatorum. Cap .xi.

Am uero illud qđ apud Frigiã geſtũ ẽ.quis audeat preterire.in quo & cõmunia hũanitatis.& propria Romani regni iura uiolata ſũt.ubi urbẽ quãdã xpianoꝝ ciuiũ.inqua cum & populus oĩs & honorati uiri & curator ac magiſtratus xpianos ſe eſſe.nec adquieſcere ad ſacrificandũ faterẽtut.circũdari militibus iuberẽt cunctoſq; ſimul cũ mulieribus uiros.cũ paruulis ſenes.cũ ciuibus ciuitatem .iniecto igni cõcremari ita ut nullus penitus ex illa urbe etiã cũ optio uolentibus darec̃ abſcederet.Et hoc ĩ ciues perpetratũ eſt.qđ ſi ĩ hoſtes egiſſet.notã crudelitatis habuiſſet.Verũ beati huius numeroſiq; martyrii pariter ab uniuerſa urbe ſuſcepti.auctor & dux extitit uir pietate & religione atq; oĩ benignitate clarus . Adauctus noĩe.patria & genere Italus honoribus palatii per gradus ſingulos uſq; ad officioꝝ magiſteriũ perfũctus.rationes quoq; per illud tẽpus ſũmarũ partiũ adminiſtrãs qui in ſupradicta urbe degebat. Cuius incõfeſſione xpĩ conſtantiam omĩs populus ſecutus.boni ducis exemplo ſũmaꝝ uere partium per martyriũ cõſecutus eſt palmam. Sed unde ſufficimus propria unius cuiuſq; martyris perſigulos enumerare ſupplicia? Quis enĩ poſſit uel illa repetere.quibus apud Arabiã ſãcti martyres ſecuribus ceſi ſũt? Aut quomodo quis retexat que in Capadotia geſta ſunt.ubi crura frangi dei cultoribus iubebantur? Quis Meſopotamie referat cruciatus.ubi xpĩanos ſuini tergoris more ſingulis manibus pedibuſq; ſuſpẽſos.amariſſimo fumo ſubter ingeſto.indignis cruciatibus enecabant? Alios uero lento igni prope adhibito tormẽtis longioribus abſumebãt. Ca.xii.

i Lla aũt quomõ replicẽ que apud Alexãdriã geſta etiã ueterum peetaꝝ fabulas uincũt?ubi obtruncatis auribus atq; inhoneſto uulnere naribus.manuum quoq; ceterorumq; membrorum ſummitatibus amputatis.truncum ſinebant abire deriſum.Apud Antiochiam uero quomodo recordabor craticulas

prunis ĩpoſitas

prunis īpoſitas .quibus xpīani ſuperpoſiti torrebantur? Sed in-
ter hec nobiliū duoꝝ iuuenū factū memorabile ſilere equū non
puto. Qui cū cōprehēſi ſimulacris īmolare cogerēt aiūt. Ducite
nos ad aras. Et cum fuiſſēt adducti. manus ſuas ardēti igni ſuper
ponentes . ſi ſubtraxerimus inquiunt. ſacrificaſſe nos credite. Et
quoaduſqꝫ caro oīs in ignē deflueret immobiliter perdurarunt
Alii cum ad ſacrificandū quererēt .ſacrilegā pollutionē uitantes
uitā precipitio finierunt . minore quidē tollerātie fidutia. ſed cō
ſeruande fidei maiore cautela. In quibus āmirabilis quedā & ue
neranda femina pulchritudine pariter & pudicitia formoſa. gene
re nobilis. & copioſa facultatibus. Cui erāt due filie uirgines ho-
neſte ſatis & materne pudicitie regula nutrite . ſpecie ſimul &
moribus emula ſibi probitate certantes. Quas religioſa mater
ſcd̄m preceptum diuinū in timore dnī educauerat. Sed pro his
que ſupra diximus. uel nature uel inſtitutionum bonis .prauoꝝ
hoīm multa erga uirgīes eaꝝqꝫ matrē cōtentio exagitabatur. &
ſūmo ſtudio ſūmaqꝫ ui perquirebant. Cumqꝫ declinādi turbinis
grā ſui abſentiā procuraſſent. agitur oī ītentione. ut eaꝝ preſen
tia fieret. Miſſi in hoc ipſum milites repertas eas uenire Antio
chiam cogunt. Sed cum perurgentibus militibus uehiculo im
poſite iter agerent . talibus religioſa & pudica mater ad filias
utitur uerbis. Scitis dulciſſime mihi filie. quomodo uos in diſci-
plīa dei educauerim . ſcitis ꝙ aparuulis deus uobis pater. deus nu
tritor. deus īſtitutor extiterit. Et qđ pudicitie & caſtitatis bonū
ita mecum pariter dilexiſtis. ut ne oculus quidē ueſter umquam
ſicut uobis conſcia ſū. laſciuiore fuerit maculatus aſpectu. Quid
igitur nunc agimus? uidetis ꝙ iſta omīs uis. aut a deo nos ſtudet
aut a pudicitia ſeparare? Proſtituentur ergo publicis lupanaribus
membra. que aer pene ipſe publicus habuit incognita? Ne queſo
filie. quia nec tam parua nobis in deo fides eſt ut mortem per-
timeſcamus. nec tam deſpecta pudicitia ut uiuere etiam cū tur-
pitudine cupiamus. Quin potuis ſed placet. qđ ī omnibus tene
tis. etiā ī hoc ſeqmini matris exēplū. Preueniamus impuras carni
ficū māus. & īpudicoꝝ preripiamus īcurſus. mūdūqꝫ hūc ꝗ nos ad

īpuram & īpudicam

2009 Ministerio de Cultura

īpuram & īpudicā cōpellit ac ꝑtrahit uitā.pura & pudica morte dānemus. Cūq; talibus exhortatiōibus filias adſimile ꝓpoſitū ui deret accēſas.adfluuiū quēdā initinere poſitū uenerūt. Vbi cū ſe hūane neceſſitatis cā deſcēdiſſe ſimulaſſet.& paululū cuſtodes co gente naturali reuerētia receſſiſſent.adductis diligētius hinc īde ueſtibus.minacis ſe fluuii rapidis iniecere fluentis. Sed & alie due uirgines per omīa īſignes ſorores.genere nobiles.uita mirabiles prime adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis.ſed aīa pulchriores. orna te moribus magis quā monilibus.ſtudiis apprime ꝓbabiles. nō ferētes uiolari publicis edictis ac legibus caſtitatē.marinis ſe fluc tibus demerſere. Cap . xiii.

h Ec apud Antiochiā.In regionibus uero pōti crudeliora ge rebant̄.Harūdines acute quibuſdā ſubūguibus digitoꝝ infige- bātur. Aliis plūbū igni liquefactū & dorſo defuſū . uſq; ad loca pudēda qbus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet īfundebat̄. Feminis quoq; erei cādentis fuſtes.abſq; ullo hūanitatis miſerationis q; reſpectu.īgerebant̄ per pudēda uiſcerū .& naturaliū ſecreta men broꝝ.Sed qd faciā.q̄ appellatiōes ipſe mihi inadmiſſis facinori- bus deſūt. & geſtoꝝ ſcelerū nec uocabula qbus enumerari que ant īueniri poſſūt.Suſtinebāt tam̄ oīa fortiſſimi & piiſſimi mar tyres.cū optimi & preclari iudices in eo ſolo ſapiētiā ſuā oībus fu turā in āmiratione cēſerent.ſi aliquod noue crudelitatis ſuppliciū nouiq; generis inueniſſent. Sed cū aliquando iam non ratione aut humanitate . crudelitatis tamen nimietate ſatiati reſpicere ad immanitatem ſceleris ſui cepiſſent.deſolatas urbes ciuibus & optimis rura nudata cultoribus. orbatos filiis patres.& parētes liberis.ad clementiā ſe humanitatēq; cōuertūt.edictūq; pricipale proponūt.qm̄ fas non eſſet tot ciues ī quibus fidei ſue eſſet ob ſtīata ꝑſuaſio.morti tradere.placere dereliquo.ut hoc genus ho minū nequaq̄ qdē ſubiret īteritū.Oēs tam̄ q hāc ſpeciē cōfeſſio nis tenerēt.dextris oculis ferro effoſſis.eiſdēq; cautere aduſtis .ſi niſtro etiā poplite nihilomīus cautere debilitato.ꝑ ſingulas quaſ q; ꝓuītias ī eris ferriq; metalla uel opis uel pene grā deportādos Hec fuit clemētia pricipalis.q̄ optis ciuibus cōſultū eſt. Sed illi

quidem ſuis

2009 Ministerio de Cultura

q̄dem ſuis ut uidebatur uel moribus uel uitiis agebant.iuſtis ue
ro & ſanctis uiris corone uirtutis & patientię parabant̄ dnō. &
ſaluatore noſtro.per hoc uel explorante fidem credētiū ſibi. uel
merita remunerante.Sed ſicut oīs per ſingulos enumerare nō
ſolū difficile.ſed & impoſibile eſt qui tūc ĩpaſſionibus carnis ſue
deo gloriā dederūt.ita oīs penitus obmittere. & ne paucorum
quidē noīatim facere mentionē ſatis uidet̄ ingratum.Paucos er
go memorabimus. & maxime eccliaꝝ principes per loca ſua ſin
gulos martyrii gloria coronatos. Cap .xiiii.

p Rius nobis ĩmemoriis pioꝝ fulgens in regno xpī martyr
ſcribat̄ Anthimus Nicomedię epūs capite ceſus. Poſt hūc uita
& ſtudiis ſēp martyr.Lutianus preſbiter Antiocenus.ſed tunc
apud Nicomediā xpī regnū uerbis geſtiſq; predicans.Apud Ty
rum uero nobiliſſimus in martyribus & a prima etate in xpī in
ſtitutionibus enutritus Tyrānio eiudē urbis epūs Zenobius aſſi
dona preſbiter.& Siluanus Emeſſanoꝝ ecclie epūs. qui ĩ ſua ci
uitate beſtiaꝝ morſibus abſūptus.martyrū ſociatus eſt choris .
In Paleſtina uero primus Siluanus epūs.Apud Gazam cū ple-
riſq; clericoꝝ in metallo aūt Fanenſi.quadraginta ſimul capite
ceſi.Peleus uero & Nilus epi cum plurimis clericis igni conſūp
ti.In eoꝝ numero habebat̄ etiā Ceſarienſis ecclie flos nobiliſſi-
mus.& fructus doni celeſtis Pamphilus.Apud Alexandriā uero
per oēm egyptū uel thebaidam.primus uelut lucifer quidā ĩter
aſtra conſurgens Petrus eiuſdē urbis epūs.doctrina.moribus.&
uita precipuus.Et cū eo preſbiter Fauſtus & Dius & Ammo-
nius.nec merito.nec inſtitutionibus.nec martyrio diſpares. File
as quoq;.& Eſychius.& Pachomius.ac theodorus epi ex urbibus
egypti.ceteriq; cū ipſis ĩnumerabiles.nobiliſſima pertulerūt mar
tyria.Q uoꝝ per ſingula agones deſcribere.ne nos opus noſtrū
iuſto lōgius dilatemus.ſuis ciuibus q ad dicēdū ꝓbe pollēt.& pre
ſentes tunc aderant derelinquo. Cap.xv.

i Nterea ꝑturbari ſtatū nrm̄. & crudeli ubiq; animaduer-
ſione uaſtari . eternum peruigilemq; illum non latuit oculum.
Et quoniam dominus quidem tradiderat familiā ſuam caſtigari

paucis cruenti

2009 Ministerio de Cultura

paucis.cruenti uero īmanitatis miniſtri deſeuierūt ī multis. Ad eſt continuo ultrix dei dextera.& illos qui primo dū pacem ſer uarent ecclīe cum omī proſperitate imperiū gubernauerant. in tantā rerum permutationē deducit ut auguſtus ipſe in id uani tatis atq; amentie perueniret.quo depoſitis cū collega pariter au guſto regni inſignibus.priuati & plebeii poſt imperiū uiuerent.Il le uero qui ei ſcd̄s in honore.poſtmodū etiā in primis ſucceſſor fuit.qui & incentor ac ſignifer noſtre perſecutiōis extiterat.tam multis uariiſq; morbis & corporis tabe atq; inſania mentis affi ceretur.ut poſt longos atq; inextricabiles lāguores ſcelerū ſuoꝝ furiis agitatus.ſponte uitam nefariam proderet. Cap.xvi.

ſEd hec poſtmodū.Tunc uero in occiduis partibus.ꝙ Ma ximianus qui & Herculius depoſuerat. Conſtantius rege bat imperiū.Induas nāq; procurationes Romanū regnū fuerat diuiſum.Sed is multa clemētia erga hoīes. erga deum uero reli gione maxima utebat᷑. Neq; uero ex conſortii rabie regnū ſuū pioꝝ ſanguine maculauerat.neq; orationū domos & conuenticu la noſtroꝝ.nec imitatus Maximiani ueſaniā. hoſtili uaſtatione deſtruxerat.Quin potius cultores dei uenerationi habuit & ho nori. Vnde & merito religioſus pater religioſiorem filiū Conſtā tinum regni bone parti reliquit heredē. At uero Conſtantinus poſt Conſtantiū ſtatim ut Romani regni apicē ex paterna here ditate ſuſcepit.mira quadā dei gratia ciuibus carus.exercitui ac- ceptus.uiris fortibus imitādus. facinoroſis uero & ignauis terri bilis fuit.In obſeruantia quoq; religionis longe etiam patrē uin cere ſtuduit.Conſtantino imperante.Licinius qui eius germanā uxorem acceperat ex affinitatis cauſa aſſūpſit imperiū. Sed & Li cinius cōi oīm ſententia accitus in imperiū.auguſtus pronūtia tur.Que res Maximinū uehemēter offēderat.qd̄ is tūc adhuc ſolummodo Ceſar in orientis partibus habebat᷑. Neq; id ultra ferens ui raptum ſibimet Auguſti nom̄ aſſumit. Maximianus uero qui & Herculius quē pauloante collegā fuiſſe Diocliani.& cū eo imperii inſignia depoſuiſſe memorauimus.cū a filio Maxē tio ī urbe Roma Tyrānidē tenēte fuiſſet expulſus.ad Cōſtātinū

tanquam ad

2009 Ministerio de Cultura

tanquā ad generꝝ miſerationis cauſa confugiens & inſidias ipſi a quo religioſe ſuſceptus fuerat molit᷑. In quibus turpiter deprehēſus.turpiter perit.ita ut poſt īteritū.ſtatue eius atq; imagines auferrent᷑ & inedibus publicis uocabula eius noīs mutarentur.

Huius igit᷑ filius Maxentius qui in urbe Roma Tyrannidē ceperat.primo uelut inuitanda erga ſe plebis grā.fidei noſtre ueneratorē ſe eſſe ſimulabat. Et ob hoc perſecutiones reprimi.om̄es q; iniurias a xpīanis arceri iubet.Sed nihil inreliquis actibus ſuis nihil in uita uel moribus qđ xpīanis proximū uideret᷑ oſtendit. Intanta etenī flagitiorꝝ & ſcelerꝝ fece.intanto īpuritatis ceno uerſabatur.ut nihil prorſus facinorꝝ peſſimorꝝ ab eius non dicā uita.ſed unius ſaltē diei actibus eſſet alienū.Deniq; ſenatorꝝ & maxime nobiliū matronas publice abſtrahi.atq; ad ſuā libidinē deduci imperabat.Et poſt cōtamīationem uiris ſuis reddi iubebat non tam expleta adulterii libidine quā mutata. Tantus uero metus.patres plebēq; oppreſſerat.uti ne hoc ipſum quidē qđ metuerant.palam oſtendere auderent.ſed ferebant inſuetā ſeruitututem gemētes.& aliquid pro libertate cogitare metu inhibebātur.cum ille non iam ira.ſed libidine cedis agitaret᷑. Deniq; quadam die imperat militibus ſuis exire per plateas totius urbis.& oīs qui occurriſſent.cuiuſcūq; etatis & cuiuſlibet ſexus gladiis cederent.Innumereq; multitudines populi Romani.non hoſtiū ſed ciuiū telis deiecte ſunt.Senatores uero & hi maxime qui uel honoribus uel opibus clariores incuria uidebant᷑.cōfictis criminibus.tanquā rei puniti proſcriptiq; ſunt. Addit uero etiā hoc faſtidiū ſceleribus ſuis.& artis magice induſtriā ſūmis ſtudiis excolit.ad que miniſteria explēda ꝑquirebant᷑ mulieres nobiles grauide.& adhibite funeſtis aris.medie ſcindebant᷑.rapiebant᷑ & paruuli infantes.eorꝝq; exta uiſceribus reuulſa perſcrutabant᷑. Iugulabant᷑ & leones.& nefandis quibuſdā cōmentis ac precantationibus demoniaca arte cōpoſitis.bella per hec dicebant᷑ arceri.& credebat᷑ ius faſq; regni per nefas poſſe ſeruari. His uero malis oībus etiā illud additur.ꝙ oīs qui per ceteras urbes uel agros fuerant tyrannica crudelitate deterriti.dum nihil ſibi ad uitam

tutum putant

2009 Ministerio de Cultura

tutum putant & relictis agris per loca abdita & latebras eunt .
omī ſtudio arandi ſerendiq; ceſſante.tanta fames urbē atq; oīa
loca inuaſerat.ut nihil reliqui ad uite ſubſidiū fieret . Ca.xxvii.

i N oriētis uero atq; egypti partibus Maximinus ſimili cru
delitate & ueſania tyrānidē gerebat.ita ut alter alterū ut
pote ī tyrānide ſotius etiā īſceleribus uideret̃ imitari. et neſcires
cui potiſſimū dare flagitiorum palmā deberes. Eo ſane Maximi
nus preire ſotiū ſceleris uidebat̃.ꝗ etiā publicos honores & ma
ximos magiſtris magoꝶ & malarū artium doctoribus decerne-
bat. Simulacroꝶ quoq; cultui ſatis ſuperſtitioſe deditus erat.ita
ut ne ad paruū quidē motū ſine auguriis & diuinatiōibus & ſim
bolis adquieſceret . Vnde & uehemētior aduerſū nos & grauior
prioribus perſecutor fuit . Vetera quoq; delubra.& olim etiam
aſtudioſis cultoribus derelicta.renouari omīa iubet. ſacerdoteſq;
his & pontifices per ſingulas ꝓuintias nobiles quoſq; & aliis iam
honoribus functos miniſtris militaribus & ſalariis additis decer
nit. Nec mirum quin & manifeſtos maleficos uel rectores prouī
tiarum uel duces militum promoueret.ſed ad hoc huiuſcemodi
uanitatis miniſterium quāplurime copie auri argentiq; querebā
tur. Exquo accidit.ut om̄s ubiq; prouītie diuerſis modis & occa
ſionibus nudarentur.grauando cenſū.tributa multiplicando.lo-
cupleciores quoſq; exquiſitis aut etiā cōfictis iniuriis condempnā
do. Alios uero etiā proſcribēdo.om̄s pariter bonis paternis habi
tiſq; familiis euoluebat. Vnde & montes auri ut ita dixerī con-
gregatos familiaribus ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In conui-
uiis uero tam profuſus erat.tāq; temulentus.ut inſanus & mēte
captus uini furore putaret̃.& ea ebrius fieri iuberet.que die po
ſtera ſe iuſſiſſe neſciret. Delitiis luxu atq; omī diſſolutionū gene
re fluitans.turpiſſima ſuis militibus prebebat exempla . Deniq;
quicquid laſciue.quicquid petulanter.quicquid luxurioſe geſtum
arectoribus uel militū uel prouintiaꝶ fuiſſet.inultū cedebat ob
imperatoris exemplū. Cui inter cetera hoc ſingulare ſtudiū erat
ne ullā non dico urbem.ſed uel breue opidū abſq; adulterio no-
bilium matronaꝶ que per loca fuiſſent reperte.uel corruptione
uirginū preteriret

2009 Ministerio de Cultura

uirginū preteriret. Talis hic tãtuſqꝫ uir q̄ pudicitie. honeſtatis. iu
ſtitie. ac totius equitatis hoſtis publicus erat. quid ni etiã xpīano
rum hoſtis & perſecutor exiſteret? Aduerſū xpīanos tantū cru
delitatis exercuit. ut preceſſores ſuos uincere feſtinaret inſcelere
Igneas laminas. truces beſtias. maris profundum. obtrcūationes
membroꝝ. effoſſiones oculoꝝ. & ſingulis membris ſpecialia īfer
re ſupplicia geſtiebat. Cū tamen magis illi conſtantes & fortes
inuenirentᷣ intollerando. quã iſte ingenioſus & callidus in exqui
rendo. Vincebatur etenī ſepius non ſolū a uiris. ſed etiam a fe-
minis que uerbo dei & fidei calore ſuccenſe. ut femine quidē cō
prehendebantur. ſed ut uiri fortes incertamine coronabãtᷣ. mor-
tem quippe promptius ſubire. īmo uero & ultro expetere quam
corporis maculã recipere malebant. Verū cū duobus grauiſſimis
dnīs. libidine & crudelitate preceps ageretur. fuit apud Alexan-
driam Dorothea quedã ſatis nobili orta familia. ingentibus diui
tiis. & propinquis nobilibus pollens. Sed in ea ingenii atqꝫ indu-
ſtrie bonū. certaꝝqꝫ honeſtarū artium ſtudia. magis quã hec ui-
gebant. Forme uero & decoris gloria tanta ei fuit. ut mirum ac
ſpeciale inea dei figmentū crederetᷣ. Sed illa que religione animi
& honeſtate uite pulchrior quã uultu corporis eſſe ſtuderet. eqſ
ſimo mentis iuditio qđ pulchrū & decoꝝ īter hoīes uidebatᷣ. id
potius deo conſecrare. quã uſui humano ſtatuit indulgere. & uir
go deo ſacrata perſiſtere. At ille qui diuina atqꝫ humana. libidīe
ſimul & crudelitate fedaret. cognito ſolius forme non etiã īgenii
ac propoſiti bono. ad temerandã uirginē ac polluendã eius caſti-
tatem animū intendit. Comperto uero ꝙ xpīana eſſet. que ſcđm
ſua edicta pene magis quam libidini ſubicienda uideretur. in am
biguo poſitus eſtuare cepit. & in quã ſe partē uerteret ignorare
Sed ubi dubios aīos libido que ei latius dominabatᷣ obtinuit. &
expectãtē uirginē pro martyrio ad ſuppliciū rapi. per occultos nū
tios deſtupro interpellauit. Illaqꝫ nefas ſibi eſſe reſpondit. tēplū
corporis ſui qđ ſemel deo cōſecreuerat. idoloꝝ cultu aut libidinis
contagione polluere. proīde ſe quidē ad mortē paratã eſſe. A cru
deli uero tyranno non decere blãdū aliquid aut molle proferri

nec eſſe dignū

2009 Ministerio de Cultura

nec eſſe dignū reſolui erga ſe truces animos quos cottidie unda
tim xpīanorum profuſus cruor duraret. Ad que reſponſa cum
ille libidine accenſus acrius incaleſceret.& niſi uerbis adquieuiſ-
ſet.ui agere decerneret.omibus uirgo pudiciſſima facultatibus
ſuis domoq; & familia derelicta. noctu clam cū paucis fidiſſimis
famulis & cum amiciſſima ſibi comite caſtitate diſcedit.atq; il-
luſum tyrannū uanum amenteq; derelinquit. Sed & alias pluri
mas nobiles mulieres ſimul ac uirgines exemplo illius adortus
ſed exemplo nihilominus illius paratiores ad mortem quam ad
ſeruitutē libidinis nactus.crudelibus ſuppliciis affici iubet. Que
multo promptius & letius quam ceteri omēs mortem ſubibant
eo ꝙ duplices ſibi coronas a domīo preparandas.non ſolum pro
pietate.uerum etiam pro caſtitate credebant. Sed in his relatio
nibus poſitus ſilere equum non puto.etiam nobiliſſime femine
in urbe Roma mirabile factum Sophronie. Cuius uir prefectus
urbis Rome.ſub Maxentio tyranno agebat. Qui cum de ſu-
pradicte femine pulchritudīe cognouiſſet.& ut ei mos erat miſ
ſis ſtupri miniſtris deduci ad ſe feminam iuberet.Illa rē ad ma-
ritum detulit. Qui cum comperiſſet.multa ſecum uoluens.ad
ultimū altius ingemiſcens. Et quid inquit faciemus.quibus aut
hec tolleranda ſunt.aut anima ponenda? Tum illa ut maritum
uidit metu mortis perterritum prodidiſſe pudicitiam ſuā.paulu
lum ait his qui miſſi fueran texpectate donec compoſita ut de-
cet & adornata procedā.De hinc ingreſſa cubiculum.cum prius
defixis genibus oraſſet.tanquam pudicitiam ſuā deo īmolatura.
pectus ac uiſcera correpto mucrone trāſuerberat. Extremos hu
iuſmodi nuntios ad tyrannū per adſiſtentes famulas mittens.ta
les ait magis placeāt xpīane femine tyrāno.Hoc modo ī oriente
ſimul atq; occidente.uelut uno demonis ſpiritu armati.& pari-
bus eiſdemq; uitiis accenſi deſeuiebant tyranni.cum tamen per
hoc xpīanorum uirtus animi & conſtantia fidei.probatior & ma
gnificentior redderet. Cap.xviii.

Sed cum per decem continuos ānos in orientis partibus ſi
milis etiā Maximini pricipis erga xpianos fuiſſet craſſata
crudelitas &

2009 Ministerio de Cultura

crudelitas.& innumera hominū milia deū uerū colentium neci dediſſet.cūq; uires crudelitatis ac libidinis ſue indeſinenter ſuggereret temulentia.& neq; conſilium neq; ſatietas finem ullum aut modū imponeret.adeſt cultoribus ſuis diuina prouidentia. Et quos per ignem probauerat.educit rurſus ad refrigeriū.ipſū nāq; auctorem ſceleris ultio diuina corripit.Et ille qui letis ac ſaginatis carnibus incedebat ſuperbus.inflatis ſubito uiſceribus ſoporatiſq; diſtenditur.In profūdioribus dehinc pectoris partibus obortū uulnus.totos intriſecus uiſcerū receſſus tabo ſicut ſerpēte depaſcit͛. Poſt etiam fiſtulis quibuſdā inſuperſitiem prurulentis meatibus adapertis.de interioribus putrefacti uulneris uenis ebullire undatim cepit innumera uermiū multitudo.Fetor uero tam intollerabilis erat.ut nullus oīno ne medicoꝝ quidē propius poſſet accedere.ꝗ carnes ſatis lete & in omī luxuria nutrite grauiorem ex corruptione nidorem putredinis exalabant. Deniq; pleroſq; medicoꝝ ꝗ nec morbo aliquid mederi.nec uim fetoris tollerare poſſent interfici iubet.In quibus cum quidā iugulādus potiuſquā medicaturus aſſiſteret.iſpiratus a deo.cur inquit imperator erras.& qđ deus infert ab hoībus putas poſſe reuocari? Nec humanus eſt iſte morbus nec a medicis curatur.Sed recordare quanta in ſeruos dei egeris.quāq; in religionē diuinam impius & profanus extiteris.& intelliges unde tibi ſint poſcēda remedia.Nam & ego quidē mori cum ceteris potero.tu tamen a medicis nō curaberis. Tūc primū ſe Maximinus hoīem eſſe intellexit.& ſcelerum ſuoꝝ īmanitatē recordatus.primo oīm erraſſe ſe & impie egiſſe profitetur.& uelut ſatiſfacere īcipit deo. Tū deinde conuocatis his qui inofficio publico ſibi parebant.legem ſcribi & confeſtim emitti iubet. Qua non ſolū xp̄ianis deſinat perſecutio.& arceatur omīs iniuria.uerum & reedificari eorum permitterentur ecclſie.ut ſolitis cultibus & obſecrationibus uacātes.etiam pro ipſius ſalute excelſo ſupplicent deo.Quibus dicto citius procuratis.continuo perſingulas quaſq; urbes edicta mittuntur.continentia hūc modum.Imperator Ceſar Galerius Maximinus.Inuictus Auguſtus. pontifex maximus. Germanicus

Egiptiacus

2009 Ministerio de Cultura

Egyptiacus Thebaicus. Sarmaticus quinquies Perſicus bis Car-
picus. Sexies. Armenicus. Medoꝝ. & Adiabenorum uictor. tribu
nicie poteſtatis uities. Imperator decemnouies. conſul octies. pa
ter patrie proconſule. Et Imperator Ceſar Flauius Valerius Con
ſtantinus Pius Eelix. Inuictus Auguſtus. pontifex maximus tri
bunitie poteſtatis. Imperator quinquies conſul pater patrie pro
conſule. Intercetera que pro utilitate reipublice diſponimus. nos
quidem primo uolueramus ſcđm antiquas leges & publicā Ro
mane obſeruantie diſciplinam cuncta moderari. inter que etiam
hoc addere ut xpiani qui paternā religionem reliquerāt. ad eam
rurſum reuerterentur. Verū quoniā iuditio quodā animi ſui tan
ta eos obſtinatio rei huius habuit. ut nullomodo redire uellent
ad ritum religionis antique que a maioribus fuerat inſtituta. ſed
eo magis pro uoluntate ſua unuſquiſq; legem ſibi ipſe conſtitu
it. & in locis diuerſis plebs diuerſa concurrit. Cūq; pro his a no-
bis propoſitum fuiſſet edictum ut ad patrias leges redirēt & an
tiquitus cōſtitutas. plurimi eorū periculis ſe potius ſubicere mor
teſq; īnumerabiles tollerare. quam obedire preceptis talibus ma
luerunt. Et quoniā multos adhuc in eodem animi iuditio dura-
re peruidimus. ita ut nec diis celeſtibus honorē debitum redde
rent. nec ſue religioni ſatiſfacere uiderentur. reſpicientes ad ſoli-
tam manſuetudinē clementie noſtre qua conſueuimus omībus
hoībus dare ueniam. libenter etiam erga hos indulgentiā noſtrā
credidimus porrigendā. ut rurſum ſint xpīani. & conuenticula in
quibus orare conſuerūt extruant & reedificent. ita tamen ut ni
hil contra diſciplinam publicā gerant. Aliis uero epiſtolis iudici
bus indicauimus. quid eos oporteat obſeruare. Vnde cōceſſa hac
noſtra indulgentia exorare debent deū ſuum pro ſalute noſtra
& pro reipublice ſtatu. ut omīmodo īcolomi degente republica.
etiam ipſi ſecuri agere in propriis laboribus poſſint Hec delati-
no ingrecum uerſa nos rurſū tranſfudimus ī latinum. Sed poſt
hec quid conſecutū ſit uideamus. Explicit liber. viii.

Incipiunt capitula libri. viiii.

Cap. i. De ſimulata indulgentia. Cap. ii. De poſteriori
peruerſione

2009 Ministerio de Cultura

peruerſione. Cap.iii. De ſimulacro qđ nuper apud Antiochiam fuerat conſecratū. Cap.iiii. De ſententiis que aduerſum nos late ſunt. Cap.v.De actis falſis. Cap.vi. De his qui eo tempore martyres extiterunt. Cap.vii. De his que aduerſum nos tabulis ereis conſcripta ſunt. Cap.viii. De his que poſtmodū acciderūt bellis.peſtibus.fame.& de morte tyrannoꝝ. Cap.viiii. De uictoria Cōſtantini imperatoris. Cap.x. De perditione ultīa inimicoꝝ nrōꝝ. Expliciūt caplā.

Incipit liber.viiii.

h Viuſcemodi edictis imperialibus per oēm locū Aſie Pontiqꝫ propoſitis.uelut ex ingentibus tenebris ſubito lumen effulxit.Sed Maximinus qui in oriētis partibus Ceſar tyrannidem potiuſq̄ locū tenebat. tanquā crudelitatis ſue materiā ſibi ſubtrahi non ferēs. cū ei diſpliceret edictum.nec tamē auderet obſiſtere.proponi publice legem & oībus innoticiam uenire non patitur.uerbo tamen iudicibus precipit indutias xpīanis īterim dare.Sed Sabinus qui per illud tēpus prefecture culmen regebat.oīm prouītiaꝝ iudicibus ſcribens.& prelatā Imperatoris inferens legem.manifeſtum efficit cūctis id qđ Maximinus obſcurare tēptauerat.Iudices uero per ſingulas ciuitates edicta mittentes.legēqꝫ preferentes.relaxari cunctos qui tenebantur incarcere.quiqꝫ ī metallis aut quibuslibet uinculis ſeruabantur oīs abſcedere liberos iubēt.Quibus ita geſtis uelut poſt nimiam tempeſtatē ſi ſolis ſplēdor celo redditus fuiſſet ac terris.duces populi noſtri per ſingulas quaſqꝫ urbes frequētare conuentus.eccliās inſtaurare.concilia agere.ſacerdotia reparare. ſingulas quaſqꝫ ſi cui quid deeſſe uidebatꝰ īſtruere.Q ue cum ita gererentꝰ.ſtupor ingens habebat infideles gētilium detanta tāqꝫ ſubita conuerſione rerum ita ut admiratiōe ipſa fateri cogerentur.magnū & ſolum uerū deū eſſe quē xpiani colunt. Noſtroꝝ uero ſi qui in agonibus fideliter & uiriliter perdurauerant.cum omī fiducia & letitia agebant.Si qui uero languidius & ignauius egerāt.humilitate & ſupplicatione medicinā

poſcere ab his

2009 Ministerio de Cultura

poſcere ab his qui incolomes perſtiterant properabant.& ꝑ eos repropitiari ſibi omĩpotentem deum ſupplicabant. Iam uero il li uero qui de metallis fuerant relaxati. uenientes per urbes ſi gulas magnanimi ſublimeſq; incedebant.& ineffabilem leticiam atq; exultationem dei eccleſiis exhibebant. Toto itinere .per pla teas quoq; ciuitatum & uicos cum pſalmis & hymnis digredien tes.ita tu ſtuperent & magnificarent deum hi qui eos pauloan te uinctos & catenatos trahi in metalla uiderant.letos uero nũc atq; exultantes cernebãt ad propria remeare. Ex quo etiam ipſi qui prius infeſti nobis uidebantur & aduerſi.nunc ſubite cõuer ſionis miraculo congratulabant̃ nobis cõmunẽ ſibi ducebant le titiam noſtram. Verum cum hec ita in agris ac uicis & urbibus agerentur.& pro reddita ſibi pace xpianoꝝ populi modeſta ex-ultatione gauderent.totius boni inimicus tyrannus ferre nõ po tuit.quin inſita ſibi nequitie rabie gaudia iſta ſubrueret.

e Tenim Maximinus quẽ orientis atq; egypti Cap.ii. partium tyrannidẽ tenere ſupradiximus.ſex nõ amplius menſes paſſus eſt noſtros in pace perſiſtere. Et protinus quicqd ad obturbandam eam nanciſci potuit molitur. Igitur primo pro hibere noſtros per occaſiones quaſdã tẽptat.ne ad cimiteria con uenirent. Tum deinde nequiſſimos quoſdã Antiochie urbis ui-ros inſtigat.legationẽ mittere aduerſum noſ depoſcentes.ne in propria patria degere liceat xpĩanis. Cuius legationis initium fe cit per Theotenũ quendam curatorẽ Antiochie urbis.praui in genii hoĩm peſſimiq; propoſiti. Sed & alios per ſigulas ciuitates ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile facinus impellit. & ex omni bus prouintiis huiuſcemodi legationem dirigi componit. mul-taq; alia aduerſum nos ſpeciali quodam odio & obſtinatam con tentionẽ machinat̃ donec oĩmodo mala que iã geuerant reno uaret. Mala mẽs maluſq; aĩus uelut ſitĩ q̃dã famẽq; ſe pati puta bat.niſi laniari carnes ciuiũ ſãguinẽq; eoꝝ ꝓfũdi uideret. c.iii.

i Nterea reperiſſe ſe occaſionẽ maximã nactus.ex eo ꝙ apđ Antiochiam ſimulacrũ quodã Iouis a miraculis nuꝑ cõſe cratũ.artibus q̃buſdã magicis & ĩpuris cõſecratiõibus ita cõpoſitũ

eſt ut falleret

eſt.ut falleret oculos intuētiū.& portēta q̄dā oſtētare uideret̄.ac reſponſa proferret. Idq; oībus & ipſis īperatoribus ꝓcerto cōfirmat̄.ꝙ poſteaq̄ ab uniuerſis creditū eſt.adſeuerat̄. Itē deus ille dedit reſpōſa ne xpiani īurbibus habitarēt. Neq; īuicinis urbi locis.ſed quāto fieri pōt lōgius fugarent̄. Quibus cognitis.oēs q ubiq; erāt ſub tyrāni regno ꝑ urbes ac ꝓuintias ſingulas.ſciētes gratū hoc eſſe apud eū ſimilē de xpianis ſētentia ferūt. Et miſſis ad eū legatis.eadē īpetrāt.q̄ ut peterēt ab ipſo fuerant inuitati.

t Vm uero rurſus aduerſū nos ꝑſecutiōis rabies Ca.iiii.
īſtaurat̄. Et Maximinus interī ſūma īſtātia ꝑ urbes ſingulas & prouītias.ſacerdotes ſimulachroꝝ ac pōtifices ſtatuit.multiſq; eos honoribus ac muneribus efficit.& oīa prorſus diligēter agit.q̄tenus cūctos beneficiis ſuis preueniat.ut ꝑ hec ꝓmptiores eos efficeret ī odia & necē xpianoꝝ. Idq; eo magis obtiebat quo gratiorē ſibi duceret eū quē erga nrōs ſeuiorē neqorēq; ſeſiſſet.

e T quāuis ei agere cūcta ex ſentētia liceret.qppe Cap.v.
qui iā ſibi etiā auguſti incōceſſā preſūpſerat dignitatē.uideri tam̄ uult.ꝙ aliqbus iuſtis hec rōnibus agat. Cōfingūt̄ acta q̄dā uel apđ Pilatū de ſaluatore nrō hita.iqbus aduerſū xpm̄ oīs blaphemia cōſcribit̄. Que acta ꝑ oēs regni ſui ꝓuītias plato edicto mitti precipit.& ꝑ urbes ſigulas.ꝑuicos.ꝑ agros etiā ꝓponi. Preceptoribus quoq; pueroꝝ tradi iubet.uti pro his que ad meditandū uel ediſcēdū dictare ſolēt.hec tradāt pueris mēorie cōmēdāda. Cū uero hoc ita ꝑ oēm locū diligēti neqtia gereret̄.dux damaſci cognita īpatoris ſui erga xpianos libidine.& placere ei ītalibus ſtudēs.īdigniſſimas quaſdā mulierculas detriuio conqſitas ſiſti ſibi facit.& agitari ī his plurimā qōnē.ꝑ quā cogeret eas actis confiteri.fuiſſe ſe quondā xpianas.& ſcire ꝙ īter ipſa miſteria eoꝝ ſpurca q̄dā & īpura cōmitterēt̄.aliaq; huiuſmōi flagitia que nec audire qdē bonus qſq; pateret̄. Mulierculas actis proſeq facit.eaq; cōſcripta ad īpatorē refert. At ille ꝓponi ea nihilominus ꝑ ſingulas quaſq; urbes ac prouintias iubet.quamuis dux ille nō longū tali fraude gauiſus ſit. Breui namq; quadam inſania deſpatiōe ſucceſus.inexitū uite ſue ꝓprias ſibi ītulit manus Ca.vi.

Noſtrorū uero

2009 Ministerio de Cultura

n Oſtrorum uero rurſũ fuga. rurſum perſecutio & ſupplicia re
nouari. Iudices prouinciarum. tanquã gratum aliquid exhoc
Imperatori exhibentes. in noſtros atrotius deſeuire. Igitur apud
Tyrum fenicis urbem. tres quidã iuuenes correpti cum ſe xpĩa
nos eſſe confiterentur. beſtiis ſubiguntur. Cum quibus & Sil
uanus epũs. xl. annis functus ſacerdotio. uir mãſuetudine animi
& ipſa iam ſenectute uenerabilis. Per idem tempus etiã Petrus
de quo ſupra memorauimus Alexandrine urbis epũs. per omĩa
inſignis & omĩbus uirtutibus adornatus. In ſcripturis uero diui
nis & in uerbo dei priorum nullius inferior. Prudentia quoq; ſingu
laris & in omĩbus perfectus. uere & ſacerdos & hoſtia dei ſubito
rapitur & tanq̃ ex Maximini precepto capite obtruncatur. Cum
quo ſimul & alii plures ex egypto epĩ trucidantur. Lutianus quo
q; uir moribus. continentia. & eruditione precipuus Antiocenus
preſbiter cum adtribunal iudicis fuiſſet adductus. cur inquit ad
eũ preſes uir rationabilis & prudens ſequeris ſectam. cuius red
dere non poteris rationẽ? Aut ſi eſt aliqua audiamus. Tum ille
data ſibi facultate dicẽdi huiuſcemodi rationẽ de fide noſtra ha
buiſſe dicitur. Inocculto non eſt. q nos xpĩani quẽ colimus unus
deus eſt per xpm̃ nobis annuntiatus. & per ſpm̃ ſanctũ noſtris
cordibus inſpiratus. Non enim ſicut uos putatis humane alicu
ius perſuaſionis errore cõſtrĩgimur. nec indiſcuſſa ut alii parentũ
traditione decipimur. Auctor nobis de deo deus eſt. Neq; enĩ
poſſet ſublimis illa maieſtas ſenſibus humane mentis illabi. ni
ſi uel ſpiritus ſui uirtute delata. uel uerbi ac ſapientie ſue inter
pretationibus indicata. Fateor errauimus etiam nos aliquando,
& ſimulacra que ipſi finximus. deos celi ac terre putabamus auc
tores. Sed arguebat eos fragilis ſubſtantie ſue a nobis preſtita
conſecratio. In quibus tantum uenerationis inerat. quantum de
coris manus contuliſſet artificum. Verum omnipotens ille deus
quem non noſtris manibus fictum. ſed cuius nos decebat eſſe
figmentum. errores miſeratus humanos. ſapientiam ſuam mi
ſit in hunc mundum carne ueſtitam. que nos doceret de
um qui celum feciſſet & terram. nõ immanufactis ſed ĩeternis
atq; inuiſibilibus

2009 Ministerio de Cultura

atq; inuiſibilibus requirendū. Vite etiam nobis legis ac diſciplīe
precepta cōſtituit. ſeruare parſimoniam. paupertate gaudere. mā
ſuetudinem colere. ſtudere paci. puritatem cordis amplecti. patiē
tiam cuſtodire. Sed & oīa hec que nunc aduerſus nos geritis
uētura nobis eſſe predixit. Educēdos nos ad reges. & āte tribuna
lia iudicū ſtatuēdos ac uelut uictīa iugulādos. Inde ē deniq; q̄ &
ipſe q̄ erat īmortalis. utpote uerbū ac ſpīa dei morti ſe prebuit.
quo nobis incorpore poſitus patientie preberet exēplū. Sed nec
nos ſua morte decepit. qui poſt diem tertiam reſurrexit. Non ut
iſta que nunc falſo conſcribuntur continent acta pilati. ſed inno
cens īmaculatus. & purus adhoc ſolum mortem ſuſcepit. ut eam
uinceret reſurgendo. Que aūt dico. non ſunt inobſcuro geſta lo
co. nec teſtibus indigent. Pars pene mundi iam maior huic ueri
tati adſtipulatur. urbes integre. aut ſi in his aliquod ſuſpectum
uidetur conteſtatur de his etiam agreſtis manus ignara figmen
ti. Si minus adhuc creditur adhibebo uobis etiam loci ipſius in
quo res geſta eſt teſtimonium. Adſtipulatur his ipſe in Ieroſoli
mis locus & Golgothana rupes ſub patibuli onere dirupta. An
trum quoq; illud qd̄ auulſis īferni ianuis corpus denuo reddidit
animatum quo purius inde ferretur ad celum. Aut ſi adhuc uo
bis minus digna uidentur hec que interris ſubſtantiam gerunt
accipite etiam a celo adſtipulatorem fidelē ſolem uobis ipſū bo
num produco teſtem. Qui cū hoc fieri per impios uideret īter
ris. lumen ſuum meridie abſcondit in celo. Requirite ī ānalibus
ueſtris inuenietis temporibus pilati Criſto patiente fugato ſole
interruptum tenebris diem. Quod ſi terre ſi celo ſi ſanguini
eorum a quibus ueritatem per tormenta perquiritis fidem non
accōmodatis. quomodo meis uerbis allegatioībuſq; credetis? Et
cum pene iam his uerbis auditoribus ſuadere cepiſſet. arripi iu
bet īcarcerē. ibiq; quaſi abſq; tumultu populi necari. Cap. vii.

ſ Ed & per alia nihilominus loca. tāta ī breui crudeliſſimus
tyrānus aduerſū nos excitauit. ut lōge ſeuiora prioribus &
diriora patrarēt. Quādo enī aduerſū nos legationes ꝓuītiaꝝ uel
urbiū. quādo tot & tanta īpalia edicta uenerāt. ita ut etiam ereis

tabulis incidi

2009 Ministerio de Cultura

tabulis incidi leges q̄ aduerſū nos date fuerant iuberent̄ quādo
pueris ſcolaris meditatio depilato & Ieſu haberi contumelie nrē
gratia iuſſa eſt.& conuitiis referta ac blaſphemiis per totū diem
decantari.His uero legibus quas aduerſum nos ere īciſas ſingu
lis quibuſq; ciuitatibus propoſuerat uelut ineternū manſuras.ia
ctanter ſatis & ſuperbe deſcripſerat.quod ex quo xp̄iani ſedibus
urbibuſq; pelluntur.& aeris eſſet leta temperies & terre fecun-
ditas abundantior.& ſegetū copia uberior.& ideo ſatis recte con
ſuli ad deoꝝ īmortaliū gratiam.quibus nulle ita acceptabiles uic
time letarentur.quā ut inuiſū his hominū genus.ex om̄ibus lo-
cis inquibus maieſtas eoꝝ colitur pelleretur.Addit quoq; etiam
illud.ut qm̄ tam piam tanq; religioſā petitionē hāc ab īperatore
popoſciſſent.quicquid illud eſt quāuis difficile uideatur.ꝙ ſuis cō
modis eſtiment profuturū.pro hac gratia nihil ſit ꝙ impetrare
non poſſent.Tantum ut hoc diligentius obſeruent.ne xp̄ianis
qualitercūq; urbiū concedatur ingreſſus. Cap.viii.

e T quidem quantū in hoībus fuit.ſatis in anguſtū res nrē
opeſq; coartate ſunt.ut ſecūdū illud qđ ſcriptū eſt.ī his ſcā
dalizari poſſent etiam electi.Sed poſtquā nihil reliqui apud ho-
mines rebus noſtris ſupereſſe uiſum eſt.oīpotentis dei prouidē
tia imbecillas hoīm mentes periclitari ipſa deſperatione non pa-
titur.Continuo nāq; nec mora.dū adhuc per aliquas longius po
ſitas ciuitates impia mitterentur edicta.arrogantiam tyrannice
uocis refrenans.qua letas ſegetes pro criſtianorum fuga & ube
res frugibus deſcripſerat campos.imbres reſtringit innubibus.
& effectas arida ſterilitate ſegetes derelinquit. Areſcit etiam er
ba camporum.Et non ſolum hoībus fructum.uerum etiam pe-
cudibus pabulum negat.Fameſq; tetra & obſcena ubiq; craſſa-
tur.Aeris quoq; temperies quam ſuis īpiis actibus deſcripſerat
famulari.ītantā corruptionē uerſa eſt.ut hūana corpora ulceribus
peſſimis que ignis ſacer appellantur.nec nō & his q dicunt̄ car
bunculi replerēt̄.ita ut & ora hoīm atq; oculos occuparet. ut ſi
q forte ex his effugiſſet mortē lumibus orbaret̄.Sed & aliis nihi
lomīus peſtilētibus morbis.uiroꝝ & mulieꝝ īmēſe multitudīes
& precipue

2009 Ministerio de Cultura

& precipue infantū aceruatī cadebāt. Additur illud etiā his ma
lis.qđ Armēiorꝝ gēs olim & utiliſſima & amiciſſima populo Ro
mano.dū ab eo xpiane religiōis ritū cui deuotiſſie uniuerſa dedi-
ta eſt.ī idolorū cultū mutare cogeret̃ .& demones uenerari pro
deo.inimici pro amicis.& pro ſotiis aduerſarii effecti.manu ſe ad
uerſum nefaria eius edicta defenſare parant.ac ſponte bellū infe
runt.Q ue ſimul omīa coaceruata.ſtulte ab eo penas arrogātie
depoſcebant.pro quo perfugam pſecutionēq; xpianorum.pacem
ſibi & rerum oīum copias.atq; ipſius etiam aeris temperiē deſer
uire iactauerat. Igitur cum ipſe & exercitus bello Armenico ue
hementer & acriter urgueret̃.populos p urbes & uicos quibus
diuina atq; humana proſpere cuncta ceſſura legum ſuarꝝ auctori
tate promiſerat.fames dira abſq; ulla miſeratione uaſtabat. In
urbibus uero tante per dies ſingulos multitudines cadebant.ut
nec loca ad ſepulturas inuenirent̃. In agris uel uicis plurime do
mus penitus uacue remanſere.Q uod & ſi aliqui īminentem ui
dentes ſtragem filios ſuos ad urbem uenundaturi adduxerant.
dum emptor moratur aut retractat etiam ipſe moriturus acce-
dere.cum liberis ſuis quorꝝ ex precio alendos ſe ſperauerant in-
teribant.Aliqui uero dum radices herbarꝝ ſectabātur.earumq;
ſuccis animā ſuſtentare temptabant perurguente inedia.in cau-
te letali aliquo hauſtu corrumpebantur.Mulieres quoq; matres
familias & honeſto loco nate.ui famis cogente pudoris oblite.ad
publicū ſtipis petende gratia deſcendebant.Et quas uerecundia
aſpicere infaciem hoīm nō ſinebat.expetere aliquid cibi uel etiā
de manu rapere fames cogebat. Q uāplurimi uero ita exhauſti
incedebant.ut ſimulacra magis carne carentia quā hoīes putarē
tur.colore tetro.luminibus in profundū demerſis.huc atq; illuc
corpore nutabundi & iam iamq; lapſuri ingrediebantur.nec uo-
ce iam ſtipem.ſed ultimū trahendo ſpiritū depoſcentes.ita ut nō
nunquā ſi forte fragmentū panis aliquis quo frui nō liceret aſpi
ceret.dum manū conatur extēdere.nec deſideriū uires corporis
cōſequūt̃.ī medio conatus īualidi ictu fruſtrāte cōcideret Q đ ſi qs
forte locupletiū miſeratiōe pmotus īpartiri aliqđ cibi īdigētibus

uoluiſſet cōſtrictus

2009 Ministerio de Cultura

uoluiſſet.cōſtrictus & prefocatus multitudīe eoꝝ.īquibus nemo
erat qui repellendus uideret̃.deſerebat inceptū nec mīe propoſi
tum per uim eoꝝ quos inedia impudentes effecerat ualebat ex
plexe. Interea per plateas om̄s & angiportus erāt omīa repleta
cadaueribus mortuoꝝ nec erat oīno qui ſepeliret.dum & ipſi ad
huc ſupereſſe uidebantur morbo īualidi eſſent.& quaſi cōtinuo
morituri.exquo fiebat ſpectaculū miſerabile.ita ut quāplurimi a
canibus deuorarēt. Igitur due peſtes ualidiſſime.fames & lues
diuidebāt ſibi populū. Et pauperiores quoſq; quibus cottidianus
uictus opere manuū querebat̃.uelut uicinos ſibi & proximos po
pulabatur inedia.Illos uero qui locupletes & referti opibus uide
bantur.lues ſibi uelut proprios defendebat.ita ut uideres nume
roſe familie domū intra breue tempus ex uno in alterū cōtagio
ne currente extinctis oībus uacuā derelinqui. Sic diſcretis quidē
caſtris.fames lueſq;.ſed uno mortis exitu bellantes.urbes agroſ
q; uaſtabant.Hec extitit legū Maximini & elationis atq; arrogā
tie eius & iuditii de xp̄ianis habiti remuneratio.Hec illius in de
um pietas.& religionis ut aſſerebat celitus tradite maieſtas.Ve
rum ut ſuperius diximus cū & inhumata mortuorum cadauera
quos fames cōſumpſerat in plateis iacerent.& quos lues uſq; ad
unum interemerat.nihilominus inſepulti in domibus manerent
qui uero ſupereſſe uidebantur urguerentur inedia.clamare om̄s
& ſponte xp̄ianorū pietatem miſericordiamq; imprecari. quoſq;
pauloante extorres patria & domo egerant.nunc ſuppliciter ex
orare.ut more ſibi ſolito uiuentibus alimonie auxilinm deferāt.
mortuis inſepultis ſepulture iuſta perſoluant . Apud ipſos tan
tūmodo miſerationes ualere.apud ipſos ſolos que humanitatis
ſunt pietatiſq; ſeruari. Nec tam ueram religionē tam ſcām.tāq;
in omībus perfectā ullā eſſe.que uniuerſis hoībus conſulere tan
quam propinquis & proximis ſuadeat.Nec eſſe alium ullū pre/
ter xp̄ianorum dm̄ cōfitebantur. Tum uero noſtrorum populi
quibus reuera per dei gratiam ꝙ maxime omībus mirabile fuit
neq; fames in aliquo.neq; lues fuerat dominata.ī nullo prorſus
iniurie memores.more ſibi ſolito.& ad miſericordiā etiā inimicoꝝ

preceptis dnīcis

2009 Ministerio de Cultura

9 135

preceptis dn̄icis inſtituti. conferre certatim unuſquiſq; prout pote rat cibos. & ſuſtentare ac reficere pereuntes. Et non ſolū cibos cū eis. ſed & affectum participare. ex quo indigētibus etiā parua ſufficere uidebātur. q̄ cū magna pietatis affectione prebebātur. Illos quoq; qui morbi contagione laborabant. ad quos nullus gē tiliū nec propinquorꝝ quidē introibat. ſedula & frequenti uiſita tione curare nec pati oīno aliquid per cōtagiū. Quippe quos di uina gratia circūdaret. cadaueribus quoq; mortuorꝝ ſepulturam deferre. & que ſunt nature iuſta cōplere. Ita breui ingreſſu ſolo xp̄ianorꝝ per urbes & uicos malorꝝ facies immutata. rebus ipſis atq; opibus ueram eſſe & piam religionem xp̄ianorꝝ. incordibus hominū ſcripſit multo tenatius quā tabulis ereis eam falſā eſſe tyrannus inciderat. Igitur cum hec a noſtris ita gererentur. & per geſtorꝝ bonitatē tacita quadam predicatione dei noſtri ueri tas noſceretur. ita ut cōpletū uideret̄ illud qđ ſcriptū eſt in ge neſi. quia egyptiis erant tenebre palpabiles & craſſe. filiis autem iſrael erat lux in oībus habitationibus ſuis. Pergit nihilominus domīus deus noſter magnificari in ſanctis ſuis. & cepte uirtutis opus proſperioribus ſucceſſibus propagare. atq; iterꝝ nobis ī ob ſcuro poſitis ſplendorē ſue lucis accēdere. Etenī ſecundū prophe ticum dictū. cibauit nos pane lacrimarꝝ. & potum dedit lacrimas ſed īmenſura. Hec eſt ergo correptionis emēdationiſq; mēſura. ut non īperpetuū indignet̄. neq; impepertuum iraſcatur nobis. ſed repropitiet̄ ſeruis ſuis ſperantibus inſe. Cap. viiii.

e Tenim cum religioſiſſimus īpator Conſtantinus. Cōſtātii eque moderatiſſimi & egregii prīcipis filius. aduerſus Ma xentium urbis Rome tyrānum bellū pararet atq; exercitū du ceret. erat quidē iam xp̄iane religionis fautor. ueriq; dei uenera tor. nōdū tamē ut ē ſolēpne noſtris initiatus ſignū dn̄ice paſſiōis acceperat. Cū igitur anxius & multa ſecū de īminētis belli neceſ ſitate peruoluēs iter ageret. atq; ad celū ſepius oculos leuaret. & īde ſibi diuinū precaret̄ auxiliū. uidet p ſoporē adorietis ptē īcelo ſignū crucis igneo fulgore rutilare. Cūq; tāto uiſu fuiſſet exterri tus. ac nouo pturbaret̄ aſpectu. adſtare ſibi uidet anglōs dicētes Conſtantine

2009 Ministerio de Cultura

Conſtantine qđ eſt.in hoc uince. Tunc uero letus
redditus.& de uictoria iam ſecurus.ſignū crucis qđ ī celo uiderat
in ſua fronte deſignat.Et ita celitus inuitatus ad fidē.non mihi
uidetur illo inferior.cui ſimiliter de celo dictū eſt.Saule ſaule qd
me perſequeris.ego ſum Ieſus nazarenus.niſi quia hic nō adhuc
perſequēs.ſed iam cōſequēs inuitatur. Et inſignū qđ in celo ſibi
fuerat demōſtratū in militaria uexilla tranſformat.ac labarum
quē dicunt inſpecie ſignū crucis dnīce exaptat. Et armis uexillis
q; religionis inſtructus.aduerſus impioꝝ arma proficiſcitur. Sed
& dextera ſua manu nihilominus ſignū crucis ex auro fabrefac
tum habuiſſe perhibet᷑. Verū non puto abſq; re uideri.ſi paulu
lum excedentes etiam quid propoſiti religionis dux in hoc bel-
lo geſſerit proferamus. Igitur ubi diuine uirtutis auxilio certus
deuictoria effectus eſt.alio nihilominus eſtu religioſi prīcipis ani
mus fluctuabat.ꝗ ſcilicet Imperator Romanus.& pater patrie
noīatus.& qui oēs ſi fieri poſſet qui āte ſe principatū geſſerant
pietate & religione cuperet ſupare.non ſolū patrie. ſed ipſi urbi
Rome que Romani īperii caput eſt bellū cogeretur inferre.nec
ſine oppugnatione patrie quā Tyrannus obſederat reddere po-
terat patrie libertatē Angebat᷑ hinc animus.& die noctuq; dn̄
cui ſe iam familiarē ſenſerat precabatur.ne dexterā ſuam quam
ſigno muniuerat ſalutari.cruore Romani ſanguinis macularet.
Hoc ei die noctuq; poſcēti.preſtitit diuina prouidentia. Et cum
iam non procul aponte Moluio caſtra poſuiſſet.ecce ſubito ue-
lut ui diuina correptus Maxentius agit᷑ in occurſū.Et proruens
urbis Rome portis.ſequi ſe reliquū exercitum iubet.priorq; ipſe
obuius precurrit armatus. Iuſſerat aūt nauibus ad decipulā con
poſitis fluuium ſterni.& ſuperpoſitis pontibus exequari. Vt er
go ipſe eques & precurſor oblitus operis ſui cū paucis aggreſſus
eſt pontē.ſubſedere naues.& in profundū dimerſus.totius belli
futuras cedes unius nefandi capitis ſui diremit interitu.atq; im
pollutam religioſi principis dexteram a ciuili cruore ſeruauit. Tū
uero nihilominus in hoc quā in Moyſeo atq; hebreorū populo
geſtum uideres.ut digne etiam ſuper his dici deberet . Currus
Pharaonis &

2009 Ministerio de Cultura

Pharaonis & uirtutẽ eius proiecit ĩ mare. Electos aſcenſores ter
nos ſtratores demerſit in rubrũ mare. Pontũ adoperuit eos. Ita
nãqꝫ Maxẽtius atqꝫ hii qui cũ ipſo erãt armati ſatellites demer-
ſi ſũt ĩprofũdũ. põtibuſqꝫ his deuolutus eſt. quos ad religioſi pri
cipis aptauerat exitiũ. Sed & illud ſup eo cõpetenter diceret̃. La
cum aperuit & effodit eum. & incidit infoueã quã operatus eſt.
Conuertetur dolor eius in caput eius. & inuerticẽ eius iniquitas
eius deſcendet. Hec impiis cõpetenter aptãtur. Conſtantino ue
ro tanquã famulo dei digne illa iungent̃ que moyſes poſt uicto
riam proſtratis cecinit inimicis. Cantemus dñõ glorioſe enĩ ho-
norificatus eſt. equũ & aſcenſorẽ proiecit in mare. Adiutor & ꝓ
tector meus eſt. & factus eſt mihi in ſalutem. Quis ſimilis tibi
indiis deus. qs ſimilis tibi glorioſus in ſanctis mirabilis inclarita
te facẽs prodigia? Hoc etiã ſi nõ uerbis. rebus tamen geſtiſqꝫ cõ
ſtantinus ipſi a quo uictoriã meruerat excelſo cõcinens deo urbẽ
Romã triunmphaturus ingredit̃. Tum uero leti oẽs cum coniu
gibus ac liberis. Senatus populuſqꝫ Romanus ĩgẽti peſte libera
ti. & iugo tyrannice ĩmanitatis exempti. Conſtantinũ uelut auc
torem ac reſtitutorẽ libertatis excipiunt. Ille tamen nec ad lau-
des acclamantis populi nec in plauſũ tante urbis ac talis aĩos re
laxabat Neqꝫ ſue uirtuti rem geſtam. ſed diuino muneri depu-
tabat. Statim deniqꝫ ubi imagines ſibi ob honorẽ triumphanti
ſenatus erexit uexillum dñice crucis indextera ſua iubet depin-
gi. & ſubter adſcribi. quia ĩ hoc ſigno ſingulari. ſigno qđ uere eſt
uirtutis inſigne. urbem Romã ſenatũqꝫ & populũ Romanũ. iu
go tyrannice dñationis ereptũ. priſtine libertati nobilitatiqꝫ re-
ſtitui. Per idem tempus conſpirante etiã tum ſecũ Licinio. nõdũ
enim in id ueſanie inciderat quo poſtmodũ dilapſus eſt. Sciẽtes
& profitentes auctorem ſibi bonoꝝ omnium deum. una eadẽqꝫ
ſententia legẽ ſtatuunt. inqua deum xpianoꝝ pleniſſimis laudi-
dibus proſequũtur. & ipſum ſibi auctorem totius uirtutis atqꝫ
operis profitentur. ipſũqꝫ de tyranno preſtitiſſe uictoriã. Et ideo
ab uniuerſis huic uenerationem cultũqꝫ deferendum. Hanc le-
gem etiã ad Maximinũ qui tunc orientis partibus dominabat̃.

amicitiaſqꝫ eorũ

2009 Ministerio de Cultura

amicitiaſq; eorum expetere uidebatur emittunt. At ille ingenti
bus imperatorũ rebus geſtis perterritus. tam & ſi que ſcribeban
tur contraria ſibi & aliena mentis ſue propoſito uiderentur. ta-
men qm̃ reſiſtere nõ audebat. & rurſum aliene auctoritati cedẽs
inuitus uideri in hoc ueniſſe erubeſcebat. metu ſimul ac pudore
uſus miſerrimis conſiliariis ſtatuit uelut ex ſuo arbitrio atq; au-
ctoritate. legem pro xp̃ianis ſimilis ſẽtẽtie promulgare. Inqua ad
ſeueraret maioribus quidem ſuis prioribus Auguſtis uiſũ fuiſſe
xp̃ianoꝝ gentem tanquã deorũ cultui aduerſã penitus eſſe delẽ
dam. Se quoq; aliquamdiu ratũ ſimili debere uti ſententia. Sed
quoniã eo magis gẽs iſta propagetur & creſcat. quo maxime pu
tatur inhiberi uelle ſe potius ut ſi quidẽ blandis quis ad deorũ
cultum peaſuaſionibus adquieſcat recipiatur. Nullus uero cogat̃
inuitus. ſed habeat in arbitrio ſuo quo quiſq; uelit ritu colere de
um. neq; pro hoc cõmotionẽ ullam uel perturbationem prouin
tialibus inferendam. Hec Maximinus ad Sabinum prefectũ ſcri
bit. cum tamen omẽs ſcirent eum non ita aĩo gerere. ſed ſimula
ta hec hũanitate decernere. Deniq; noſtroꝝ nullus audebat uel
concilia agere. uel ĩpublico quicquã qđ ad religionem pertinet cõ
mouere. idẽ uel ecclĩas reparare uel ſi quid huiuſmodi uſus no-
ſter poſcebat explere. qđ fieri lex ad eum ab imperatoribus miſ
ſa cenſebat. Sed ille impius & mẽte ferox. hoc ſolum qđ meſtus
extorquebatur indulſerat nec in aliquo mutauit affectũ . donec
digna in eum uerbera ultio diuina proferret. Etenim cum cõtra
meritum & procacitatem mentis ſue. uel nomen auguſti uel im
perium preſũpſiſſet. uir in quo nihil prudentie nihil ſobrietatis
aut moderationis inerat. arrogantia tumidus & ſuperbia ĩflatus
extolli & erigi etiam aduerſum regni ſotios cepit. In quibus re-
galis inſtitutio morũ probitate & ſobrietatis ac religionis gratia
refulgebat. Audet igitur primo ſe inter eos honore conſtituere
priorem. ac non multo poſt rupto federe bellum Licinio conat̃
inferre. & breui om̃ia perturbans. modo urbes quatere. modo ex
ercitum fatigare. Ad ultimũ fretus demonibus & numĩe deoꝝ
ſuoꝝ cum ĩmenſa militum multitudine procedit ad bellum. ſed
uictoria illum

2009 Ministerio de Cultura

uictoria illum qui deo atq; hoībus inuiſus erat.refugiens.ad par
tem alteram tranſit. Et cū ferro cecidiſſe eius exercitus.pauci q
ſuperfuerant.uidentes eum militum copiis & diuino fauore nu
datū.manū fortioribus tradunt.At ille ſimul ut ſe adiis ſuis de
ceptum & ab hoībus deſertum uidet.detractis imperii inſigni-
bus que nec decenter umquā geſſerat.turbis ſe colonum fugitā
tium permiſcens turpiter atq; infeliciter bello exēptus.p agros
ac uicos latitans tandē.ad ea loca que hoſtibus carere uidebatur
euaſit.uanis ſuis perſuaſionibus illud multo uerius eſſe perſen-
tiens.q diuina ſcriptura pronūtiauerat dicens. Nō fit ſaluus rex
per multitudinem uirtutis ſue.nec gigas ſaluus erit in multitu-
dine fortitudinis ſue.Falſus equus ad ſalutem.in habundātia aūt
uirtutis ſue non erit ſaluus.Ecce oculi dnī ſuper timentes eū ſpe
rantes ſuper miſericordia eius.ut liberet amorte animas eorum
Igitur cum omī dedecore atq; ignominia tyrannus poſteaquam
regreſſus eſt ad propria.primo tanquā furore quodā ſe digno ac
cenſus.plurimos ſacerdotes deoꝝ ſuorum & diuinos quos antea
mirabatur.& quoꝝ reſponſis confidens bella cōmouerat.ut de-
ceptores fallaceſq;.& qui ſalutē ſuam regnūq; perdidiſſent inter
fici iubet.Poſt hec glīam laudēq; deo xpīanoꝝ refert.& ſera pe
nitentia conuerſionē in ipſa uite ſue dānatiōe meditatus.cū gra
uiſſimā mortem morbis erga ſemetipſū certantibus duceret.le
gem pro libertate ac ſecuritate xpīanoꝝ ſcribit. Cuius exemplū
īfraſcriptum eſt.Imperator Ceſar Galerius Maximinus Germa
nicus.Sarmaticus.Pius.Felix.Inuictus.Auguſtus.Indeſinēter cu
ram prouintialiū noſtroꝝ gerentes.& utilitatibus eoꝝ uel cōmo
dis conſulentes.que ad cōmune & publicum bonū ſpectāt.queq;
animis cunctoꝝ cara & iocunda ſunt.nūquā deſinimus prouide
re.Vnde cognitum eſſe omībus non dubito manifeſteq; cōper
tum.ex eo fomite quo iuſſū fuerat adiuis principibus Diocliano
& Maximiano parentibus noſtris inhiberi conuentus xpīanorū
plurimas direptiones & predas ab officialibus factas.idq; p dies
ſingulos indetrimentū noſtroꝝ prouintialium profeciſſe.quorū
nos curam precipuā habere geſtimus.ita ut bonis ſuis pene ac
patrimoniis

2009 Ministerio de Cultura

patrociniis euoluerentur. Super hac re anno preterito legem de-
dimus. ut ſi quis uellet genti huic uel religioni adherere a nullo
prorſus uolũtas eius ac propoſiti libertas ĩpediretur. ſed ſatiſfa
ceret animis ſuis atq; haberet licẽtiam abſq; ullo metu uel ſu-
ſpitione agere qđ liberet. Verũ ne nunc quidẽ latere nos potuit
ꝙ quidam ex iudicibus temptauerit permouere rurſum prouin
tiales noſtros. & uelut ex noſtra eos auctoritate turbare. quo ſci
licet pigriores erga religionem quã diligenter redderentur. Igit̃
ut inpoſterum om̃s metus uel ambiguitas auferat̃. huius edic
ti noſtri lege ſancimus. ut cunctis innoteſcat licere his qui xpia-
nam ſectam religionẽq; uenerantur. hac noſtre indulgentie largi
tate. ut unuſquiſq; qnemadmodum uult. & prout animo libet.
religioni huic ſolẽpnitatiq; deſeruiat. Sed & orationũ domos. idẽ
dñica ſua ut inſtaurent pro uoluntate permittimus. Sane quo ĩ
om̃ibus cumulatior habeatur hec noſtra largitio. etiam illud hac
lege ſancimus ut ſi q̃ domus. agri. uel quelibet predia. ex xpiano
rum bonis ãte hac parentum noſtrorũ preceptis ad fiſci ius fue
rant ſociata. ſi qua etiam ibi ab aliquo competita ſunt. uel ſi qua
diſtracta. aut dono in aliquem collata. hec om̃ia inantiquum ius
xpianorũ precipimus reuocari. dñiſq; propriis uniuerſa reſtitui. ut
& inhoc om̃s pietatis noſtre beneficium capiant. Talibus Maxi
minus nunc demum utitur legibus. qui ante annũ non integrũ
ereis aduerſum nos tabulis tanquã ineternum permanſuris ſan
xerat penas. In quibus nos uelut impios urbibus & agris exules
ac totius pene terre profugos effici iuſſerat. Verum ne nunc qui
dem erat eius integra & ex corde conuerſio. ſed uelut pretium
quoddam huiuſcemodi leges offerebat deo. Et quoniã deorũ
ſuorum ſpes eum prius in bello deceperat. per hoc tanquã mu
tatis patrociniis bellũ temptabat adoriri. Ignorans uaniſſimus ꝙ
ab hoĩbus nequã ad prauũ inceptum neq; offitiis neq; premiis
poteſt redimi deus. Cap. x.

i Gitur cum om̃ibus copiis iuſtruxiſſet exercitũ. bellũq; pa
rauiſſet iniuſtum. doloribus internorũ uiſcerum correptus. uehe
menter exagitari cepit. ita ut ne ſtratis quidem recubare poſſet
ſed exiliẽs

2009 Ministerio de Cultura

ſed exiliens ecubili ſuo ſepe pronus elideretur interram. Tũ deinde homo edax. & qui uino ſemp̱ repleretur. nunc ne ſũmis quidem labris deguſtandũ reciperet cibum. aut odoretenus uinum ſumeret. Ita carnibus inedia & ariditate cõſumptis. hoc ſolũ profecit infelix. ꝙ in ultimis uite poſitus. iuſtam eſſe uindictã dei. & ſcelerum ſe penas merentẽ profitetur expendere. Ad ultimũ tamen morbo prius luminibus amiſſis. tunc magis quid aduerſum xpm̃ ĩpietatis admiſerit uidens uiuẽdi finẽ fecit. Sed defuncto eo qui erga xpianos nunc inaudita crudelitate. nunc ſimulata uenia agebat. aperta indulgentia legittimoꝝ principũ. & abſq; ulla iam ſuſpitione ecclĩarũ ſtatus multo etiam clarior quã prius fuerat reparari cepit. Verbũ uero dei & doctrina xpĩ longe glorioſius & liberius propagabatur. Tum uero inimicis fidei penitudo ultima atrocitatis & crudelitatis ſue fiebat. ita ut puderet eos aſpectus ipſe publicus. nec eleuare oculos ĩ hominũ faciẽ auderẽt Etenim cũ primus ipſe Maximinus imperialibus edictis tyrãnus & impius & deo atq; hoĩbus inuiſus fuiſſet pronuntiatus. tabuleq; eius picte uel imagines eree alie deici ac precipitari iuberentur. alie uero atris fucate coloribus oblitterari. tanta ſubito rerũ facta cõuerſio eſt. ut eius qui dudum aduerſus xpianos de pene eternitate cenſebat. nunc etiã nomẽ aut repelleretur de memoria hominũ. aut cũ obprobrio ac dedecore ſeruaret͂. Iudices quoq; eius quos in tyrannicis dñationibus miniſtros ſcelerũ habuerat. legittimi principes. uelut impietatis & crudelitatis eius ſatellites interfici iuberent. In quibus maximus flagitiorũ eius ſignifer Peucedius fuit. Qui ſcd̃o ab eo & tertio conſul prouectus ẽ ac prefecture tenuit culmẽ. Sed & Quĩtianus ſimiliter primis apud eũ honoribus fũctus. qui in egypti partibus aduerſus xpianoꝝ ſanguinem inaudita ſeuitia & crudelitate craſſatus eſt. Sed & alii plurimi per quos Maximini ĩpietas fomenta conceperat. In quibus & Theotegnus ultorẽ tandem prophanoꝝ actuũ eſſe conperit deũ. Que conſecrati apud Antiochiã ſimulacri gratia etiam preſidalibus a Maximino faſcibus fuerat honoratus. Sed cũ Licinius ueniſſet Antiochiã & magice artis ſtudioſos ad penã

iuſſiſſet inquiri

2009 Ministerio de Cultura

iuſſiſſet inquiri ſacerdotes illi atq; aruſpices nouelli ſimulacri horum uel ſotii uel etiã magiſtri deprehẽdunt̃. Cũq; ab his inquireretur quo pacto uel reſponſa redderet ſimulachrũ. uel prodigia quedã facere uideret̃. diſſimulare primo. poſtea tam̃ artius interrogati. totius ludi cõpoſitã & cõpaginatam machinã pandunt. et arte Theotegni fatentur cũcta fucata. Igitur primo oĩm ipſũ tãte deceptionis auctorẽ Theotegnũ. tũ deinde ceteros magice artis miniſtros quos ille ſacerdotes nouelli demones atq; aruſpices collocarat. dignis excrutiatos ſuppliciis duci iubet. Quibus adduntur etiã filii Maximini quos ille iam imperii ſotios adſũpſerat. Sed & propĩquos eius qui ſe ob huiuſcemodi neceſſitudinẽ moleſtiſſimos erga ciues & prouintiales exhibuerãt. paribus ſuppliciis afficit. ſtulti & uecordes. qui nõ audierũt cõmonitionẽ diuinarũ litterarũ dicentẽ. Nolite cõfidere ĩprincipibus neq; infiliis hoĩm quibus non eſt ſalus. Exiet ſpũs eius & reuertetur interrã ſuã. in illa die peribũt oĩs cogitatiões eorũ. Nos aũt quibus ſpes & ſalus in omĩpotente deo conſiſtit. & in rege oĩm xpõ ſaluatore ac redemptore animarũ nrãrũ. & correptionẽ libenter ab ipſo ſuſcipimus. & pacẽ ueniamq; ab ipſo ſimiliter expectamus. Igit̃ poſteaquã repente deo atq; hoĩbus inuiſũ ſcd̃m q̃ ſupra expoſuimus interiit ĩpiorũ hoĩm genus. ita ut merito in his completum uideret̃ qd̃ predixerat ſpũs ſcũs. Vidi impiũ ſuꝑexaltatũ & eleuatũ ſicut cedros libani. & tranſiui & ecce non erat. & queſiui locum eius & nõ inueni. Omĩ nube deterſa. letus iam dies & ſolito clarior illuxerat terris. atq; eccleſiis xpĩ ſplendor ſui ſolis effulſerat. nec uſquã qui hoc aliter reſpiceret liuidus ſupererat oculus Sed cuncti mortales tyrannice que preterierat crudelitatis horrore. etiã ſi nõdum fide. uotis tam̃ que nrã ſunt ãplectentes. uniuerſi pariter deũ uerũ piis eſſe auxilio fatebant̃. firmãq; eſſe ſpẽ in xpõ ſperantiũ cõprobabant. Ex quo aderat cũctis uelut diuino munere infuſa letitia. maxime uidentibus ea loca que pauloante impiis tyrannorũ machinis fuerant deſtructa. rediuiua conſtructione clariora & excelſiora cõſurgere. templaq; excelſa pro humilibus conuenticulis eleuari. Iuuabat enim criſtianorũ principum

fauor & legis

fauor & legiſlatio religioſa alacres nrõꝝ aĩos & amplius anima bat.dum & ad perſonã epõꝝ frequentius ſcriberent.& honorẽ ſacerdotibus cum ſũma ueneratione deferrent.ſed impendiorũ ſũptus benignius largirentur. Interea feſtiuitates a nrĩs frequẽ tiſſime gerebantur cum omĩ leticia & exultatione.per urbes & loca ſingula eccliaꝝ dedicationibus celebratis. Congregabantur in unũ ſacerdotes.nec pigebat etiam longe poſitos conuenire.qa nullũ longum uidebatur ſpatiũ caritati.Concurrebant etiam po puli ad populos.& tanquã uere mẽbra unius corporis xpĩ iungi ſibi inuicem ſotiariq; gaudebãt.ut uiderent̃ in eis cõpleri figura illa prophetica que cum ſacramento quodã predicata eſt dicens Quia congregabat̃ os ad os.& iunctura ad iuncturam.Quibus etiã unus ſpũs in eſſe oĩbus infuſus membris.& una aĩa merito dicitur.quia & una in omĩbus fides.& unus ab omnibus colitur deus.atq; ex uno ore hymnos oĩs concinunt deo.Iã uero ingẽs in ſacerdotibus & miniſtris atq; in omĩbus que ad religionis ob ſeruantiã pertinent gratia refulgebat.adſtabant hic pſalentium chori.iuuenes & uirgines ſenes cũ iunioribus laudabant nomen dnĩ.Hic miſtica miniſteria ordinatis ac diſpoſitis uicibus ageban tur.Pontificum quoq; ſacerdotũ conſenſus.ipſa canitie uenerabi lis eminus prefulgebat.Iam uero ſi quis per grãm dei inſpiratus ſermonẽ proferret ad populũ.cũ omĩ ſilentio ora cunctoꝝ in eũ oculiq; conuerſi.tanquã celitus ſibi per eum denũtiari aliquid ex pectabant. Tanta auditoꝝ reuerentia.tantus ordo in ſacerdoti bus ſeruabatur.Inde alius atq; alius & non ſolũ duo uel tres ſi cut apoſtolus dixit ceteris examinãtibus loquebant̃.ſed & quan tiſcũq; dabatur ſermo in apertione oris ſui.ut magis conſtaret i eis illud qđ moyſes dixerat.Quis dabit oẽm eccliam dei pro phetare? Nuſquã enim liuor aderat.nullum pulſabat inuidia.dei dona dei populis miniſtrabant̃.unuſquiſq; ſcđm qđ ſcriptũ eſt ad edificationem ecclie habundare querebat.& omĩa hec incari tate gerebantur.ita ut ſe honore inuicẽ preuenirent.& alter alte rum ſeſe diceret meliorẽ.Nam ſimplitiores quiq; admirabantur & ſuſcipiebant eos qui per ſapientiã uerbi populos inſtruebant. Sapiẽtes uero & eruditi uiri preferebant eos.qbus pura uita ac ſincera ſimpliciter

2009 Ministerio de Cultura

ſincera ſimplicitas offerēdi deo hoſtias maiorē fiduciā dabat.eiſq;
īmolandi ſacrificii ꝑmittebat̃ officiū.quos familiarior uite ſimpli
citas īcordis puritate ſeruabat.Sic ſūmo ſtudio ꝓquirebat alter ī
altero qđ preferret. Igit̃ cū tali ſīplicitate eccliaꝝ glīa apud dm̄
hoīeſq; proficeret. & imago quedā celeſtiū haberet̃ īterris.ſup
oīa quoq; religioſus prīceps Cōſtantinus exultaret ītalibus.ac ꝑ
dies ſingulos fide & religiōe creſcēs.inexplebili gaudio de ecclīa
rū ꝓfectibus repleret̃.Sacerdotibus etiā dei nō credebat ſuffice
re.ſi ſe equalē preberet.niſi eos a longe preferret.& ad imaginē
quādā ueneraret̃ diuine preſētie.Cūq; pro his oībus non iam ut
Impator.ſed ut pater coleret̃ a cūctis.non tulit īfelix inuidia uel
nrōꝝ pacē letis ſucceſſibus creſcere.uel illius erga nos ſtudia in-
quaſſata durare. Etenī Licinius q primo quaſi probitate morū
& uite integritate ac merito uirtutū nō ſolū ab eo īſotietatē re
gni fuerat adſcitus.ueꝝ & īpropīquitate ex cōiunctiōe ſuſceptus
ſororē nāq; Conſtātini ī matrimoniū accepat.uidēs Impatorē nō
tā ui & metu.quā amore & religiōe oībus īperare.atq; inſūma ue
neratione cūctis eſſe mortalibus.& precipue xpianis.hūano uitio
pulſatus.īmo inhūane inuidie clade percuſſus.occultis inſidiis pri
mo decipere egregiū principē parat.idq; quā maxime ꝑfamilia-
res ac miniſtros molit̃.Sed ille nihil quidē de eius dolis & frau-
dibus ſuſpicat̃.tam̄ quia totus erat confidēs in deo.ad oīa ſe il-
lo ſigno qđ ei celitus monſtratū fuerat muniebat. nec ullis per
hoc inſidiis fieri obnoxius poterat.Veꝝ Licinius ubi neq; bene
fitioꝝ memoria.neq; affinitatis grā reprimere īmanitatē cōcepti
ſceleris poterat.neq; tam̄ ei per occultas machinas inſidie ꝓcede
bāt.ratus ꝙ Impator xpianoꝝ precibus iuuaret̃.& idō tutus re
maneret.ſtulta iracūdia permotus.Impatori quidē apertū bellū
indicit.regniq; fidem ſocietatemq; contaminat. Noſtros uero
priuato & ſpeciali odio perſequi parat.hec inquerela deuocans
ꝙ nō ita proſe ſicut pro Conſtantino criſtiani inſolempnibus &
ex precepto ſibi traditis orationibus excubarent. Verſa igitur
uice is qui pauloante acerrime ineos uindicauerat. qui tyranno
rum tempore aduerſum criſtianos aliquid crudele moliti ſunt.
nunc in

2009 Ministerio de Cultura

nunc in noſtros tela contorquet.& tyrannidis ſue prima ſacri-
legia nroꝝ cruore delibat.Prio nāqꝫ oīm depalatio ſuo ſi qs xpia
nus eſſet exire iubet.tū & de oī militia.Poſt hec ꝓfecit peſtis &
tyrānicis edictis ſtatuit oēs q ſe xpianos ꝓfiterēt īcarcerē trudi.
Stati tam̄ inueīt aliqd ī quo priores crudelitatete ſuparet.Ad-
dit edicto ut ne qs alicui miſſo īcarcere cibū uel potū deferat.di
cens iniquū eſſe miſericordiā fieri atqꝫ humanitatem preberi his
quos ipſe ſuis legibus condēnaſſet.Et ita multitudines incarce-
rem retruſe inedia necabant.Sed p hec putabat adhuc occultio
rem eſſe tyrannidē ſuam.Verum creſcente animi ſeuitia.etiam
hoc parum uidetur.continuo in epiſcopos ceteroſqꝫ ſacerdotes
dei rabiem crudelitatis extendit.Et primo oīm nobiliores quoſqꝫ
& quos fama clarior extulerat.uel ſapientie & doctrine opinio cō
mendauerat.callida arte circūuenit.& eos aut iniuriaꝝ reos fieri
aut cuiuſlibet alterius ficti criminis precipiens.nullaqꝫ negotii in
quiſitione habita.puniri hoc ſolo quo deferebantur iubebat. Iā
uero poſt hec inaudito omibus ſeculis crudelitatis modo.omēs
qui contaminatis ſacrifitiis adquieſcere noluiſſent.nō tortoribus
ut preceſſores ſui tyranni fatiebāt.neqꝫ cruciatibus ac ſuppliciis
tradi iubebat.ſed lanionibus dari ut eos porcorum more ſuſpen
ſos.deſpicatoſqꝫ & codicibus ſuperpoſitos.poſt fruſtra cederent
& in partes diuiſos.in mare ad pabulum piſcium proicerent. Ec
cleſias quoqꝫ quas ſuis iam tēporibus cōmunibus edictis extrui
fecerat.rurſum ipſe ſubuertere.& per omnia ſatis agere.quate
nus cunctos qui ante ſe fuerant tyrannos crudelitate ſuperaret
Preterea & leges ſi que apud Romanos bene & honeſte amaio
ribus late fuerant.in barbarorū ritum conuertere.auaritie quoqꝫ
inſatiabiliter ſtudere.cenſus īnouare.& agros cultoribus uacuos
tributis replere. Preterea ſi quos iniquis factionibus circumuen
tos inexilium miſiſſet. horum uxores legittimis matrimoniis
auulſas.ſeruis ſuis ac ſatellitibus iūgere. Ipſe uero etiā cōtra eta
tis ſue uires.adulteriis & corruptione uirginum delectari. Verū
ubi huiuſcemodi armis & uirtutibus inſtructus.tyrānidē feroti-
us cepit agitare Cōſtātinus aūt q erat ueris uirtutibus adornatus
& perfecte in dei

2009 Ministerio de Cultura

& prefecte in dei pietate munitus. tot tantiſq; flagitiis ire ob-
uiam parat.nec difficultas aliqua uictorie fuit.ubi & cauſa iuſtior
& fides purior.& uirtus eminētior habebať.Deiectoq; Licinio at
q; oī memoria tyrānice dnātionis ablata.ſoliditatē Romani re-
gni cū filiis ſolus obtinuit.Tū uero ſtatus quidē reipublice.equa
bili moderatione & cenſura digniſſima Romani noīs habebat.
Innationibus barbaris metus ingēs.In prouintialibus uero me-
tu deuotio aī maior erat. Quieta omīa & trāquilla ab hoſtibus
belliſq; ciuilibus.leti ſecuriq; cuncti mortales pacē agitabāt.Eccle
ſiarū uero glīa incredibile memoratu eſt.quanto religioſi Impe
ratoris ſtudio adoleuerit.quātaq; eius cura etiā erga ſūptū īdigē
tiū fuerit.Ardens nāq; infide dei animus.& benignū ingenium
atq; clemens bonis operibus paſcebať.Intantum uero preſētiū
rerū bonitas & trāquillitas obtinebat.ut obliuionē preteritorū pa
reret malorū.Edictis nāq; frequētibus per oēm locū propoſitis.
non ſolū tyrānicas aduerſū xpīanos depulerat leges.iuſq; ciuile
reddiderat.uerū & priuilegia plurima ecclīaſtica.ac ſūmos hono-
res ſacerdotibus detulit.Ita deo atq; hoībus carus.ſūmā Roma
ni regni cū religione pura.tū etiā uirtute aīe ac moderatione ſu-
pra oīs qui prius fuerāt procurabat. Euſebii Ceſarienſis
hiſtorie eccleſiaſtice.explicit liber viiii.

b

Vcuſq; nobis Euſebius rerū in ecclīa geſtarū memoriā tra
didit.Cetera uero q̄ uſq; adpreſēs tēpus p ordinē ſubſecuta ſūt
que uel in maiorū litteris reperimus.uel nrā memoria attigit.pa
tris religioſi preceptis & in hoc parētes.quā poterimus breuiter
addemus.Hec etiā decimo libro ecclīaſtice hyſtorie continentur

Incipiunt capitula libri decimi.

Ca.i. De Arrii hereſe. Ca.ii. De concilio apud Niceam
cōgregato. Ca.iii. De cōuerſiōe philoſophi dialetici. cap.iiii.
De Pafnutio cōfeſſore. ca.v. De Spiridōe epō & mirabilibus
eius ca.vi. Exēplū fidei Nicene.& ſtatutorū eius. Cap.vii. De
Helena Cōſtātini matre. cap.viii. De cruce ſaluatoris in Iero
ſolimis ab Helena reperta. ca.viiii. De captiuitate Frumētii
& Ediſii.& de conuerſione Indorū per ipſos geſta. cap.x. De
conuerſione gentis Hyberorū per captiuam facta. cap.xi. De

Conſtātia ſorore

2009 Ministerio de Cultura

Conſtantia ſorore Conſtantini & pbrō.per eam fratri inſinuato. cap.xii. De Alexandri & Euſebii & Arrii conflictu. ca.xiii. De probroſo Arrii interitu. ca.xiiii. De Athanaſii epī prīcipiis. cap.xv. De Conſtantii imperatoris errore. cap.xvi De concilio heretitorꝝ contra Athanaſiū congregato. cap.xvii. De exciſo brachio Arſenii ceteriſq; dolis hereticorꝝ ī concilio retentis. cap.xviii. De fuga & latebris Athanaſii. cap.xix. Et conſtans Imperator pro Athanaſio patri Conſtantio ſcripſerit eūq; ecclie reddi iuſſit. cap.xx. De concilio apud Mediolanum habito & exiliis Euſebii. ca.xxi. De Ariminenſi concilio. ca.xxii. De Liberio epō urbis Rome. ca.xxiii. De Ieroſolimorꝝ & Alexandrie epis. cap.xxiiii. De ambitiōe epōrꝝ apud Antiochiā. ca.xxv. De ſciſmate Arrianorum qđ intres partes diuiſum eſt.& quidā eorꝝ Eunomiani.alii macedoniani.alii uero permanſerīt Arriani. ca.xxvi. De fine Cōſtātii īperatoris.& ortu Iuliani. ca.xxvii. De epis exilio relaxatis. ca.xxviii. De concilio apud Alexandriam ſcōrꝝ epōrum & luciferi ab his diſſidio. Cap.xxix. De his que in eodē concilio ſtatuta ſunt. cap.xxx. De Euſebio & Hylario atque ecclīarꝝ per eos reſtitutione. cap.xxxi. De ſcriptis Hylarii. ca.xxxii. De perſecutiōibus Iuliāi blādis & callidis. cap.xxxiii. De ſeuitia eius erga Athanaſium. cap.xxxiiii. De fuga rurſum & latebris Athanaſii. cap.xxxv. De ſepulchro martiris Babile. cap.xxxvi. De Theodoro confeſſore apud Antiochiā. cap.xxxvii. De Iudeorꝝ coadunationibus q a Iuliano decepti templū in Ieroſolimis reedificabant. cap.xxxviii. Vt terre motu inibi & igni diuinitus accenſo.iudei ab illicitis diſturbanť inceptis. ca.xxxix. De ſignis & uirtutibus terrificis.que ī exitu cōuerſa ſūt iudeorꝝ. Expliciūt caplā. Incipit liber.x.

c Vm apud Alexandriam poſt Achillam qui Petro martyri ſucceſſerat. Alexāder ſacerdotiū ſuſcepiſſet quia pax nrīs & qes apſecutiōibus erat.atq; ecclīarꝝ gloria cōfeſſorū meritis gaudebat.pſpitas rerꝝ nrārꝝ domeſtica cōtentione

2009 Ministerio de Cultura

domeſtica contentione turbatur. Etenim preſbiter quidã apud Alexandriam Arrius noĩe uir ſpecie & forma magis quã uirtute religioſus. ſed glorie laudiſq; & nouitatis ĩprobe cupidus. praua quedam de fide xpĩ proferre. & que antea in queſtione nunquam uenerant cepit. abſcidere ac ſeparare ab illa eterna & ineffabili dei patris ſubſtantia uel natura filiũ conabatur. Que res plurimos in ecclĩa conturbabat. Sed cum Alexander epũs natura lenis & quietus. aſſiduis cõmoĩtiõibus Arrium cuperet a prauo incepto & aſſertionibus impiis reuocare. nec tam̃ res ex ſentẽtia procederet. ꝙ pleroſq; iam contagio peſtifere aſſertionis infecerat. non ſolum apud Alexandriam. uerũ & ꝑer alias urbes prouintiaſq; diſperſa. pernitioſũ fore credens diſſimulare. & aliis plurimis conſacerdotibus ſuis rem ĩdicat. Queſtio latius innoteſcit. ſermo uſq; ad aures religioſi principis. quippe qui omĩ ſtudio & diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit. Tum ille ex ſententia ſacerdotum apud urbem Niceam epãle concilium conuocat. ibiq; Arrium trecentis & xviiii. epiſcopis reſidentibus adeſſe iubet. ac de eius propoſitionibus & queſtionibus iudicari. C. ii.

ſEd in eo concilio admirabile factum principis. nõ puto reticendum. Etenim cum ex oĩbus pene locis epĩ conueniſſent. & ut fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedã detuliſſent. interpellabatur frequenter a ſingulis. offerebãtur libelli. culpe proferebantur. & magis adhoc quam ad id pro quo uentum fuerat animos dabant. At ille uidens quod per huiuſmõi iurgia cauſa ſũmi negotii fruſtraretur. diem certam ſtatuit. qua unuſquiſq; epiſcoporum ſi quid querimonie habere uideretur. deferret. Et cum reſediſſet ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul omẽs inſinu ſuo continens. nec in eis quid cõtineretur. aperiens ait ad epiſcopos. Deus uos conſtituit ſacerdotes. & poteſtatem uobis dedit de nobis quoq; iudicandi. & ideo nos a uobis recte iudicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari. propter qđ dei ſolius inter uos expectate iuditiũ. & ueſtra iurgia quecũq; ſunt ad illud diuinum reſeruentur examen. Vos & enim nobis adeo dati eſtis dii. & cõueniens non eſt ut hõ iudicet

deos. ſed ille

2009 Ministerio de Cultura

deos.ſed ille ſolus de quo ſcriptũ eſt.Deus ſtetit ĩſinagoga deoꝝ
ĩ medio aũt deos diſcernit.Et idõ his omiſſis.illa q̃ ad fidem dei
pertinẽt abſq; ulla aĩorũ contentione diſcingite. Cũ hoc dixiſſet
oĩs ſimul querimoniarũ libellos iuſſit exuri.ne innoteſceret ulli
hoĩm ſimultatio ſacerdotum. Verum cũ per dies multos in epi
ſcopoꝝ concilio fidei queſtio uerteretur.& nonnulli diuerſa ſen-
tirent ac uehementer ceptis Arrii fauerent.cõplures tamẽ erãt.
qui impium Arrii execrarentur inceptũ.cũ in eodem concilio eſ
ſet confeſſoꝝ magnus numerus ſacerdotum.oĩs Arrii nouita
tibus aduerſabantur.Fauebant uero ei uiri in queſtionibus cal-
lidi.& ob id ſimplicitati fidei aduerſi. Ca.iii.

q Vantam uero uirtutẽ habeat ſimplicitas fidei.etiã ex his
que inibi geſta referuntur agnoſcimus.Etenim cũ pro ſtudio re
ligioſi imperatoris ex omĩ terra ſacerdotes dei coiſſent.opinione
cõmoti.philoſophi quoq; & dialetici ualde nobiles & opinatiſſi-
mi conuenerũt.Inquibus quidam inſignis in arte dialetica ꝑ di-
es ſingulos conflictum ſũmi certaminis cum epĩs noſtris uiris ad
ea que in dialetica non ĩprobabiliter eruditis mouebat.& fiebat
ingens ſpectaculum.Conuenientibus ad audiendũ doctis & litte
ratis uiris.nec tamen ullo genere philoſophus cõcludi aquoquã
poterat aut conſtringi.Tanta etenim dicendi arte obiectis que-
ſtionibus occurrebat.ut ubi maxime putaretur adſtrictus.uelut
anguis lubricus laberetur.Sed ut oſtenderet deus q̃ non inſer-
mone regnum dei.ſed inuirtute conſiſtit.quidã ex confeſſoribus
ſimpliciſſime nature uir.& nihil aliud ſciens niſi xpm̃ Ieſũ & hũc
crucifixũ.inter ceteros auditores epũs aderat.Qui cum uidiſſet
philoſophũ inſultantẽ noſtris.& callida ſe diſputationis arte iac
tãtẽ.poſcit ab oĩbus locum.uelle ſe paucis cũ philoſopho ſermo
cinari.Tum uero noſtris qui ſimplicitatem uiri & impericiam in
ſermone dũtaxat noſſent.pauere.& uelut pudorẽ quendam pati
ne forte apud callidos hoĩes riſui efficeret̃ ſcã ſimplicitas. Perſti
tit tam̃ ſenior & hinc mouit ſermõis exordiũ.In noĩe inqt Ieſu
xpi.philoſophe audi q̃ uera ſũt.Deus unus eſt q celũ fecit & terrã
Quiq; hoĩ quẽ de terre limo formauerat ſpm̃ dedit.uniuerſa q̃
uidentur et que

2009 Ministerio de Cultura

uidentur & que non uidentur uirtute uerbi ſui creauit.& ſpūs ſui ſanctificatione firmauit.Hoc uerbum ac ſapientia quem nos filium dicimus.humanos meſeratus errores exuirgine naſcit̄.& per paſſionem mortis a perpetua nos morte liberauit.ac reſur-retione ſua.eternā nobis contulit uitam. Quem & expectamus iudicem oīum que gerimus eſſe uenturum.Credis hoc ita eſſe philoſophe? At ille uelut ſi nunquā ullum ſermonē cōtradicendi didiciſſe ita obſtupefactus uirtute dictorū mutus ad omīa.hoc ſolum potuit reſpondere.ita ſibi uideri.Nec aliud uerū eſſe quā qđ dixerat.Tum ſenior.Si hoc inquit ita eſſe credidiſti.ſurge & ſequere me.ac dnīcū & huius fidei ſignaculū ſuſcipe. Et philoſophus conuerſus ad diſcipulos ſuos uel ad eos qui audiendi gratia conuenerāt.Audite inquit o eruditi uiri.donec uerbis mecū geſta res eſt.uerba uerbis oppoſui.Et que dicebantur dicendi arte ſubuerti.Vbi uero pro uerbis uirtus proceſſit ex ore dicentis non potuerunt reſiſtere uerba uirtuti.nec homo aduerſari potuit deo.Et ideo ſi quis ueſtrū potuit in his que dicta ſunt ſentire que ſenſi.credat xpō & ſequatur hunc ſenem in quo locutus eſt deus.Ita philoſophus xpianus effectus.tandem ſe gratulatus eſt uictum.

f Cap.iiii.

Vit pretetea in illo concilio & Paſnutius homo dei epiſcopus ex egypti partibus confeſſor ex illis quos Maximinus dextris oculis effoſſis & ſiniſtro poplite ſucciſo.per metalla dānauerat.Sed in hoc tanta uirtutum inerat gratia.ut ſigna per eū nō minus quā dudum per apoſtolos fierent.Nam & demones tantum uerbo fugabat.& egros ſola oratione curabat. Sed & cecis uiſum dicitur reddidiſſe.Et paraliticos ad ſtabilitatem corporis reuocaſſe.Quem Conſtantinus in tanta ueneratione & affectu habuit.ut ſepius eum intra palatium euocatum complecteretur & illum oculū qui in confeſſione fidei fuerat euulſus.auidioribus oſculis demulceret.

e Cap.v.

X eoꝝ numero & ſi qđ adhuc eminētius fuiſſe dicit̄ etiā Spiridion Ciprius epūs uir unus exordine ꝓphetaꝝ qtū etiā nos eoꝝ q eū uiderāt narratiōe cōpimus.Hic paſtor ouiū etiā ī epātu poſitus permanſit

2009 Ministerio de Cultura

poſitus permãſit. Quadã uero nocte cũ ad caulas fures ueniſſet & manus improbas quo aditũ educendis ouibus facerẽt extẽdiſ ſent. inuiſibilibus quibuſdã uĩculis reſtricti. uſq; ad lucem uelut traditi tortoribus permanſerunt. Cum uero oues ducturus ad paſcua matutinus ſe ageret ſenior. uidet iuuenes. abſq; humanis uinculis caulis pendere diſtrictos. Cũq; cauſã noxe cõpiſſet abſol uit ſermone quos meritis uinxerat. Et ne eis inanis nocturna ce deret occupatio. tollite inquit o iuuenes unum arietẽ. ne ſine cã ueniſſe uideanimi. quem melius prece quã furto queſiſſe conue nerat. Tradunt de hoc etiã illud factũ mirabile. Filiã habuit yre nen noĩe que ei cum bene miniſtraſſet. uirgo defuncta eſt. Poſt eius obitum uenit quidã dicens ſe ei quoddam depoſitũ cõmen daſſe. Rem geſtã ignorauerat pater. Perquiſitum in tota domo nuſquã qđ poſcebatur ĩuentũ eſt. Perſiſtebat ille qui cõmãdaue rat. & fletu ac lacrimis perurguebat. Vite quoq; ſue inlaturum ſe eſſe exitium. niſi cõmendata reciperet teſtabatur. Permotus lacrimis eius ſenex. ad ſepulchrũ filie properat. atq; eã ex nomĩe clamitat. Tum illa de ſepulchro. quid uis ait pater? Cõmendatũ illius inquit ubi poſuiſti? At illa locum deſignans. illic ait inueni es defoſſum. Regreſſus ad domũ. rem ſicut filia de ſepulchro re ſponderat repertã tradidit repoſcenti. Sed & multa alia eius fe runtur geſta mirabilia. que etiã nunc ore oĩum celebrantur. Ta les igitur in illis adhuc tẽporibus permulti uiri in eccleſiis dnĩ refulgebãt. ex quibus plurimi in illo cõcilio fuerũt. Sed & Atha naſius eodem tẽpore Alexandri diaconus Alexandrini epiſcopi aderat cõciliis ſenem quãplurimis iuuans. Interea per dies ſingu los agitabatur conuentus. nec facile aut temere de re tanta ſta tuere audebant. Euocabatur frequenter Arrius in conciliũ. & aſ ſiduo tractatu aſſertiones eius diſcutiebantur. Et quid aduerſum hoc teneri deberet aut ſtatui ſũma cũ libratiõe querebatur. Ve rum poſt diutinum multũq; tractatũ placet oĩbus ac uelut uno cunctorum ore & corde decernitur. homouſion ſcribi debere. idẽ eiuſdẽ cum patre ſubſtantie filiũ cõfiteri. idq; firmiſſima oĩm ſe tẽtia ꝓnũtiat. Decẽ & ſeptẽ ſoli tũc fuiſſe dicũt. q̃bus arrii fides

magis placeret

2009 Ministerio de Cultura

magis placeret.extrinſecus creatum dei filiũ ex nullis ſubſtanti-
bus.& non ex ipſa patris deitate progenitũ confirmãtes. Defer
tur ad Conſtantinũ ſacerdotalis concilii ſententia.Ille tanq̃ adeo
prolatã ueneratur.Cui ſi qui tẽptaſſet obniti uelut cõtra diuina
ſtatuta uenientem.inexiliũ ſe proteſtatur acturum. Sex igit̃ ſoli
cũ Arrio ſe patiuntur expelli.reliqui uero undecim conſilio in-
ter ſe habito adquieſcũt ad ſubſcribendũ manu ſola non mente
Cuius ſimulationis auctor precipue extitit Nicomedie epiſcopus
Euſebius.Interim quo quomodo aliis ueritate aliis ſimulatione
ſicut poſt exitus docuit.ſubſcribentibus & deſingulis quibuſq;
eccliaſticis obſeruationibus certa ſtatuta fingentibus.concilium
direptũ eſt.Exemplũ aũt expoſitionis fidei eorum qui conuene-
rant infra ſcriptum eſt. Exemplum fidei Nicene. Cap.vi.

c Redimus in unũ deum patrem oĩpotentem.oĩum uiſibili
um & inuiſibiliũ factorem. Et in unũ dñm noſtrũ Ieſum
xpm̃ filium dei de patre natũ unigenitũ . Hoc eſt deſubſtantia
patris.Deum ex deo.lumen ex lumine.Deum uerũ.ex deo uero
Natũ nõ factum.Homouſion patri. hoc eſt eiuſdem cum patre
ſubſtantie.Per quẽ oĩa facta ſũt.que incelo & que interris.Q ui
propter nos & propter noſtrã ſalutẽ deſcendit.& incarnatus eſt
homo factus paſſus eſt.& reſurrexit tertia die.& aſcendit ince-
los.Inde uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos.Et in ſpm̃ ſan
ctum.Eos aũt qui dicunt.erat aliquãdo quãdo non erat.& anteq̃
naſceretur non erat.& quia ex nullis extãtibus factus eſt.aut ex
alia ſubſtantia dicunt eſſe.aut cõuertibilẽ.uel mutabilem filium
dei.anathematizat catholica & aplica ecclia. Cap.i.

ſ Tatuunt preterea obſeruandũ eſſe in eccleſiis ne quis ex
his qui ſemetipſos per impatiẽtiam libidinis exciderũt.ue
niret ad clerum. Cap .ii.

e T ne quis nuper aſſũptus ex uita uel conuerſatione gẽtili
accepto baptiſmo anteq̃ cautius examinet̃ clericus fiat. Cap.iii.

e T ne quis epõꝝ ceteroꝝq; clericoꝝ cum extraneis mulieri
bus hĩtet preter cũ matre . uel ſorore uel thia.uel ſi q̃ ſũt
huiuſmodi neceſſitudinũ perſone. Cap.iiii.

Et ut qui

2009 Ministerio de Cultura

Et ut qui ẽpũs fieri poteſt.a totius prouĩtie epĩs ordinet̃.Si hoc
difficile eſt.certe nõ minus quã atribus.ita tam̃ ut Metropolita
ni epĩ maxĩe uel preſẽtia uel auctoritas habeat̃. Abſq; quo ordi
natiõem irritã eſſe noluerũt. v. Et ne quẽ ſi alius epũs de eccl̃ia
expulerit.ſiue clericũ.ſiue laicũ.ſuſcipiat alius.Sane ne hoc aut ira
cundia aliqua aut contentione ut fieri ſolet iniuſte factum reme
dium non haberet.decernunt perſingulos annos inſingulis urbi
bus atq; prouintiis·ſcd̃o ab omĩbus epiſcopis prouincialibus con
cilia agi debere.& de huiuſcemõi negotiis iudicari.ut ſi forte ab
uno inique aliquid geſtum eſt.a ceteris emendetur. Si recte ut
ab omĩbus confirmetur. vi. Et ut apud Alexandriam uel
in urbe Roma uetuſta conſuetudo ſeruetur . ut uel ille egypti
uel hic ſuburbicarũ eccl̃iarum ſollicitudinem gerat. vii. Et
ut ſi forte inordinando epõ duo uel tres pro aliqua contentione
diſſentiant.reliquorũ auctoritas & precipue Metropolitani cum
ceteris firmior habeatur. viii. Et ut epiſcopo Ieroſolimorũ
antiquitus tradita honoris prerogatiua ſeruetur.manente nihil-
ominus & Metropolitani ipſius prouintie dignitate. viiii. Et
ut catharos qui apud nos Nouatiani.ſunt.ſi forte penitentes ad
eccl̃iam conuertantur confeſſos eccl̃iaſtica dogmata.clericos ĩ or
dine quidem ſuo ſuſcipi debere.Sed ordinatione data.ſane ſi epi
ſcopus ipſoꝝ ueniat ad epiſcopũ noſtrũ.debere eum ĩpreſ bitero
rum loco ſedere.Epiſcopi uero nomen manere apud illũ ſolũ qui
catholicam ſemper tenuit fidem.niſi ſua uoluntate ipſe eum tali
noĩe honorare uoluerit uel ſi placuerit ut querat ei epiſcopi locũ
uacantem.hoc ſit in ipſius poteſtate. x. Et ne inuna ciuita-
te duo ſint epiſcopi. xi. Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacer-
dotium prouecti.poſtmodũ uel ipſi aliquid de ſe criminoſũ cõfeſ
ſi ſunt.uel ab aliis reuicti ut abitiantur. Sed & ſi qua ex his qui
lapſi ſunt & per ignorantiam forte ordinati recogniti fuerĩt ut
abitiantur. xii. Et ſi qui abſq; tormentis inperſecutionibus
lapſi ſunt & ex corde agunt penitentiã.quiq; ãnos intra catecu-
minos faciãt.& duobus ãnis poſt hoc tantũ fidelibus in oratione
iũgant̃.& ita poſtmodũ ſuſcipiãt. Qui uero propter confeſſionẽ
militiã abiecerãt

2009 Ministerio de Cultura

militiam abiecerant.& rurſũ hanc ambierunt.hos tredecim ãnis penitentiam gerere.& poſtea ſuſcipi ſi tamen ex corde penitẽtiã gerant.Eſſe tamen & ĩpoteſtate epĩ moderandi facultatẽ.ſi eoꝝ fructuoſam & attentã penitentiã uiderit. xiii. De his uero q uita excedũt penitentibus.decernunt uacuũ nullũ debere dimit ti.Si qui ſane accepta cõmunione ſuperuixerit. debere eum tem pora ſtatuta cõplere.uel certe prout moderatio epĩ uoluerit.
xiiii. Et ne diaconi preſ biteris preferantur.ne ue ſedeãt in cõ ſeſſu pbrõꝝ.aut illis preſentibus euchariſtiã diuidãt.ſed illis agẽ tibus ſolũ miniſtrent.Si uero preſ biter nullus ſit in preſẽti.tũc demũ etiam ipſis licere diuidere.aliter uero agentes abici iubent
xv. De catecuminis qui prolapſi ſunt.ſtatuere tribus annis eos a catecuminoꝝ oratione ſeperatos poſtea recipi debere.
xvi. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorẽ eccliam trãſire quis ambiat.ſiue epũs ſiue etiã alius clericus. Et ne quis clericus qui derelicta eccliã ſua nulla exiſtente cauſa probabili uagat̃ & ober rat per alias eccliãs.ſuſcipiatur in cõmunione. xvii. Et ut nemo eũ qui ad aliũ pertinet ſuſcipiens in ſua ecclia ordinet cle ricum abſq; conſenſu illius ad quẽ pertinet. xviii. Et ne q clericus aut uſuras accipiat.aut frumenti uel uini ãpliationem q ſolet ĩ nouo datũ.uel ſexcuplũ uel etiam duplũ recipi.qđ ſi faciat tanquã turpis lucri reũ abiciendũ. xix. Et ut Pauliniſte qui ſunt Fotiniani rebaptizarẽtur. xx. Sed & diaconiſſe quoniã quidẽ manus impoſitionem non accipiunt.etiam ipſas inter lai cos eſſe debere.Igit̃ cum de his prout diuinaꝝ legũ ratio popo ſcerat decreuiſſent.ſed & de obſeruatione paſce antiquũ canonẽ per quem nullo dereliquo uarietas oriretur eccleſiis tradidiſſent oĩbus rite diſpoſitis.eccliaꝝ pax & fides inorientis atq; occidẽtis partibus una atq; eadem ſeruabatur. Cap.vii.

p Er idem tempus Helena Conſtantini mater femina incõ parabili fide religione animi ac magnificẽtia ſingulari.Cu ius uero Conſtantinus cum eſſet filius.& crederetur diuinis ad monita uiſionibus.Ieroſolimã petit.atq; ibi locũ in quo ſacroſan ctum corpus xpi patibulo affixũ pependerat.ab incolis perquirit

Qui icci rco

145.

Qui icċirco adinueniendum diffiċilis erat.ꝗ ab antiquis perſe cutoribus ſimulacrū in eo ueneris fuerat defixū.ut ſi quis xpianorū in loco illo xp̄m adorare uoluiſſet.uenerē uideretur adorare.Et obhoc infrequens.& pene obliuioni datus fuerat. Sed cū ut ſupradiximus religioſa femina properaſſet ad locū celeſti ſibi inditio deſignatum.cuncta ex eo prophana & polluta deturbās. ĩaltum purgatis ruderibus.tres confuſo ordine repperit cruces. Sed obturbabat reperti muneris letitiam.uniuſcuiuſqꝫ crucis in diſcreta proprietas.Aderat quidē & titulus ille qui grecis & latinis atqꝫ hebreaicis litteris a Pilato fuerat cōſcriptus.Sed nec ipē ſatis euidenter dn̄ici prodebat ſigna patibuli. Hic iam humane ambiguitatis incertum.diuinum flagitat teſtimoniū. Accidit in eadem urbe primariam quandā loci illius feminā graui egritudine confectā.ſeminecem iacere.Macharius per idem tempus eccleſie illius epūs erat.Is ubi cunctantem reginam atqꝫ omēs pariter qui aderant uidet.afferte huc inquit totas que reperte ſūt cruces.& que ſit que portauerit dn̄m nunc nobis aperi& deus Et ingreſſus cum regina pariter & populis ad eam que decūbebat defixis genibus.huiuſcemodi precē profudit. Cap.viii.

t V dnē qui per unigenitum filiū tuū ſalutem generi humano per paſſionem crucis conferre dignatus es.& nunc innouiſſis temporibus adſpiraſti incorde ancille tue perquirere lignū beatū ĩquo ſalus nr̄ā pepēdit.oſtende euidēter ex his tribus q̄ crux fuerit ad dn̄icām gl̄iam.uel q̄ extiterint adſeruile ſupplicium.ut hec mulier que ſemiuiua decūbit. ſtatim ut eam lignū ſalutare contigerit.amortis ianuis reuocetur aduitam. Et cū hoc dixiſſet adhibuit primo unam extribus.& nihil profecit. Adhibuit ſcd̄am.nec ſic quidem aliquid actū eſt.Vt uero admouit tertiam.repente apertis oculis mulier cōſurrexit.Et ſtabilitate uiriū recepta.alacrior multo quā dū ſana fuerat.tota domo diſcurrere & magnificare dn̄i potentiā cepit.Sic euidenti inditio regina uoti cōpos effecta.templum mirificum in eo loco in quo crucem repererat regia ambitione conſtruxit.Clauos quibus corpus dn̄icū fuerat affixum portat adfilium.Ex quibus ille frenos compoſuit quibus uteretur

2009 Ministerio de Cultura

quibus uteretur ad bellum. Et ex aliis galeam nihilominus bel li uſibus aptam fertur armaſſe. Ligni uero ipſius ſalutaris partē detulit filio. partem uero thecis argenteis conditam dereliquit in loco. que etiam nunc ad memoriam ſollicita ueneratione ſeruatur. Reliquit etiam hoc inditium religioſi animi regina uenerabilis. Virgīes quas ibi repperit deo ſacratas inuitaſſe adprādium. & tanta eas deuotione curaſſe dicitur. ut indignum crederet ſi famulorum uteretur offitiis. Sed ipſa manibus ſuis famule habitu ſuccincta cibum apponeret. poculum porrigeret. aquā manibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperii. famularum xpī ſe famulā deputaret. Hec quidem Ieroſolimis geſta. Interea Conſtantinus pietate fretus. Sarmatas. Gothos. aliaſq; barbaras nationes. niſi que uel amiciciis uel deditione ſui pacem preuenerant. in ſolo proprio armis edomuit. Et quantomagis ſe religioſius deo ſubiecerat. tāto amplius ei deus uniuerſa ſubdebat. Ad Antonium quoq; primū heremi habitatorem. uelut ad unū ex prophetis litteras ſuppliciter mittit. uti pro ſe ac liberis ſuis dnō ſupplicaret. Ita non ſolum meritis ſuis ac religione matris. ſed & interceſſione ſanctorū cōmendabilem ſe deo fieri geſtiebat. Sane quoniā tanti uiri Antonii fecimus mentionē de uirtutibus eius atq; inſtitutis & ſobrietate mentis. ut inſolitudine uitam degēs uſus ſolūmodo conſortio fuerit beſtiarum. & de demonibus crebros agens triūphos. placuerit deo ſupra cunctos mortales. ut quę īſtitutionis ſue preclara uſq; in hodiernū monachis exempla reliquerit. uolentem me aliqua exponere. ille libellus excluſit. qui & ab Athanaſio ſcriptus. etiam latino ſermōe edictus eſt. Propter quod nos omiſſis his que. ab aliis iam dicta ſunt. ea memorabimus. que quāuis geſtorū contineat fides. ab his tamen qui longe poſiti ſunt. obſcurior fama ſubtraxit. Cap. viiii.

i N ea diuiſione orbis terre que ad predicandum uerbum dei ſorte per apoſtolos celebrata eſt. cum alie aliis prouintie obueniſſent. Thome parthia. & Matheo Ethiopia. eiq; adherens citerior India Bartholameo dicit̄ ſorte decreta. Inter quā parthiāq; Media. ſed lōgo īterior tractu India ulterior iacet. multis uariiſq;

lingius &

2009 Ministerio de Cultura

linguis & gentibus habitata. Quam uelut longe remotã. nullus apoſtolice predicationis uomer impreſſerat. Que tamen tẽporis Conſtãtini tali quadã ex cauſa ſemina fidei prima ſuſcepit. Metrodorus quidam philoſophus inſpiciendorꝝ locorũ & orbis perſcrutandi gratia. ulteriorem dicitur Indiam penetraſſe. Cuius exemplo inuitatus etiam Meropius quidam Tyrius philoſophus. ſimili ex cauſa adire Indiam uoluit. habens ſecũ duos puerulos. quos liberalibus litteris utpote propinquos inſtituebat. Quorꝝ unus qui erat iunior Ediſius. alter Frumentius uocabatᷣ. Igitᷣ ꝑuiſis & innotitiã captis his quibus aĩus paſcebatᷣ. cũ philoſophus redire cepiſſet. aque uel ceterorũ neceſſariorꝝ cauſa ad portũ quẽdam nauis qua uehebatur applicuit. Moris eſt inibi barbarorũ. ut ſi quando fedus ſibi cum Romanis turbatũ uicine nuntiauerint gentes. omẽs qui apud eos ex Romanis ĩuenti fuerint iugulentur. Inuaditᷣ nauis philoſophi. cuncti cum ipſo pariter ꝑimuntur. Pueruli repti ſub arbore meditantes. & lectiones ſuas parantes. barbarorꝝ miſeratione ſeruati ducuntᷣ ad regẽ. Horꝝ ille alterũ ideſt Ediſiũ ſibi pincernã fecit. Frumentio uero quẽ quaſi ꝑſpicacẽ deprehenderat. & prudentẽ. ratiões ſuas ſcriniaqꝫ cõmiſit Ex quo & in honore magno apud regem habiti ſunt. & in amore. At uero moriens rex. uxorem cũ paruo filio regni reliquit heredem. Adoleſcentibus aũt quid uellent agendi dedit liberã facultatem. Quos tamen regina ſuppliciter exorat. tanquã que nihil haberet in toto regno fidelius. ut ſecum uſqꝫ quo adoleſceret filius regendi regni ſollicitudinem ꝑtirentᷣ. Et precipue Frumẽtium cuius prudentia admoderandũ ſufficeret regnũ. Nam alius fidem purã & ſobriam mentẽ ſimpliciter exhibebat. Idqꝫ dũ agerent. & regni gubernacula Frumẽtius haberet in manibus. deo mente eius & aĩos inſtigante. requirere ſollicicius cepit. ſi qui inter negotiatores Romanos xpiani eſſent. & ipſis poteſtatẽ maximam dare. ac monere ut conuenticula per loca ſingula facerẽt ad que Romano ritu orationis cauſa confluerẽt. Sed & ipſe multomagis eadẽ facere. & ita ceteros cohortari fauore. & benefitiis inuitare preſtare quicqd oportunũ fuiſſet loca edificiis. aliaqꝫ neceſſaria prebere. & oĩ mõ geſtire. ut xpianorꝝ inibi ſem̃ exurgeret

Sed cum

2009 Ministerio de Cultura

Sed cum adoleuiſſet regius puer cui ꝓcurationē regni gerebant expletis oībus & ex fide traditis. multū licet detinētibns & rogā tibus ut manerēt regia uel filio. ad orbē tam̄ nr̄m̄ denuo reuer tūtˀ. Et Ediſio feſtinātē Tyrū parētes ꝓpīquoſq; reuiſere. Frumē tius Alexādriā ꝑgit. dicēs equū nō eſſe opus occultare dnīcū. Igi tur rē oēm ut geſta ē expoīt. Epm̄ admonet. ut ꝓuideat uirū ali quē dignū. quē cōgregatis iā plurimis xpīanis & eccleſiis cōſtruc tis. ī barbarico ſolo epm̄ mittat. Tū uero Athanaſius. nā is nuꝑ ſacerdotiū ſuſceꝑat. attētius & ꝓpēſius Frumētii dicta geſtaq; cō ſiderās. ī cōcilio ſacerdotū ait. Et quē aliū īueniemus uiꝶ talē ī quo ſit ſpūs dei ī ipſo ſicut īte. q hoc ita poſſit īplere? Et tradito ei ſa cerdotio. redire eū cū dnī grā unde uenerat iubet. Quiq; cū epūs prexiſſet ad Indiā. tāta ei data eſſe adō uirtutū grā dicitˀ. ut ſigna ꝑ eū aplica fierēt. & īfinitus numerus barbaroꝶ cōuerteretˀ ad fi dē. Ex quo ī Indie ꝑtibus. & populi xpīanoꝶ & ecclie facte ſūt & ſacerdotiū cepit. Q ue nos ita geſta nō opīone uulgi. ſed ipſo Edi ſio Tyri preſ bitero poſtmodum fcō. q Fruentii comes prius fue

p rat referente cognouimus. Cap. x.

Er idē tēpus etiā Hiberoꝶ gēs ꝗ ſub axe pōtico iacet uerbi dei federa. & fidē futuri ſuſcepit regni. Sed huius tanti boni pre ſtitit cām mulier ꝗdā captiua. ꝗ apd̄ eos reꝑta. cū fidelē ſatis & ſobriā ac pudicā duceret uitā. totiſq; diebus ac noctibus obſecra tiones deo ꝑuigiles exhiberet. ī admiratione eſſe ipſa rei nouitas barbaris cepit. Et qd hoc ſibi uelit curioſius perqrebāt. Illa ut res erat. ſīpliciter xpm̄ ſe dm̄ hoc ritu colere fatebatur. Nihil exhoc āplius barbari. preter nouitatē noīs mirabātˀ. Veꝶ ut fieri ſolet ipſa pſeuerātia curioſitatē quādā mulierculis inferebat. ſi qd emo lumti ex tāta deuotione caperetˀ. Moris apud eos eſſe dicitˀ. ut ſi paruulus egrotet. circūferatur a matre ꝑ ſingulas domus quo ſci licet ſi q experti aliqd remedii nouerit cōferāt laborāti. Cūq; mu lier ꝗdā puulū ſuū per oēs circūtuliſſet ex more. nec aliqd reme dii cūctas domus luſtrādo cepiſſet. uenit etiā ad captiuā. ut ſi qd ſciret oſtēderet. Illa ſe hūani qdē remedii nihil ſcire teſtatˀ. dm̄ ta men ſuū xpm̄ quē colebat. dare ei deſperatā ab hoībus ſalutem

poſſe cōfirmat

2009 Ministerio de Cultura

poſſe confirmat. Cumq; cilitio ſuo ſuperpoſuiſſet paruulum atq; ipſa deſuper orationem fudiſſet ad dnm̄. ſanum matri reddit infantem. Sermo defertur ad plures. factiq; fama magnifici. uſq; ad aures regine perlabitur. Que dolore quodā grauiſſimo corporis afflicta indeſperatione maxima erat. Rogat ad ſe captiuam deduci. Illa ire abnuit ne preſumeret amplius aliquid quam ſexus ſinere uideretur. Ipſa ſe regina deferri ad captiue cellulam iubet. Quam ſimiliter ſupra cilitium ſuum poſitā inuocato xpi noīe. continuo poſt precem ſanā & alacrē fecit exſurgere. xpm̄q; eſſe deū dei ſūmi filium qui ſalutem hanc contulerit docet. eūq; quem ſibi auctorē ſue ſciret eſſe incolomitatis & uite. cōmonet inuocandū. Ipſum namq; eſſe qui & regibus regna diſtribuat & mortalibus uitam. At illa cum leticia domum regreſſa. marito percontanti cauſā tam ſubite ſanitatis aperuit. quiq; cum pro ſalute cōiugis. letus mulieri munera deferri iuberet. illa horum inquit o rex nihil captiua dignatur. Aurum deſpicit argentum reſpuit. ieiunio quaſi cibo paſcitur. hoc ſolum ei muneris dabimus ſi eum qui me illa inuocante ſanauit Criſtum deum colamus. Adhec tunc rex ſegnior fuit. iterim diſtulit. ſepius licet ab uxore cōmonitus. donec accidit quadam die uenante eo inſiluis cum comitibus ſuis obſcurari denſiſſimis tenebris diem. & per tetre noctis errorem luce ſubducta. cecis iter greſſibus denegari. Alius alio diuerſi ex comitibus oberrant. ipſe ſolus denſiſſima obſcuritate circundatus. quid ageret. quo ſe uerteret neſciebat. cū repente anxios ſalutis deſperatione animos cogitatio talis aſcendit Si uere deus eſt xpūs ille quē uxori ſue captiua predixerat. nunc ſe de his tenebris liberet. ut ipſum exhoc omiſſis omībus coleret. Ilico ut hoc nondum uerbo. ſed ſola mente deuotat. reddita mundo dies. regem ad urbem perducit īcolomem. Quiq; regine rem protinus ut geſta eſt pandit. euocari iam iamq; captiuam. & colendi ritum ut ſibi tradat expoſcit. nec ſe ultra alium deum quam xpm̄ ueneraturum eſſe confirmat. Adeſt captiua edocet dm̄ xpm̄. ſupplicādi ritū uenerādiq; modū īquātū de his ꝑpire feīe fas erat pādit. Fabricari tamē eccliam monet formāq; deſcribit. Igitur

2009 Ministerio de Cultura

deſcribit.Igit᷑ rex totius gẽtis.populo cõuocato.rẽ abinitio q̄ erga
ſe ac reginam geſta fuerãt exponit.fidemq; edocet.& nondum
initiatus inſacris fit ſue gentis apoſtolus. Credunt uiri per regẽ
femine per reginam.Cunctiſq; idem uolentibus eccl̄ia extruitur
inſtanter.& eleuato iam perniciter muroꝝ ambitu.tempus erat
quo colũne collocari deberent. Cũq; erecta prima & ſecũda uen
tum fuiſſet ad tertiam.conſũptis om̄ibus machinis.& boum ho
minũq; uiribus.cum media iam inobliquũ fuiſſet erecta.& pars
reliqua nullis machinis erigeretur.repetitis ſc̄d̄o & tertio ac ſepi
us uiribus.ne loco quidem moueri attritis om̄ibus potuit. Ad-
miratio erat totius populi.regis animoſitas hebeſcebat.quid fieri
deberet om̄es ſimul latebat.Sed cũ interuentu noctis om̄es ab-
ſceſſiſſent.cunctiq; mortales ex ipſa opera ceſſarent.captiua ſola
inoratione pernoctans.manſit intrinſecus.Cum ecce maturus &
anxius cum ſuis om̄ibus ĩgreditur rex. uidet colũnam quam tot
machine & tot populi mouere non quiuerant erectam.& ſuper
baſim ſuã librate ſuſpenſã.nec tamen ſuperpoſitã. ſed quantum
unius pedis ſpatio in aere pendentem. Tum uero om̄s populi
contuentes & magnificantes deũ.ueram eſſe regis fidem.& cap
tiue religionem preſentis miraculi teſtimonio perhibebãt. Et ec
ce mirantibus adhuc & ſtupentibus cunctis.ĩ oculis eoꝝ ſenſim
ſuper baſim ſuã nullo cõtingente colũna depoſita ſũma cũ libra
tione conſedit.Poſt hec reliquus numerus colũnaꝝ tanta facili-
tate ſuſpenſus eſt.ut om̄s que ſuperfuerant ipſa die locarentur.
Poſtea uero quã eccl̄ia magnifice conſtructa eſt.& populi fidem
dei maiore ardore ſitiebant.captiue monitis ad Imperatorẽ Cõ
ſtantinum totius gentis legatio mittitur. Res geſta exponitur
ſacerdotes mittere exoratur.qui ceptũ erga ſe dei munus imple
rẽt.Quibus ille cũ oĩ gaudio & honore trãſmiſſis.multo ãplius ex
hoc letatus ẽ.quã ſi ĩcognitas Romão ĩperio gẽtes & regna igno
ta iũxiſſet.Hec nobis ita geſta fideliſſ̄ius uir Bacurius gẽtis ipſi
us rex.& apd̄ nos dõeſticoꝝ comes.cui ſũma erat cura & religio
nis.& ueritatis expoſuit.cũ nobiſcum Paleſtĩe tũc limitis dux in
Ieroſolimis ſatis unãimiter degeret.Sed ad ceptũ redeamus

p Oſteaquam religioſi principis Cap.xi.
mater Helena

2009 Ministerio de Cultura

mater Helena ſũmis Romani regni honoribus affecta ex hac lu
ce deceſſit. Cõſtãtia tũc Licinii derelicta fratris Auguſti ſolatiis
utebatᷣ. Huic accidit pbrm̃ quedã uenire innotitiã latenter par
tibus Arrii fauentem. Sed is primo nihil oĩno de his apud ſoro
rem principis aperire. Vbi uero multa familiaritas copiam tri-
buit. paulatim ſermonẽ cepit aſpergere. inuidiam dicẽs Arrio ge
neratam. & pro ſimultatibus priuatis epm̃ ſuum rem contẽtio
ſe exagitauiſſe emulationis ſtimulo confixũ. ꝙ Arrius apud ple
bem ſatis carus haberetur. Hec atqꝫ huiuſmodi alia frequentius
ſuggerens. animos Conſtantie ſuos efficit. Que cũ diem obitu
ra uiſitaretur a fratre. atqꝫ ab eo blande religioſeqꝫ compellaretᷣ
extremam dicitur ab eo grãm popoſciſſe. ut pbrm̃ infamiliarita
te reciperet. & que ſibi ab eo pro ſpe & ſalute ſuggererentur au
diret. Se quidem iam ex luce diſcedentẽ nihil curare. pro fratris
uero ſtatu eſſe ſollicitam. ne forte pro innocentium penis regni
ſui pateretur excidium. Quibus ille monitis a ſorore ſuſceptis. &
fidelem pro ſe germane ſollicitudinem credẽs. accõmodauit aurẽ
pbrõ. & ĩterim accerſiri de exilio Arrium iubet. ut quẽadmodũ
de fide ſentiret exponeret. Tum ille fidem conſcripſit. que nõ
quidem ſenſũ noſtrũ. tamen uerba noſtra continere profeſſionẽ
qꝫ uideretur. Miratus quidẽ eſt Imperator. & putauit unã eãdẽ
qꝫ in ipſius & concilii dudũ geſti expoſitione ſentẽtiam contine-
ri. Tamen in nullo relaxat animi uigorem. ſed rurſus eum adcõ
cilii remittit examen. Quoniã quidẽ addedicationẽ Ieroſolimoꝝ
ex omĩ orbe coire ſacerdotes inuitabantᷣ. hec ad eos de noĩe eius
ſcribens. ut ſi expoſitionẽ fidei eius probarent. & eum uel per in
uidiam ut aſſerebat tunc circũuentum dinoſcerent. uel nunc ab
errore correptum. clementi erga ipſum iuditio uterentur. quãdo
quidem tanta fuerit concilii moderatio. ut non ĩ perſonam eius
ſed indogmatum prauitatẽ fuerit lata ſententia. ſi tamen & epi
eius Alexandri accõmodaretur aſſenſus. Sed & ab his quidem
qui primo ceptis eius fauentes cum ſimulatione ſubſcripſerunt.
facile receptus ẽ. Cũ uero Alexãdriã prexiſſet. ibi omẽ eius fru-
ſtratᷣ ĩceptũ. Qm̃qdẽ dolis apđ ignorãtes locus ẽ. ſciẽtibus uero

dolũ intẽdere

2009 Ministerio de Cultura

dolū ītendere nō aliud eſt quā riſū mouere.Interea dū hec apđ
Alexandriam fruſtra agitantur.uenerabilis Auguſtus Conſtan
tinus in ſuburbana uilla Nicomedie triceſimo & primo imperii
ſui anno diem functus eſt.liberis de ſucceſſione Romani orbis
teſtamento heredibus ſcriptis Quo ī tempore quoniā quidem
Conſtantius cui orientis regnū decreuerat preſens non erat.dici
tur ſecreto accerſiens pbrm̄ quē a ſorore cōmēdatū ſupradixius.
& ex inde familiariter habitum.tradidiſſe ei teſtamentū qđ ſcrip
ſerat.& obteſtatus ſubſacramento.ne ulli niſi Cōſtantio cū ueniſ
ſet in manus traderet.Cui etiam ꝙ eunuchi qui erant in pala-
tio fauebant.arte inditio de Imperatoris morte ſuppreſſo uſqȝ
ad Conſtantii preſentiā.multis noua temptantibus oppreſſis re
ſtituta integraqȝ manſere.Cum uero Conſtantius affuiſſet.depo
ſitum preſ biter reſtituit.Cuius beneficii gratia Impator regni
cupidus ita ei deuinctus eſt. ut qui imperare cunctis ambierit.
ab illo ſibi īperari equanimiter pateret͂.Ex quo deuicto ſibi Im
peratore.cepit de Arrii reſtitutione ſuggerere.& nolentes adqe
e ſcere ſacerdotes.uti cogeret perſuadere. Cap.xii.

A tempeſtate apud Alexandriam.Alexander in Ieroſoli
mis Maximus confeſſor.Apud Conſtantinopolim eqȝ Alexan
der.ut Athanaſii ſcriptis comperimus ſacerdotio fungebantur
Sed Euſebius quia apud Nicomediam erat.de cuius ſimulatiōe
in ſubſcribendo ſupradiximus.amplam tēporis nactus.& prīcipi
per pbrm̄ familiaris effectus.reuoluere om̄ia atqȝ inirritū reuoca
re concilii geſta molitur. Arrium nequaquā apud Alexādriā cō
morantem uenire facit.& imperialibus edictis concilium denuo
Conſtantinopolim cōuocari.quo cōuenere illi maxime q Arriū
atqȝ Euſebium ſectabantur.quiqȝ ſepe cum Alexandro congreſ-
ſi ut arrium ſuſciperet.nec tamen aliquid profligātes ab iniuriis
quidem eius temperabant.Ad ultimum certam ei diem ſtatuē
tes denūtiant.ut aut ipſe Arrium ſuſciperet.aut ſi reniteret͂ ſe
eccl'ia pulſo & ī exiliū truſo.ab alio eū ſuſcipiēdū ſciret Tū ille no
cte q̄ ad cōſtitutā ītererat diē.ſub altari iacēs atqȝ ī orōne.& in la
crimis totā puigilē ducēs.eccl'ie cām dnō cōmēdabat.Cumqȝ lux
exorta fuiſſet

2009 Ministerio de Cultura

exorta fuiſſet.nec tamē ab oratione Alexāder ceſſaret.Euſebius cū ſuis oībus.uelut heretici belli ſignifer domū Arrii matutinus aſcendit.eū qꝫ propere ſequi ad ecclīam iubet.ꝓteſtatus qꝫ Alexāder niſi preſēs adquieſceret.expulſus cederet loco. Cap.xiii.

i Git⁹ oīum ſūma expectatio quo uel Alexādri perſeuerantia uel Euſebii Arriiqꝫ īſtātia declinaret.Cūqꝫ cūctoꝝ aī eſſent ut in tali re expectatione ſuſpenſi. Arrius ad ecclīam pergens . epōꝝ & populoꝝ frequentia cōſtipatus.hūane neceſſitatis cauſa ad publicū locū declinat.Vbi cū ſederet.inteſtina eius atqꝫ omīa uiſcera inſeceſſis cuniculū defluxere.ac tali in loco dignā mortē blaſphemie & fetide mentis exſoluit.Quod poſteaq̄ in eccleſia nūtiatū eſt Euſebio.atqꝫ his qui una ſecū ſāctū & innocentē uiꝝ Alexandrū de Arrio recipiendo fatigabant.ſuperati pudore.& adoperti confuſione diſcedūt. Tunc completus eſt ſermo ad gloriā dnī quē in oratione ſua Alexander ad dnm̄ proclamauerat dicens.Iudica dnē īter me & Euſebii minas atqꝫ Arrii uim.Sed hii ad preſens quidē paululū pudoris habuere . Cōuenientes uero inter ſe heretici.uereti ne forte ſi ſicut res geſta eſt integre ad Imperatorem Cōſtantium perueniſſet.non ſolū a perfidia eorū inqua callide irretitus tenebatur abſcederet.uerū & in auctores deceptionis ſue ſeuerius aliquid & regia auctoritate decerneret Componunt per eunuchos quos iam in perfidia deceptos tenebāt.uti de Arrii morte Imperator quam fieri poſſet compoſite & cōmuniter noſceret.ne aliquid qđ dei uīdictā indicare uideretur audiret.Quibus ita geſtis.de cā fidei ut cepant ꝓſecuntur.

i Git⁹ apud Alexandriā defuncto Alexandro. Ca.xiiii.

Athanaſius ſuſceperat ſedē. Quod uero eſſet idem uir acris ingenii.& in eccleſiaſticis negotiis adprime uigilās.ſatis iam tunc hereticis innotuerat.cum ad concilium Nicenum cum epiſcopo ſuo ſene Alexandro uenerat.Cuius ſuggeſtionibus.herereticorum doli ac fallatie uigilanter detegebantur.Statim ergo ut eū epm̄ factū cognouere.rati id qđ res īdicabat ſua negotia ꝑ illius ſollicitudinē nō facile ꝓceſſura.oībus modis q̄rere aduerſus eū machinas deceptionū parabant.Verū non mihi abſqꝫ ordine

uidet⁹.pauca

2009 Ministerio de Cultura

uidetur.pauca de huius uiri origine ſupra repetere & cuius apue
ro inſtitutionis fuerit.ſicuti ab his qui cum ipſo uitã duxerãt ac
cepimus memorare. Tẽpore quo apud Alexandriã Petri marty
ris diem Alexander epũs agebat.cum poſt expleta ſolẽpnia con
uenturos adconuiuiũ ſuum clericos expectaret.in loco mari uici
no uidet eminus pueroꝝ multitudinem ſuper orã maris ludum
imitantium ut fieri ſolet epiſcopum atq; ea que in eccleſiis geri
mos eſt. Sed cũ intentius diutino pueros inſpectaret.uidet ab his
geri quedã etiã ſecretiora & miſtica.perturbatus ilico uocari ad
ſe clericos iubet.atq; eis quid eminus ipſe uideret oſtendit. Tũc
abire eos & cõprehenſos ad ſe perducere oĩes pueros imperat.
Cũq; adeſſent.quis eis ludus & quid egiſſent uel quomodo per
conctatur.Illi ut talis habet etas pauidi negare primo.deinde rẽ
geſtã per ordinẽ pandũt.Et baptizatos a ſe eſſe quoſdã catecu-
minos confitẽtur per Athanaſium qui ludi illius puerilis epiſco
pus fuerat ſimulatus.Tũ ille diligenter inquirens ab his qui ba
ptizati dicebant̃.quid interrogati fuerint.quid ue reſponderint
ſimul & ab eo qui ĩterrogauerat. Vbi uidet ſcd̃m religionis no
ſtre ritũ cuncta conſtare.collocutus cũ concilio clericoꝝ ſtatuiſſe
traditur illis quibus integris interrogationibus & reſpõſionibus
aqua fuerat infuſa.iterari baptiſma nõ debere. ſed adimpleri ea
que a ſacerdotibus mos eſt.Athanaſiũ uero atq; eos quos ludus
ille uel preſ biteros habere uiſus fuerat uel miniſtros.conuoca-
tis parentibus ſub dei obteſtatione tradit eccl̃ie ſue nutriendos
Paruo aũt tẽpore exacto.cũ a notario integre & grãmatico ſuffi
cienter Athanaſius fuiſſet inſtructus.continuo tanquã fidele do
mini cõmendatũ aparentibus reſtituit̃ ſacerdoti.ac uelut Samu
el quidã in templo dñi nutritur.& ab eo pergente ad patres in
ſenectute bona.ad portandũ poſt ſe Efod ſacerdotale delegitur.
Sed huius tanti in eccl̃ia pro fidei integritate agones fuerũt.ut
etiam de hoc uideatur dictũ eſſe illud ꝙ ſcriptũ eſt.Ego enĩ oſtẽ
dam ei.quanta oporteat eũ pati pro noĩe meo. In huius etenim
perſecutiones uniuerſus cõiurauit orbis.Et cõmoti ſunt prĩcipes
terre.gẽtes.regna.exercitus coierũt aduerſus eũ . Ille aũt diuinũ
illud cõſeruabat

2009 Ministerio de Cultura

illud conſeruabat eloquiū dicēs. Si conſiſtant aduerſū me caſtra
nō timebit cor meū. ſi exſurgat in me preliū. in hoc ego ſperabo
Verum quoniā tanta ac talia eius geſta ſunt. ut magnitudo qui
dem rerū nihil me preterire patiatur. multitudo uero geſtorū
quāplurima cogat omittere. incertus eſtuat animus. dū delibera
re non ualet quid teneat quid omittat. Et ideo pauca nos que
ad rem pertinent memorabimus. Reliqua eius fama narrabit ſi
ne dubio. minora uero nuntiatura nā qđ addere poſſit īueniret.

i Git' ubi Conſtātius orientis ſolus obtinuit regnū Ca.xv.

Conſtantino fratre non longe ab Aquileia apud Alſā flu
uium a militibus interfecto Conſtans utriuſqꝫ germanus. occi
dētem ſatis induſtrie gubernabat. Nam Conſtantius natura &
animo regio. dum primis illis regni ſui fautoribus ſatis indulget
per eunuchos arte in perfidiam decipitur a peruerſis ſacerdoti
bus. & intento ſatis ſtudio prauis eorꝫ contentionibus obſecun-
dat. Sed illi uerentes ne forte adeundi regis copiā quandoqꝫ fie
ret Athanaſio. & per eundem ueritatis fidem quā deuertebant
ſcđm ſcripturas edoceretur. omīmodis inſimulare eū apud prin
cipē. & uelut oīm ſcelerū ac flagitiorꝫ aggrediūtur exponere. uſqꝫ
quo hūani corporis brachium loculo delatū imperatori oſtēdūt
Quod ab Athanaſio exciſū magice artis gratia de Arſenii cu
iuſdam corpore confirmabant. Sed & alia quāplurima crimino-

q ſa ſimul & flagitioſa componunt. Cap.xvi.

Vibus ex cāis Imperator iuberet cōuocato cōcilio Atha-
naſium condēpnari. Idqꝫ apud Tyrum miſſo e latere ſuo uno ex
comitibus. Adnitente quoqꝫ Archelao tunc comite oriētis. nec
non & eo qui Fenicem prouintiā gubernabat congregari iubet.
Eo deducit' Athanaſius. loculus cū humano brachio circūfertur
inuidie horror nō ſolū religioſas. ſed & uiles aīas ꝑuadit. C.xvii

h Ic Arſenius cuius brachium dicebat' exciſum. lector aliq
do Athanaſii fuerat. obculpā correptionē ueritus frequen
tie ſe ſe ſubtraxerat. Cuius latebras oportunas ſibi adhuiuſcemo
di cōmentū flagitioſi hoīes rati. initio cōpoſiti criminis occultatū
eum apud qndā quē fidiſſimū ſceleribus ſuis crediderāt reliqrāt

Peruenit tamen

2009 Ministerio de Cultura

Peruenit tam̄ adhuc in latebris poſitū quid ſuo noīe criminis in
tentaretur Athanaſio. Et ſiue eū ipſa hūanitatis cōtemplatio ſi
ue diuina perculit prouidentia. clam per noctis ſilētiū euadēs clau
ſtris. enauigauit Tyrū. Et pridie quam cauſe dicende adeſſet ulti
mus dies Athanaſio. ſe ſe Arſenius obtulit. atq; ſe rerū geſtaꝝ
ſeries haberet edocuit. Ille domi eſſe hoīem nec īnoteſcere cuiq̄
de eius preſentia iubet. Interea cōciliū cogit̄ inquo aliquāti cōcin
nate calūnie cōſcii oēs pene infenſo aīo aduerſū Athanaſiū pre
iudicatoq; conueniunt. Per idē tempus Paſnutius confeſſor de
quo ſupra memorauimus aderat Athanaſii innocentie conſcius
Is cū uidiſſet Maximū Ieroſolimoꝝ epm̄ qui una ſecū efoſſo ocu
lo & poplite ſucciſo confeſſor extiterat. uerū pro nimia ſimplicita
te nihil de ſacerdotū ſcelere ſuſpicantē conſedeſſe cū ceteris quos
factionis macula ſotiauerat. mediū conſeſſū adire nō ueritus. Te
īquit o Maxime cū quo mihi unū atq; idem cōfeſſionis inſigne
eſt. cū quo mihi pariter mortale lumē effoſſū clariorē diuini lu
minis conciliauit aſpectum. Te inquā non patiar ſedere in conci
lio malignantiū & cū iniqua gerentibus introire. Iniectaq; manu
eleuās eū de medio eoꝝ. ac de ſingulis inſtruens perpetua dehic
Athanaſio cōmunione ſotiauit. Sed interim cauſa dicitur. Prima
introducit̄ accuſatio mulieris cuiuſdā. que ſe diceret aliquādo ho
ſpitio Athanaſiū recepiſſe. & ab eo noctu nihil ſuſpicātē uim cor
ruptionis eſſe perpeſſā. ītroduci adhoc iubet̄ Athanaſius. Ingre
ditur cū Timotheo ſuo. eūq; monet. ut poſteaquā mulier dicen
di finem feciſſet. ſe tacente ipſe ad ea que dixerat reſponderet.
Cūq; mulier ea que docta fuerat peroraſſet. Timotheus conuer
ſus ad eam. Vere inquit mulier ego manſi apud te aliquādo. aut
uim tibi ut aſſeris feci? Tūc illa ut mulierū ſe taliū procacitas ha
bet. obiurgās Timotheū tu tu inquit mihi uim feciſti. tu in illo
loco cōmaculaſti caſtitatē meā. Simul & conuerſa ad iudices ob
teſtari fidē dei cepit uera ſe dicere. Tunc oēs ridiculoſus pudor
habere cepit. q̄ tam facile tacente eo factio cōpoſiti criminis pa
tuiſſet. Nec tam̄ permiſſi ſūt iudices habere de muliere queſtio
nē. unde hec uel per quos aut quomodo fuiſſet aptata calūnia.
qm̄ iudicandi

2009 Ministerio de Cultura

quoniā iudicādi libertas penes accuſatores erat. Hinc tranſit̃ ad
aliud crimen. Profertur facinus ſeculis inauditum. Ecce inquiūt
ubi nemo poſſit uerboꝝ preſtigiis decipere oculis res agit̃. Ver-
bis ceſſantibus brachiū hoc te aiunt Athanaſi accuſat exciſum
Hec eſt Arſenii dextera quam tu quomodo uel adquos uſus ex
cideris indicato. Tum ille. Quis enī īquit ueſtrū Arſeniū noue
rat. ut hanc ipſius dexterā eſſe cognoſcatis? Exſurrexerūt aliquā-
ti q̄ ſe dicerent optīe ſcire Arſeniū. Inquibus nōnulli erāt abſq;
conſcientia factionis. Orat dehinc a iudicibus Athanaſius. ut ho
minē ſuū quē negotiū depoſceret iubeant introduci. Cūq; intro
ductus eſſet Arſenius. eleuato eius uultu Athanaſius concilio &
iudicibus ait. Hic eſt Arſenius & alleuans eius nihilominus dex
terā. hec eſt inquit etiā dextera eius. hec eſt & ſiniſtra. Hec autē
quā iſti offerunt manus unde ſit uos requirite. Tūc uelut nox
quedā & tenebre accuſatorum oculis infuſe quid agerent. quo
ſe uerterent neſciebant. Ipſū etenī Arſenium teſtes qui paulo-
ante ſcire ſe dixerant confirmabāt. Veꝝ quia non iudicandi. ſed
opprimendi hoīs cauſa concilium gerebat̃. fragor oīm repēte at
tollitur. magū eſſe Athanaſium. & decipere intuentiū oculos ac
clamat̃. nec debere ullo modo ultra talē hoīem uiuere. Factoq;
impetu ſuis eum diſcerpere manibus parāt. Sed Archelaus qui
cū ceteris ex precepto Imperatoris concilio preſidebat. ereptum
eum de diſcerpentiū manibus per occultos exitus eduxit. ac fu-
ge qua ſolum poſſet. ſalutē monuit cōmēdare. Concilium tamen
rurſum conueniens. tanquā ſi nihil oīno deprehenſum fuiſſet. ut
confeſſum de intētatis criminibus Athanaſium cōdempnat. Et
geſta in hunc modum ficta per orbē terre mitentes. ad ſceleris
ſui conſenſum Imperatore cogente ceteros epōs pepulerunt.

h Inc iam toto orbe profugus agit̃ Athanaſius. Ca. xviii.
nec ullus ei tutus ad latendum ſupererat locus. Tribuni.
prepoſiti. comites. exercitus quoq; adinueſtigandum eum mouē
tur edictis imperialibus. Premia delatoribus proponuntur. ſi qs
uiuū maxīe ſi id minus caput certe Athanaſii detuliſſet. & ita
totis regni uiribus fruſtra aduerſus eū cui deus aderat certabat̃

Interea ſex

2009 Ministerio de Cultura

Interea ſex continuis annis ita latuiſſe fertur in lacu ciſterne nõ
habentis aquã ut ſolẽ nunquã uiderit. Sed cum per ãcillam que
ſola conſcia dnõꝝ officiis qui ei latebras prebuerant uidebat in
dicatus fuiſſet. tanquã dei ſpũ admonitus. ipſa nocte qua ad eum
cõprehendendum cum indicibus ueniebat poſt ãnos ſex migra
uit ad aliũ locũ. Ita illi qui uenerant fruſtrati. dnis quoqꝫ infugã
uerſis de ancilla ut falſa indice penas ſumũt. Cap. xix.

u Erum ne graues alicui latebre ſue fierent. & occaſio calũ
nie innocentibus quereretur. nihil ſibi ultra iã tutũ in Cõ
ſtantii regno preſumens. ad Cõſtantis partes profugus abſcedit
Aquo ſatis honorifice religioſeqꝫ ſuſceptus eſt. quiqꝫ cauſa eius
quã fama cõpererat diligentius cognita. ſcribit ad fratrẽ procer
to ſe cõperiſſe. ꝙ ſacerdos dei ſũmi Athanaſius iniuſte fugas &
exilia pateretur. Hunc itaqꝫ recte faceret. ſi abſqꝫ ulla moleſtia lo
co ſuo reſtitueret. ſi id nollet. ſibi cure futurũ. ut ipſe id adimple
ret. regni eius intima penetrans. & penas digniſſimas de auctori
bus ſceleris ſumens. Quibus ſcriptis perterritus Conſtantius.
ꝙ poſſe facere ea que minitabatur conſcius erat frẽm. ſimulata
benignitate ultro uenire ad ſe Athanaſiũ iubet. & leui increpa
tione perſtrictũ ad eccl'iam ſuam permittit ire ſecurũ. Admoni
tus tamen Imperator ab impiis conſiliariis. nõ eſt inquit magnũ
Athanaſi qđ epĩ poſcunt de te. ut unã ex multis que ſũt apud
Alexandriã eccleſiis concedas populis eorũ qui tibi cõmunicare
nolunt. Tunc ille deo ſibi ſuggerente. paratũ in tempore conſi
lium reperit. Et quid eſt inquit Imperator qđ poſcẽti tibi liceat
denegari. qui poteſtatẽ habes oĩum iubẽdi? Sed unũ eſt qđ oro
ut meã quoqꝫ peticiunculam libenter admittas. Cũqꝫ ſe oĩa que
uellet quãuis eſſent difficilia promitteret preſtaturũ. ſi hoc unũ
cederet libens Athanaſius. Hoc eſt inqt qđ rogo. ut qa etiã hic
nam apud Antiochiã res agebatur ſũt noſtri populi qui iſtis cõ
municare nolũt unam eis tenere cõcedas eccl'iam. Equiſſimum
ſibi uideri. & ualde preſtandũ. letus ſpopõdit Imperator. Sed cũ
rem detuliſſet ad eos quoꝝ cõſiliis utebarur. neqꝫ ibi ſe uelle ac
cipere eccl'iam. neqꝫ hic dare reſpondẽt. qa plus ſibi ſinguli quiqꝫ

quã abſentibus

2009 Ministerio de Cultura

quam abſentibus conſulebant. Ita imperator admiratus eius
prudentiam. properare ocius ad ſuſcipiendã ſuam eccl'iam iubet.
Sed cum Maxentii ſcelere Imperator Conſtans regno ſimul &
uita fuiſſet exẽptus. rurſum in Athanaſiũ ueteres illi ĩcentores
principis odia reſuſcitare ceperũt. Fugatoq; de eccl'ia. in locũ eius
Georgium quendam perfidie & ĩmanitatis ſue ſotium mittunt
Nam prius quendã Gregorium miſerant. Rurſũ fuga rurſũ la-
tebre. & edicta aduerſũ Athanaſium principis per omẽm locum
ponuntur. premia & honores delatoribus pollicentia. Ipſe quoq;
cum ob uĩdictã necis fraterne regnũq; recuperandum ad occidẽ
tis partes ueniſſet. & extincto Maxẽtio. regni ſolus arce potiret'
fatigare occidentales epõs. & per deceptionẽ ad conſenſũ Arria
ne hereſeos cogere adgredit'. Athanaſii prius condẽnatione pre
miſſa. & uelut obicis ualidiſſimi obiectione ſublata. Cap.xx.

o B hoc apud Mediolanum epõꝝ cõcilium conuocatur. plu
res decepti. Dioniſius uero. Euſebius. Paulinus. Rodanius
& Lucifer. dolum eſſe ĩ negotio proclamãtes. aſſerenteſq; ꝙ ſub
ſcriptio in Athanaſium. non aliam ob cauſã quã deſerende fidei
moliretur. in exilio truſi ſunt. His etiam Hilarius iungitur. cete-
ris uel ignorantibus uel non credentibus fraudem. Cap.xxi.

ſ Ed tali conſilio geſtũ fuiſſe negotium rei exitus docuit. Il
lis nãq; de medio ſublatis. continuo Sinodus apud Arimi
num congregat'. Ibi ſecundũ ea que orientales apud Seleutiam
cõpoſuerant callidi hoĩes & uerſuti. ſimplices etiam imperitos oc
cidẽdalium ſacerdotes facile circumueniunt hoc modo proponẽ
do eis quẽ magis colere & adorare uellent. Homouſion an xpm̃
illiſq; uirtutẽ uerbi quid Homouſion ſignificaret ignorantibus.
uelut in faſtidium quoddã & execrationem ſermo deductus eſt
xpõ ſe credere nõ Homouſion confirmantibus. Sic multoꝝ pre
ter paucos qui ſciẽtes prolapſi ſunt animi decepti. contra ea que
patres apud Niceam conſcripſerant uenientes. Homouſion quaſi
ignotũ & aſcripturis alienum ſermonẽ. auferri de fidei expoſitio
ne decernunt. Cõmunionẽq; ſuã hereticoꝝ ſocietate cõmaculant
Ea tempeſtate facies eccl'ie feda & admodũ turpis erat. Non enĩ

ſicut prius

2009 Ministerio de Cultura

ſicut prius ab externis.ſed apropriis uaſtabatur . Fugabat alius. alius fugabatur. Et uterq; de ecclīa erat. Ara nuſquā nec īmolatio.nec libamina.Preuaricatio tamen & lapſus erat ac ruina multorum.Simul pena.ſed impar uictoria.Similiter cruciabātur.ſed non ſimiliter gloriabantur.quia dolebat ecclīa etiam illius caſum qui impellebat ad lapſum

i Cap.xxii .

Gitˀ Liberius qui poſt Iulium Marci quē Silueſter preceſſerat.ſucceſſorē in urbe Roma per idem tēpus ſacerdotio fungebatur.in exilium truditur . Inq; eius locum Felix diaconus ſuus ab hereticis ſubrogatur.Et non tam ſecte diuerſitate. quam cōmunionis & ordinationis conueniētia maculatur.

Cap.xxiii.

i Eroſolimis uero Cyrillus poſt Maximinū ſacerdotio confuſa iam ordinatione ſuſcepto.aliquando infide ſepius incōmunione uariabat Apud Alexandriam uero Georgius ſatis procaciter ui raptum epātum gerebat.ita ut magis ſibi iuris dicēdi creditos faſces.quā ſacerdotiū miniſtrandum religioſis officiis eſtimaret.

a Cap.xxiiii.

Pud Antiochiam ſane diuerſis temporibus multa & admodum confuſe geſta ſunt.Nam defuncto Eudoxio.cum multi diuerſarum urbiū epī ad illam ſedem ſūma ambitione niterenē ad ultimū Meletium de Sebaſtia Armenie ciuitate.cōtra decreta concilii illuc tranſferūt. Q ui tamē ab ipſis rurſum inexilium truditur.ꝙ contra opinionē ipſoꝝ.non Arrii.ſed noſtram fidem cepit in ecclīa predicare. Q uem magna plebs ecclīa depulſum ſecuta.ab hereticoꝝ ſocietate diuellitur.

Ca.xxxv.

i Nterea ut aliquando etiā in ſemetipſam prediues malitia deſeuiret . ſacerdotes & populi qui Arrio duce primitus fuerant ab ecclīa diuulſi.intres denuo ſectas parteſq; finduntur. Nam illi quos paulo ſuperius dixeramus non adquieſcentes Euſebii ceterorūq; ſimulationibus cum Arrio exiliū pertuliſſe.poſtmodū nec ipſi Arrio regreſſo de exilio cōmunicare uoluerūt.eo ꝙ ſimulata confeſſione cōmunicaſſet his qui de ipſa ſubſtantia dei patris filium confiterentur.quia ipſi ea que primo docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum & factum non natū filium

ſatis libera

2009 Ministerio de Cultura

ſatis libera ſeu potius impudēti blaſphemia confirmabāt. Quod & poſt illoꝝ obitū Accius quidā. poſt Actium ualidius & latius aſſerebat Eunomius uir corpore & animo leproſus. & interius exteriusq; morbo regio corruptus. arte tamen dialetica prepotens plurima contra fidē noſtrā ſcripſit. & diſputandi leges ſecutoribus ſuis dedit. Aquo etiam nunc Eunomiana hereſis appellatur Alius quoq; Macedonius noīe quē noſtris expulſis īmo potius necatis apud Conſtantinopolim ſtatuerunt epiſcopum. quia ſimilem patri filiū fatebatur. licet ſpiritū ſanctū eque ut illi blaſphemaret. tamen ab illis expellitur. quia ſimilia ut de patre etiā de filio predicaret. Neq; uero noſtris cōiungitur. aquibus de ſpiritu ſancto diuerſa ſentiret. Ita peſtifera illa beſtia. que per Arrium primum quaſi de infernis extulerat caput. ſubito triformis apparuit. Per Eunomianos qui dicunt per omīa diſſimilē filium patri. qa nullo genere poſſit eſſe ſimilis factura factori. Per Arrianos qui dicunt ſimilem quidem poſſe dici filiū patri. ſed largitate gratie nō proprietate nature. inquantū ſcilicet poteſt creatori creatura conferri. Per Macedonianos qui dicūt ſimilē quidē filium per omīa patri. ſanctū uero ſpiritum cū patre & filio nihil habere cōmune. Hec quidē inter illos ita geſta ſūt. Sed ſicut de talibus ſcriptū eſt. diſciſſi ſūt & nō ſūt cōpuncti. Plurimi ſane eorum qui uidebantur attentiorem uitam gerere. & monaſteria permulta apud Conſtantinopolim uicinaſq; prouintias. & epiſcopi nobiles Macedonii magis errorem ſecuti ſunt. Cap. xxvi.

ſ Ed Conſtantius imperator dum Iuliano quem Ceſarem apud Gallias reliquerat. dignationem ſibi auguſti ſponte preſumenti. armis ire obuiam parat. xxiiii. poſt occaſum patris imperii ſui anno in oppido Cilicie Mopoſcrenis diē functus eſt.

p Oſt quem Iulianus preſūptū prius deinde ut Ca. xxvii. legittimum ſolus obtinet pricipatū. Is primo uelut arguēs perpera geſta Conſtantii. epiſcopos iubet de exiliis relaxari. Poſt uero aduerſum noſtros tota nocendi arte cōſurgit. Interim qui ſuperfuerant epī de exiliis relaxantur. Nā Liberius urbis Rome epiſcopus Conſtantio uiuente regreſſus eſt. Sed hoc utrū quod

adquieuerit

2009 Ministerio de Cultura

adquieuerit uoluntati ſue ad ſubſcribendū.an ad populi Roma-
ni gratiā aquo proficiſcens fuerat exoratus indulſerit. pro certo
cōpertum non habeo. Lucifer autē cum exoraret ab Euſebio.qa
uterq; in partibus uicinis egypto fuerat relegatus.ut aduidēdū
Athanaſium Alexandriā pergerent.cōmuniq; tractatu cum his
qui ſuperfuerant ſacerdotibus de ſtatu ecclie decernerent.preſē
tiam ſui abnegans.legatū pro ſe diaconū ſuū mittit.atq; ipſe in
tento animo Antiochiā pergit.Ibiq; diſſidentibus adhuc parti-
bus.ſed in unum tamē reuocari poſſe ſperantibus.ſi ibi talis eli
geretur epiſcopus.erga quē non una plebs ſed utraq; gauderet
Preproſperum catholicum quidem & ſanctū uirum ac per omīa
dignum ſacerdotio Paulinum epiſcopum collocauit. ſed tamen
in quem adquieſcere plebs utraq; non poſſet. Cap. xxviii.

p Ergit interea Euſebius Alexandriā.ibiq; confeſſorꝝ conci
lio congregato.pauci numero ſed fide integri.& meritis
multi.quo pacto poſt hereticorꝝ ꝓcellas & perfidie turbines.trā
quillitas reuocaretur ecclie omī cura & libratiōe diſcutiūt.Aliis
uidebatur fidei calore feruentibus.nullum debere ultra ſacerdo
tium recipi.qui ſe utcūq; heretice cōmunionis contagione macu
laſſet.ſed qui imitantes apoſtolos querebant nō qđ ſibi utile eſ
ſet.ſed qđ pluribus. Vel qui imitarentur xpm̄.qui cū eſſet om
nium uita.pro ſalute cunctorum humilians ſe deſcendit in mor
tem.quo ſcilicet inueniretur & in mortuis uita.Dicebant melius
eſſe humiliari paululum propter deiectos.& inclinari propter eli
ſos.ut eos rurſus erigerent.nec ſibimet ſolis puritatis merito ce
lorum regna defenderent.ſed eſſe glorioſius.ſi cum pluribus il-
luc mererent intrare.Et ideo rectum ſibi uideri.ut tantum per
fidie auctoribus amputatis.reliquis ſacerdotibus daret optio. ſi
forte uelit abiurato errore pfidie.ad fidē patrū ſtatutaq; cōuerti
nec negare aditū redeūtibus.qn potius de eorꝝ cōuerſiōe gaudere
qa & ille euāgelicus iunior filius paterne depopulator ſubſtātie. ī
ſemetipſū reuerſus.nō ſolū ſuſcipi meruit.ſed & dignus paternis
cōplexibus đputat.& annulū fidei recipit & ſtola circūdat.p quā
quid aliud

2009 Ministerio de Cultura

qđ aliud quã ſacerdotii declarant̃ inſignia? Nec ꝓbabilis extitit apud patrẽ ſenior filius qđ inuidit recepto. nec tantũ meriti habuit nõ delinquendo. quãtũ note cõtraxit nõ ĩdulgẽdo germano

c Vm igit̃ huiuſcemodi ſententias ex euangelica Ca. xxix. auctoritate prolatas ordo ille ſacerdotalis apoſtolicus approbaſſet. ex cõcilii decreto Aſterio ceteriſq; qui cum ipſi erant orientis iniunguntur procuratio. occidentis uero Euſebio decernitur. Additur ſane in illo concilii decreto. etiam de ſpiritu ſancto plenior diſputatio. ut eiuſdem ſubſtantie ac deitatis cuius pater & filius. etiam ſpiritus ſanctus crederetur. nec quicquã prorſus in trinitate aut creatum aut inferius poſterius ue diceretur Sed & de differentia ſubſtantiarum & ſubſiſtentiarũ ſermo eis per ſcripturam motus eſt. Quod greci Oyſir Setypos Triſeno uocant. Quidam etenim dicebant ſubſtantiam. & ſubſiſtentiã unum uideri. Et quia duas ſubſtãtias nõ dicimus ĩ deo. nec tres ſubſiſtentias dicere debemus. Alii uero quibus longe aliud ſubſtantia quã ſubſiſtentia ſignificare uidebatur. dicebant quia ſubſtantia ipſam rei alicuius naturam rationemq; qua conſtat deſignet. Subſiſtentia autem unius cuiuſq; perſone hoc ipſũ qđ extat & ſubſiſtit oſtendat. Ideoq; propter Sabellii hereſiim tres eſſe ſubſiſtentias confitendas. qđ quaſi tres ſubſiſtentes perſonas ſignificare uiderentur. nec ſuſpitionem daremus tanquã illius fidei ſectatoreſ. qui trinitatẽ in nominibus tantum & nõ in rebus ac ſubſiſtentiis confitentur. Sed & de incarnatione dnĩ comprehenſum eſt. quia corpus qđ ſuſceperat dominus. neq; ſine ſenſu neq; ſine anima ſuſcepiſſet. Quibus omnibus caute moderateq; compoſitis. unuſquiſq; itinere ſuo cũ pace perrexit. Ca. xxx.

ſ Ed Euſebius cum rediſſet Antiochiam. & inueniſſet ibi a Lucifero contra pollicitationẽ ordinatũ epiſcopũ. pudore ſimul & ĩdignatiõe cõpulſus abſceſſit. neutre patri cõmunionẽ ſuã relaxans. quia digrediẽs ĩde promiſerat ſe acturũ ĩcõcilio. ut is eis ordĩaret̃ epũs a quo pars neutra deſciſceret. Ille nãq; populus qui Meletiũ dudũ de ecclia pulſũ quaſi ꝓfide recta fuerat ſecutus. nõ

2009 Ministerio de Cultura

ſe iũxerat ad priores catholicos.ideſt q cũ Euſtachio epõ fuerant ex quibus etiam Paulinus erat.ſed ſuum principatum ſuumq; conuenticulũ tenuit.Hos ergo cũ in unũ reuocare uoluiſſet Euſebius.nec tam̃ preuentus a Lucifero potuiſſet abſceſſit. Tũc regreſſus Meletius de exilio.quia cũ eo numeroſior populus erat ecclīam tenuit.& ex eo iam propriam ſinodũ cum ceteris orientalibus epiſcopis habuit.nec tamen Athanaſio iunctus eſt. Inte rim Lucifer iniuriam dolens ꝙ epiſcopũ aſe ordinatũ apud Antiochiam non recepiſſet Euſebius.nec ipſe recipere cogitat Alexandrini decreta concilii.ſed conſtringebatur legati ſui uinculo qui in concilio ipſius auctoritate ſubſcripſerat. Abicere nãq; eũ non poterat.quia auctoritatem eius tenebat.Si uero recepiſſet. om̃e ſuum fruſtrandũ uidebat ĩceptũ.Diu ergo dehoc multũq; deliberans.cũ exutraq; parte concluderetur. eligit ut legato ſuo recepto.erga ceteros ſententiã diſparem ſed ſibi placitam cuſtodiret.Ita regreſſus ad Sardanie partes.ſiue qa citata morte preuentus tempus ſententie mutande non habuit.Etenim temere cepta corrigi ſpatio ſolent.ſiue adhoc animũ ĩmobiliter federat. parum firmauerim ex ipſo.Interim Luciferianoꝝ ſciſma qđ licet per paucos adhuc uoluitur ſũpſit exordium.Euſebius uero circũiens orientem atq; Italiam.medici pariter & ſacerdotis fungebatur officio.Singulas quaſq; ecclīas abiurata infidelitate.ad ſanitatem recte fidei reuocabat.Maxime qđ Hylarium quẽ dudũ cũ ceteris epiſcopis inexilium truſum eſſe memorauimus. regreſſũ iam & in Italia poſitum.hec eadem erga inſtaurandas ecclīas fidemq; patrũ reparandam reperit molientem. Cap.xxxi.

n Iſi quod Hylarius uir natura lenis & placidus ſimulq; & eruditus ad perſuadendum cõmodiſſimus.rem diligẽtius & aptius procurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter ſcriptos edidit.quibus & hereticorum uerſutias & noſtrorum deceptiones.& male credulam ſimplicitatem ita diligentius expoſuit. ut & preſentes & lõge poſitos quibus ipſe per ſe diſſerere uiua uoce non poterat.perfectiſſima inſtructione corrigeret. Ita iſti duo uiri uelut magnifica quedam mundi lumina. Hylliricum

Italiã galliaſq;

2009 Ministerio de Cultura

Italiã galliaſq; ſuo ſplendore radiarũt.ut om̃s etiã de abſconditis angulis & abſtruſis hereticoꝝ tenebre fugarentur. Ca.xxxii.

ſ Ed Iulianus poſtquã ad orientem Perſas bello pulſaturus aduenit.& publica quã prius occultauerat erga idoloꝝ cultũ ferri cepit ĩſania callidior ceteris perſecutor.nõ ui neq; tormẽtis.ſed premiis honoribus blanditiis perſuaſionibus maiorem pene populi partem quã ſi atrociter pulſaſſet eliſit. Studia auctorũ gentiliũ xp̃ianos adire prohibens.ludos litterarũ illis ſolis qui deos deaſq; uenerantur patere decernit.Militie cingulum nõ dari niſi ĩmolantibus iubet.Procurationem prouintiarũ iuriſq; dicendi xp̃ianis ſtatuit non debere comitti.utpote quibus etiam lex propria gladio uti uetuiſſet.& proficiebat cottidie ĩ huiuſcemõi legibus exquirendis.quibus ſi quid uerſutum uel callidum.tamẽ q̃d minus uideretur crudele decerneret. Cap.xxxiii.

ſ Ed non erga Athanaſium ficte philoſophie tenere imaginem potuit.Etenim cũ uelut tetri ſerpentes de cauernis terre ebulientes ad eum proceſſiſſent.magoꝝ philoſophoꝝ aruſpicum augurũq; manus prophana om̃es pariter allegant nihil ſuis actibus ſucceſſurũ.niſi prius Athanaſium uelut horũ oĩum obſtaculum ſuſtuliſſet. Cap.xxxiiii.

i Terum mittitur exercitus.iterum duces.iterũ oppugnatur ecclĩa. Cumq; eum meſti ac flentes populi circũſtarent.prophetico apud eos uſus ſermone ꝓhibetur.Nolite inquit o filii cõturbari.quia nubecula eſt & cito pertranſit.Cumq; diſceſſiſſet.& naui per Nilum fluuiũ iter ageret.comes qui adhoc ipſũ miſſus fuerat.cognito eius itinere.inſtanter eum inſequi cepit.Et cũ forte applicuiſſet Athanaſii nauicula ad quẽdã locum.comperit apretereuntibus poſt tergum eſſe ꝑſecutorẽ ſuum.& iam iamq; niſi proſpiceret ĩminere.Conterriti om̃s qui ſimul aderant ſotii heremum ſuadebant ad fuge preſidium petendam.Tum ille nolite inquit o filii deterreri.eamus magis inoccurſum ꝑcuſſori noſtro.ut ſciat quia longe maior eſt qui nos defẽdit quam qui ꝑſequitur.Et conuerſa nauicula.iter agere obuius ei qui ſe inſectabatur adgreſſus eſt. Ille qui nullo genere ſuſpicari poſſet in

occurſum ſibi

2009 Ministerio de Cultura

occurſum ſibi uenire quem quereret. tanquam pretereuntes ali quos interrogari iubet. ubi audiſſent eſſe Athanaſium. Cumq; reſpondiſſent ſe uidiſſe eum non longe euntē. tota celeritate per tranſiens properat inuanū. feſtinans capere quē ante oculos po ſitum uidere non potuit. Ille uero dei uirtute monitus Alexan driā redit. ibiq; tuto latebras uſq;quo pſecutio ceſſaret exegit.

d Edit & aliud Iulianus uecordie ſue ac leuitatis Ca. xxx. inditiū. Nam cū Dafnis ī ſuburbano Antiochie iuxta fon tem Caſtalium litaret Apollini. & nulla ex his que querebat reſ ponſa ſuſciperet. cauſaſq; ſilentii percontaret a ſacerdotibus de monis. aiunt Babile martyris ſepulchrū prope adſiſtere. & ideo reſponſa non reddi. Tūc ille galileos uenire. hoc enī noīe noſtros appellare ſolitus erat. & auferre ſepulchrum martyris iubet. Igit̄ ecclīa uniuerſa conueniens. matres & uiri iuuenes uirgineſq; im menſa exultatione ſuccincti. trahebant longo agmine arcā mar tyris pſallentes ſūmis clamoribus & cum exultatione dicentes. Confundantur oīs qui adorant ſculptilia. & qui confidunt inſi mulacris ſuis. Hec in auribus prophani pricipis per ſex milia paſ ſuum tanta exultatione pſallebat omīs ecclia. ut celū clamoribus reſultaret. Vnde & ille in tantā iracundie rabiē deductus eſt. ut altera die conprehendi xpīanos paſſim & trudi iuberet in carce rem ac penis & cruciatibus affligi. Ca. xxxvi.

q Vod Saluſtius prefectus eius non probans. licet eſſet gen tilis. tamen iuſſus exſequitur. & apprehenſum quendā adoleſcē tem qui primus occurrit Theodorum noīe. a prima luce uſq; ad horam undecimam. tanta crudelitate & tot mutatis carnificibus torſit. ut nulla etas ſimile factum meminerit. Cum tamen ille in eculeo ſublimis & hinc inde lateribus īſtante tortore. nihil aliud fecerit niſi uultu ſecuro & leto pſalmū quem pridem omīs eccle ſia cecinerat iteraret. Cūq; ſe omī expenſa crudelitate Saluſtius nihil egiſſe perſpiceret. recepto incacere iuuene. abiſſe fertur ad Imperatorem. & quid egerit nuntiaſſe. ac monuiſſe ne tale aliqd temptare uellet decetero. Alioquin & illis gloriam. & ſibi igno miniam quereret. Hunc Theodorum ipſi nos poſtmodum

apud Anticchiā

2009 Ministerio de Cultura

156

apud Antiochiã uidimus.& cum requireremus ab eo ſi ſenſum
doloris habuiſſet ex integro.dicebat dolores ſe quidẽ parũ ſen-
ſiſſe.adſtitiſſe aũt quendã iuuenẽ qui ſudanti ſibi linteo candidiſ
ſimo.& ſudores extergeret & aquã frigidam frequenter infũde-
ret.& ita ſe eſſe delectatũ.ut tunc meſtior factus ſit.quãdo depo
ni de eculeo iuſſus eſt.Cõminatus igit̃ Imperator poſt uictoriã
Perſicã melius ſe xpianos debellaturꝝ.profectus quidem eſt.ſed
nullus reditus.Ibi nãq; incertũ a ſuis an ab hoſtibus confoſſus
poſt annũ & octo menſes preſũpti Auguſtalis ĩperii finẽ fecit.

t Anta uero eius ad decipiendũ ſubtilitas & Ca.xxxvii.
calliditas fuit.ut etiã infelices iudeos uanis ſpebus illectos
ut ipſe agitabatur illuderet. Q uos primo oĩum conuocatos ad
ſe interrogat.cur non ſacrificarent.cum eis lex ſua de ſacrificiis ĩ
peraret.At illi occaſionẽ ſe inueniſſe tẽporis rati.non poſſumus
inquiunt niſi in ſolo Ieroſolimorꝝ tẽplo. Ita nãq; precipit lex. Et
accepta ab eo reparandi templi licentia.intantũ inſolentie perue
nerunt.ut aliquis eius prophetarꝝ redditus uideretur.Igit̃ ex oĩ
bus locis atq; prouintiis conuenere iudei.locũ templi olim igne
conſũpti aggredi cepere.comite properandi operis ab Imperato
re conceſſo.ſũptu publico & priuato res omĩ inſtantia gerebat̃.
Interea inſultare noſtris.& uelut reparatis ſibi regni tempori-
bus cõminari acrius ac ſeuitiam oſtentare prorſus in magno tu
more & ſuperbia agere.Cyrillus poſt Maximũ confeſſorẽ Iero-
ſolimis habebatur epũs.Apertis igitur fundamentis.calces cem̃
taq; adhibita.nihil omnino deerat.quin die poſtera ueteribus de
turbatis.noua iacerent fundamenta. cum tamen epũs diligenti
conſideratione habita.uel ex his que in Danielis prophetia de tẽ
poribus legerat.uel qđ ĩ euangeliis dominus predixerat perſiſte
ret.nullo genere fieri poſſe.ut ibi a iudeis lapis ſup lapidem po
neretur.res erat in expectatione. Ca.xxxviii.

e T ecce nocte que adincipiendum opus iam ſola reſtabat
terremotus ingens oboritur. & non ſolum fundamẽtorũ
ſaxa longe lateq; iactantur.uerum etiam totius pene loci edifi-
cia complanantur. Porticus quoq; publice in quibus iudeorum
multitudo

2009 Ministerio de Cultura

iudeoꝝ multitudo q̄ operi uidebat̄ inſiſtere cōmanebat ad ſolū deducte.om̄s iudeos qui reperti ſunt oppreſſere.Luce uero orta cū ſe mala crederent effugiſſe.ad requirendos qui oppreſſi fue-
e rant reliqua multitudo concurrit. Cap.xxxix.

Des erat quedā in inferioribus tēpli demerſa.habēs aditū inter duas porticus que fuerāt cōplanate inqua ferramenta alia q; operi neceſſaria ſeruabāt.equa ſubito globus quidā ignis emicuit.& per mediū platee percurrens aduſtis & exterminatis qui aderant iudeis.ultra citraq; ferebat̄.Hoc iterū ſepiuſq; & freqntiſſime per totā illā diem repetens.pertinacis populi temeritatē flāmis ultricibus cohercebat. Cū interī pauore ingenti & trepidatione om̄s qui aderant deterriti ſolū uerū deū xp̄m confiteri cogebant̄ inuiti.Et ne hec fieri caſu crederent̄ inſequenti nocte inueſtimentis oīm ſignaculū crucis ita euidens apparuit. ut etiā qui diluere pro ſui īfidelitate uoluiſſet nullo genere ualeret abolere.Sic deterriti iudei atq; gentiles.locū ſimul & inaniter cepta reliquere. Explicit liber.x. Incipiunt capl̄a libri.xi.

Cap.i. De ortu & religioſa mente principis Iouiniani.& de fine eius Ca.ii. De ortu Valentiniani & Valentis. Ca.iii. De dormitione Athanaſii & perſecutionibus Lutii heretici. Ca.iiii De uirtutibus & mirabilibus ſanctoꝝ qui fuerūt in egypto. Ca.v. De perſecutione que fuit apud Edeſſā. Cap.vi. De Moyſe quē regina ſaracenoꝝ gentis popoſcit ep̄m. Cap.vii. De Didimo uidente Alexandrino. Ca.viii. Quāti ex diſcipulis Antonii etiā tūc inheremo habitantibus uirtutes & ſigna fecerunt. Cap.ix. De Gregorio & Baſilio Capadotie epis. Ca.x. De Damaſo epō.& Vrſini ſubreptiōe. cap.xi. De Ambroſio epō. cap.xii .De Valentiniani fine. cap.xiii. De Gothoꝝ per Tracias irruptione & Valētis nece. cap.xiiii. Vt Gratianus Imperator Theodoſiū regni participē abſciuit.& poſt multa religioſe & fortiter geſta Maximi tyrāni īſidiis ſubcubuerit. ca.xv. De Valētiano puero atq; matre eius Iuſtina q defenſas eccleſias perturbare conatus eſt. Cap.xvi. De beniuoli magiſtri memoria fideli conſtantia. Cap.xviii.

Vt Theodoſius

2009 Ministerio de Cultura

Vt Theodoſius necē Gratiani ultus. de Maximo triūphauerit. Ca.xviii. De theodoſii cōmiſſo in Teſſalonicenſes.& penitentia eius publice apud ſacerdotes geſta. Cap.xix. De reſtitutiōe ecclia℞ que per ipſū in oriēte catholicis reſtituit. Ca.xx. De Apollinare & hereſi eius. Ca.xxi. De epiſcopo℞ ſucceſſiōibus per orientē. Ca.xxii. De ſeditione pagano℞ contra fideles. Ca.xxiii. De ſitu tēpli Serapis & ſubuerſione eius. Ca.xxiiii De fraudibus pagano℞ que ī tēplis detecte ſunt. Cap.xxv. De Saturni ſacerdote tyrāno totius pene Alexādrie adultero. Ca.xxvi. De Canopi īteritu & initio. Ca.xxvii. De eccleſiis & martyriis que in idolo℞ locis cōſtructe ſunt. Ca.xxviii. De Ioannis ſepulchro uiolato & reliquiis apud Alexandriā conſerua tis. Ca.xxix. De Thoracibus Serapis apud Alexandriā abraſis & ſigni xpi in loco eo℞ reddito. Ca.xxx. Vt mēſura aque Nili fluminis quā poecim uocant ad eccliam deferat. Ca.xxxi. De Valentiniani iunioris interitu.& ortu Eugenii. Ca.xxxii. De reſponſis Ioānis monachi. Ca.xxxiii. De apparatu belli aduerſus Eugeniū Theodoſii.& de uictoria eius orationibus ma gis quā uirtute patrata. Ca.xxxiiii. De fine Theodoſii poſt ui ctoriam & Archadio atq; Honorio liberis eius & heredibus re gni

Expliciunt caplā libri.xi. Incipit liber.xi.

p Oſt Iuliani Necē tandē ciuile nobis Iouiniani repa ratur imperiū. Is nāq; ſub uno eodēq; tēpore Impe rator & confeſſor.& male illati extitit depulſor erro ris. Nam cū in procinctu eſſet exercitus & urgueret barbarus. ductoreſq; noſtri de ſūmis rebus conſiliū trahentes Io uiniano calculū darent. cūq; apprehēſus ad ſuſcipiēda imperii tra heretur inſignia ad exercitū Iuliani ſacrilegiis profanatū dicitur proclamaſſe. Non ſe poſſe imperare eis. quia eſſet criſtianus. Tum omnes pari eademq; uoce reſpondiſſe perhibentur.& nos criſtiani ſumus. nec prius quam hanc uocem audiret. adquieſce re ad imperium uoluiſſe. Deniq; ſtatim affuit diuina clementia contraq; omnem ſpem cum clauſi undiq; hoſtibus tenerentur

2009 Ministerio de Cultura

nec euadendi facultas ulla ſubpeteret.ſubito emiſſos a barbaris
oratores ad eſſe uident.pacemq; depoſcere.Exercitui quoq; ine-
dia cõſũpto cibos ceteraq; neceſſaria inmercimoniis polliceri.omĩ
q; humanitate noſtroꝝ temeritatẽ emendare. Sed ubi in xx.&
viiii. annis pace cõpoſita ad Romanũ regreſſus eſt ſolum.clari-
orq; lux noſtro ſe orbi ex orientis partibus ab orta diffudit.Rẽ
publicam quaſi poſt nimias procellas omĩ moderatione adgredi
tur reparare.Eccliaꝝ uero curã non in ſecundis habere.nec tam
incaute ut Cõſtantius egerat.ſed lapſu predeceſſoris admonitus
honorificis & officioſiſſimis litteris Athanaſium requirit & ab
ipſo formã fidei & eccliaꝝ diſponendaꝝ ſuſcipit modũ. Sed hec
tã pia & tã leta principia mors ĩmatura corrupit.Poſt nouẽ eteni
menſes ortus ſui apud Cilitiam diem obiit . Cap.ii.

p Oſt hunc Valentinianus imperiũ ſuſcepit.qui pro fide no
ſtra a Iuliano de militia fuerat expulſus.Sed compleuit in
illo dominus qđ promiſit.plus etiam quã centuplã in preſenti ſe
culo reſtituens ei. Nam quia militiã pro xpõ reliquerat.recepit
imperiũ.Is in conſortiũ regni aſſũpſit fratrẽ Valentẽ & ſibi qui
dem occiduas partes delegit.illi aũt orientales reliquit.Sed Va-
lens fauendo hereticis abiit in uiam patrũ ſuoꝝ. Nam & epiſco
pos egit inexiliũ.& preſ biteros ac diaconos & monachos Tatia
no Alexandrie preſidente.uſq; ad tormenta deduxit & ignibus
tradidit.Multaq; nefanda & crudelia in ecclia dei molitus eſt .
Sed hec omĩa poſt Athanaſii obitũ.Nã illo ſuperſtite.uelut di-
uina quadã uirtute prohibitus.cũ dibacharet in ceteros.in illum
nihil auſus eſt triſte cõmittere. Cap.iii.

i Git ea tempeſtate cũ quadrageſſimo & vi.anno ſacerdo
tii ſui Athanaſius poſt multos agones multaſq; patientie coro-
nas quieuiſſet in pace.ſciſcitatus deſucceſſore Petrũ tribulatio-
num ſuaꝝ participem & ſotiũ delegit.Sed Lutius Arriane par-
tis epũs.continuo tãquã ad ouem aduolat lupus. Et Petrus qui
dem nauẽ protinus conſcendens.ad urbem Romã profugit.Lu
tius uero tanquã materia ſibi crudelitatis oblata ſeuior erga ce-
teros efficiebať. Et ita ibat in ſanguinẽ.ut nec ſpeciem quidem

aliquã religiõis

2009 Ministerio de Cultura

aliquã religionis ſeruare uideretur. Cuius primo ingreſſu tanta & tam turpia in uirgines & continẽtes ecclie geſta ſunt.que nec in perſecutionibus gentilium memorant̃. Inde poſt fugas ciuiũ & exilia.poſt cedes & tormenta flãmaſqꝫ quibus innumeros con fecerat.admonaſteria furoris ſui arma cõuertit. Vaſtat heremũ bella quieſcentibus indicit. Tria milia ſimul & eo amplius uiros per totam heremũ ſecreta & ſolitaria habitatione diſperſos.ob- pugnare pariter aggreditur.Mittit armatã equitũ ac peditũ ma num. Tribunos prepoſitos.& belloꝝ duces.tanquã aduerſũ bar baros pugnaturus elegit. Qui cũ ueniſſet.nouam belli ſpeciem uident.hoſtes ſuos gladiis obiectare ceruices.& nihil aliud dicere niſi amice ad quid ueniſti. Cap.iiii.

p Er idem tẽpus patres monachoꝝ uita & antiquitatis me rito Macharius.& Iſodorus aliuſq; Macharius atqꝫ Eraclides & Pambus Antonii diſcipuli per egyptũ & maxime ĩ Nitrie deſer ti partibus habebant̃. Viri qui conſortiũ uite & actuũ non cum ceteris mortalibus.ſed cũ ſupernis angelis habere credebantur. Que preſens uidi loquor & eoꝝ geſta refero.quoꝝ in paſſioni bus ſotius eſſe promerui. Hii ducebant exercitũ dnĩ non morta libus telis.ſed fide religionis armatũ exercitum moriendo uincẽ tem.& qui ſanguinis ſui profuſione uictor xpm̃ ſequeret̃ ad ce lum.Quiq; dum intabernaculis poſiti & orantes expectarẽt in terfectores ſuos.delatus eſt ad eos homo olim membris oĩbus & precipue pedibus aridus.Sed cũ ab eis ĩ noĩe dnĩ oleo fuiſſet perunctus.ſtatim confirmate ſunt plante eius.Et dicentibus eis innoĩe Ieſu xpĩ quẽ Lutius perſequitur ſurge & ſta in pedibus tuis.& redi in domũ tuam continuo exurgens & exiliens bene dicebat deum oſtendens quia uere erat ĩ eis deus. Ante aliquã tulum uero tẽporis cecus quidã rogabat adduci ſe ad cellulam Macharii que erat indeſerto itinere triũ dieꝝ. Quo poſteaquã cecus multo ductantium labore peruenit.Macharium nõ repit domi. Cõtriſtatus ualde.nullatenus mitigare meſtitiam poterat ſanitatis ſolatiis carens.Tum uero feruore fidei concaleſcens.de precor inqt ad eos qui ſe duxerant.applicate me ad illã partem

parietis ubi

2009 Ministerio de Cultura

parietis ubi cubare ſenior ſolet. Et cum fuiſſet admotus parum luti aridi unde paries oblitus uidebatᷣ adſumens palme ſue ſu- perpoſuit. Rogat etiam ut aquam de puteo ex quo bibere ſole bat hauriret. Quo humore ſoluēs glebulam eodemq; luto ocu los ſuos ſuperunguens. & lauans de aqua que hauſta fuerat. repē te recepit uiſum. ita ut nullo indigens adminiculo rediret ad ſua Sed ne ſecundū leproſos illos ageret quos a ſe curatos in euange liis ingratos dominus notat. cū omni domo ſua regreſſus & deo gratias referens. rem ut geſta fuerat indicauit. Idem ipſe Macha rius Leene ſpeluncam habuit cellule ſue uicinam. & quadam die catulos ſuos cecos ad eum belua producit. atq; ante pedes eius poſuit. At ille cum intellexiſſet pro cecitate catulorum beſtiam ſupplicare. rogauit dnm̄ ut eis redderet uiſū. Quo recepto ma- trem ſequentes redeunt ad ſpeluncam. & paulopoſt ipſa cum ca tulis ſuis regrediens. pelles ouiū lanatas plurimas. uelut munus pro ſuſcepta gratia ad ſenem defert. morſu oris euectas. & ante fores eius eis depoſitis abſcedit. Verum ſi ſingulorum mirabili- um geſta proſeq uelimus. excludimur apropoſita breuitate. ma xime cum hec narrationem proprii operis habere mereantur. Sed in his omībus Lucius non erubuit nec aliquid reuerētie uir tutum mirabilibus detulit. Quinīmo iubet patres ipſos abla- tos agrege ſuo. īmo clam raptos in inſulam quandam egypti pa ludium deportari. inqua compererat neminem prorſus eſſe xpia num. quo per hoc uel abſq; ſolatiis uel abſq; conſuetis actibus ui uerent ſenes. Igitur cum duobus ſolis pediſſequis noctu ad in ſulam deducuntur. Inqua erat templum quoddā ſūma uenera- tione a loci incolis obſeruatum. Cumq; nauicula ſenum orā ſoli illius contigiſſet. ecce ſubito ſacerdotis tēpli illius uirgo filia cor repta ſpiritu. cum ingenti uociferatione & clamoribus uſq; ad ce lum datis. per medios agi populos cepit. Et crebros ducens rota tus. ſtridens huc atq; illuc rapida ora uibrare. Cumq; ad ſpecta- culum tam ingentis monſtri. maxime cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore precipuo apud illos erat populi conueniſſent. per auras eam raptam ſequentes. perueniunt uſq; ad nauiculā ſenū.

Ibi uero

2009 Ministerio de Cultura

Ibi uero proiecta eo℞ pedibus & proſtrata clamare cepit. Quid ueniſtis huc ſerui dei ſūmi antiquis nos & ueternoſis euoluere domiciliis? In hoc loco depulſi undiqꝫ latebamus. Quomodo uos nequaquam latere potuimus? Cedimus antiquis ſedibus. populos ueſtros terraſqꝫ recipite. Cū hoc diceret increpatus ab eis erroris ſpiritus effugatur. Et puella ſana una cum parentibus ſuis iacebat ad pedes noſtri temporis apoſtolorum. Qui talibus exordiis predicantes eis fidem dnī noſtri Ieſu xpī. intantam cōuerſionem repente eos perduxerūt. ut ſtatim manibus ſuis antiquiſſimū templum & inſūma ueneratiōe habitum deſtruerent. & ecclesiam confeſtim edificarent. Nec ad deliberandum ſpatio temporis eguerunt. quibus fidem rerum fecerāt non uerba. ſed uirtus. Sed hoc cum fuiſſet Alexandrie nuntiatum. ueritus Lutius ne forte etiam ſuorum in eū odia iuſta conſurgerent. qui aperte iam bellum non hoībus ſed deo indiceret. occulte eos reuocari. & in heremum remitti iubet. Dum hec in egypto geruntur. ne in aliis quidem locis perſecutionis flāma ceſſabat. Cap. v.

e Diſſa namqꝫ Meſopotamie urbs fidelium populorum eſt Thome apoſtoli reliquiis decorata. Vbi cū Imperator populos uidiſſet eccleſiis eiectos in campo habere conuenticulū. tanta dicitur iracundia accenſus. ut prefectum ſuum pugno percuteret. cur non fuiſſent inde quoqꝫ ſicut iuſſerat deturbati. At ille licet eſſet paganus. & iniuriis ab Imperatore fuiſſet affectus. tamen conſideratione humanitatis altera die ad uaſtandum populum proceſſurus. facit hoc ipſum ciuibus per occulta inditia clareſcere. quo ſcilicet cauere ſe poſſent. ne inuenirentur in loco mane proceſſurus terrorem ſolito maiorē per officium mouet. agitqꝫ omīa quo quam minimi uel ſi fieri poſſet nulli periclitarētur. Videt tamen frequentiorem ſolito populum tendere ad locum. currere precipites. & feſtinare tanquam uererentur ne qui deeſſet ad mortem. Interea uidet quandam mulierculam ita feſtinam & properam domo ſua prorūpere. ut nec clauderet hoſtium. nec operiri ut mulierculum habitū decet diligentius potuiſſet. infantem quoqꝫ paruulum ſecum trahentem. curſuqꝫ rapido

irrupto etiam

2009 Ministerio de Cultura

irrupto etiam officii agmine feſtinantem. Tum ille ultra non fe
rens.adprehendite inquit mulierem.& huc deducite.Cūq; fuiſ-
ſet adducta.quo inquit infelix mulier properas tam feſtina? Ad
campum ait.quo catholicorum populus conuenit.Et non inquit
audiſti quia prefectus illuc pergit ut omēs interficiat quos inue
nerit? Audiui inquit.Et ideo feſtino ut ibi inueniar. Et quo in-
quit paruulum iſtum trahis? Vt & ipſe ait martyrium cōſequi
mereatur.Q ue cum audiſſet uir moderatiſſimus.redire officiū
& conuerti uehiculum ad palatium iubet.Et ingreſſus ait Impe
ratori.ſubire mortem ſi iubeas paratus ſum.opus uero quod pre
cipis implere non poſſum. Cumq; edocuiſſet cuncta de muliere
repreſſit Imperatoris inſaniam. Cap.v.

p Er idem tempus eccleſia uelut perſecutionis igne conflan
te purior auri metallo refulgebat.Non enim inuerbis unius cu-
iuſq; fides.ſed inexiliis & carceribus probabatur.quia non hono
ri erat catholicum eſſe ſed pene.precipue apud Alexandriam .
Vbi ne ſepeliendis quidem corporibus mortuorum libera facul
tas fidelibus erat. Q ue dum Lutius omīa arrogantia & ſeuitia
gereret.Mauuia Saracenorum gentis regina.uehemēti bello Pa
leſtini & Arabici limitis oppida atq; urbes quatere.uicinaſq; ſi-
mul uaſtare prouintias cepit.Cumq; frequentibus bellis Roma
num attriuiſſet exercitum.& plurimis peremptis.reliquos uer-
tiſſe infugam.orata pacem non aliter ſe amplexuram promittit
niſi Moyſes quidam nomine monachus gēti ſue ordinaretur epi
ſcopus. Q ui inheremo partibus ſuis propinqua uitam ſolitariā
ducens.meritis & uirtutibus ac ſignis que faciebat deus per illū
magnifice īnotuerat.Petitio eius principi indicata Romano.ſine
ulla dilatione iubetur impleri.Aducibus noſtris q ibi infeliciter
pugnauerant. captus Moyſes ad ſacerdotium ſuſcipiendū Ale
xandriam exmore deducitur.Adeſt Lutius cui ordinandi defe
rebatur officium. Q uo uiſo Moyſes preſentibus ducibus qui
perurguebant & populis ait.Ego quidem me non eſſe dignum
tanto ſacerdotio iudico.Verumtamen ſi aliqua in me licet in di
gno diuina diſpenſatio putatur explenda.deum noſtrum celi ac

terre dnm̄

2009 Ministerio de Cultura

terre dnm̄ teſtor.q̄ Lutius ſanctorum ſanguine pollutas & cru
entas ſuper me non initiet manus. Cūq; Lutius tam graui no-
ta inuſtum ſe uideret in oculis plurimorum . Q uare inquit o
Moyſes tam facile condempnas eum.cuius fidem ignoras? Aut
ſi tibi aliquis de me aliter indicauit.audi fidem meā.& tibi ipſi
magis quam aliis crede.Tum ille.Deſine ĩquit o Luci doloſis tuis
me quoq; imaginibus aggredi.Bene mihi nota eſt fides tua.quā
proteſtantur ſerui dei per metalla dānati.Epiſcopi ĩ exilium tru
ſi.preſ biteri.diaconi.extra xpiani nominis habitacula relegati.Be
ſtiis alii.alii etiam ignibus traditi.Numquid poteſt uerior eſſe fi
des que auribus capitur quā que oculis peruidetur ? Apud me
certum eſt.qđ qui xpō recte credunt.iſta non faciunt.Et ita ma
iore dedecore deformatus.quoniā perurguebat neceſſitas rei pu
blice conſulendi.compulſus eſt adquieſcere.ut ab epiſcopis quos
inexilium truſerat ſacerdotium ſumeret. Q uo ſuſcepto.& gen
tis ferociſſime pacem tenuit.& fidei catholice cuſtodiuit interne
rata conſortia. Cap.vii.

u Erum cum apud Alexandriam populos & urbē nebuloſi
ductoris tetra perfidie caligo ſuffunderet.uelut lampadam quā
dam diuina luce fulgētem Didimum dominus accendit.De cu
ius uita atq; inſtitutis.quoniā ad eccleſie gloriam dei munere cō
ceſſus creditur.licet intranſcurſu neceſſario tamen cōmemoran-
da nobis pauca uidentur.Is namq; in parua etate.cum etiam ad
huc prima litterarum ignoraret elemēta.luminibus orbatus.ma
iore deſiderio ſcientie ueri luminis inflāmatur.nec deſperationē
cupitam adipiſcendi paſſus eſt.cum audiſſet in euangelio ſcriptū
qđ apud homines impoſſibile eſt.poſſibile eſt apud deū.Hac igi
tur diuina pollicitatione confiſus.indeſinenter dnm̄ precabatur
non ut oculorum carnalium uiſum.ſed ut illuminationem cor-
dis acciperet.Miſcebat tamen precibus ſtudia ac labores .& iu-
ges continuataſq; uigilias non ad legendum ſed ad audiendum
adhibebat.ut qđ aliis uiſus hoc illi conferret auditus.Cum uero

poſt lugubratiōis

2009 Ministerio de Cultura

ueniſſet Didimus ſilentium illud non ad quietem uel otium da tum ducens. tanquam mundum animal ruminans cibum quem ceperat ex integro reuocabat. & ea que dudum percurrentibus aliis ex librorum lectione cognouerat. memoria & animo retexe bat. ut non tam audiſſe que lecta fuerant. quam deſcripſiſſe ea mentis ſue paginis uideretur. Ita breui deo docente in tantam diuinarum humanarumq; rerum eruditionem ac ſcientiam ue- nit ut ſcole eccleſiaſtice doctor exiſteret. Athanaſio epiſcopo ce teriſq; ſapientibus in eccleſia dei uiris admodum probatus. Sed & ĩ ceteris ſiue dialetice ſeu Geometrice. Aſtronomie quoq; uel Ariſmetice diſciplinis ita eſſet paratus. ut nullus umquam phi loſophorum. aliqua ex his artibus proponens obtinere eum uel concludere quiuerit. Sed ſtatim ut reſponſiones eius acciperet magiſtrum eum etiam illius de qua propoſuiſſet crederet. Di- ſcipline huius aliquanti dicta uel cõmuniter diſputata. uel propo nentibus reſponſa adhibitis notariis deſcripſere. que etiam nunc in magna ammiratione habentur. Nos tamen qui & uiue uo- cis eius exparte aliqua fuimus auditores. & ea que a nonnullis dicente eo deſcripta ſunt legimus. longe maiorem gratiam & di uinum neſcio quid. ac ſupra humanam uocem ſonans. in illis ma gis ſermonibus qui de ore ipſius proferebantur agnouimus Hunc etiam beatus Antonius cum fidei Athanaſii teſtimoni um laturus aduerſum Arrianos de Thebaide Alexandriam de ſcendiſſent. magnificis conſolatus eſt uerbis. Nihil te inquit of fendat o Didime. qđ carnalibus oculis uideris orbatus. Deſunt enim tibi illi oculi quos mures & muſce & lacerte habent. Sed letare quia habes oculos quos angeli habent. et quibus deus ui detur. per quos tibi magnum ſcientie lumen accenditur.

f Lorebat igitur Egyptus ea tempeſtate Cap. viii. non ſolum eruditis in criſtiana philoſophia uiris uerũ etiã his qui per

his qui per uaſtam heremum commanentes. ſigna & prodigia apoſtolica ſimplicitate uite & cordis ſinceritate faciebant. Ex quibus interim quos ipſi uidimus. & quorum benedici manibus meruimus. hii ſunt. Nacharius de ſuperiori heremo. aliuſq; Macharius de inferiori. Hyſidorus in Sciriis Pambus in Cellulis. Moyſes & Beniamin ĩ Nitria. Sybrion & Helias & Paulus in Apeteliote. Alius Paulus in Focis. Pemen & Ioſeph in Piſpiri. qui appellabatur mons Antonii. Sed & alios quam plures huiuſmodi uiros in Egypti partibus habitare fideli comperimus auditu. ut uere compleretur apoſtoli dictum. quia ubi habundauit peccatum ſuperabundauit & gratia. Habuit autem per idem tempus etiam Meſopotamia uiros nobiles. eiſdem ſtudiis pollentes. Quorum aliquantos ipſi per nos apud Ediſſam & in Carrarum partibus uidimus. plures autem auditione didicimus.

Cap. viiii.

Ed nec ultra harum infecundior Cappadotia fuit. immo aliquid letius Gregorium cum Baſilio germinauit. Tulit igit̃ & ipſa multorum ſanctorum ſegetem ſatis letam. produxit copioſam piorum uineam. Oliuarum quoq; domini germinauit nouellam. Sed iſti precipue uelut duo filii pinguedinis adſiſtentes dextera leuaq; candelabro. inſtar duorum celi luminarium refulgebant. Vnde dignum puto de his pauca ſupra repetere Ambo nobiles. ambo Athenis eruditi. ambo college. ambo de auditorio digreſſi. ad profitendam rethoricam rogabantur. Quod opus magnifice quidem implebat Baſilius. Gregorius uero magnificentius contempnebat. quiq; cum ſe totum dei ſeruitio mancipaſſet. tantum de college amore preſumpſit ut ſedentem Baſilium de doctoris cathedra deponeret. ac ſecum admonaſterium manu iniecta perduceret. Ibiq; per ãnos annos ut

2009 Ministerio de Cultura

annos ut aiunt tredecim omnibus grecorum ſecularium libris re
motis.ſolis diuine ſcripture uoluminibus operam dabant.earum
q; intelligentiam non ex propria preſumptione.ſed ex maiorum
ſcriptis & auctoritate ſequebatur.quos & ipſos ex apoſtolica ſuc
ceſſione intelligendi regulam ſuſcepiſſe conſtabat. Quorũ pre-
cipue in prophetas commentarios diſcutientes.theſauros ſapien
tie reconditos inuaſis fictilibus requirebant. Verum cum iam
ipſi ſufficienter inſtructi.diuina diſpenſatione ad imbuendos po
pulos uocarentur.& alius alio itinere ad idem tamen opus uter
q; traheretur.Baſilius Ponti urbes & rura circumiens. deſides
gentis illius animos & parum de ſpe futura ſollicitos.ſtimulare
uerbis & predicatione ſuccendere.callumq; ab his longe negli-
gentie cepit abolere. ſubegitq; abiectis inanium rerum & ſecu-
larium curis.ſui met noticiam recipere.in unum coire.monaſte-
ria conſtruere.pſalmis & himnis & orationibus uacare. Docuit
pauperum curam gerere .eis q; habitacula honeſta & quecum-
q; aduictum neceſſaria ſunt prebere. Virgines inſtituere. pudi
cam caſtamq; uitam omnibus pene deſiderabilẽ facere. Ita bre
ui permutata eſt totius prouintie faties.ut in arido & ſqualente
campo.uideretur ſeges fecunda & leta uinea ſurrexiſſe. Grego
rius uero bonum ſemen non patiebatur aut ſuper ſpinas iacere
aut inter ſaxa diſpergere.ſed bonam terram cordis ſui iugi cul
tu exercitiis indeſinentibus excolebat. Et multo amplius hic in
ſemetipſo.quam ille inceteris proficiebat. Suſcipere ille que re
nuntiantes ſeculo deferebant ad pedes ſuos.& diuidere ut quiſ
q; eguiſſet curam gerebat. Iſte nihil habendi & omnia poſſiden
di contentus ſacramento.erga ſolas ſapientie diuitias auarus &
multum cupidus inherebat. Ille coire plures inunum.& ſui in
uicem in neceſſariis habere ſollicitudinem docebat. hic ſui ex-
emplo quo erat abſolutus & liber. cunctis ſermone apoſtoli-
co predicabat. ego autem uolo uos ſine ſollicitudine eſſe.
Dominus in proximo eſt. nihil ſolliciti ſitis. ſed tanquam
quam ſerui

2009 Ministerio de Cultura

quam ſerui criſti.hoc ſolum eſtote ſolliciti.quando redeat domi
nus denuptiis.Ille delinquentibus miſericorditer condolere.& a
delicto reuocare.hic per diuini eloquii gratiam delinquendi ĩcita
menta peruenire.Nec ſinere labi eum qui difficulter erigeretur
eliſus.Ille infide purus.hic in predicatiõe liberior. Ille deo humi
lis.hic etiam hoĩbus erat.Ille arrogantes contemptu.hic ratione
uincebat.Sic in utroq; diuina gratia unum opus perfectionis ex
plebat.Igitur non multo poſt Baſilium Ceſaree Cappadotie epi
ſcopus cum a Valente inexilium profide cogeretur.exhibitus eſt
ad tribunal prefecti.terroribuſq; ut illi moris eſt poteſtati & mi
nis maximis agi cepit.ut niſi preceptis principis obediret. inte
ritum ſibi iam iamq; ſperaret impendi. Tum ille intrepidus
& abſq; ulla animi perturbatione hoc ſibi minanti prefec-
to reſpondiſſe fertur.atq; utinam aliquid mihi eſſet digni mu-
neris qđ offerrem huic qui maturius Baſiliũ de nodo follis hu-
ius abſolueret.Cumq; daretur ei nox que erat media ad ſpatiũ
deliberandi.reſpondiſſe denuo prohibetur.Ego craſtino ipſe ero
qui nunc.tu te utinam non mutares.Et illa quidem nocte uxor
Imperatoris uelut tortoribus tradita cruciatur. Filius uero qui
erat eis unicus.extinctus paterne impietatis creditur exſoluiſſe
ſupplicia. Ita ante lucem miſſi qui rogarent Baſiliũ ut precibus
ſuis intercederet pro eis.ne etiam ipſi & quidem multo iuſtius
ſimiliter interirent.Sic accidit ut cum omẽs catholicos expulerit
Valens. Baſilius uſq; ad uite exitũ intemerato cõmuniõis ſacra
mento in eccl̄ia perduraret.Gregorius uero apud Nazanzon op
pidũ ĩ locũ patris epiſcopus ſubrogatus.hereticorũ turbidinem
fideliter tulit.Reddita uero pace Conſtantinopolim ad eccl̄iam
docendam uenire exoratus abnuit.Vbi breui tempore tantum
ad emendãdum populum uetuſtis hereticorum infectum ueue
nis profecit.ut tunc primum xp̄iani ſibi fieri uiderentur. & no-
uellam lucem ueritatis aſpicere.cum religionis doctor multa qui
dem uerbis.plura tamẽ doceret exemplis.nec uiderent ab eo di
ſcipuli aliquid imperari.qđ non prius ipſe feciſſet. Sed ubi glo-
riã ſubſecuta inuidia eſt.obniti quidã.& preſcriptionibus minus

ſanis uti

2009 Ministerio de Cultura

ſanis uti cepere.ut ipſo ad propria remeante alius ordinaretur epiſcopus ſanctus.Quod ille ſuſurrari tantum & ſubdente ſentiens ruminari.ipſe profert que dicere ei nullus audebat. Abſit inquit ut mei cauſa.aliqua ſimultas in dei ſacerdotibus oriatur Si propter me eſt iſta tempeſtas tollite me.& mittite me ī mare.& deſinet a uobis quaſſatio.Tunc regreſſus in ecclīa ſua qđ ſuperfuit uite tempus exegit.Et quoniā feſſa iam etate & corpore inualidus erat.ſucceſſorē ſibi ipſe delegit.quo eccliam gubernante debilitatis & ſenectutis otio frueretur.Extant quoqꝫ utriuſqꝫ ingenii monimenta magnifica tractatuum.quos ex tempore in eccleſiis declamabant.Ex quibus nos denas ferme ſingulorum oratiunculas tranſfudimus inlatinum. Baſilii preterea īſtituta monachorum optantes ſi potuerimus & dei fauor adiuuerit.eorum plura tranſferre.Fuerunt preterea fratres duo Baſilio Gregorius & Petrus.quorū alter in uerbo doctrine.alter in operibus fidei fratrem ita exequabat.ut uterqꝫ uel Baſiliū uel Gregoriū redderet.Extant etiā ipſius Gregorii iunioris aliqua opuſcula luculēta.Sed de his ſatis dictum.In occiduis uero partibus Valentinianus fide religionis illeſus uetere Romani imperii cēſura rem publicam gubernabat.

Cap.x.

d Amaſus poſt Liberium perſucceſſionem ſacerdotiū in urbe Roma ſuſceperat.Quem prelatum ſibi nō ferēs Vrſinus ꝗdam eiuſdem ecclīe diaconus.intantum furoris erupit.ut perſuaſo quodam ſatis imperito & agreſti epiſcopo.collecta turbulētorum & ſeditioſorum manu.in baſilica que Sauiniana appellatur epiſcopum ſe fieri extorqueret.legibus & ordine & traditione ꝑuerſis. Quo ex facto tanta ſeditio immo uero tanta bella orta ſunt alterutrum defendentibus populis.ut replerentur humano ſanguine orationum loca.Que res factione Maximini prefecti ſeui hoīs.ad inuidiam boni & innocentis uerſa eſt ſacerdotis.ita ut cauſa ad clericorum uſqꝫ tormenta duceretur. Sed adſertor innocentie deus affuit.& in caput eorum qui intenderāt dolum pena conuerſa eſt.

Cap.xi.

i Nterea defuncto apud Mediolanū Auxentio hereticorū

epō utriuſqꝫ

2009 Ministerio de Cultura

epõ utriuſq; partis populi diuerſis ſtudiis ferebatur diſſẽſio grauis.& periculoſa ſeditio urbi proprie maturum parabat exitium ſi pars utraq; cũ diuerſũ uellet.nequaquã qđ ꝓpoſuerat optineret Ambroſius tunc conſulares eiuſdem prouintie faſces gerebat. Is cum pernitiem ciuitatis uideret impendere.pro loco atq; officio ſuo.confeſtim eccleſiam ſeditionem populi mitigaturus ĩgreditur. Cumq; inibi multa ſecundum leges & publicam diſciplinam pro quiete & tranquillitate peroraſſet.pugnantis ĩter ſe & diſſidentis populi ſubito clamor & uox una conſurgit. Ambroſium epiſcopum poſtulantes.baptizari hunc protinus clamabãt Erat enim catecuminus.& ſibi epiſcopum dari.nec aliter unum populum fore atq; unam fidem. niſi Ambroſius ſibi daretur ſacerdos. Obluctante illo & plurimum reſiſtente.ad Imperatorem relatum populi deſiderium omĩ maturitate iubetur impleri. Dei enim ait eſſe qđ diſcordantem populi fidem & animos diſſidentes.conuerſio ſubita in unum conſenſum atq; in unam ſentẽtiã reuocarit. Moxq; dei gratiam conſecutus.& initiatus ſacris & ſacerdos effectus eſt. Cap.xii.

i Nterea cum ad bellum Sarmaticũ Valentinianus de Gallie partibus ueniſſet Illiricum.ibi uix dum cepto bello egritudĩe ſubita oppreſſus diem obiit.relictis heredibus ĩ ĩperio filiis Gratiano Auguſto Valentinianoq; admodũ paruulo.& nondum regis inſignibus initiato. Quem tamen neceſſitas eoꝝ qui tanquã uacuũ imperii locũ conabantur inuadere.compulit etiam abſẽte fratre purpura indui. Probo tũc prefecto fideliter reguũ gerẽte

p Er idem tempus in orientis regno Gothorum Ca.xiii. gens ſedibus ſuis pulſa.per om̃s ſe Tracias ĩfudit.armiſq; urbes & agros uaſtare feraliter cepit. Tum uero Valentis bella que eccleſiis inferebat in hoſtem cepta conuerti.ſeraq; penitentia epiſcopos & preſbiteros relaxari exiliis ac demetallis reſolui monachos iubet.ipſe tam̃ ab hoſtibus circũuentus in prelio quo ex bello trepidus confugerat.impietatis ſue penas igni exuſtus dedit. annis in imperio cum fratre primo & poſt cum fratris filiis quatuordecim pariter exactis. Que pugna initium mali

Romano impio

2009 Ministerio de Cultura

Romano imperio tunc & deinceps fuit. Igitur Gratianus cum fratre admodum paruulo poſt patrui necē. orientis quoq; ſuſcepit imperium.Is pietate & religione om̄s pene qui ante fuerant principes ſuperabat. Vſu armorum ſtrēnuus.uelox corpore.& ingenio bonus erat.ſed iuuenili exultatione plus fere letus quam ſufficiebat.et plus uerecundus quam rei publice intererat

q Viq; uidens utilem uirum annis maturum Cap. xiiii.

intantis regni curis habere participem. Et quia ut ſermo diuinus monet.melius duo quam unus.conſortē aſſciſcit Theodoſium.eiq; orientis procuratione permiſſa . partes ſibi ac fratri occiduas reſeruauit. Verum his poſtquā multa religioſe ac fortiter geſſit a Maximo tyranno apud Brittanias exotro.per Andragatium ducem Lugduni ſuorum magis proditione quam ui

a hoſtium peremptus eſt . Cap.xx.

T Valentinianus in Italia degens fratris nece atq; hoſtis metu perterritus.ſimulatione oblatam pacem a Maximo ſimulans ipſe quoq; libenter amplectitur. Cum interī Iuſtina mater eiuſdem arriane hereſeos alumna.impietatis ſue uenena que uiuente uiro ſuppreſſerat.filio facile decepto fidenter aperuit.Igit̄ apud Mediolanum poſita conturbare eccliarum ſtatum.cōminari ſacerdotibus depulſionis exilia.niſi Ariminenſis concilii decreta quibus fides patrum temerata fuerat reuocarent.Quo bello eccleſie murum & turrem ualidiſſimam pulſabat Ambroſium. Eumq; minis terroribus.atq; om̄i oppugnationis genere fatigās primum ſibi aditum debellande rimabatur ecclie. Sed quamuis illa Iezabel ſpiritu pugnaret armata.reſiſtebat tamen Ambroſius Helie uirtute repletus & gratia.Ipſa autem in eccleſiis garrire.ſtrepere.animare & inflāmare ad diſcordiam populos. ſed qđ minus res ex ſententia cederet iniuriam putare.& prohoc apud filium conqueri. Vnde adoleſcētulus pro cōtumelie inuidia quā falſo conflauerat mater accenſus.armatorū globum ad eccliam mittit.confringi ianuas oppugnare ſancta.ſacerdotem protrahi atq; in exilium agi protinus iubet. Sed tanta fuit perſeuerantia fidelium populorum.ut animas prius amittere quā epm̄ mallēt.

Interim dictata

2009 Ministerio de Cultura

i Nterim dicta aduerſum fidem patrũ imperialia Ca .xvi.
decreta mandantur. beniuolo tunc memorie ſcriniis preſidenti. Sed ille cui ab incunabulis ſacra fides & uenerabilis fuit abnegat ſe impia poſſe uerba proferre & cõtra deum loqui. Tũ uero ne ĩceptũ regie fruſtrari uideret̃. celſior ei honor ꝓmittit̃ ſi impleret iniuncta. Ille qui nobilior in fide eſſe quã in honoribus cuperet. quid mihi ait pro impietatis mercede altiorem promittitis gradum? Hoc ipſo quem habeo tollite. tantum mihi conſcientia fidei duret illeſa. Hec dicens ante pedes precipientiũ cingulum iecit. Ambroxius uero aduerſum regine furorẽ nõ ſe manu defendebat aut telo. ſed ieiuniis continuiſq; uigiliis ſubaltari poſitus. per obſecrationes defenſorem ſibi atq; ecclie deum parabat. Cũq; hoc in longum diuerſis machinis & oppugnationibus nequam Iuſtina moliretur. Maximus qui ſe ex uetere tyranni infamia legittimum principẽ geſtiret oſtendere. datis litteris impium proteſtatur inceptum. fidem dei impugnari. & ſtatuta catholice eccleſie ſubrui. & inter hec appropinquare Italiam cepit. Quo Iuſtina comperto. hoſte ſimul atq; impietatis conſcientia perurguente. infugam uerſa cum filio. exilia que dei ſacerdotibus parabat prima ſortitur.

a Ca .xvii.
Ffuit tamen Theodoſius propter regni fidem bonitatiſq; ac benefitiorũ Gratiani memor. & inuindictam totis uiribus orientis inſurgens. ultus eſt ſanguinem iuſtum. Valentinianoq; impia ĩter hec matre defũcta. fidẽ catholicã quã ipſa uiolauerat & regnum tyrannide depulſa reſtituit. Atq; ipſe poſteaquã Romam illuſtri triũpho inuectus eſt. ad propria rurſum regna remeauit.

p Er idem tempus ſubreptione quadã demõis Ca.xviii.
turpis macula religioſo principi iniecta eſt. Etenim cum apud Theſſalonicam ſeditione exorta. quidam ex militaribus uir impetu fuiſſet populi furentis extĩctus. repentini nuntii atrocitate ſucceſus. ad ludos circenſes inuitari populum. eiq; ex in prouiſo circunfundi milites. atq; obtruncare paſſim quiſq; occuriſſet gladio iubet. & uindictam dare nõ crimini ſed furori. Obhoc cum a ſacerdotibus Italie argueretur. agnouit delictum. culpãq;

cum lacrimis

2009 Ministerio de Cultura

cum lacrimis profeſſus.publicam penitentiam inconſpectu to-
tius eccleſie exegit.Et in hoc ſibi tempus aſſcriptum abſq; rega
li faſtigio pacienter impleuit.Quibus omnibus illud quoq; mira
biliter adiecit.legem ſanxit ī poſterum .ut ſententie principum
ſuper animaduerſionem prolate.in diem triceſimum ab executo
ribus differrentur.Quo locus miſericordie uel ſi res tuliſſet pe
nitentie non periret. Cap. xviiii.

Gitur ad orientē regreſſus.ibiq; ut ab exordio principatus
ſui ſūma cura ſūmoq; ſtudio pulſis hereticis ecclīas catholicis tra
dere.idq; ea moderatione agere ut ultione cōtēpta.tātū catholi
cis de eccliaꝝ reſtitutione conſuleret.quo fides recta abſq; pre-
dicationis impedimento proficeret.Cōmunē ſe prebere erga ſa-
cerdotes dei fide religione & munificentia cūctis regiū animū ex
hibere Acceſſu facilis.& abſq; imperiali faſtu ad colloquium ſe
humilibus prebere ortatu eius & largitionibus eccleſie pluribus
locis ornate.ſatis magnificeq; conſtructe.preſtare multa poſcen
tibus.Sed frequētius ultro offerre.Idoloꝝ cultus qui Conſtanti
ni inſtitutione & deinceps neglegi & deſtrui ceptus fuerat.eodē
imperāte collapſus eſt.Pro quibus intantū deo carus fuit.ut ſpe
ciale ei munus contulerit diuina prouidentia.Etenim in Theba
ide partibus monachum quendā Ioannē nomīe ſpiritu propheti
co repleuit.Cuius monitis atq; reſponſis.pacē retiere an bellū ge
rere eſſet melius ſciſcitabatur. Cap.xx.

i Nterea apud Laudotiā Syrie āte idem tēpus Apollinaris
epūs uir ſane in cunctis inſtructus. Sed dū cōtētionis uitio nimi
us agitur.& aduerſū omē qđ quiſq; dixerat ire obuius delectatꝰ
iactatione ingenii male fortis hereſim excontentione generauit.
aſſerens ſolū corpus non etiam animā a dnō indiſpenſatione ſu
ſceptum.Inquo cū euidentibus euangelii teſtiōiis urgueretur.
quibus ipſe dominus & ſaluator habere ſe aīam profitetꝛ.& po
nere eam quādo uult.& iterū aſſumere eam.quāq; turbatā & tri
ſtem dicit eſſe uſq; admortē.Vertit ſe poſt.& ne ex toto uinci
uideretur.ait eum habuiſſe quidē animā.ſed nō ex ea parte qua
rationabilis ē.ſed ex ea ſolū quā uiuificat corpus.Ad ſupplemētū

uero rōnalibus

2009 Ministerio de Cultura

uero rationabilis partis ipſū uerbū dei fuiſſe prohibebat. Q ue aſſertio primo in urbe Roma a Damaſo & Petro Alexandrino epiſcopo concilio congregato.tali ſententia depulſa eſt.ut decernerent.ſi quis filium dei qui ſicut uere deus.ita uere homo fuit uel hūanitatis aliquid & deitatis minus diceret habuiſſe.alienus ab ecclīa iudicaretur.Q ue ſententia & apud Alexandriam confirmata eſt & apud Conſtātinopolim decreto cōcilii.Ex illo Apolinariſte ab ecclīa declinantes.& epiſcopos ſibi ſue partis & dogmata propria ecclīaſq; defendunt. Cap.xxi.

Gitur in urbe Roma poſt Damaſum Siricius ecclīe ſuſcepit ſacerdotium.Apud Alexandriam uero defuncto Petro Thimotheus.& poſt hunc Theophilus.In Ieroſolimis autē poſt Cyrillum Ioannes apoſtolicas reparat ſedes.Apud Antiochiam uero defuncto Meletio.ſubſtituitur Flauianus.Sed ꝗ Paulinus adhuc ſupererat.qui in catholicoꝝ ſēper ſotietate permāſerat. multa ibi iurgia & multe controuerſie ſepe cōmote.nec tamen ſūma ui nitentibus aliis.& aliis obtinentibus.ipſiſq; in hoc elemētis terre mariſq; fatigatis.potuit aliquādo pacis ullus obtineri modus cum utiq; fidei iam nulla uideretur ſubeſſe diſcordia. Hoc idē apud Tyrum fuit.Vbi cū Diodorus unus ſane ex ātiquis catholicis uir.& temptationū documentis probatus.cum Athanaſii teſtimonio a cōfeſſoribus eſſet epiſcopus factus.modeſtia eius contempta alius a Miletii partibus ordinatur.Sed & in multis aliis urbibus orientis.huiuſmodi confuſiones contentio genuit ſacerdotum.Apud Conſtantinopolim uero Nectareus ex pretore urbano catecumīus & nuꝑ baptiſma cōſecutus.ſacerdotiū ſuſcepit

Nterea apud Alexandriam noui motus & Cap.xxii.
contra tēpoꝝ fidē aduerſus ecclīas concitant᷑.ex occaſione huiuſmodi oborti.Baſilica quedā publici operis uetuſta & admodum neglecta fuit.Q uā Conſtātius Imperator donaſſe epis perfidiā ſuā predicantibus ferebat᷑. Q ue longa incuria nihil ualidū preter parietes habebat.Viſum eſt epō qui per idē tēpus gubernabat ecclīam hāc ab Imꝑatore depoſcere.ut creſcentibus fideliū populis.orationū quoq; creſceret domus. Quāq; cum acceptam

uellet excolere

2009 Ministerio de Cultura

uellet excolere. reperta in loco ſunt antra quedam latẽtia.& ter
re defoſſa latrociniis & ſceleribus magis quam cerimoniis apta.
Igitur gentiles qui detegi criminũ ſuorum latebras & flagitioꝝ
cauernas uiderent.non ferentes operta tot ſeculis mala.& tene
bris obtecta reſerari.uelut draconum calice potato.inſanire oẽs
ac palam furere ceperunt.Nec uocibus iam & ſeditionibus ut ſo
lebant.ſed manu ferroq; decertare nituntur.Crebros conflictus
agere in plateis.belloq; aperto uterq; populus ĩter ſe cohire. Ac
noſtri numero & potentia multo plures.ſed modeſtia religionis
minus feroces erant.Ex quo frequenter noſtrorũ plurimis uul
neratis.aliquantis etiam interfectis.ad templum quaſi ad arcem
quandam refugiebant. Quo nonnullos ex xpianis captos ſecũ
adducentes.accenſis aris ĩmolare cogebant.Renitẽtes nouis & ex
quiſitis ſupplitiis excruciatos necabant . Alios patibulis affigen
tes.alios confractis cruribus inſpeluncas precipitantes. quas ob
ſacrificiorũ ſanguinem ceteraſq; impuritates delubri recipiendas
uetuſtas curioſa conſtruxerat.Verum hoc per ſingulos dies. pri
mo cum metu.deinde cũ fiducia & deſperatione gerere.atq; in
tra templum clauſi raptu & preda uiuere. Ad poſtremum craſ
ſantes in ſanguinem ciuium ducem ſceleris & audatie ſue dele
gunt Olimpũ quendam noĩe & habitu ſolo philoſophum.quo
anteſignano arcem defenderent.& tyrannidem tenerent.At hii
qui romanorum legum cuſtodia iuriſq; dicendi cura permiſſa ẽ
cognitus que geſta fuerant.turbati atq; preterriti ad templum
conuoluant.cauſas audatie percontãt.& quid ſibi uellet ille con
curſus in quo cum tanto ſcelere ãte aras ſanguis ciuium funde
retur inquirunt.Sed illi obfirmato aditu confuſis & diſſonis uo
cibus rationem facti nullã.ſed clamorem reddebant.Miſſis tamẽ
ad eos nuntiis de Romani imperii poteſtate. deuindicta legũ &
de his que talia ſolerent ſubſequi cõmonebant.Cumq; loci mu
nitio nihil aduerſum ueſana molientes agi niſi ui maiore ſineret
res geſtas ad Imperatorem referunt.Ille qui ingenita mẽtis cle
mentia errantes mallet emendare quam perdere.reſcribit illorũ
quidem uindictam quos ante aras ſanguis fuſus martyres fecit
non eſſe

2009 Ministerio de Cultura

166.

non eſſe poſcendã.in quibus dolorem interitus ſuperauerit glo ria meritorum. De cetero uero malorum cauſam radiceſq; diſ cordie que pro ſimulacrorum defenſione ueniebant penitus de bere ſuccidi. Quibus exterminatis.etiam bellorum cauſa pari‑ ter conquieſceret. Cũq; hec ſcripta ueniſſent.& uelut poſt indu tias parui temporis ad audiendum uterq; populus conueniſſet ad templum.ſtatim ut prima epiſtole pagina reſerata eſt.in cu‑ ius exordio uana gentilium ſuperſticio culpabatur.clamor a no ſtris immenſus attollitur.ſtupor & pauor gentilium populos in uadit. Latebras unuſquiſq; querere.anguſtos fuge calles rimari aut noſtris ſe latenter inmergere. ut ab omnibus qui aderant noſceretur dei preſentia populo ſuo audatiam tribuente. furo‑ rem demonis qui in illis prius debachatus fuerat effugatum.

ſ Erapis apud Alexandriam templum Ca.xxiii

auditum quidem omnibus puto.pleriſq; uero etiam no‑ tus locus eſt . Non natura ſed manu & conſtructione per.c.aut eo amplius gradus in ſublime ſuſpenſus.quadratis & ĩgentibus ſpatiis omni exparte diſtentus. Cuncta uero que ad ſummum pauimentorum leuabantur.opere forniceo conſtructa. Que in menſis deſuperliminaribus. & occultis aditibus inuicem ĩſemet diſtinctis.uſum diuerſis miniſteriis & clamdeſtinis offitiis exhi bebant.Iam uerc in ſuperioribus extrema totius ambitus ſpa‑ tia occupant exedre & paſtoforia. domuſq; inexcelſum porrecte in quibus uel editui uel hii quos appellabant Aſneytec ideſt qui ſe caſtificant commanere ſoliti erant . Porticus quoq; poſt hec omnem ambitum quadratis ordinibus diſtincte intrin ſecus circumibant.In medio totius ſpatii edes erat precioſis edi ta collumnis & marmoris ſaxo extrinſecus ample magnificeq; conſtructa. Inhac ſimulacrum ſerapis ita erat uaſtum.ut dexte ra unum parietem.alterum leua perſtringeret.Quod monſtrũ ex omnibus generibus metallorum lignorumq; compoſitum ferebatur. Interiores delubri parietes laminis primo aureis ueſti ti.Super has argẽteis.ad poſtremũ ereis habebant̃.q̃ munimẽto

precioſioribus

2009 Ministerio de Cultura

precioſioribus metallis forent. Erat etiam quedam ad ſtuporem ammirationemq; uidentium dolis & arte compoſita feneſtra perexigua abortu ſolis ita aptata. ut die qua inſtitutum fuerat ſimulachrum ad ſerapem ſalutandum introferri diligenter templi foribus obſeratis. ingrediente ſimulacro. radius ſolis per eandem feneſtram directus. os & labra ſerapis illuſtraret. ita ut inſpectante populo. oſculo ſalutatus Serapis uideretur a ſole. Erat & aliud fraudis genus huiuſmodi. Natura lapis magnes huius uirtutis eſſe perhibetur. ut ad ſe rapiat & attrahat ferrum. Signum ſolis ad hoc ipſum ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat fabricatum. ut lapis cuius naturam ferrum ad ſe trahere diximus. deſuper in laquearibus fixus cum temperate ſub ipſo ad libram fuiſſet poſitum. ſimulachrum. ui naturali ad ſe raperet ferrum. aſſurexiſſe paululū ſimulacrum. & ī aere pendere uideretur. Et ne hoc lapſu propero proderetur. miniſtri fallatie ſurrexit aiebant ſol ut ualedicens Serapi diſcedat ad propria. Sed & multa alia decipiendi cauſa aueteribus ī loco fuerāt conſtructa. que nunc longum eſt enumerare per ſingula. Verū ut dicere ceperamus. reſcripto recitato. parati quidem erant noſtrorum populi ad ſubuertendum erroris auctorem. Perſuaſio tamen quedam ab ipſis gentilibus fuerat diſperſa. ꝙ ſi humana manus ſimulachrum illud contigiſſet. terra deiſcens ilico ſolueretur in chaos. celumq; repente rueret preceps. Que res paululū ſtuporem quendam populis dabat. Cum ecce unus exmilitibus fide quam armis magis munitus. correptam bipennē. inſurgens omī niſu maxillā ueteratoris illidit. Clamor attolitur utroꝝq; populorum. neq; tamen aut celum ruit aut terra deſcendit. Inde iterum atq; iterum repetens putris ligni fumoſum genium cedit. Quoq; deiecto igni adhibito. tam facile quam lignum aridum conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus & depreſſum modio trahitur caput. Tum pedes aliaq; membra ceſa ſecuribus & rapta funibus diſtrahuntur. ac per ſingula loca membratim

inconſpectu

2009 Ministerio de Cultura

in conſpectu cultricis Alexandrie ſenex ueternoſus exuri tur Ad ultimum truncus qui ſuperfuerat. in amphiteatro concrematur. Vaneq; ſuperſtitionis & erroris antiqui Se rapis hic finis fuit. De cuius origine diuerſa fertur opinio paganorum. Alii Iouem putant cuius capiti modius ſuper poſitus. uel quia cum menſura modoq; cuncta indicet mo derari uel uitam mortalibus frugum largitate preberi. Alii uirtutem Nili fluminis cuius Egyptus opibus & fecundita te paſcatur. Quidam in honorem noſtri Ioſeph formatum perhibent ſimulachrum.ob dimenſionem frumenti. qua fa mis tempore ſubuenit Egyptiis. Alii repertum in hyſtoriis grecorum ueteribus ferunt Apini quendam patremfami lias ſeu regem in Egypto Memphis poſitum.cum famis tẽ pore frumenta apud Alexandriam defeciſſent. ex proprio affatim ciuibus alimenta prebuiſſe. Quo defuncto in ho norem eius inſtituerint apud Memphis tẽplum.in quo bos quaſi indicium optimi agricole nutritur. habens quedam coloris inſignia. qui ex nomine eius Apis appelletur. So ron uero.ideſt ſepulchrum inquo corpus eius inerat. Ale xandriam deduxerint.& Soron Apis primo excompoſitio ne Sorapin Poſt uero percorruptionem Serapin nomiarũt Quid uerum ſit.aut nihil omnino de his deus uiderit.Sed ad inceptum redeamus. Cap.xxiiii.

p Oſt hec capite ipſo ydolatrie deiecto.ſtudiis uigilantiſ ſimi ſacerdotis quecumq; fuerunt per totam Alexan driam portenta potiuſquam ſimulachra.pari exitu & ſimili dedecore publicantur. Horret animus dicere qui miſeris mortalibus laquei a demonibus preparati ſunt. Que fune ra que ſcelera in illis que dicebant abdita tegebantur? Quot ibi infantum capita deſecta in auratis labris inuenta ſunt? quot miſerorum crutiabiles mortes depicte? Que cum pro derentur in lucẽ.ac ſubauras prolata ferrentur.licet cõfuſione ipſa gentiles

2009 Ministerio de Cultura

ipſi gentiles & pudore diffugerent. tamen ſi qui adeſſe po-
tuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefariis & tam puden
dis fraudibus irretitum. Vnde & plurimi ex his comdemp
nato errore & ſcelere depreſſo.fidem criſti & cultum uere
religionis amplexi ſũt. Nam ut omittam cetera flagitia que
in aliis locis ui necatis paruulis.deſpicatiſq; obfibrarum ĩſpec
tionem uirꝫinibus gerebantur . unum ſolum modo qđ in
templo ſaturni geri ad omnium uenit conſcientiam. memo
rabo. Ex quo etiam cetera que omiſimus perpendantur.

ſ Acerdos erat apud eos Saturni Cap.xxv.

Tyrannus nomine.Hic quaſi ex reſpõſo numinis ado
rantibus ĩ templo nobilibus quibuſq; & primariis uiris quo
rum ſibi matrone ad libidinem placuiſſent. dicebat Saturnũ
precepiſſe.ut uxor ſua pernoctaret in templo.Tum is qui au
dierat gaudens qđ uxor ſua digna dignatione numinis uoca
retur. Exornatam comptius inſuper & donariis onuſtã ne ua
cua ſcilicet repudiaretur coniugem mittebat ad templum .
In conſpectu omnium concluſa intrinſecus matrona.tyrãnus
ianuis clauſis & traditis clauibus diſcedebat.Deinde facto ſi-
lentio per occultos & ſubterraneos aditus intra ipſum Satur
ni ſimulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat autem ſimu
lachrum illud atergo exeſum.& parieti diligenter adnexum
ardentibuſq; intra edem luminibus intente ſupplicãtiq; mu
lieri uocem ſubito per ſimulachrum eris concaui proferebat
ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret.qđ dignam
ſe tanti numinis putaret alloquio. Poſteaquam que libitum
fuerat uel ad conſternationem maiorem uel ad libidinis inci
tamentum diſeruiſſet numen impurum.arte quodam lineo
lis obductis repente lumina extinguebantur uniuerſa. Tum
deſcendens obſtupefacte & conſternate muliercule adulterii
fucum profanis commentationibus inferebat. Hec cum per
omnes miſerorum matronas multo iam tempore gererent̃
accidit quandam pudice mentis feminam orruiſſe facinus.&

attentius

2009 Ministerio de Cultura

168.

attentius deſignantem cognouiſſe uocem Tyranni.ac domū
regreſſam.uiro de fraude ſceleris indicaſſe . Ille de iniuria cō
iugis īmo potius ſua ardentius inflammatus.inſcriptum Ty
rannum ad tormenta deducit. Q uo conuicto atq; confeſſo
ceteriſq; fraudibus reuelatis.pudor omnes & dedecus paga
norum peruaſerat domos.adulteris matribus.incertis patri
bus liberis ſpuriis deprehenſis . Q uibus diuulgatis & pro-
ditis.raptim cū ſimulacris & edibus excidebantur & crimina
i Am uero Canopi quis enumeret Cap.xxvi.
ſuperſtitioſa flagitia ? ubi pretexto ſacerdotalium lit-
terarum. ita etenim appellant antiquas Egyptiorum litte-
ras magice artis erat pene publica ſcola. Q uē locum uelut
fontem quēdam atq; originem demonum intantum uenera
bantur pagani.ut multo ibi maior celebritas quā apud Ale
xandriam haberetur.Sed de huius quoq; monſtri orrore cu
iuſmodi originem tradāt.obſurdum nō erit paucis exponere
Ferunt aliquando Chaldeos ignem deum ſuum circūferen
tes. cum omnium prouintiarum deis habuiſſe conflictum .
Q uo ſcilicet qui uiciſſet.hic eſſe deus ab omnibus crede-
retur . Reliquarum prouintiarum dii eris aut auri.argenti-
ue.aut ligni.uel lapidis.uel exquacūq; materia conſtabant.q̄
per ignem procul dubio corrumperetur . Ex quo fiebat ut
ignis locis omnibus obtineret.Hec cum audiſſet Canopi ſa-
cerdos . callidum quidam excogitauit . Ydrie fieri ſolent in
Egypti partibus fictiles undiq; crebris & minutis admodum
foraminibus patule . quibus turbida aqua deſudans defeca
tior ac purior redditur . Harum ille unam cera foramini
bus obturatis.deſuper etiam uariis coloribus pictam aquam
repletā ſtatuit ut dm̄.Et exciſū ueteris ſimulacri qd̄ Menelai
gubernatoris ferebat̃ caput d̃ ſup̱ poſitū diligēter aptauit Ad
ſūt poſt hec chaldei.Igit̃ īcōflictū circa ydriā ignis accēdit̃.cera
qua foramīa fuerāt obturata reſoluit̃.ſudāte ydria ignis extī
guit̃.Sacerdotis fraude Canopis Chaldeoꝝ uictor oſtenditur
Vnde ipſū

2009 Ministerio de Cultura

Vnde ipſum Canopi ſimulachrum pedibus perexiguis at-
tracto collo . & quaſi ſugillato uentre tumido . in modum
ydrie cum dorſo equaliter teriti formatur . et ex hac per-
ſuaſione.uelut deus uictor omnium colebatur. Sed ꝓfecerūt
hec fortaſſe aliquando Chaldeis. Nunc uero aduentante ſa
cerdote dei Theophilo . nullus profuit ſudor.nec cere fraus
obtecta ſubuenit. Vaſta ſunt omnia atq; ad ſolum deducta.

ſ Ed nihil geſtum eſt qđ inſqualorem Cap .xxvii.
uerteret locum flagitiorum . Cauerne ac ueternoſa
buſta deiecta ſunt.& ueri dei templa eccleſieq; conſtructe .
Nam & in Serapis ſepulchro prophanis edibus complanatis
ex uno latere martyrium.ex altero conſurgit eccleſia. Occa-
ſio autem martyrii conſtruendi unde data ſit.dignum arbi
tror memorare. Cap .xxviii.

i Vliani temporibus uelut relaxatis frenis efferbuit in
omnem ſeuitiam feritas paganorum.Ex quo accidit ut
apud Sebaſtem Paleſtine urbem ſepulchrum Ioannis Bapti
ſte mente rabida & funeſtis manibus inuaderent.oſſa diſp-
gerent.atq; ea rurſum collecta igni cremarent.& ſanctos cy
neres pulueri immixtos peragros & rura diſpergerent . Sed
dei prouidentia factum eſt.quoſdam de Ieroſolimis ex mo-
naſterio Phillippi hominis dei orationis illuc cauſa per idem
tempus ueniſſe . Qui cum tantum nefas humanis quidem
manibus . ſed ferina mente fieri uiderent . mori gratius ha-
bentes quam huiuſcemodi piaculo funeſtari.inter eos qui oſ
ſa ad exurendum legebant mixti . diligentius in quantū res
patiebat᷑ ac religioſius congregātes. furtim ſe uel ſtupētibus
uel inſanientibus ſubtraxere.& ad religioſū patrē Philippum
uenerandas reliquias pertulere. Ille ſupra ſe ducens tantum
theſaurum propriis ſeruare uigiliis.ad pontificem maximum
tunc Athanaſium hoſtie immaculate reliquias per Iulianum
diaconum ſuum poſt etiam Paleſtine urbis epiſcopū mittit

Quas ille

2009 Ministerio de Cultura

Quas ille ſuſceptas paucis arbitris ſub cauato ſacrarii pariete
incluſas.prophetico ſpiritu profuturas generationi poſtere cõſer
uauit. Quibus tunc deiectis & proſtratis ydolatrie ueſtigiis in
edibus quondam prophanis aurea tecta conſurgerent. Sed poſt
occaſum ſerapis qui nũquam uixerat.que iam alterius demonis
ſtare delubra potueruut. Parum dixerim ſi om̃es que erant Ale
xandrie per ſingulas pene colũnas cuiuiſcũq; demonis edicule in
fulte ceciderunt. Sed per cunctas Egypti urbes per caſtella.per
uicos.per omne rus.per ripas fluminis.per heremũ quoq; ſi qua
fana.ſeu potius buſta reperiri potuerunt. inſtantia uniuſcuiuſq;
epiſcopi obruta & ad ſolum deducta ſunt.ita ut rus denuo cul
ture redderetur.qđ iniuſte fuerat demonibus deputatum.

ſ Ed & illud apud Alexandriam geſtum Cap.xxix.

eſt.ꝙ etiam Thoraces Serapis qui per ſingulas quaſq; do
mos in parietibus.in ingreſibus & poſtibus etiam ac feneſtris
erant.ita abſciſi ſunt omnes & abraſi.ut ne ueſtigium quidem
uſquam uel nominis appellatio aut ipſius aut cuiuſlibet alterius
demonis remaneret. Sed pro his crucis dominice ſignum unuſ
quiſq; in poſtibus ĩ ingreſſibus ĩfeneſtris in parietibus colũniſq;
depingeret. Quod cum factum hii qui ſuperfuerãt ex paganis
uiderent.in recordatione rei magne extraditiõe ſibimet antiqui
tus cõmendate ueniſſe perhibentur. Signũ hoc nrm̃ dominice
crucis ĩter illas quas dicũt hieraticas.ideſt ſacerdotales litteras ha
bere Egyptii dicuntur . Velut unum ex ceteris litterarum que
apud illos ſunt helementis. Cuius littere ſeu uocabuli hanc eſſe
aſſerunt interpretationem. Vita uentura. Dicebant ergo hi qui
tunc ammiratione rerum geſtarum conuertebantur ad fidem .
ita ſibi ab antiquis traditum.ꝙ hec que nunc coluntur tam diu
ſtarent.quam diu uiderent ſignum iſtud ueniſſe in quo eſſet ui
ta. Vnde accidit ut magis hii qui erant ex ſacerdotibus uel mi
niſtris tẽplorũ ad fidẽ cõuerterentur.quã illi quos erroꝝ preſti
gia & deceptionum machine delectabant. Cap.xxx.

Sane quoniã

2009 Ministerio de Cultura

ſ Ane qm̃ moris erat in Egypto ut mẽſura aſcendentis Nili
fluminis ad tẽplũ Serapis deferret̃.uelut ad icremẽti aquaꝝ
& inundationis auctorem. Subuerſo eius ſimulacro igniq; con
ſumpto.omnes ſimul negabãt ſerapim iniurie memorem.aquas
ultra & affluentiam ſolitam largiturum. Sed ut oſtenderet de-
us non Serapim qui multo erat Nilo poſterior.ſed ſe qui aquas
fluminis temporibus ſuis iuberet excreſcere.tanta exeo & de-
inceps fuit inundatio.quanta fuiſſe prius etas nulla meminerat.
Et ideo ulna ipſa ideſt aque menſura quam Poechim uocant.ad
aquarum dominum in eccleſia cepta deferri. Sed ubi hec geſta
religioſo principi nuntiata ſunt. extentis ad celum palmis.cum
ingenti fertur exultatione dixiſſe.Gratias tibi criſte.qđ abſq; ur
bis illius magna pernitie.tam uetuſtus error extinctus eſt.

i Nterea Valentinianus in occiduis partibus Cap.xxxi.
animis quantum etas patiebatur ardentibus rem publi-
cam gerens.cauſis etiam nunc latentibus laqueo uitam finiuit.
Sed hoc quidam dolo ducis ſui Arbogaſtis factũ confirmabãt.
Idq; quam maxime publica tenebat opinio. Alii a commiſſo qui
dem ſcelere ducem alienum dicebant.ſed cauſas preſtitiſſe qui
bus inhoc adoleſcens animi indignatione cogeretur.q; minus ei
tanquam per etatem nondum ualido.libera de omnibus indul-
geret imperia. Fuere tamen nonnulli ſacerdotum. qui pacis ab
eo qui poſt creatus eſt legatione ſuſcepta.immunem eſſe ducem
amortis ſcelere apud Theodoſium teſtarentut. Cap.xxxii.

ſ Ed ipſe nihilo ſegnius inflammatus.ad ultionem arma cõ
tra Eugenium qui in loco defuncti ſubſtitutus eſt corri-
pit.Dei primo uoluntatem per Ioannem monachum de quo ſu
pra memorauimus ſciſcitatus. Tum ille qui primam de Maxi
mo ei uictoriam predixerat incruentam. etiam hanc licet non
abſq; plurima utriuſq; ſanguinis inundatione promittit.

i Gitur preparatur ad bellum non tam ar Cap.xxxiii.
moꝝ teloꝝq;.quã ieiunioꝝ orationũq; ſubſidiis.nec tã excu
biaꝝ uigiliis quã obſecrationũ ꝑnoctationũ munitus.Circuibat cũ
ſacerdotibus

2009 Ministerio de Cultura

ſacerdotibus & populo oĩa orationũ loca. ante martyrꝝ & aplõꝝ thecas iacebat cilicio proſtratus. & auxilia ſibi fida ſanctorum intercesſione poſcebat. At pagani qui errores ſuos nouis ſemper erroribus animant. innouare ſacrificia. & Romam funeſtis uictimis cruentare. Inſpicere exta pecudũ. & exfibrarum preſcientia ſecuturam Eugenio uictoriam nunciare. Superſtitioſius hoc agẽte & cum omĩ animoſitate Flauiano tunc prefecto. cuius aſſertionibus. magna enim erat eius in ſapiẽtia prerogatiua. Eugenium uictorem fore procerto preſũpſerant. Sed ubi uere religionis fretus auxilio Theodoſius alpium fauces cepit. urguere. primo illi ꝗbus nequicquam litate & fruſtra ſacrificate tot uictime. de fallatie conſcientia trepidi demonis in fugam uerſi. Poſt etiam magiſtri horum & doctores errorum precipue Flauianus plus pudoris quam ſceleris reus. cum potuiſſet euadere. eruditus admodũ uir. mereri ſe mortem pro errore iuſtius quã pro crimine iudicauit. Ceteri uero inſtruunt aciem. & collocatis inſuperiori iugo inſidiis ipſi pugnam indeſcenſu montis expectant. Verum ubi ad primos uentum eſt. & ilico ſe legittimo principi tradiderunt. cũ ceteris imis uallibus deprehenſis. cõflictus acerrimus geritur. Stetit aliquandiu anceps uictoria. fundebantur auxilia barbarorum & terga iam hoſtibus dabant. Sed fiebat hoc non ut Theodoſius uinceretur. ſed ne per barbaros uincere uideretur. Tũ ille ut cõuerſas ſuorum acies uidit. ſtans in edita rupe unde & conſpicere. & conſpici abutroq; poſſet exercitu. proiectis armis ad ſolita recurrit auxilia. Et proſtratus inconſpectu dei. oĩpotens inquit deus tu noſti quia in nomĩe xpĩ filii tui ultionis iuſte prelia iſta ſuſcepi. Si ſecus in me uindica. Si uero cum cauſa probabili & in te confiſus. huc ueni. porrigere dexteram tuis. ne forte dicant gẽtes ubi eſt deus eorum. Quam ſupplicationem pii prĩcipis certi adeo eſſe ſuſceptam hii qui aderant duces animantur ad cedem. & precipue Bacurius uir. fide. pietate uirtute animi & corporis inſignis. Et qui comes eſſe & ſotius Theodoſii mereretur. proximos quoſq; cum tot telis gladio paſſim ſternit. agmina hoſtium conferta. & conſtipata perrumpit. Iter per

Iter per milia

2009 Ministerio de Cultura

Iter per milia ruentium ad ipſum tyrãnum.ruptis agminibus & aceruatī fuſis ſtragibus agit.uix fortaſſe ab ipiis credant̃ que geſta ſūt.Etenī cōpertum eſt.qđ poſt illā Impatoris precem quā deo fuderat.uētus ita uehemēs exortus eſt.ut tela hoſtiū in eos q iecerāt retorqueret.Cūq; magna ui pſiſtēte uēto om̄e iaculum miſſū ab hoſtibus fruſtraret̃.fracto aduerſarioꝝ aīo ſeu pocius diuinitus depulſo Arbogaſte duce.nequaquā deo aduerſo forti ter faciente.Eugenius ante Theodoſii pedes iunctis poſt terga manibus adducitur.Ibiq; uite eius & certaminis finis fuit.Tum uero religioſo pīcipi glorioſior uictoria defruſtratis opinionibus paganoꝝ quā de Tyrāni īteritu fuit.qbus ſpes uana & falſa di- uinatio minus in īteritu cōtulit pene.quā pudoris ſeruauit ī uita

c Vmq; poſt hec ut futuroꝝ preſcius Impator. Ca.xxxiii.
diſponēde rei publice ſollicitudīe ſtrīgeret̃.ad orientē pro tinus mittit.ubi uēturus ad bellū tuta liberos cuſtodia cōmēda rat.Ibiq; Archadiū Auguſtū regnū ſibi dudū traditū ſeruare pre cepit.Honoriū uero pari dignatiōe predictū ad occidētis īperiū ue nire otius iubet.Quo ſuſcepto.& paternis oſculis āplexibuſq; cō ſtricto.traditis occidētalis regni gubernaculis.ipſe Romano īpe- rio p ānos.x.& vii.feliciter gabernato.ad meliora migrauit.cum principibus piiſſimis percepturus premia meritorum.

Explicit liber eccleſiaſtice hyſtorie.

Tranſtulit Auſonias iſtud Rufinus ad aures
Euſebii clarum Caeſarienſis opus.
Schallus Ioannes celebri Germanicus arte
Aere premit.Mantus principe Foederico.
Quom datus eſt finis.referebat Iulius annos
Mille quater centum ſeptuaginta nouem.
Hunc eme qui docti nomen.qui limen Olimpi
Quaeris.habet praeſens munus utrūq; liber.
Hinc coeleſte bonum:ſanctoſq; docebere mores
Et prodeſſe magis lectio nulla poteſt.

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

2005 Ministerio de Cultura

Coſto eſte libro. ꝗ̃ a.xl.

2009 Ministerio de Cultura

2009 Ministerio de Cultura

Historia
Ecclesiastica

8

8

© 2009 Ministério de C